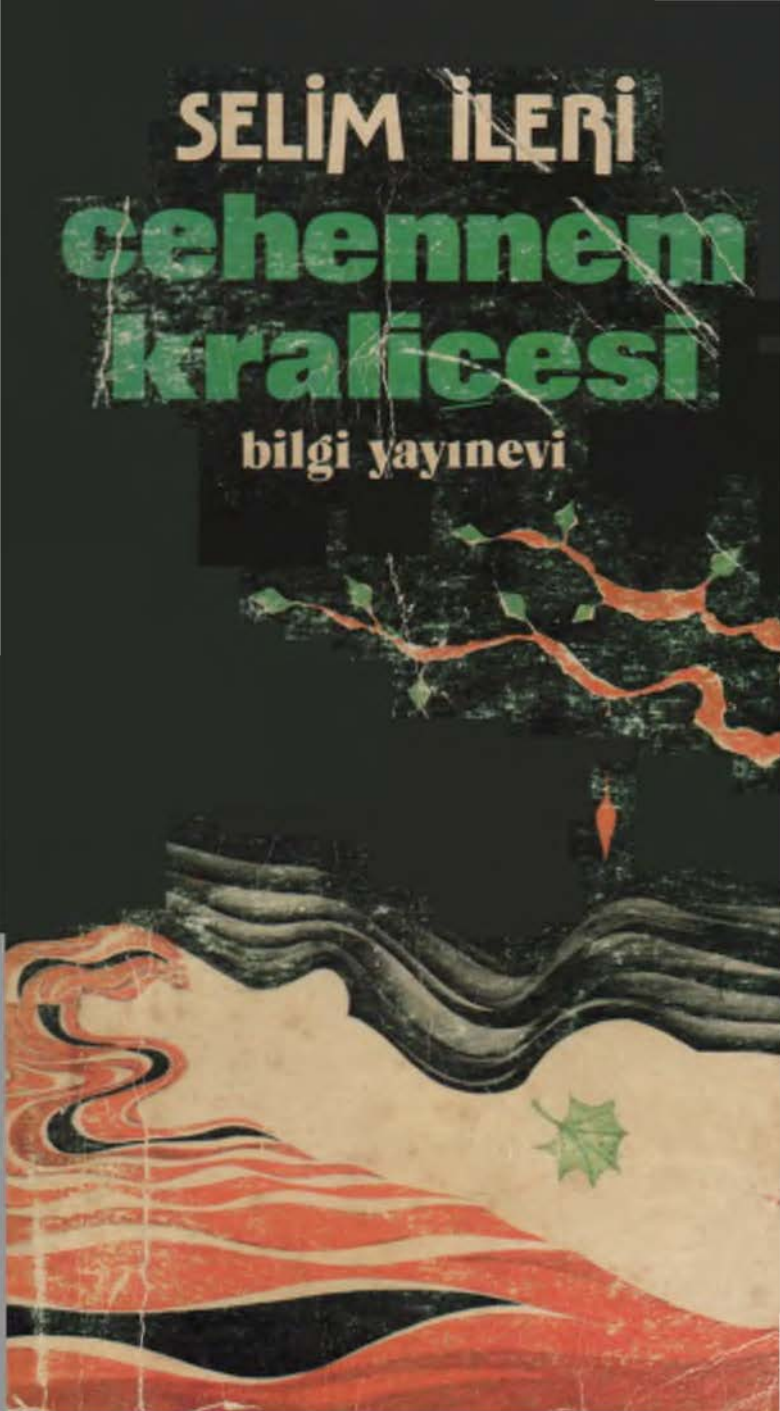
SELİM İLERİ

cehennem kralicesi

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI : 277

Birinci Basım
Temmuz 1980

BİLGİ YAYINEVİ
Tunalı Hilmi Cad. 94
Telf: 26 60 48 - 26 70 64
Kavaklıdere - Ankara

Babıâli Cad. 19 / 2
Telf: 22 52 01
Cağaloğlu - İstanbul

SELİM İLERİ

Cehennem Kraliçesi

BİLGİ YAYINEVİ

Selim İleri'nin öteki kitapları :

Cumartesi Yalnızlığı (öyküler)
Pastırma Yazı (öyküler)
Destan Gönüller (roman)
Dostlukların Son Günü (öyküler)
Her Gece Bodrum (roman)
Çağdaşlık Sorunları (eleştiri)
Ölüm İlişkileri (roman)
Küçük Prens (Exupery'den çeviri)
Bir Denizin Eteklerinde (öyküler)

Doyuran Matbaası — İstanbul
Telefon: 28 22 91

birinci bölüm

ölümler aşkı

Kızgın ağustos güneşi altında yol alıyorlardı. Günbatımıydı. Bütün denizi, mürekkep alacasını yaldıza boğuyordu ışıklar. Ansızın gökyüzünün mavisi patlıyordu
suya akarak
simsiyah kesilerek
sonsuz
katışıksız mavi.

Eskisi gibi ısıtmıyordu ama; temmuz sıcağı değildi; ağustosun bitmesine ne kaldı ki, birkaç gün; altın yansımalarla güneşin son saatleriydi. Sonra gökyüzü de dalga dalga renklere boğulacaktı: koyu mor, eflâtun, sonra çuhaçiçeği, sonra beklenmedik bir ağartı - yeniden mavilenir, lâciverte çalarak, gecenin ilk yıldızlarıyla. Böyle olacaktı ve çevrende ateşten bir çizgi belirecekti. Daha vurur muydu; bilinemezdi; güneş yakıyordu, kuşların ve börtüböceğin akşam saati son bir kez dirilmeleri gibi
ama cırlamıyordu güneş
dilsiz
ateş kırmızısı
sonsuz uzaklıkta.

Altın yansımalardan geçiyorlardı.

Dümen başındaki motorcu, Korkut'u süzüyordu; besbelli, güneş ve deniz artık onu ilgilendirmiyordu, usanmıştı. Motorun takatukası kulak tırmalayıcıydı. Tekne hantaldı. Uzun, kızgın boruları vardı motorun, ilkeldi.

Başını çevirdi Belkıs; doğaya baktı: kendisi için hâlâ yepyeniydi. İşte top top bulutlar belirmeye başlamıştı. Günbatımında sonbaharın habercisi gibiydi bulutlar (sanki küçük bir çocuk çizmişti). Ama güzün uçucu görünüm-

lerini yitiriyorlardı, uzakta, yüksekte, kaskatı, bin yıllık mermer yontular gibi.

Düşünerek; ben hep resimlerle; tasvirler ve renklerin bezediği bir dünyada, bulutlardan ölümsüz heykellere, sonra Apollon'a, Hermes'e akarak, Ege'de, yapayalnız rahibelerin yaşadığı tapınakta, sütunlar, üçgen başlıklar; ben hep resimlerle; yaldızlı ışıklara bulanmış görüyordu kendini, yalazlar fışkırıyordu, yeryüzünün isteklerinden yalıtmıştı gövdesini, yanıp tutuşuyordu, yapayalnızdı. Geçen yazdan beri tek bir resim yapmamıştı. Oysa Müşerref hanım Bodrum resimlerinin iyi para edeceğini söylüyordu. Bu para meselesi iğrençti.

Şimdi sayısız koylar, yarımadacıklar, bodur bitkiörtüsünün kapladığı burunlar, çağsamaya karışarak ötelerdeydi, ırakta. Usul usul oralardan geçecekti motor - elli kürekli bir Phokaia gemisi değildi -, yanaşarak, sokularak, her günkü düzeniyle. Dümen başında oturan adamın ilgilenmediği kıyılarda bir zamanlar mermer uygarlıklar yaşanmıştı. Kırık heykel parçaları, gözyaşı şişeleri, yıldızlı testiler... denizden ve toprak altından çıkartılan her şey iyi para ediyordu. «Tarihî eser kaçakçılığını öğreniyorum burada,» diyordu Müşerref hanım, kahkahalar atıyordu Bodrum sokaklarında, ikide birde genç sevgilisini herkesin içinde dudaklarından öpüyordu.

İnsanlardan kaçılmış bir yaz daha bitiyordu. Kirli, umarsız bir yaz. Boz renkliydi, sarıydı, sonbaharda kızıla dönüşecekti - bitkiörtüsü şimdiden kahverengiye çalmaktadır.

Çevredeki kıyıların ıssızlığına karşılık, tatil kasabası çılgın bir kalabalığı barındırıyordu. Pansiyonlarda, otellerde boş oda kalmamıştı. Odaları kiralanabilen evler bile doluydu. O taşkın kalabalık, gülmekten kendilerini alamayan bunaltıcı insanlar, boz mevsimin yitikleri, kahkaha tufanının ortasında yapayalnız, sevgisiz yaşayan herkes: dayanılır gibi değildi. Lo-

kantalar, kıyı meyhaneleri, köfteciler öğle akşam dolup taşıyordu. Herkes mandıralara koşuyordu sabahleyin. Hiçbir şey değişmemişti. Hayır, orada, Bodrum'da yaşanamazdı.

Belkıs'ın kendi kıyısı başkaydı.

İşte deniz feneri de kayboluyor, gerilerde, çok uzak. Fenerin ak badanası, son ışınları yansıtamıyordu artık. Birazdan akşam. Fener beyaz bir lekeden farksızdı.

Çok gülünüyordu o dar sokaklarda. İki yaz geçti üstünden - her şey geçti. Bir an, kıpkısa bir an dudağını çarpıtarak

feneri

adasını (bir ada değil, gizli bir koy)

geçip giden yılları - çok acıklıydı -

hep resme çağıran, boyna betimleme özlemi uyandıran bodur Akdeniz bitkilerini, güdük ağaçları, kuru otları, yabanıl yemişi (adını bilmediği sarı meyvanın kabuğu büyülteçle bakıldığında çiçekbozuğuydu)

ıssızlığı sayıkladı

geceyi

uğultuları

bir başka fener yanıp söner öte kıyılarda, deniz engin bir karanlıktır. Dar sokakların gezginleri bütün bunların ayırtında değildir. Nefret ediyordu dar sokakların gezginlerinden (Şadiye, Bay Ölüm'e âşık olmuştu), kıyı meyhanelerinin alacalı bulacalı ampullerinden; kimsenin eğlendiği yoktu, niye gülüyorlardı (Bay Ölüm'ün kahkahası tavuskuşu sesiydi), aldatmacaydı. Asıl Bodrum, her gecenin söz verdiği engin karanlıktan başka bir şey değildi.

Ya Korkut?

«Her şeyi açık konuşmalıyız. Birlikte olmamıza imkân yok artık.»

«Benimle evlen.»

«Bir yara gibisin benim için Korkut.»

Ondan kurtulamamıştı. Yine birlikte dönüyorlardı. Korkut yine ayrılamamıştı Bodrum'dan, bir otobüse binip. Postaneyi geçince

yol kıvrılır, tepelere sapar: zakkumlar azalır, boruçiçekleri de. Saat başı taşıtlar kalkar toz-toprak alandan Muğla'ya, İzmir'e, İstanbul'a. Dönmemişti. Ayrılmamıştı. Belkıs bakmıyordu ama, Korkut'un acı çektiği ortadaydı: motorcu gözlerini dikmişti. Acı çeken birini görmek ürkütür insanları; böyle düşünerek yeniden sayıkladı her şeyin korkunçluğunu: iki yaz geçmişti üstünden. Keşke Bodrum'da kalsaydı Korkut, çılgın kalabalıkla; bir zamanlar insanları, eğlenmeyi, yeni kişilerle tanışmayı, dar sokaklardaki küçük lokantalarda, kırmızı sardunyalar arasında oturarak - çağlayeşili yapraklar sık tüylüdür - herkes gibi gülmeyi severdi. Şimdi suskundu - «Her şeyi açık konuşmalıyız.» -, çirkindi, sonsuza dek sürecek bir cezadan - «Benimle evlen.» - ayırt etmenize olanak yoktu.

Apollon'a benzemiyordu. Hermes'e benzemiyordu. Korkut'tu, öyleydi ve hep öyle olacaktı: suskun, zavallı, umarsız. Onurunu yitirmişti.

Gelgelelim yardım edemiyordu insan ona. Dostça konuşulamıyordu. Sevgisi bir yara gibiydi. Belkıs, Korkut'un kötüleştiğini de biliyordu; budalaca bir kötülük, sevilmedikçe düşmanlık güdüyordu genç adam, içe dönük, tasalarla baş edemeyen, can yakmaya hazır. Belki de bir faşist!

Kötülük, Korkut'ta gözle görülür, elle tutulur bir özellik edinmişti. Ama güzelduyudan, incelikten yoksun bir kötülüktü bu, sıradan insanın öç duygusu; acı bile çektiremiyordu.

Bir zamanlar Korkut'u sevdiğini sanmıştı
İstanbul'da
yıllar önce
sevgiler; aşk; paylaşmaktı bir tür, zamanı ve duyguları aydınlık bir sabah gibi üleşmek; çok şeyler vermişti ona, varlığını, iç titreşimlerini; genç adamın özverilerini görmüştü; sonra, durup dururken
belli bir nedeni yoktu

birer yabancı olduklarını kavramıştı birbirlerine, yoo, hiçbir şeyi paylaşmamışlardı

korkunç bir duygu paylaşamamak. Bir hayal yaratıyordunuz; aşk bir hayaldi, sevgi bir hayaldi. Bu yüzden insan öncesiz ve sonrasız bir yalnızlığın kölesi oluyordu.

Daha da vuruyordu
güneş
kızgın ağustos güneşi
yaldızlayarak suyu

deniz mi ateşten bir ırmak mı kestirilemez. Oysa dalgakırandaki deniz feneri ışınları çekemiyor ve yansıtamıyordu; demin önünden geçmişlerdi.

Suların oynaştığı külrengi kayalıklardan geçtiler: dalgalar kabararak çarpıyordu. Tekne çarpacakmışçasına yakındı kıyıya. Belkıs uçuşan saçlarını ensesinde topladı; dağınık, gelişigüzel bir topuz: ivecenlikle tokayı iliştirdi. Güneş ensesini yaktı. Korkunç bir şey işte bu: kimseyi sevememek!

Sonunda beyaz lekenin kendisi olmuş deniz fenerini, artık göremiyorlardı; yitirmişlerdi. Motorcu bir sigara yaktı; Birinci içiyordu. Elleri nasır tutmuştu adamın, avuçları, parmak araları; deri çatlaktı. Tekne geri dönerken çoktan yanmış olacaktı deniz feneri, bir ışıyıp bir sönerek. Motorcu geri dönecek miydi? Gözün alışkın bakışı ayrımsamayabilir. Kimbilir ne düşünüyordu adam Korkut için. Fenerin ışığı da alışılmış şeyler arasına katılmıştır, doğa gibi, güneş gibi tıpkı, çapraz samanyolları gibi karanlık gökyüzünde

artık yalımlı bir çizgi değildir çevren. Ama göz, Korkut'u ayrımsıyordu: yeniydi, ilgi çekiyordu, onursuz acısıyla ilginçti doğrusu.

Tekne yaklaştıkça, kaçışıyordu altın yansımalar. Doğa, gerçeküstü görüntülerle donanmıştı.

Ama o çocuk
incikboncuk satıyordu, renk renk, üstüste

dizmişti kolyeleri ve göz kamaştırıcı dişlerini göstererek gülümsemişti, o çocuk, istekli, kösnül, tepeden tırnağa cinsellik

- ürperdiğini duyumsadı -

elini tutmuştu Belkıs'ın

- ürperti bütün gövdesine yayıldı -

«Şu kırmızısı size yaraşır,» derken bir gerçeklikti.

Korkut dükkânın kapısında duruyor, kör dilsiz sağır, çevresine bakınıyordu. Akan kalabalığa, gelgeç yazların ölümlü konuklarına (Bay Ölüm, Şadiye'yi insanlıktan çıkarmıştı).

Kolye. Kolye alması için bir neden yoktu. Bu da narçiçeği kırmızısı. «... size yaraşır...» Çubuk boncuklar. Çekicilik isteğinden sıyrılamamıştı; güzellik; gönül çelmek; dimdik bakmıştı oğlana.

İşte dükkânın önünde duruyorlar. Sanki hep dükkânın önünde duruyorlar ve o çocuk, Bodrum evlerinden de beyaz dişleriyle gülümsüyor. Çarşıda pek çok incikboncuk satan yer vardır. Küçük, beton dökülü, daracık bir sokaktadır çarşı, fakat ne ararsanız bulabilirsiniz. Yığınla dükkân işletilir burada. Dericiler vardır: çantalar, gocuklar, ince ceketler satılır. İki köfteci, önü yoldan geçilerek deniz üzerindeki bir bahçeye açılan küçük bir meyhane (kalamar salatası ne kadar kötüydü), şilebezi gömlek ve giysi satan işlikler, eczane, üç bakkal, halıcılar çarşının dükkânları arasındadır. Herkes tavla oynar sokak ortasında. Oğlan kapıdaydı. Uzun boyluydu. Lâciverti - tıpkı gökyüzü gibi - maviye ağarmış Wrangler pantolonu yama içindeydi, beyaz poplin gömleğinin çoğu düğmesi açıktı ve teni çok güzeldi. Bu göğse başını yaslamak istemişti Belkıs.

Gülyaprağına

bu göğüste billûrlaşan kendi çarpık özlemleri

kadınlığının

ama kadınlığı yaşamıyordu ölüydü
kadınlığına kapılarak
sonsuza dek onunla, kim olduğunu bilmediği o satıcı çocukla birlikte yaşamak
gülyaprağı bir ten
şimdi özlüyordu
senden hoşlanıyorum
ne derdi, nasıl yanıtlardı, **senden hoşlanıyorum**
sevgi miydi?
Ve işte ürperen gövdesi, korkunç bir sellenmeyle donanıyordu, korkunç, utanç verici
Mehmet Mehmet!
Sesler yankılanıyordu:
«Bir şey mi istediniz?»
«Bakıyordum.»
«Bir şey mi istediniz?»
«Bakıyordum.»
Bakıyordum: kendi sesi.
«... istediniz... istediniz...»
Meyvalar küçük bir sepette duruyordu. Plastik, ufacık kavunlar, narlar, portakallar, dolgun kabaklar, sivri biberler. Yığınla meyva. Avuç avuç. Yeşil yapraklı kırmızı domatesler: bir sepette.
«Ne kadar bunlar?»
«Bir şey mi istediniz?»
Oğlan gülümsemişti. Dişleri göz kamaştırıcıydı. Korkunçtu, çünkü onu istemişti Belkıs; yalnız güzel erkekleri istemişti, bundan hep kaçınmıştı - gücü tükenmek üzereydi. Güzel erkekler özverisizdir. Bütün güzel insanlar özverisizdir. Gövdenin ve ruhun güzelliğe tutkusu şaşırtıcıydı; akıl, sağduyu, bilinç engel olamıyordu. Kadınlığı güzelliğe tutkundu. Bir sellenme daha. **Oğlanın erkekliğini, göğüsleri arasında hissetti.**
Korkut kapının önündeydi; kapının önünde kalmıştı. Belkıs'sa içeriye girerek
süngerler
oğlanla birlikte

kurutulmuş denizyıldızları
dizi dizi boncukları gözden geçirmeye başlamıştı
kararmış denizatları. Oysa insanlardan -kadın ve erkek- kurtulduğunu sanıyordu, aşk gibi, cinsellik gibi
bir fırtınaymışçasına ansızın patlardı cinsellik
bütün yırtıcı duygulardan yalıttığını kendini. Ama karşısındaydı. Daracık pantolonu alabildiğine kışkırtıcıydı. Erkekliği fark ediliyordu. Pantolonun ağ yeri koyu renk kumaşla yamanmıştı.
Duvara dayalı boş çerçeveye çarptı
-yelkenleri yapraklanan bir tirandil geçiyordu-
eski bir oyma, gerçekten hoş, kaçaydı, satılık değildi ama, hanımefendi isterse
bu sözcük küstahlığını tanıtlıyordu açıkça hanımefendi isterse
«Eğer beğendiyseniz...»
gözgöze geldiler, ilk kez, çeken yeşil ışıltılardı, kısık ve iri, balrengiydi.
Evet, çerçeve çok güzeldi, demek satılık değildi, düzeltti, bir kez daha gözgöze geldiler. Kısık ve balrengi.
Belkıs, Korkut'a sığınmak ihtiyacını duymuştu. Böyle anlarda ortalıkta görünmezdi Korkut; şimdi de yoktu, olup bitenden habersizdi. Belkıs plastik meyvaların fiyatını sordu. Sepetteki takıların küçük, madenî halkaları şimdi de gözünün önündeydi. Tirandile biraz daha yaklaştılar. Dükkândan dışarı çıkmak istiyordu. Satıcı çocuk engelledi, usulca tutarak kolundan. Duraksamıştı Belkıs. Tirandil akıp geçti, yelkenlerin yapraklanışı olağanüstüydü. Artık açıkça ne duyumsadıklarını söylüyorlardı birbirlerine: et çağırıyordu.
(Elizabeth Rothman hep çağırmıştı.)
Belki birbirlerini bir daha görmeyeceklerdi; çünkü Belkıs böyle isteyecekti, sınıf farkı-

nı ortadan kaldırmak imkânsızdı; ama yaklaşan gece; nefret edecekti; yaklaşan gecede her şey yaşanabilirdi. Çünkü geceleyin cinsel çekicilik ağır basacak, sınıfsal farklılık göze batmayacaktı. Bütün geceler ılıktı. Ten olanca sıcaklığıyla sokulur, ısı, insanı çıldırtırdı. Aşağı tabakadan erkeklerin sevişkenliği, burjuva kadınlarını hep özlemlere sürüklemiştir. Olanaksızdı. Kendisini tutan el kadife gibi yumuşak ve ateşten farksızdı; **oğlanın elleri gövdesindeydi, okşuyordu.** Olanaksızdı.

Hem zaten hiç kimseyi görmek istemiyordu (Korkut'u görmüyordu şu an, çoktan beri). Bu, yalnızlık isteği de değildi. Yalnızlık: herkes için geçerli tek yaşama biçimi. Konuşmalar, dostluklar, birtakım anlamsız sesler çıkararak sevişmek boşunaydı. Önünde sonunda tek başınaydı insan. Ağıyorum işte, bilincin ışıklarıyla donanıyorum; öteden beri böyle yaşadık biz, ben... Ya Mehmet? (Denize baktı, görünüme.)

Kıyılar, koylar, külrengi kayalıklar ve çırpıntılı deniz boyna arkada kalıyordu. Esinti sertleşmişti. Motor güçlükle yol alıyordu çırpınan sularda. Her geçilen kıyı, aşılan her dalga çılgın kalabalıktan, süt beyazı bir gömlekten - sedef düğmeler açıktı - ve kararmış denizatlarından, insanlarla ilişkiden, yani sonsuz güvencesizlikten - çözük düğmeler sedef taklidiydi tabiî - kurtulmakla eşanlamlıydı: geçiyorlardı. Önlerinde, arkalarında, dörtbir yanlarında kamçıdan damlacıklar serpiştiren dalgalar oluşuyordu. Sonsuza dek böyle yol alacaklardı (sonsuza dek sedef düğmeleri çözük, çıplak göğse başını yaslamak istiyordu).

Gülyaprakları gülyaprakları! Bir taçyaprağın resmini yapabilirdi.

«Hava sertleyecek,» dedi motorcu. Korkut'tan bir yanıt gelmedi. Ola ki başını sallamıştı.

Korkut çocuğu fark etmiş miydi? Fark etse bile aldırmazdı. Güvençliydi; öyle sanıyordu;

Belkıs'ın kendisine zorunlu olduğunu ayrımsamıştı bir kez, eskiden, yıllardır, öyle sanıyordu, içgüdüleriyle, bilinçsiz, belleği olmayan (çünkü değişimleri algılamıyordu) bir hayvan gibi, hiçbir şeyi değerlendiremeyerek. Kumral delikanlıyı, Belkıs'tan hoşlanmış herhangi bir erkekle, sıradan biriyle özdeşlemiş olmalıydı. Anlamıyordu, göremiyordu.

Kumral delikanlı usulca kolunu tutmuştu Belkıs'ın.

«Yelkenleri kapatamayacaklar,» dedi motorcu bu kez. Demek kapatmak istiyorlardı. Arkada kalmıştı tirandil; Belkıs görmüyordu, başını çevirmek istemedi. Niçin konuşuyordu bu adam? Kendi kendilerine yüksek sesle konuşmaya düşkündü insanlar, yanıt alacakmışçasına; çevrelerinde bir iki kişi görmesinler, hele aşağı tabakadan gelenler, balıkçılar taksi sürücüleri, kahvede kâğıt oynayanlar, rıhtımda, bir kıyıdan ötekine bütün gün gidip gelen, yolcu taşıyan motorcular, Bodrum - Bardakçı, Bodrum - Karaada bilet kesicileri, bütün o aşağı tabaka. Kimse yanıtlamıyordu. Ama alışmıştı hep konuşkan, güleç, tatilin tadını çıkaran kişilere; yolcuları; besbelli onlara alışmıştı. «Yelkeni kapatırlarsa, teknede sallantı artar. Bunlar acemi.» Saçmalıyordu motorcu, koskoca tirandilin devrilmesine olanak yoktu. Yel uğultularla çarptı.

Yeniden altın yansımalar.

Tekneye toslamayan dalgalar işi kolaylaştırıyordu

iterek

yükselterek

fırlatarak ileriye. Biteviye kayalıklar, ince yosun şeritleri, suyun fışırtısı

görüntülerle

seslerle

çarşıdaki dükkânı anımsatıyordu.

Onu saçmalatan konuşma isteğiydi. Aşağı tabaka böyleydi, içe kapanmayı, kendi bireysel-

liğinde yaşamayı bilmiyordu. Konuşmaya ihtiyaçları vardı.

Hayır, unutamayacaktı; ne yaparsa yapsın - kıpırdamıyordu bile -, ne düşünürse düşünsün unutamayacaktı. Bu yüzden kendini aşağılanmış hissediyordu. Ansızın bastıran sanrılar: kendinden tiksiniyordu. Wrangler pantolon gözünün önündeydi. Kaslı ama uzun bacaklar. Çıplak ayaklarında ökçeli deri terlikler vardı. Bodrum tuhaf bir yerdir. Oğlan giyimiyle gerçek bir kentsoyluydu; ama davranışları doğa'nın, şiddetin özgürlüğünü, ilkel insanın başınabuyrukluğunu dışa vuruyordu; sonra olağanüstü güzelliği, cinsel çekicilik, onu aşağı tabakadan ayırıyordu - bakımsız değildi. Cinselliğinde doğalı aşan çok ince bir sapkınlık hissediliyordu. Tıpkı bu kayalar gibi dayanıklı, sert. Bakışları, sessizliğin dilini çözmüştü: çağırıyordu, kötülüğe, ince kötülüğe. Küstah ve mağrurdu. Albenisini sergilemekten kaçınmıyordu. Çok hoştu.

«Burda da var onlardan; bakın.»

Daha büyücek bir sepette karmakarışık duran yığınla meyvayı avuçlayışı oğlanın

- motorcunun avuçları nasırlıydı -

elleri hisseden kendi kadın-gövdesi titreyişlerle

isteğin çığlığını bastırarak. Suyun fışırtısı gibi gülümseyişi oğlanın; sanki ıslık çalıyordu gülümserken. «Burda da var onlardan; bakın.»

«Yelkeni kapatmayı da beceremediler.»

«Öyle,» diye yanıtlıyor Korkut da.

Hayır, bir daha tirandile bakmayacağım.

Esintiye karşın güneş yakıcılığını koruyordu. Görünüm artık büsbütün tekdüzeleşmişti. Rüzgârla gözlerine düşen saç tutamlarını iterek

sanki çocuğun parmakları gezinmişti alnında

cinselliğe kapılarak cinselliğe kapılarak

görünümü izledi Belkıs

ak köpüklü dalgalar
sonsuz deniz ve engindeki yeni bir tekne - yalnızca bir karaltı, ışınlardan elmas bir karaltı. Bu görünümün resmi yapılamazdı. Elmas tekneyi betimlemeye imkân yoktu.

Fakat niçin artık resim yapamıyordu? Bir çoğaltmanın batağına saplandığını düşünüyordu. Üzgündü. Müşerref hanım geçen yaz Bodrum manzaraları salık vermişti. Bayağı bir öneriydi. Galeri sahiplerinin resimden, ressamın özgünlüğünden anlamadıkları tartışmasız ortadaydı. Sonra Belkıs da duyumsadıklarını yansıtamıyordu. Hep aynı şeyler. Unutmak istiyordu. «O zerzevat resimlerini bırak artık,» demişti Müşerref hanım. Belki de bir daha istediği gibi bir resim yapamayacaktı. Çok acıydı bunu sezinlemek. Resim, yaşamayı gerektiriyordu. Kendi resmi böyleydi; yapıntıya, kurmacaya el vermiyordu.

Herhalde dalgalardan korunmak amacıyla, motor, Bardakçı'ya çevrildi. Herhalde koydan geçeceklerdi.

Müşerref hanımın önerisini yabana atamayarak, geçen yaz, tepedeki değirmenlerin resmini yapmıştı (Şadiye bu armağanı unutamayacağını söylemişti). Orada ve bütün güneyde gökyüzünü sapsarı görmüştü suluboyalarla. Çiğ papatya sarısı, acı sarı. O zamanlar çılgın kalabalığın içindeydiler; Mehmet vardı.

Kanatları kırık yeldeğirmenleri karşınızdadır. Orada, yeldeğirmenlerinde, sizinle ilgili, size ilişkin her şey öğütülmüştür sanki. Yeğin bir ışık demetine bulanarak, saçlarını çözüp, bu teknede - hantaldı, kabasabaydı, eskiydi - böyle, hiç tanımadığı motorcu

(kumral delikanlıyı da tanımıyordu tabii, ona çok yakındı)

ve Korkut'la

biliyorum bir ilişkinin sona ermesi değil, birlikteliğin sona ermesi değil, sürekli bir yalnızlık bilinci, Korkut bu, yalnızlığın simgesi

sadece anılarda yaşayabileceğini düşündü. Evet, öyle, Korkut da çoktandır bir yabancı benim için. Tanımadığı insanlar arasında... Bu da bir yaşama biçimiydi kuşkusuz. İşte her şeye aldırışsızdı. Bir zamanlar, iki yaz önce (ağustosun bitmesine kaç gün kaldı ki), küçük çılgın kalabalıklarıyla Salmakis'e gelerek bu yeldeğirmenlerini mitologyalık yapılara dönüştürmüştü - Notos, güneyin rüzgârı.

Ah evet Notos, yani Mehmet (gözleri yandı; kumral delikanlı silinmişti)! Mehmet kendisini Notos'a benzetirdi nedense.

Buraya gelen herkes çabucak kapılırdı söylenceye. Tanrılar, tanrıçalar onlardı, tatil bitinceye dek onlardı - başkaları değil. Güneşte yandıkça

karaşın gövdeleriyle sağlık fışkıran
onlardı
ah sevgili Notos!

Ama Mehmet'in de acımasız olduğu zamanlar vardı. (Semra terk etmişti Mehmet'i.) Onunla dans ederken, onun Semra'ya karşı aldırışsızlığına şaşarak

çünkü Semra ötekilerin yanında tek başına oturuyordu ve boyna gülüyordu dans eden Mehmet'le kendisine

Apple'dan kaçıp bu yeldeğirmenlerine koşmak istemişti
sıcak
bungun
yıldız kaymalarıyla fişeklenen bir gecede
acıdan boğularak

Mehmet'in «Sevgilim, kızkardeşim, sen Şafak Yıldızı!» seslenişleri arasında.

«Semra bize bakıyor.»

«Boş ver.»

«Daha ne kadar zaman birbirinize dargın kalacaksınız?»

«Dargın değiliz ki...»

Koya biraz daha yaklaştılar. Belkıs görü-

nüme daldı. Koy biraz daha yakın, çıplak insanlar biraz daha göze batıcı, deniz, güneş, sağlık: galiba herkes sahiden mutluydu.

«Gidiyorum Mehmet. Bodrum'a yerleşiyorum.»

«Salmakis'te beni hatırlarsın artık.»

«Ne tuhaf adamsın. Başka bir şey söylemek gelmiyor mu içinden?»

«Sevindim işte. Yeni bir hayat.»

«Seni özleyeceğim.»

«Bana bakma sen. Ben mahvolmuş bir adamım.»

«Saçmalama.»

«Boş ver; yazışırız.»

Salmakis'te, kıyıda, koşuşan bir kızı, iriyarı bir genç adam izliyordu, ikisi de gülüşüyorlardı. Sonra bir an geldi

genç adamın çizgileri bile belli olmayan yüzü, uzaklığı kırarak yaklaştı yaklaştı yaklaştı ve Belkıs, kalın dudakların kendi gövdesinde gezindiğini duyumsadı. Ürperdi yeniden.

Toparlanmaya çalıştı, elini suya sokarak, yüzünde denizin serinliği; tuz, dudaklarına sızdı - işte her şey bunaltıcı sanrılara dönüşüyordu. Gözlerini kapadı. Karanlık

sonra yine koşuşan kızla iriyarı genç adam, diledikleri gibi, sereserpe yaşıyorlardı, artık birer imgeydiler, **erkek-gövde kızı yere yatırdı kumsalda, sevişmeye başladılar.** Tuz, gözlerini yakmıştı.

Salmakis'te güneşlenen, denize giren, bira içen (Şadiye biradan sarhoş olurdu) insanlardan hiçbir şey beklemiyordu. «Başım dönüyor,» demişti Şadiye, işte şurada - açıktı gözkapakları, görüyordu Belkıs -, saz kulübelerin az berisindeki kaktüslerin önünde. Çok geçmez, yaz da biter. Ağustos birkaç gün sonra bitiyor. Dingin, tutkulardan uzak (oysa Şadiye ne kadar çok acı çekmişti tutkusu yüzünden; Bay Ölüm'e âşık olmuştu) bir sonbahar yaşanır. İki yıldır hiç değişmeyen, ılık ve buğulu bir sonbahar.

Şimdi güz de kirleniyordu kumral satıcı çocukla birlikte
onu düşünerek ve onu düşündükçe
kirli
görkemli bir kötülükle bezenmiş.

Üstelik uyum ve denge sağlanmıştı. Yalnızlığa alışılmış, kadın olmaktan, kadınlığın cinsel isteklerinden kurtulunmuştu. Belkıs donuktu. Sıcakta, güneş altında, denizde, adasında kendi kendineydi; kimse kalmamıştı. Aşktan, cinsel isteklerden, eğilimlerden yalıtmıştı özvarlığını. Bedeni soğuk ve ölgündü. Şimdi dirildiğini, güneyin isteklendirici tanrılarına (o yeryüzü tanrıları) tapmaya başladığını, kıvrıldığını, esridiğini, kıvrandığını duyumsuyordu; zonklamayı! Denge bozulmuştu, uyum bozulmuştu. Gökyüzü ve deniz, güneş ve suyun altın yansımaları ona durmaksızın kadınlığını anımsatıyor, onu durmaksızın kadınlığına çağırıyordu. Kurtulamayacaktı. Denizin serinliği de yaramamıştı bu kez. Kumral delikanlı, iriyarı genç adam, Mehmet, Bay Ölüm - hepsi yanıbaşındaydı, bütün güzel erkekler! Elizabeth Rothman da Sappho'nun şiirlerini ezberden okuyordu.

«... kızkardeşim, sen Şafak Yıldızı...» Seni seviyorum Mehmet! Seni seviyorum! Seni çok sevdim... Fakat sevmek sonucu değiştirememişti, yıkım durdurulamamıştı. Cinsellikten kurtulamayacaktı. Mehmet'i sevmiş olmak, o öncesiz ve sonrasız aşk, hiçbir isteği engelleyemiyordu.

Korkut'u düşündü. Korkut bekliyordu, bir zaaf an'ını, bir köstekleyişi; çünkü kösteklemeye görsün insan, kimse acımaz, hele Korkut, öçle yanıp tutuşarak o, yalnız öç almak için burada, Bodrum'da, pusular kurmuş, Belkıs'ın adasında, ilk insanın taşılı gibi yitik, çağlar öncesinden ve çağlara karşı koyarak, kimbilir nasıl kullanırdı bu zaaf an'ını.

Çarşıdan geçmeyecekti. Bu sabah Bodrum'a gelmeyeceklerdi.

İşte yama içindeki pantalon - lâciverti ağarmış - ucuz pansiyon odalarında rastlanabilecek kırıkdökük bir iskemleye fırlatılmış duruyordu. Pantalonun üstüne kalın bir altın zincir atılmıştı.

Şadiye de böyle düşlerle, sanrılarla ter içinde kalmış mıydı? Bilmiyordu; birbirlerine açılmamışlardı hiçbir zaman. Kadınların ve erkeklerin kendi aralarında konuşmaları iğrençtir, ille bayağılığa açılırlar. Sonra Belkıs böyle şeylerin konuşulmasına fırsat vermezdi. Gizler dökülüp saçılmamalıydı. Herkes kendi eğilimleri ve istekleriyle tek başınaydı. Dostluk bir aldanıştan ibarettir. Kimse karşısındakini anlayamaz.

Koy'un önünden geçiyorlardı. Apple oradaydı. Sesyükselticiler sonuna dek açılmıştı (geceleyin, Leonard Cohen ve 1977 yazında).

Simdi hüzün dolu, eski bir dans müziği çalıyordu. Mehmet oradaydı, dans ediyordu. Mehmet'le dans ediyorlardı. Semra oradaydı, yaz sıcağında deli gibi konyak içiyordu. Gökmen oradaydı, büsbütün küçülmüş, cüceleşmiş, Mehmet'le dans eden kendisine bakıyordu; cüce gövdesi Aztek'lerden kalmaydı. Bülbülün karanlıkta, çam ağaçlarının altında Bay Ölüm'ü öpüyordu. Korkut oradaydı, Şadiye oradaydı, hiçbir sorun yokmuşçasına söyleşiyorlardı. Bay Ölüm oradaydı, Bülbülün'le öpüşüyordu ve Şadiye onları göremiyordu. İşte küçük çılgın kalabalıkları oradaydı, kimse gizini döküp saçmamıştı daha. Derlitoplu yaşıyorlardı.

Kendisi orada değildi, Apple'da değildi. Çok eski bir fondan kutusunun kapağına bakıyordu (kıştı):

topağaçlar
salkımsöğütler
adaçamları
rüyalar gölü

üçgen yelkenliler. Pembe ipekten çikolata kutusuna (1978 kışıydı), nefti damını koru-

ların örttüğü bir ev resmedilmişti yağlıboyayla. Ve gökyüzü boyanmamıştı ve gökyüzü günbatımıydı pembe ipekle

oysa güneyde sapsarı, ağustos ayında. Fondan kutusunu - artık boştu - Şadiye'ye gösteriyordu (galiba yağmur şakır şakır yağıyordu); ağlamak geliyordu içinden. Çikolatalar likörlüdür, vişnelerin çekirdeği çıkartılmıştır; çünkü böyle ipek kaplı kutulara hep likörlü çikolata konur ve fondanları kimin yediği (sağ eliyle, küçük parmağı havada, likörlü çikolata tutan burjuvalar) hiçbir zaman bilinemeyecektir - çünkü kutu bitpazarından edinilmişti. Pembe ipek eprimiş, kumaşın altından sandık lekeli patiska görülür. Artık boştu. Yağlıboyası kabartma kapak, pembe kurdelalar, boş kutu, o müthiş hıçkırık sağanağı: geçmişte kalmıştı.

Boyna terliyordu. Sertleyeceği söylenen hava, yeniden ısınmaya başlamıştı. Aklını çeleni düşünmeye çabalıyordu, ipekten kutulara sığınarak.

Kumral delikanlı önünde çırılçıplaktı
Salmakis'teydi
pansiyon odasındaydı
koyda suyla oynaşıyordu
teknedeydi

ve Belkıs bu çıplaklığı görüyor ve kendisine bastırıyordu.

Bacakları bükemiyordu ama; bacaklar (kaslı ve uzun) dimdikti; sırta ulaşamıyordu, belden yukarısına ulaşamıyordu. Erkeklik uyanıktı; kan yürümüştü. Belkıs dayanamayarak kendisine çekti bacakları. Ayakta duran erkek-gövde onu kendi bildiği yollara çağırıyordu; becerikliydi; ona kadın olduğu için saygı duymuyor, yalnızca erkekliğini uzatıyordu; kadınlığına istek duymayarak, kadınlığından kaçınarak, birleşmeyerek, kendi tekliğinde, küstahça. Şimdi kamışı tutuyordu, çıldırıya kapılmışçasına, saçları dağınık, titriyordu, yarım bir

dönüşteydi yüzü, kendini kurtarmak istiyordu, yeniden kamışı hissediyordu, köpükler taşıyordu dudaklarından.

Yeşil ışıltılarla bezenmiş gözlerinde (zümrüt yeşilivdi Bay Ölüm'ün gözleri) boyun eğdirten ne çok şey vardı, sanki karşısındakinin - kendinden iğreniyordu Belkıs - asıl istediğini biliyordu; bu isteği yanıtlamak için bacaklarını bükmemişti. Belki Bay Ölüm de sonsuz isteği fark etmişti alayla, zümrüt yeşili gözlerini dikerek. Belkıs itmeyi denedi. Yapamayacaktı. Hoşlanıyordu. Erkek-gövde ten ve tuz kokuyordu. Oyluklara sarıldı. Kamış kaygandı artık; gelgitteydi. Çekiciliğe kapılmıştı; boyna onurundan yitiriyordu. Ayakta, gerilmiş, sırtını boşluğa vererek ve gözleri kapalıydı oğlanın

incikboncuk satan dükkânın kapısında değildi

- kendi dükkânı mıydı -

pansiyon odasının daracık yatağına abanmayarak

tersine

bir yay çizerek güneş gibi

büsbütün uzaklaşarak Belkıs'tan

gövdesi

sıcaklığı

acı yosun kokusunda.

Artık onun oyluklarını durduramıyordu, devinimini durduramıyordu Belkıs, sanrısında. İnce kıl demeti, oyluklarda gürleşiyordu. Hissediyordu, huylanıyordu. Göbek çukurunun çevresine tırnaklarını batırdı. Yitirmişti. Bitkindi ve bitkinliğini de hissediyordu.

Çözerek saçlarını, savurarak, başını çevirdi: deniz altın yansımalar güneş - bir üçgen. Bu üçgen ardındaydı şimdi, önünde deniz kapkaraydı, karanlıktı. Korkut gülümsedi. Korkut'un gülümseyişinde yeryüzünün bütün zavallılıkları, onursuzlukları belirdi. Bir zamanlar bu adamla yatmıştı, bir zamanlar ona acıma ve

sevecenlik duymuştu - çoraplarıyla yatardı hep Korkut! Şimdi çok çirkindi. Hareketsizlikten göbek bağlamıştı. Korkut'a acımak elinden gelmiyordu nicedir. Ona çok acımıştı. Mehmet için çok üzülmüştü. Erkeklerin - ama uygar, okumuş, aydın erkeklerin - güçsüzlüğünü, çaresizliklerini duyumsuyordu; kadınlar karşısında eziktiler, budalaca tutsaktılar kadınlara. Ama boncuktan kolyelerini düzelten çocuğun kimseye tutsak olmayacağı açıktı. Müşerref hanımın sevgilisi kaç yaşındaydı? Bir aygır. Müşerref hanım öyle söylemişti: bir aygır gücünde! Cinselliğe son yoktu. Ah işte Elizabeth Rothman gecelerce gördüğü rüyayı, o hep aynı rüyayı anlatıyordu! Sizi okşuyormuşum Miss Belkıs, memeuçlarınızı ısırıyormuşum!

Korkut'un gülümsemesi dondu. Öyle, ilk insanın taşılı gibi, toprak altından çıkarılmış, kayalara, kömürlere işlenerek.

Motorcu sigarasını suya attı. İzmarit dağıldı; tütün, suyu emen ince kâğıt. Deniz siyaha kesiyordu.

Saat kaçtı? (Bu siyah deniz...)

İnsan sonunda; ama hep; önemsiz bir şeye, bir görünüme, bir sese ya da bir anıya tutunup, isteklerden ve sanrılardan kendini kurtarabiliyordu. Çevresini dinledi; motorun takatukası suyun şıpırtısını bastırıyordu; başka hiçbir ses kalmamıştı. Görünüm tekdüzeydi yine. Salmakis'e yaklaşıyorlardı. Oradaki kalabalık, bütün o taşkın yaşama, nedense sessiz sinema gibiydi. Ve insan, üç yıl sonra buraya gelse, ağustos ayında, gökyüzü sapsarıyken, yine bu görünümle karşılaşacaktı: tekdüzeydi Bodrum'da yaşam. Gün ışığı soldukça, son altın yansımalar denize serpişerek, suyu biraz daha parlatıyordu; mürekkep alacası, maviye egemendi; ama mavi hâlâ aydınlıktı; altın yansımalar, kıyıda parçalanan yosun renkli dalgalarla sona eriyordu.

Koya iyice yaklaştılar. Belki de onları gez-

dirmek istiyordu motorcu. Gelgeç yazların konuklarıymışçasına, öyle sanarak.

İşte oradaydı Apple, işte oradaydı geçen yaz.

«Yanaşalım,» dedi motorcuya Belkıs; bu isteğine kendi de şaştı, niye söylemişti bunu: «Yanaşalım.» Büsbütün yavaşladılar. Korkut, hiçbir şey sormayarak Belkıs'a bakıyordu. Kıyıda yüzenler, tekne yaklaştıkça sağa sola açılıyorlardı. Şimdi yosun renkli dalgalar, limon kabuğuna köpürüyordu, yaklaştıkça. İnsanların bağırtıları çağırtıları belirginleşti. Tiz bir kadın sesi çığlıklarla bir şeyler söylüyor, bir adamın kahkahası yanıtlıyordu bu söylenenleri. Suya girmek istemeyen bir süs köpeği durmadan havlıyordu, sahibinin kucağından kaçmak isteyerek.

Hafifçe başını öne eğdi Belkıs. Motorun takatukası yiterek ve hep denizde, durgun kıyı sularında kumral delikanlı - ne tuhaf, gün ışığında saçları siyahtı - bir diş macunu reklamı gibi gülümseyerek: alay etmişti Korkut'la, küçük düşürmüştü, horlamıştı, adam yerine koymamıştı onu. Korkut'un gözü önünde elini tutmuştu; eli, onun avuçlarında yanmıştı Belkıs'ın. Ama önemsemezdi böyle şeyleri Korkut, görmezden gelirdi; belki bu yüzden ondan vazgeçemiyordu Belkıs.

Çocuğun elinden kurtularak (biçimli parmaklar, «Gülegüle,» diyen boğuk ses) köfteciden yana yürümüştü. Köftecinin kapısında yemek, masa sırası bekleyenler: «Bir buçuk köfte, bir piyaz.» (Şadiye bu köftelere bayılırdı. Mehmet eşek etinden yapıldığını ileri sürerdi köftelerin, ille iki porsiyon yiyerek. Yine ucuz muydu köfteci? Gökmen kişisel farklılığını tanıtlamak istercesine, öğle yemeklerini kaldırdığını söylemişti ilk günden sonra; sabah kahvaltısı yetiyormuş.) Bir oğlanın duruşu - sırtını ak badanalı duvara vermiş, sol ayağı çıplak, sağ bacağına dolanmış - tepeden tırnağa kös-

nüldü; köfte ve piyaz yiyecekti herhalde - ağzı sovan kokacaktı.

Yoo, Korkut'un kendisine karışmasını istemiyordu, hayır, hiçbir zaman istememişti; buna izin veremezdi, asla! Yalnızca gitmesini bekliyordu onun, sessizce, durumu kavrayıp, onurlu bir insan gibi. Araya ölüm girmişçesine bir daha karşılaşmasınlar; motorda olmasın şimdi, şu an; İstanbul'a giden bir otobüste, tek başına, yeni bir hayata açılarak, Belkıs'ı unutmuş. Gelgelelim Korkut kördü: deri sandalından kurtulmuş çıplak ayağı fark etmemişti.

Yeniden motorun sesi, hırıl hırıl; bütün şiddetiyle hayat: iskeleye yanaşıyorlardı. Herhalde altıya geliyordu saat ya da daha geçti. Ama Bardakçı kalabalıktı. Temmuz ve ağustos aylarında, günün her saatini eğlenerek geçirmek isteyenlerle doludur burası. Onlar için günün doğumu ya da batımı hiçbir şey ifade etmez. Deniz de, suyun sıcaklığı da el verir çılgınlıklara. Su sıcak mıydı? Tersine, Akdeniz tuzlu ve soğuktur Bodrum kıyılarında. Hele Bardakçı; o koydan bir soğuksu pınarı geçtiği söylenir, yarı erkek yarı dişi bir tanrısalın burada yaşadığı. Saat altıda - altı mıydı - deniz buz keser; ama yaz mevsimidir, insan denizden çıkınca derisi diken diken, ısınabilir çay içerek.

«Belki de gitmek istemiyorum. Korkuyorum.»

«Neden korkuyorsun?»

«Boş ver...»

«Hepsi düzelir, alışırsın.»

«Bir taksi çağırsana, kalkayım artık.»

«Otur biraz daha. Sabaha kadar çalışıyor durak.»

«Yorgunum. Sen de bütün gece sustun.»

«Haksızlık ediyorsun. Konuşmak istiyorum, insanlara ihtiyacım var şu an. Biliyor musun, Semra'yla ayrılıyoruz...»

Sonra Leonard Cohen, sonra Semra'nın kavga çıkarışı, Mehmet'le dans edişimiz, ona sarıl-

dığımda omuzlarını tuttuğumda duyduğum sıcaklık, sonra hep özlemek.

İskelede, betona havlusunu yaymış, genç bir çocuk yatıyordu, süzgün gözlü. Küçücük, beyaz bir mayo giymişti, iki yanında uçları kocaman fiyonglarla bağlanan, ak kalçaları taşarak; başında çevresi oyalı beyaz bir yemeni. Bodrum böyle kişilerle dolup taşıyordu son yıllarda (Bülbülün ağlamıştı).

Belkıs indi. Niçin indiğini, ne yapacağını bilmiyordu (anılar korkunçtu). Çocuğun süzgün gözlerinden kurtulmak isteyerek - onun kadınlığını iğrenç bir şeymişçesine süzüyordu çocuk - hızla yürüdü. Kum ve çakıl. Kum ve çakıltaşları, hasırdan ayakkabılarına doluştu. Merdivenin basamaklarından çıktı. Ötekiler ardında kalmıştı

çocuk
Korkut
motorcu.

Mehmet ince ve dokunulmamış sanısı uyandıran gövdesiyle, boylu boyunca uzanmış yatıyordu işte, çakıllardan tedirgin olmayarak: inanılmayacak bir güzelliği vardı, gizli bir güzellik. Şimdi öteki merdivenin eşiğindeydi Belkıs. Ağlamamak için kendini zor tuttu. Mehmet'i aradı yeniden, yüzlerce kez.

Uzaktan gördüğü ve bir an seviştiği iriyarı genç adam beton merdivenin bitiminde şişman bir kadınla konuşmaktadır. Kadının da gözleri süzgündür; kıpırdadıkça yağ katları altından güneş görmemiş eti görünmektedir. İriyarı genç adamın albenisi sona ermiştir. Çünkü artık denetim sağlanmış, ağırbaşlılık takınılmıştır; yürüyüp geçer Belkıs, mayolu, gövdesinden sular damlayan erkeğin ilgisini çektiğini bilerek.

Ergenlik çağında bir çocuk kurulanmaktadır. Sonra küçük çocuk gencelerek, büyüyerek ve Şadiye olarak ansızın, yine kurulanmaktadır. İşte Şadiye denizden çok hoşlandığını söy-

lemektedir. Gökmen bu saatte denize girilmemesi gerektiğini belirterek uzaklaşmıştır. Doğa, kimi zaman alabildiğine acımasızdır, insanı hırpalar. Doğa, Gökmen'e kalabalık içinde denize girilemeyecek bir gövde sunmuştur. Bu yüzden Gökmen insan gövdesinin güzelliği konusunda şiirler yazmak zorunda kalmıştır.

Hepsini anımsıyordu Belkıs, büfeye doğru yürürken.

Semra büfedeki delikanlıya konyak sormuş, büyük şişe, satılmadığını öğrenince üzülmüştür. Cin içmek zorunda kalmıştır Semra: «Hayır, buz koymayın, sek.»

Semra'nın geçen yaz, belki de bugün, bu saat, şu dakika oturduğu şezlongta bir süs köpeği güneşleniyordu - bir başka süs köpeği. (Bülbülün bir köpek gibi, ama tabiî bir sokak köpeği gibi, Şadiye'nin arkasından koşmuştu, Kalyon Oteli'nin oraya).

«Çay var mı?»

«Demleniyor.»

«Sıcak başka ne var?»

Büfedeki çocuk değişmişti. Belkıs tanımıyordu. Sıcak başka bir şey yokmuş. Çay az sonra hazır olacakmış. Geri döndü ve saparak, herkesin oturduğu bölmeye girdi, boş bir şezlong arandı. Ötede, çamlar altında, gölgelikte. Çay olunca, getireceklerdi.

Kimbilir motorcu ne çok şaşırmıştı. Korkut anlamsız gülümseyişlerle yetinmiştir. Onlara bakmak istemiyordu. Başbaşa kalsınlar varsın..

Evet, hüzünlü bir gündü. İncikboncuk satan çocuğa âşık olmuştu, onun gövdesini ve yürek çarpıntısını istemişti. Geçen yaz, acılar, kavrularak can vermeler, söylenenler ve içe atılmış olanlar, yaşananla yaşanmayan gözünün önündeydi. Üç ayrı zaman diliminde yaşıyordu. Çay geldi. Gerçekten yeni demlenmişti, tavşankanıydı. Anılar, sanrı ve şimdiki zaman. İlk yudum boğazını yaktı. Anılar: Şadiye'nin durup dururken Bay Ölüm'e âşık olması.

Mutlu muydular? Ama nasıl olur, Bay Ölüm, Şadiye'yi o kadar küçük düşürmüşken, «Bana para ver, param bitti...» diyerek, mutlu olabilirler miydi? Artık yazışmıyordu Şadiye'yle, ortak hiçbir konuları kalmamıştı. Felsefe, sanat, sanat felsefesi... Yeşil bir tırtıl, incecik, ağaçtan düştü masaya, kıvrıldı, dertop oldu, yeşil bir halka gibi, eğrile büğrüle, diklenerek, kendince hızlanarak, yol aldı uçsuz bucaksız gezisinde. Böcekler, tırtıllar, yaz sinekleri - irkildi Belkıs. Başını kaldırdığında iriyarı genç adamla gözgöze geldi; kaslardan örülüydü heykelsi gövde; ahmakça gülümsüyordu genç adam; mayosunun önü kabarıktı; öyle bir yer ki

kadın ve erkek

kendisi ve genç adam

yalnızca cinsel isteğin buyruğu için karşı-karşıyaydılar

sanki birbirlerinin adlarını bile öğrenmeden sevişeceklerdi az sonra. Duruyordu kaslardan örülü erkek-gövde, kıpırdamıyordu. Mayosunun önü kabarıktı.

«Bodrum'da ne yapacağımı bilmiyorum.»

«Alışırsın.»

«Para sorunları çıkacak. Annemden kalma üç beş parça elmas vardı, mücevherler falan, hepsini sattım.»

«Resim de yaparsın.»

«Müşerref hanımdan sonra sen de aynı şeyleri söyleme Mehmet. Bodrum'dan korkuyorum.»

«Resim yapmaya başla. Her şey düzelir.»

Ya cinsellik, insanların pervasızlığı...

Hep o gülümseyiş, hep o pervasız erkeklik. Bir kurtuluştu belki de bu. Bilmiyordu. (Bilmiyordu! Anımsamak istemiyordu.) Çay fincanını bırakarak yerinden kalktı. Neredeyse iterek genç adamı

karnı sertti

ürkerek

«Çekilir misiniz...»

büfeye yöneldi, çayın parasını ödemek için.

Merdivenlerden indi. Ağır ağır yürüyordu. Tekne iskeledeydi. Motorcu yine Birinci sigarası içiyordu. Korkut sessizce bekliyordu tanrım! Beyaz mayolu Hermaphroditos ortalarda yoktu. Mayonun önü kabarıktı. Tekneye yaklaştığında Korkut ayağa kalktı ve elini uzattı. Korkut'a elini vermeyerek tekneye bindi. Hareket ettiler. Bu kez denizde hiç kimse kalmamıştı. Motor hızlandı. Takatuka.

Bardakçı da, tıpkı deniz feneri gibi artlarında kaldı. Korkut karşısında, garip, irkiltici gülümsemesiyle oturuyordu. Çok değil, bir yıl önce, böyle bir Bardakçı dönüşü - ama Bodrum'a - Korkut, günlerin para dökümünü bir kâğıda geçirir boyna ve Mehmet bu işlemlerle defalarca alay etmiştir. Umursamamıştır Korkut; bugün şu kadar lira ödedik; Bardakçı'da bira, Raşit'in kahvesinden daha pahalı, beş lira daha pahalı; tepedeki lokantada karnıyarık otuz lira... Semra denize bakar, Mehmet'in alaylarından tedirgin olmuştur. Ve Semra, Mehmet'i hiçbir zaman sevmemiştir belki de.

Semra

Mehmet'i sevmeyen Semra

şimdi nerdeydi, yeni yaşamında mutlu muydu, her şeyi unutabilmiş miydi, unutabilir mi insan?

Ben neden bir saplantı gibi Mehmet'e takılı kaldım?

Sadiye fondan kutusunu atarak «Niye ağlıyorsun?» diye haykırmıştı. «Ağlayacak ne var?» Fondan kutusu koltuğun üstünde atılı duruyordu.

Yeldeğirmenleri tekrar karşılarına çıkacak mıydı, galiba, şurayı döner dönmez.

Ağlamıştı. Belli bir nedeni yoktu. Bir önsezi? Ya da niçin ağladığını Sadiye'ye anlatması olanaksızdı. Ağlamıştı. Her şeyi, özellikle özvarlığını, yaşantısını yabancıladığı anlar çok olurdu. Duygularından ürkerdi. Resim yapabil-

mek için ağlamaya ihtiyacı vardı - böyle söylemişti. Çok gülünçtü doğrusu. Resim, aşk gibi, tutku gibi iç fırtınaları gereksinir. Hıçkırık nöbeti uzun sürmüştü. Ağladıkça her şey, hattâ kutunun eprimiş pembe ipeği bile mavi bir cam kırığının ardında kalmıştı.

Mutfak kapısındaki kamıştan ve boncuktan saçağı iterek

kırmızı kolyeyi boynuna geçiren kumral delikanlının erkekliğini meme ayrığında hissediyordu

buzdolabının kapısına yapışmıştı Şadiye. Ön gözlerdeki mandalinalar sağa sola saçılırken, limon çıkarmıştı, bir bardak suya beş on damla, iyi gelirdi, içi açılırdı insanın, böyle diyordu ve saçlarını okşuyordu Şadiye, çocuğuymuşçasına.

Belki o gün kaçıp gitmeyi kurmuştu Belkıs, hemen, yaz'ı beklemeyerek, kimsesiz ve ölümcül bir dinlenceyi göze alıp. Yanında kimseler olmadan, resim yapmayarak, bir ölü gibi güneyde. Ama o kabuğu oyuk oyuk sarı yemiş, o nesne, resim modeli, bir taslak olmaktan kurtarılacaktı; güneyin ve Akdeniz'in çoraklığını betimleyecekti.

Belki o gün (yağmur yağıyordu) resme ara vermeyi...

Güney ve Akdeniz çoraktı, artık öyleydi, insan sevmeyi unuttuğu yerlerde her şeyi çorak görür. Sevmek edimini unutmuştu.

Şimdi daha iyi anımsıyordu: yeldeğirmenlerini bir kez daha göreceklerdi.

Çünkü bir başka zamanda bir başka tekneyle buralardan geçmişlerdi. Bülbülün karşı kıyıları - engindeki kara parçası - gösterip, uzun bir söylev paralamıştı. Yunan düşüncesi, cinsel özgürlük, erkeğin ve kadının özel dünyası

ve ille kadınsız bir toplum tabiî

«... eski Yunan'da erkekler kendi aralarında yaşarlardı, toplantılara flütçü ve dansçı kızlar gelirdi ama, yalnızca çalıp söylemek için,

ideal aşk ancak erkekler arasında yaşanabilirdi...»

ve birdenbire yeldeğirmenleri görünmüştü. Belkıs, Bay Ölüm'ün Şadiye'ye göz kırptığını ayrımsamıştı kaygılar içinde, onların geleceklerini, beraberliklerini görmüşçesine, ürküntülerle. Bülbülün ne demek istiyordu yani? Bu kadınsız toplum düşüncesinde açıkça bir faşizm yatmıyor muydu? Bülbülün öğrencilerine hoşgörü felsefesini öğütlüyormuş; bunu anlatıyordu, sırtında beyaz bir entari, şilebezinden, uzun ve seyrek saçlarını rüzgâra sunarak - şaşırtıcıydı, acı veriyordu; her akşam alaturka şarkılar söylerdi daracık sokağın lokantalarında.

Bardakçı'yı değil ama, tepeleri ve yeldeğirmenlerini bir kez daha göreceklerdi.

Ama dalgakırandaki deniz fenerlerini artık göremezlerdi. Çarşı uzakta kalmıştı: artık görmeyecekti Belkıs.

Sahiden Korkut'a sığınmak ihtiyacını duymuş muydu? Oğlan kapıdayken, son anda, «Teşekkür ederim, hoşça kalın,» diyerek Belkıs, elini uzatmıştı ve el sıkışmışlardı ve oğlanın eli güçlüydü ve sımsıkı tutmuştu.

Dükkânın önünde
narçiçeği kırmızı boncuk kolye
«Size kırmızı daha yaraşır.»
yabancı oldukları belli bir kadınla bir erkek dükkânın tam karşısındaki halıcıdan çıkarlarken
kendisi ürperişler ürpertiler içinde
«Kırmızı yaraşır size.»
kolyeyi boynuna takarak
«Ben dizdim boncukları...»
onun elleri ipliğe geçiren boncuk tanelerini narçiçeği onun elleri onun elleri
oğlanın yüzünde o korkunç güzellik bir maskeymişçesine
birbirlerinin etini çağırarak ve hafifçe eli okşandığında Belkıs
sahiden istemiş miydi?

Uzağından geçtikleri koyda bir çam ağacı, köklerinden kurtulmuş, sulara sarkıyordu. Bir tür Nergis söylencesi gibiydi ağaç.

Asla sıradan bir kadın-erkek ilişkisi olmamıştı Korkut'la aralarında. Aşk değildi (bir zamanlar Korkut'a âşık olduğunu sanmıştı), hayat arkadaşlığı, sonu evliliğe varacak bir beraberlik değildi, tutku değildi, şimdi bir sevecenliği bile paylaşamıyorlardı, tutarsız, niteliksiz, çaresizlikler, kölelikler, alışkanlıklar üzerine kurulu, acıklı-gülünç bir ilişkiydi: buna boyun eğmişti Belkıs. Hiçbir zaman ciddiye almamıştı Korkut'u. Yalnızca onun yanında olmayı, kimi geceler onunla birlikteliği kabul etmişti (şu çorap meselesi yüzünden sık sık kavga ederlerdi).

Ah evet! Sinsice alay etmişti Mehmet'le bir olup; para dökümleri, hesaplar, çarpmalar, bölmeler, bugün şu kadar harcadık, dün bu kadar, yarına bilmemkaç liramız kaldı... - alay etmez de ne yapardı insan? Gökmen bile, alaycılığa, horlayıcılığa o kadar karşıyken - biraz fazla ağırbaşlıydı - durmadan sorardı tatil giderini. (Böyle anlarda Gökmen'in yüzü bir tragedya oyuncusununki kadar donuktu.) Kâğıtlarını açıp bakardı Korkut. Ona acıyordu. Gitmemişti, ne olursa olsun, ne denli horlanırsa horlansın gitmemişti Korkut. Kendi yaşamını yok saymıştı. Bir hiçti artık ve yanındaydı, teknedeydi. Sudan yeni çıkmış bir köpekten ayırt edemezdiniz, titreyişlerle, durmaksızın silkinerek, efendisinin buyruğunu yerine getirdiğinden ödüllendirilmeyi bekliyor, kuyruğunu sallamaktadır.

İşte bir tek Korkut kalmıştı geriye. Aşklar, tutkular, dostluklar sona ermişti. Sona ermesini kendisi istemişti Belkıs. Yalnızlık sanıldığı kadar korkunç değildir. Bir süre, belki her zaman, belki böyle artık... Fakat Korkut'tan ayrılabilmek olanaksızdı. Ölünceye dek birlikte olacağa benziyorlardı.

«İstemediğin zaman beni bir odaya kilit-

lersin,» demişti Korkut, «gözüne görünmem.»

Karşı koyulamazdı buna. Yeryüzünde hiç kimse bunu göze alamazdı, hiç kimse.

Tabii o söz, o odaya kilitlersin sözü, meselenin dış görünümüydü. Şimdi Korkut'tan iğreniyordu, şimdi, şu an, tekne uzak kıyıya biraz daha yaklaşırken, akşam, ıssızlık, her günün tekdüzeliği. Sanki yaşamı da kararıyordu. (Dalgalar yaklaşıyordu uzaktan.) Korkut kararıyordu yaşamını. Bekçi köpeğiydi, hiçliğiyle saygı uyandırmak istiyordu.

Sonunda karanlık düşlerine, sanrılarına yenileceğinden korkuyordu. Yoo, Korkut'a bağlı değildi, ne de elindeydi bağlı olmak ve o, hep bunu beklemişti, yalnız bunu, kıskançlıklarla, nöbetlerle, acı vererek, belki ancak böylelikle köpeksi davranışlarından yalıtacaktı özvarlığını genç adam; yapamamıştı Belkıs. Yaşadıkları birliktelik, Belkıs'ın sevgisini de yok etmişti, onu sevmesine olanak yoktu yeniden. İşte sonunda yenilerek, kişiliğini parçalayıp, özdenetimsiz o kumral delikanlıya gidecekti; senden hoşlanıyorum; nasıl düşünürse düşünsün; seninle yatmak istiyorum, bir kez daha tut elimi, geri çevir kapıdan, durdur, saçlarımı çek çek çek... **tırnaklarımı hissediyor musun, senden hoşlandığım için, zevk duyduğumdan, sen de sen de**... bunu Korkut'un yüzünden yapacaktı.

Motorcu, gömleğinin cebinde duran Birinci paketini yokladı: çok sigara içiyordu herhalde. Ama Korkut, hiç içmezdi o, sağlığına dikkat ederdi, binde bir lâf olsun diye, akşam yemeklerinden sonra da pipo, onca üzüntü ,onca umarsızlık - öyle diyordu - dokuncalı alışkanlıklar yaratmamıştı yine de.

Tekne kendi bildiğince - dümeni bırakmıştı avuçlar -, dalgaların kılavuzluğunda ilerliyordu.

Motorcunun kaygısızlığı da aşağı tabakadan - ah, bu niteleyişleri korkunçtu - gelmesiyle açıklanabilirdi ancak. Bu niteleyişlerinin çir-

kin olduğunu biliyordu Belkıs; gelgelelim adamın aşağı tabakadan geldiği için kayıtsız olduğu da gerçeklikti. Paketi çıkardı motorcu, kibrit aranarak; ya da çakmağını. Aşağı tabaka, düşsever marksistlerin sandığı gibi yarının dünyasını kuramayacaktır. Mehmet'le bu konuda hiç anlaşamazlardı, Mehmet marksistti, dünyayı emekçilerin kurtarabileceğini söylüyordu. Oysa basit, doğaya boyun eğmiş, doğayı ve yaşamı dizginleyemeyecek, hiçbir şeyin sorumluluğunu duymayan insan kalabalığı: aşağı tabaka! Sigarasını yakıyor kibritle; demin çakmak kullanmamış mıydı, galiba. Derin bir nefes çekti ve Belkıs'ı süzdü: irkildi genç kadın. Gülümsemiyordu aşağı tabaka; bakışları kuşkuluydu; bir şeyden işkillenmişti besbelli. Kimbilir adam kendisi için ne garip, aykırı şeyler düşünüyordu. Aykırı mı? Keşke aykırılığı kavrayabilseydi, düpedüz 'orospu' gözüyle bakıyor olmalıydı. Aşağı tabakanın bütün değer yargıları bacakarasından geçerdi; derebeylik döneminin kalıntılarıydılar. Mehmet'in savlarını anımsadı: o, Akdeniz'in sereserpe insanlarla donanmış olduğuna inanırdı. Ama Bodrum, meyhanelerde sarhoş olup, yalpalaya yalpalaya birbirini öpen insanlarla doluydu yalnızca. Yerli halk da, dışardan gelenleri yabancılamakta gecikmezdi.

«Burada hayat yalnızca uyuşuk,» demişti Mehmet'e.

«Görmek istemiyorsun; aç insan yok burda!»

Evet, deniz ve balık vardı, pansiyonculuk vardı, meyhaneler, fırınlar, mandıralar vardı, aç insan yok gibiydi, tekneler-tekneler yapılıyordu; önünde sonunda ufacık bir kasabaydı, aç insan yoktu. Ama değer yargıları yine de pek değişmemişti.

Başkalarının yerli yersiz düşüncelerinden, bayağılığı aşamamış yargılarından ırak yaşamak için, salt bunun için evlenebilirdi bir za-

manlar Korkut'la. Öyleslni deneseydi, Semra'ya benzemeyecek miydi bir gün, sonunda, en sonunda

Mehmet Mehmet

oya gibiydi onun güzelim dudakları

herkesin yanında mutlu karıkoca oyunu oynayacaklardı Korkut'la; en sonu böyleydi.

Gülümsemiyordu motorcu, hayır, yüzü ifadesizdi, donuktu alabildiğine. Dümeni çevirerek dalgaları alt etmeye çabalıyordu. Deniz çırpıntılıydı şimdi. Ama bir incelik göstermiş, parayı baştan almamıştı. Herhalde tanıyordu Korkut'la kendisini. Bodrum kıyılarında, karşı yakada, küçücük bir koydaki uzun merdivenli evde yaşayan deli kadınla sevgilisi diye düşünüyor olmalıydı. Çoğu kimse böyle düşünüyordu: çılgın bir kadın, ressammış. (Niçin artık resim yapamıyordu?) Ya kumral delikanlı? O ne düşünmüştü ki? Tanıyor muydu?

Bardakçı'ya gelirken üstüne serpişen damlalar, kötü ıslatmıştı: keten cekette leke bırakacaktı deniz suyu.

Adamın dümeni kullanışı ne kadar senlibenliceydi!

Yeldeğirmenleri görünmüştü.

Yeldeğirmenlerini betimlerken ve sarıya boyarken gökyüzünü

çok değil

iki yaz önce

geçen yaz daha

tam da bu ay

ya da temmuz sonu

ne fark eder

güneş kavurarak, ürperterek - kendine şaşıyordu - değirmenlerin oraya dek çıkmış, üşenmemiş, sehpasını kurmuştu. Güneyin rüzgârına Notos denir. Notos bir tanrıdır. Seni seviyorum Mehmet. Seni unutmadım. Seni çok seviyorum. O umarsız yolculuk, her şeyin sonu

Bay Ölüm Bay Ölüm

aşk ve cinsellik

et ve sevgi

bütün bir yıl, Bodrum'la İstanbul arası mekik dokuyarak, kimden ve neden kaçmıştı ki, çözemiyordu, çözümsüzdü ve mevsimlere aldırmayarak gidip gelmişti, Gökmen'in soru işaretleri saçan gözlüklü bakışlarına da. Sonunda bodur bitkiler, tektük ağaçlar arasındaki uzun merdivenli evi - çirkindi yapı, ama öylesine ıssızdı ki çevresi: çekiyordu - kiralamıştı. Bir daha dönmeyecekti. Bir daha küçük çılgın kalabalıklarıyla bir arada olmayacaktı.

Tatil bitmişti. Hep birlikte geri dönüldü, temmuz değildi, İstanbul'a sabaha karşı vardıklarında hava adamakıllı serindi.

Adsız sansız mola yerinde peynirli pide yedi Mehmet, ayran içti, otobüs kalkıncaya kadar bir ayran daha içti ve hiç konuşmadı.

Korkut boyna uyudu ağzı köpürerek, tükürükler, horultular, sanki kana kana su içmeye ihtiyacı vardı. Bir çeşmeden kana kana su içti, yüzünü yıkadı.

Semra evliliğinin sona ermesini kutluyor gibiydi. Selçuk'ta mı, İzmir'de mi ne, gündüz vakti, bakkallara konyak sordurtmuştu Korkut'la - sonra hep içti.

Gökmen'le Şadiye otobüsün sarsıntısına karşın okumayı denediler. Galiba Şadiye başardı da; çünkü kitaplara âşıktı, yeryüzündeki tek varoluş nedeni kitaplardı - öyle söylemişti. El çantasını karıştırırken Bay Ölüm'ün altın zincirini (boynuna takıyordu güzel adam) sanki özellikle yere düşürdü: ona armağan etmiş. Bay Ölüm, Şadiye'ye kalın altın zincirini armağan etmiş!

- Belkıs elini göğsüne bastırdı; deniz suyu lekeli keten ceket - Bay Ölüm, Bodrum'da kalmıştı. Bülbülün'le aynı pansiyonda (aynı odada) kalmıyordu artık.

Gökmen saat başlarında sigara içti.

Mehmet birini yakıp birini söndürdü.

Otobüsün penceresinden ormanlar, Bafa

gölü, manastır kalıntılı göl adacıkları, tapınak sütunları, tarlalar, traktörlerde köylüler, kamyonlarda tütünden ya da bağlardan dönen kadınlar geçti. Otobüsün penceresine çocuklar el salladı, taş attı.

Güneş vurduğunda Belkıs perdeyi çekmişti. - Sudaki altın yansımalar. - Uyumak olanaksızdı.

Ve Korkut, arada bir gözünü açarak, «Niye uyumuyorsun?» diye sordu. Ter içinde kalmıştı uykusunda. Acı bir rüya mı görüyordu?

Gökmen kitabını kapadı (İngilizce'ydi), el çantasına yerleştirdi - evde kalmış bir kız kadar derlitopludur. Şadiye'yle söyleşti, bir şeyler anlattı ona.

Şadiye okuduğu kitabı - İnsanca, Pek İnsanca'yı okuyordu - ters çevirip bacaklarının üstüne bıraktı; çok etkilenmişti yine Nietzsche'den, ama 'kadınca'ya düşmanlık, bu amansız tutum, sinirlerini yormuştu; doğa dışıydı. Çekili perdeyi hafifçe aralayarak ıssız zeytinliklere, telgraf tellerine, tellerin uçsuz bucaksız akışına, öbek öbek suların fışkırdığı ekili tarlalara baktı.

Aralık perdeden Belkıs da görmüştü yolların resmedilmesi olanaksız manzarasını.

Elektrik direklerinin tepelerine ve tellere kuşlar konmuştu, yapayalnız kuşlar, yumruk kadar, daha da küçük, bir başlarına, ansızın uçarak bilinmeyen tehlikeyi sezip, mavisi ışık saçan gökyüzü, çırpınan kanatlar.

Bu şiirin ortasında Korkut silkinerek uyanmış, uzun uzadıya saçlarını kaşımıştı, tırnak içlerinde iğrenç tuz birikintileri.

Sonra İzmir'e gelindi. Gökyüzü külrengi, hava pusluydu.

Boğucu, bungun bir sıcakta yürüdüler; faytonlar geçti yanlarından. Üç saat kalınacaktı İzmir'de, İstanbul'a daha erken bilet bulamamışlardı; otogar, çayevleri, yüzlerce otobüs.

Şadiye bir yerde oturup neskafe içmeyi

önermişti; dirilmeye ihtiyacı varmış. Hâlâ Nietzsche'nin 'dizelerindeydi' aklı.

(Elizabeth Rothman'ın başucu yazarıydı Nietzsche.)

Önce Pasaport'ta sandviç ve çay, lâğım kokan kıyı, yine geçip giden faytonlar, Kordon boyunca yürümeye başladılar.

Sonra meltemlere, imbatlara açık bir caddeye saparak bir pastaneye çökmüşlerdi, ellerinde valizleri, çantalar, yorgun argın. Çok kalabalıktı pastane. Bütün caddelerde birörnek palmiye ağaçları, değişmeksizin, biteviye, gövdelerinde kavruk, ölü yapraklar.

Korkut bir kilo tuzlu çörek satın almıştı, tek başına yemek için.

Şadiye yabancı yayınlar satan bir kitapçıya girdi, dergileri ve kitapları karıştırdı; başka kentlerde İstanbul'da bulunmayan kitaplara rastlanabiliyormuş, bir kez Ankara'da... Gökmen eşlik etti ona.

Tatil dönüşlerinin kendine özgü savruk ayrıntılarıydı işte; nedense dönüşler kırık ve hüzünlüdür. Fakat bu kez dinlence de alabildiğine tatsız geçmişti.

Semra yarı esrik şarkı söylüyordu ve İzmir - İstanbul arası hep şarkı söyledi. Bülbülün'ün 'hicran' şarkılarıydı bunlar.

Belkıs kendisinin sustuğunu - şimdiki gibi -, Semra'dan nefret ettiğini, Korkut'a aldırmadığını (bağımlı değildi ki ona), Mehmet'le yalnız kalmak istediğini (olmamıştı); o görkemli İzmir faytonlarından birine atlayarak, kamçılar savurarak atlara, doludizgin kaçmak istediğini anımsadı. Faytonlar kırıkdökük, atlar bitkindi. Belediye, gezginler için izin veriyormuş faytonculuğa.

Bir tutsak gibi İstanbul'a geri dönmüştü Belkıs: Mehmet'le yalnız kalamamışlardı.

Takatuka hafifledi. Motor ağırlaşmıştı. Uzağa, ötelere bakıyordu motorcu. Dalgındı.

Birdenbire adama acıdı Belkıs. Yıpranmış-

tı. Belki de hiçbir şey düşünmemişti Korkut için, kendisi için. Kimbilir; belki de kişisel tasalarının yılgısını yaşıyordu br tek. Evli miydi?

Sonra çocuklar... Mehmet, evlilikte çocuğun çok şey değiştirebileceğini söylerdi. Ama Mehmet'in sevgilisi değildi, kendisi onun sevgilisi değildi; «... kızkardeşim, Şafak Yıldızı...» Geceler çok acıydı kimi zaman.

Sevgilim!

Yaşam acımasızdı: Mehmet'in çocuğu olmayacaktı, Semra'yla ikisinin çocukları olmayacaktı.

Neyi değiştirebilirdi ki gebelik - anaç bir kadın değildi - ana olmak; çünkü Belkıs için, çocuk, kaygı verici bir sorundu. Tümü mutsuzdu küçük çocukların, hem de çok mutsuzdular! Onları bekleyen aydınlık, duru bir gelecek yoktu. Yeryüzünde iletişim sona ermişti. İşte yine aynı düşünceye saplanıyordu (mürekkep alacası daha koyu): kimse kimsenin dilinden anlamıyordu, birtakım sesler çıkarıyordu insanlar, anlaştıklarını sanıyorlardı; küçük çocuklara da bu anlamsız sesleri, sözcükler diye öğretmeye uğraşıyorlardı. Sonra yıkımlar, açlık, yoksulluğun korkunç görünümleri, savaş, hattâ iç savaş tehlikesi - çocukların geleceği kaygılarla donanmıştı.

Sevdiğini söylerdi Mehmet, çocukları çok sevdiğini, inanıyordu buna gerçekten, küçük çocuklar birer umuttu; Bodrum'da bir çocuğa, hiç tanımadıkları bir kadının siyah üzüm gözlü oğluna, dekolte giysisinden ikide birde göğüs uçları (giysinin ince askıları kayıyordu) görünen bir kadının oğluna kâğıttan, peçetelerden uçaklar yapmıştı, geceleyin, uçak modellerinin adlarını söylüyordu çocuk, ikisi bir olmuş, gülüyorlardı, peçeteleri uçurarak meyhanenin altını üstüne getirmişlerdi. Çocuğun babası yoktu; ölmüş. (Bülbülün'se kadının eski bir film yıldızı olduğunu, kocasının kaçakçılıktan cezaevine düştüğünü fısıldamıştı; «Vamp

kadın oynardı,» diyordu, Bay Ölüm'ün bakışlarını gözden kaçırmamaya dikkat ederek.) Kâğıtlardan son model uçaklar, tekniğin en yeni olanakları. - Gülümsedi Belkıs. Sanki bir aynada gördü gülümsediğini. Bir kâğıt uçak çarpıp parçalandı bu aynaya, ateş aldı. - Yoo, Semra çocuğa karşı değildi, Mehmet'in gönendiği hiçbir şeye karşı değildi. Uyum içindeydiler. Bir zamanlar uyum içindeydiler. Erkeklerin kabalığından, bencilliğinden, o aptalca çocuk kalmışlıklarından uzaktı Mehmet; yalnız Semra için vardı, hayat için, toplumun mutluluğu için... tepeden tırnağa özveriydi - insanlığın geleceği uğruna her şeye katlanabilirdi. «Bütün bunları marksizme borçluyum,» derdi Mehmet. Fakat bu da bir bencillik değil miydi, devrimin kan dökmek zorunda kalmasını hoş görmesi, sözümona bilimsel açıklamalara girişmesi bencillik değil miydi, gelecek ancak işçi sınıfının önderliğiyle aydınlanacaktı. Hepsi birer hayaldi işte. Semra da bir 'Avrupa komünizmi' tutturmuştu son sıralar... O gece, meyhanede, ordan oraya uçuşmuştu peçeteler.

Ama bir zamanlar yeryüzüne meydan okumuşlardı karıkoca, direnerek, ikiyüzlülüğe baş vurmaksızın. Evlilikten tiksinmesine karşın onları kutsamıştı Belkıs.

Sonsuza dek yaşasaydı Semra
hiç ölmeyebilirdi
tanrılar bağışlayabilirlerdi bunu
ölüm dursaydı
yine de Mehmet'ten bir çocuğu olmayacaktı

yaşlılık nedir bilmeyerek sonsuza dek doğurgan kalsa bile! Hayat alay etmişti evliliklerinin kutsallığıyla.

İşte motorcu bütün bunların dışındaydı, ola ki dışındaydı. Bu tür sorunları yoktu: Semra'yla Mehmet'in serüvenini yaşayamazdı, Mehmet'in devrimden beklediklerini kavraması olanaksızdı - halktan biriydi. Birinci sigarası yetiyordu ona. Bir şişe Yeni Rakı, havuç salata-

sı (ne kadar çok yeniyordu kıyıdaki lokantada, Şadiye bir tavşan gibi her akşam «Havuç salatası var mı?» diye sorardı, «Bolca olsun, büyük bir tabak...» garsonlar tanımışlardı sonunda) ve kalamar. Mutluydu. Sahi, mutlu muydu - alnındaki derin kırışıklıklar yadsıyordu. Yıpranmıştı, gelgelelim her yanından sağlık fışkırıyordu; aldırış etmediği, kanıksadığı deniz, güneş ve doğa bütün olanaklarıyla ona yaramıştı, yüz yaşında bile böyle sağlıklı olacağa benziyordu.

Motor niye durmak üzere gibi?

Neyi düzeltirdi ki adamın bütün bunların (marksizmin, devrimin, Avrupa komünizminin, kültürlü karıkocalar arasındaki bireysel sorunların) dışında olması. Bilinçsiz bir yaşamda mutluluğun da yeri yoktur. Mehmet'e bakılırsa, çoğunluğun ta kendisiydi motorcu. Marksistlere göre, çoğunluk, yani emekçiler, işçi sınıfı kazanacaktı; tarih bu doğrultudaymış.

Kırmızı boncuklardan kolyeyi sunmuştu kumral delikanlı.

Kraliçe Victoria'nın ilkeleri tutmamıştı. Oysa bu motorcunun karısı da, yüzyıllardır, bütün evli kadınlar gibi, kocasına bağlı kalmak, öyle görünmek zorundaydı. (Evli kadınlar kocalarına bağlılar mı?) Ve erkek, istediği zaman yatardı karısıyla. Yaşasın Kraliçe Victoria'nın ilkeleri! Utku, hâlâ, viktoryanizmindi, marksistlerin değil; kadınların yalnızlığı, kimsesizlikleri, erkeklere köle oluşları, boyunduruk, erkek egemenliği, bir fincan çay ve viktoryanizm hepsi bu.

Ansızın karşılarına çıkan kıyılar. Çökük tepeler. Yine bodur göverti. Toprakta naylon torbalar uçuşuyordu, buruşturulmuş gazete kâğıtları; boş konserve kutuları atılmıştı; bir deri sandal teki, başparmağın geçeceği halka kopuk. Büsbütün kayalıklara yanaştılar. Hayır, başparmağın geçeceği deri halka sapasağlam. Kıyının dörtbir yanı kayalıklarla çevriliydi. Bo-

dur gövertide uçuşan paçavralar. Kim, ne zaman gelmişti buralara? Sönmüş ateş izleri.

Kolyeyi oğlanın elinden aldı bir kez daha. Ellerini okşamak geçti içinden, koltukaltlarını öpmek, ter kokusu, belki ter kokusuna karışmış deniz suyu ve tuz ve kimbilir sert bir erkek kolonyası, öpmek istedi kollarını, göğsünü, sırtında dili gezinsin, kabalarını tutmak, sıkmak, delicesine sarılmak ona, kabaları birleştiren ayrığı bulan kendi kadın-parmakları, tüyler, bacakarasına kendiliğinden kayan eli, giderek tutuşan istek nerelere sürüklemezdi, öldüren ve yaşatan erbezi torbası, yükseliş ve alçalış. Kolyenin kırmızısı göz alıcıydı.

Motor durmak üzereydi.

«Bir şey mi oldu?» diye sordu Korkut. Adam bir yanıt veriyormuşçasına omuzlarını silkti.

Tekne durakaldı.

Su renk renkti. Dipte koyu yeşildi, siyaha çalıyordu. Derinlik ölümdü, ölümü çağrıştırıyordu, gönül çeliciydi. Sığda açılıyordu renkler, yeşilin ayırtıları, cam kesiği, ot gövertisi, hattâ bir samur fırça ucunun, incecik buladığı yeşille tuvaldeki beyaz yağlıboya: kimi yerler böyleydi. Ötede deniz yine mürekkep alacasıydı. Birden güneş yansıyor, sular, akşam güneşiyle kızıla kesiyordu.

Kayalara denizkestaneleri tutunmuşlardı. Gözün ancak görebildiği küçük midyeler vardı yosunlar arasında, kayalardan fışkıran.

«Meret ısınınca tekliyor.» dedi adam. Doğrusu pek bir şey anlayamamıştı Belkıs. Gelgelelim Korkut, yıllardan beri bu tür bir tekneyi kullanmışçasına konuşmaya başladı. Bu motorlar ilkelmiş, toprak altından su çekmek için kullanılan yerli yapım motorlarmış. «Çekilir dert değil arkadaşım,» diyordu motorcu da. İşte anlaşmışlardı. Korkut'un başkalarıyla anlaşması, dostluk kurması ne kadar kolaydı. Ne sınıfsal farklar ilgilendiriyordu onu, ne de karşısındaki insanın kültür düzeyi; herkesle dost-

tu, herkese uyabiliyordu. Şimdi bu konuşma hiç bitmeyecekmiş gibi can sıkıcıydı.

Belki de bozulmuştu motor, belki de hep deniz ortasında, ıssız kıyı parçasının önünde kalacaklardı. Görebilecekleri tek şey, o sönmüş ateş izleri olabilirdi. Öylesine durgundu şimdi hayat.

Eliyle okşadı suyu Belkıs, açık yeşili, çok uçuk maviyi, gür tüylerin donattığı bir koltukaltı gibi.

Elini suya daldırdığından büküldü, eğrileşti, hafifçe dalgalandı parmakları, parmak uçları, uzun tırnakları -resim yapmıyordu epeydir-; bütün denize yayıldı. Sonra bu ışık kırılması bütün bir sanrıya dağıldı: şimdi kumral delikanlı, olduğundan daha geniş ve dalgalanarak, akarak derinliklere, ama hep öyle güzel, hep öyle görkemli, karşısındaydı. **Erkekliği uyanmıştı; denizde onun erkekliği ak köpüklerle çırpınan sulardan ayırt edilemiyordu.** Midesi bulanıyordu Belkıs'ın, kusmak istiyordu.

«Güneş batınca bu rüzgâr kesilir,» dedi motorcu, Birinci paketini aranarak ve üst cebinde bularak; «günbatımında yel azgınlaşır.» Korkut'a sigara uzattı. Korkut içmediğini söyledi: «Kullanmıyorum. Teşekkür ederim.» Birinci, gömleğin üst cebine yerleşti bir kez daha; kendine bir tane çıkarmıştı adam... Sonra bütün sözcükler, cümleler karıştı Belkıs'ta; işitmiyordu; mantık dizisini yitiriyordu, zihni bulanıktı ve denizin yüzeyi kumral delikanlının ışık kırılmalarından arta kalmış görüntüsüyle kaplıydı: yüzükoyun, kabalarını birleştiren ayrık, nedense hep o ayrık...

«Ama hava sıcak,» dedi motorcu bu kez, alnındaki terleri silerek; yorulmuştu.

Hava gerçekten sıcaktı. Deniz sıcaktı. Ağustosun sonuydu. Güneyde gökyüzü sapsarı ve sıcaktı. Gelgelelim Belkıs insanın, etin, kanın sıcaklığını artık hissedemiyordu. Korkut'un değil, motorcunun değil. Yalnız o kumral deli-

kanlının; gecelerce. Şu an Elizabeth Rothman'a boyun eğebilirdi. Şu an her şeye, çılgın ve kösnül olan her şeye.

Şimdi akşam gezintisine çıkmıştır herkes Bodrum'da. Evlenememiş, koca arayan yaşlı kızlar, azgın, bacakaraları selli dullar - tanrım bunları nasıl söyleyebiliyordu - o incikboncuk satan dükkânın önünde sıraya girmişlerdir. Ya o mağrur ve güzel delikanlı, o yarıtanrı, o da onlardan, bu kösnül kadınlardan, erdenliğini korumayı ahlâk sanmış kızlardan hoşlanıyor muydu, gönençli miydi? O çocuk, sabahleyin koluna değen, elini tutan... «Bir şey mi istediniz?» Belkıs haykıracaktı. Kendinden tiksiniyordu.

Bu ufacık midyelerin kabukları açılıp kapanır mı dalgalarla, suyun çarpışıyla?

Bu çökük toprağa ilk önce kimler ayak basmıştır, hangi en eski Akdeniz'liler?

«Bir şey mi istediniz?»

Evet

bir şey istiyorum

- oğlan da anlamıştı zaten -

benimle niye yatmıyorsun

sizi bu gece ya da hemen

dükkânı kapatabilir misiniz

Bodrum'da öğle tatili yapılmaz o eskidendi şimdi öğle tatili yapılıyor kepenkler çekilmese de dükkânlar kapalı

nerede

kapıyı kilitle yeter

ya o adam yanınızdaki sizinle birlikte dolaşan o bekçi köpeği hani boyna yanınızda duran boyna gülümseyen boyna sırıtan boyna size bakan

boş verin alışıktır o

nerede

burada ve ayakta şimdi ve geceleyin ve sonra ve her zaman

evet!

İnsanın düşlemine son yoktu. Ama insan

- belli bir burjuva eğitiminden geçmiş her kadın -, kimi şeyleri - açıksaçık olgular - salt düşleminde yaşatabiliyordu. Doğa çekerken, töre engelliyordu.

«Korkut'u istemiyorum. Ama benimle birlikte geliyor.»

«Seni bırakmak istemiyor herhalde.» Böyle söylemişti Mehmet.

«Sevdiğinden değil. Sevgi değil bu; alışkanlık. Korkunç bir şey. Başka bir kadınla birlikte olma üşengeçliği. Çoktan bitmiş bir ilişkide, bitmemişlik arıyor Korkut.»

«Belki de bütün ilişkilerimiz batkıya uğradı.» Mehmet önüne bakmıştı.

Bir ara, dükkânın kapısında, sözümona çarpışmamak için, omuzlarını tutmuştu Belkıs'ın; kolyeler, plastik meyvalar, boş çerçeve: her şey açıklanmıştı. Etin çağrısına, tenin albenisine karşı koymak olanaksızdı.

Evet-evet, bütün ilişkilerimiz batık.

Tekne dalgalarla kayalığa tosladı. Daha ne kadar duracaklardı burada, daha ne kadar bu sancıyı kasıklarında hissedecekti Belkıs! Kayalıklarda bir yengeç hızla yürüdü akşamın son ışığına aldanarak ve kayboldu gizemli yaşamında. Kaya alacasında bir yengeç - suda mı yaşar, kara mıdır ortamı, bilinemez.

Yoo, delikanlı kendisine, Korkut gibi «Seni seviyorum, sensiz yaşayamam...» demeyecekti. Bunu demeyecekti. Çünkü sevmiyordu. (Zavallı Bülbülün! Bay Ölüm'ü sahiden seviyordu o...) Çünkü yalnızca yatmak, cinsel ilişki kurmak istiyordu. Akdeniz duyarlığı buysa, böylesine açıkça ve acıyla yüklü - işte bütünüyle arzulamak ve yadsımak. (Gülümseyerek umarsızca; doğrusu ben, Bülbülün'den şanslıyım, onunla kimse yatmak istemiyor, Akdeniz'de bile.)

Kadınlar - Bodrum avcıları - sıraya gireceklerdi: benimle yat-benimle yat haykırışları arasında. Oğlan hepsiyle yatacaktı. Yatıyordu bes-

belli, yoksa öylesine cesur, küstah olamazdı. Yaşlar içindeydi gözleri Belkıs'ın, kayalar tek bir renkti şimdi, girintisiz çıkıntısız, kıyıcı sivrilikleri kaybolmuş. Deniz tek renkti: koyu mavi. Gökyüzü tek renkti: sarı bile değil.

Artık sesler işitiliyordu.

Artık hızlanan soluklar, inleyişler...

Suyun çagırdığını işitiyordu
ateşin ve uçurumun
çagırdığını.

Tümünden sıyrılarak, yangınlar içinde, 78 ilkyazının ayazlı bir gecesine sürüklendi, kendi adasında, uçsuz bucaksız, dik, basamakları erimiş merdivenden inerek, deniz kıyısına

buzullar, suyun çığlığı, apaydınlık ama ayışıksız bir ilkyaz gecesidir şimdi

gökyüzünde ayaz yıldızları, ışıltılar, dantel gibi akan bulut ve hiçbir zaman insan böylesine yalnız, böylesine birilerine özlemli hissetmemiştir kendisini

sonsuz yalnızlığın ortasında

en büyük ve en ışıklı yıldızı aranarak, çobanyıldızı, takımadalar denizinin inanılmaz göğü, koyu lâcivert gecede

ayazı solmuştu, ayaz iyi gelmişti, denizden rüzgârlar esiyordu, Siren'ler onun için de, Belkıs için de bir ağıt yakmışlardı

Notos olan Mehmet son bir kez dalgaları yarıp gülümsemişti derinliklerden incecik, oya gibi yüzüyle, sevgilim kızkardeşim, bir yıldız kaymamıştı, yakarışlar içinde tek bir yıldız

tek bir yelkenli yoktu ve Belkıs ölünceye dek burada, Bodrum'da kendi adasında, şu koyda kalacağına ant içmişti.

ah o yangın hiç sönmemişti!

Motoru işletmeyi denedi Birinci sigarası içen adam. Belkıs kıyıya bakıyordu ve uzaklaştılar. Uzaklaşır uzaklaşmaz da suyun yeşili silindi, şimdi mürekkep alacasında yol alıyorlardı, yine altın yansımalara bulandılar. Kıyılara ve engine bakarken şu hantal teknenin sınır-

ları içinde olmak acı veriyordu. Her şey acı veriyordu.

Her şey tezdüzeydi. Bütün motorcular sigara içerek havanın sıcak ya da soğuk olduğunu, fırtınanın patlayıp patlamayacağını, gecenin nasıl geçeceğini, sonbahara çok az kaldığını ille söyleyeceklerdi. Bu tekdüzelikten, biteviye yaşamdan bunaldığını hissediyordu Belkıs. Umarsızlığı bu yüzdendi belki de. Çünkü geleceği düşünemiyordu, sonra bir daha o çılgın kalabalığın arasına katılmayı göze alamayacağını da biliyordu, yıllar nasıl geçecekti, nasıl yaşanacaktı, yalnızlığa ve cinsellik - Bay Ölüm Bay Ölüm Bay Ölüm - ötesi yaşama nasıl katlanacaktı: bellisizdi.

Böylesine sereserpe ve acıyla yüklü: Semra bunu yaşamıştı, Şadiye bunu yaşıyordu. Hayat, asıl kadınlar için acımasızdı.

Ama Mehmet!

Çoktan beri unuttuğu Korkut'u ayrımsadı. Hayır, artık onu, onunla birlikte geçen günleri ve Korkut'un kendi özel yaşantısını anımsamadığı ortadaydı. Hiçbir şey kalmamıştı belleğinde Korkut'la ilgili. (Galiba Şadiye'nin ardından koşan, zavallı, çaresiz, herkesin önünde rezil olmayı göze alabilecek kadar soylu, o bayağılık anıtıyla, Bülbülün'le alay etmişti. Bunu da yapmıştı Korkut.) Bir cehennemdi, başka neydi, sanki Belkıs'ın üstüne kapılar kapanmış, sanki kilitlenmişti bütün kapılar; çıkıp gidemiyordunuz, bırakamıyordunuz, Korkut'tu; cehennem başka nedir ki, insanın sevmediği bir kişiye yenik düşmesinden, sevmeyerek hâlâ ona bağlı kalmasından başka nedir ki cehennem; çıkıp gidemiyordu, Korkut'un olmadığı yere ayak atamıyordu... (Çoraplarını çıkarmazdı yatarken.) Apple'ın karanlık ağaçları altında son bir kez - 77 yazında - Belkıs'ı öpmek istemiş, beceememişti. İttiğini anımsıyordu Belkıs; kendisini sürekli tedirgin eden, huylandıran uzun siyah saçlarıyla oynayarak, gelişigü-

zel bir topuz, sonra da özgürce omuzlara bırakış. Fakat nasıl alay edebilirdi ki Bülbülün'le, onun saygın düzeyine yükselmeksizin, yükselemeksizin, çok aşağılarda kalarak, herhangi bir serseri gibi, bir hırt gibi lâf atmaya kalkışıp... Dar sokağın lokantalarında oturuyorlardı. Ne çok beyaz giysili karaşın insan vardı burada! Güneş herkese güzellik sunuyor; her gece, çıldırtıcı anlamlarla donanıyordu. Korkut ipek fularını takmıştı, yine de mavi gömleğinden fanilası görünüyordu: estetik dışıydı. Sonra o fularla birörnek mendilin gömlek cebinden sarkışı; iğrençti. Kalyon Oteli'nin kapısından çıkıp yürümüşlerdi yine Raşit'in kahvesine: geceler böyle başlıyordu. Bülbülün bitkindi. Şadiye'nin davranışını, tutumunu benimsiyordu Korkut. Yaşamın ancak bir kadınla bir erkek arasında paylaşılabileceğini söylüyordu. Gülünçtü, çünkü kendi yaşamında nicedir hiçbir kadına, kadın-gövdeye rastlanmıyordu; doğrusu çok gülünçtü. Yaşam ancak bir kadınla bir erkek arasında... Bülbülün gibi travestiler... İşte bu genç, çirkin, albenisiz adamdı o yaz Şadiye'nin davranışını benimseyen. (Çorapları ayak bileklerine düşerdi hep.)

Rüzgâr bir kesilip bir hızlanıyordu. Şimdi sertti, demin durgun. Dalgaların kamçıdan serpintileri başlamıştı yeniden.

Artık büyük bir işlevsizliğin parçasıydı Korkut da. Belkıs'a, yaşamı sona ermiş, bütün üretim olanakları elinden alınmış gibi geliyordu. Artık hiçbir şey üretemiyordu. Bir zamanlar

Mehmet'le Semra'nın, daha çok Mehmet'in inançlı günlerinde

devrime büsbütün inanmasa da

geleceğe, insanlığın onurlu ve güçlü geleceğine bağlanmıştı. Bir ülküydü. Resimlerinde bu konulara eğilmemişti ama, Mehmet'in coşkun konuşmalarından, ikide birde şiirler okumasından etiklendiğini anımsıyordu. Korkut'la Şişli'deki küçük eve giderlerdi, akşamları, sa-

bahlara dek; yorgun düşüp oturduğu yerde uyuklamaya başlardı Korkut, onlar, kendisi, Semra ve Mehmet, hiç bitmezdi konuşmaları

bireysellikti, toplumsallıktı

Marx'ın belirttiği gibiler

sonra o 'genç' Marx tartışmaları

Mehmet'in elinde Almanca kitaplar, Semra çayları doldururdu, bir rüzgâr eser, o silme sarmaşık, gözden yitik arka bahçeyi inletirdi

neredeydi

ne zamandı

nasıl da akıp geçmişti; itiraz ederdi Belkıs, işçi sınıfının utkusu değil... Semra da Avrupa komünizmini tutturmuştu... parlamento yoluyla marksizm

- şimdi marksizme falan inanmıyordu -

Mehmet parlamento yoluyla marksizm sözüne gülüp geçerdi, «Bir çay ver!» diye seslenirdi Semra'ya, akşamlar, günbatımları, akıp geçmişti işte; daha korkuncu, bütün bu zaman dilimlerinde yapay bir şey sezinliyordu insan. Şişli'deki küçük ev güzeldi. Bu küçük evi, bu kocaman çini sobalı odayı on dokuzuncu yüzyıl Rus romanlarından bir sahneye benzetirlerdi. Gümüş semaverin eksikliği hissedilirdi. «Bir fincan çay daha, hadi!» Önce Semra caydı ama. Yapaylık gözle görülür bir duruma gelmişti. Semra, Mehmet'in coşkularından, mücadeleci tavrından, örgüt toplantılarından ve o hiçbir işe yaramayan sendika çalışmalarından usandığını söylüyordu. (Cinayetlerin önüne geçilmez bir akış gösterdiği günlerdi artık.) Ardından da kır çiçekleri - mevsimine göre nergis, menekşe, fulya, papatya - ve konyaklar geldi Şişli'deki eve. 75 yılından sonrası müthişti. Mehmet'in dönekliğinden, ihanet ettiğinden söz açan birtakım sarhoş sosyalistleri görmüştü de Belkıs... hem Semra'ya evde yemiş olup olmadığını soruyorlar, hem de söylevler paralıyorlardı, kalın sesli genç bir çocuk Stalin'in gerekliliği üzerine aman ne kadar çok konuşmuştu...

Çevresinde çiçek görmek istiyormuş Semra. «Bu insanlardan bıktım!» diye patlamıştı ansızın. Hâlâ iyimserdi Mehmet. Rusya'da da geçiş döneminin böyle sancılı yaşandığını, birtakım serserilerin sosyalist maskesi takınarak ortalığı kasıp kavurduğunu anlatıyor, «Dostoyevski'nin yanılgısına düşmeyelim...» diyordu. Gelgelelim o sosyalist maskesi takınmışlar, Mehmet'i kendi dışlarında bıraktılar. Semra elinde kadeh, «Yemek çıkartmadım, gittiler...» demişti, konyağını çakmakla mavi mor alevlere boğmaya çalışarak, kadehi evire çevire. Kır çiçekleri de hiçbir şeye yaramadı. Evet, öyle, kır çiçekleri hiçbir şeyi düzeltmedi. Mehmet kendi kabuğuna çekildi - bütün o gülmeler, sevinç gösterileri, kaygısızlık yalnızca bir dış görünümdü. Karıkoca birbirlerinden koptular. Semra'ya sokakta rastlardı bazı bazı, Osmanbey'de, Nişantaş'ta, sarılmak geçerdi Belkıs'ın içinden, beceremezdi. Semaverle çay kotarılmıyordu artık. Coşku ve tartışma sona ermişti. Genç Marx yaşlanıp ölmüştü sanki. Hepsi birbirlerinden koptular. - Gözleri yaşardı, üşüyordu nedense. keten ceketi göğsüne bastırdı Belkıs. - Hepsi: önce onlar karıkoca, sonra ötekiler; 77 yazında Bodrum'da son bir kez toplanan küçük çılgın kalabalıkları dağıldı, çöktü, yerle bir oldu. İşlevsizliğin boyunduruğuna girdiler.

Gökyüzü «Merhaba» demeyecekti.

Güneş «Günaydın,» ayışığı «Geceleraydın,» demeyecekti.

Yitirmişlerdi.

Ah Mehmet, bir rüzgâr olan Mehmet!

Belki şurada, belki ötede konaklamışlardı geçen yaz

son bir kez

hep birlikte, denize girerek, öğle sıcağında kırmızı şarap içip, hem de kırmızı. Gökmen yine soyunmamıştı, «Ben sabahleyin suda fazla kaldım,» diyerek; o cılız, yengeçsi, yamrıyumru gövdesiyle veba ateşine atılarak. Korkut,

Bodrum'dan aldıkları peynirli börekten çokça yemiş, geceleyin otelde defalarca kusmuştu. Şadiye plastik çiçekli, gülünç bonesini burada düşürmemiş miydi denize? Semra'nın Mehmet'le barıştığını, hiç olmazsa şimdilik uyumsuzluk, anlaşmazlık konusunun kapandığını duyumsamıştı Belkıs, yeniden ve ilk günkü gibi sevişebileceklerdi; onları kutsamıştı; birbirleriyle ısınabilsinler diye gecenin erkenden kararmasını dilemişti sonsuz yakarışlarla. Oysa son kezdi ve bunu iyi biliyorlardı, son kezdi, bir daha buluşmayacaklardı. Bir daha birlikte olmayacaklardı karıkoca ve ötekiler ve kendisi. Korkut, Bülbülün, Bay Ölüm, Şadiye, Gökmen: tanrım hiçbir anlam taşımıyordu bu adlar. Hayat ve dostluklar geçiciydi, aşk ölümlü.

«Biraz yavaş gidemez miyiz?» dedi, bilincin akışını durdurarak, su serpintilerinden irkilmiş.

Motorcu yanıtlamadı. İşitmemiş olabilirdi. Yavaşlamadılar.

Engin denizin ortasındaydılar. Çevre kıyılar gözden yitmişti. Kıyılar uzaklaştıkça, insan her desteği, her tutamağı ardında bıraktığını duyumsuyordu. Bir sese, bir anıya bile sarılmanın olanağı kalmıyordu. Önlerinde yalnızca ölüm kaygısı yaratan, ölümcül kaygılar yaratan hırçın dalgalar vardı. Hava şimdi gerçekten sertti. Gece uğultularla geçeceğe benziyordu; bu yeli günbatımı da durduramayacaktı. Ağustos sonları böyle olur Bodrum. Kasabanın kıyı meyhanelerinde masa örtüleri, muşambalar uçuşur bu yüzden. Denize yakın oturanlar, bağırtılarla yerlerinden fırlar ikide bir, dalgalarla ıslanmışlardır adamakıllı. O deminki tirandil, fırtına çıkarsa, yelkeni kasmak imkânsızdır diye, kimbilir, herhalde bunun için yelkenlerini indiriyordu.

Bütün bunlar yine de bir iç değerlendirmeydi; dış görünümle bağdaşmıyordu. Çünkü hava ne denli sertlerse sertlesin, koya varıla-

caktır, ağustos ay'ı, güney, sıcak iklim koşulları.

Gelgelelim kendini elli kürekli Phokaia gemilerinden birinde sanıyordu, insanlığın uygar çocukluğuna dönerek, mitologyalık kişilerle bir arada, yeryüzü ilk kölesini efendiye sunuyor ve kölelik çağı başlıyordu. Herkes birinin kölesiydi şimdi - o çağ hiç kapanmamıştı.

Sonra pantolonunu ve gömleğini çıkarınca, oğlanın iç çamaşırı giymemiş olduğunu ayrımsadı Belkıs, irkildi; çırılçıplaktı.

Kendisi
soyunmamıştı
boynunda narçiçeği kırmızı boncuk kolye
bugün aldığı
koparırcasına çekiştirerek
köleydi sanrılarına.

Kolyeyi kumral delikanlı dizmişti; **soyunuktu;** kendi boynunda da beyaz boncuklardan bir sıra, dizili duruyordu - Bay Ölüm kalın altın zincirini Şadiye'ye armağan etti. **Bir karaltıydı ama, uyanınışlığı belli belirsiz ışıkta görülüyordu.** Beyaz kolye.

Bir pişmanlık gibi
burada oluşuna ve **onunla oluşuna**
kendi etini kafeste sıkışmış hissederek
ölgün ışıkta
yaklaştı.

Ucuz pansiyon odalarının birörnek döşendiğini düşündü, **işte somye gıcırdıyordu, çarşaf ütüsüz ve kırışıktı, gövdesi çarşafın temiz olmadığını elle tutulur bir gerçeklik gibi algılıyordu. Oğlan yanına geldi. Ve ölgün ışığı erkek-gövdesiyle kapladı. Karanlıktaydılar. Ve karanlıkta kadın-gövdenin titreyişlerle beklediğini de algıladı Belkıs, uzandı, uzanınca hissetti ve geri çekildi. Sıcaktı. Kan yürümüştü. Diriydi. Sertti. Geri çekilmesine sinirlenerek** - o, adını bilmediği, kimliğini bilmediği - **sarstı ve pişmanlığı yoğunlaştırarak gücünü belgeledi, sivrilmiş meme ayrığında gezdirerek, usul-**

ca. Çarşafı tutmak istedi elleri Belkıs'ın; sarılmamak...

«Allahım!» diye haykırdı; neyse ki bilmeksizin elinde tuttuğu saç tokası, gevşeyen avcundan denize düşmüştü.

«Ne var?» dedi Korkut kaygıyla, yüzünde renk kalmamıştı.

«Tokamı düşürdüm.» Sesi kısıktı.

Toka suda kaybolmuştu bile, çökerek, kurşun gibi ağır.

Boynundaki eşarbı çözüp - ter keten cekete sızmış, kamçıdan damlacıkların serpintisi değil koltukaltlarındaki leke - saçlarını atkuyruğu biçiminde topladı, bağladı eşarpla. Allahım-allahım diye haykırıyordu içinden, söylenerek, ilenerek, çığlayarak, allahım-allahım; bir dizi kuş uçuyordu önlerinde ve suyun hemen üstünde.

Bir dizi kuş, suya çarparak, oynaşarak dalgalarla, yükselip alçalarak, dönenerek, geçip giderken, motorcu, ansızın yunusu gösterdi: «Bizimle eğlenir şimdi,» dedi. Yunusun sırtı gümüştendi.

Bu benim hayatım değil, rezilce - ama onun hayatıydı ve sırtı gümüşten yunusun dalıp çıkmasına, bir dizi adsız sansız, hangi türden olduğu bellisiz kuşun kendininkilerinden apayrı bir yöne uçmalarına bakarak hayatının bu olduğunu, yalnızlıktan umar bekledikçe çıldırıya kapıldığını, etinin isteklerini bastıramadığını ayrımsıyordu.

Sonra yunus da kayboldu.

Ama motorcu anlatıyordu: «Bazan çıkarlar, isteksiz bu, bazan saatlerce peşine takılırlar insanın, yarış ederler...»

Denizdeydi gözleri Korkut'un, denizdeydi gözleri motorcunun, belki yunus bir kez daha görünür diye. Görünmedi. Hâlâ görünmedi. Öyleyse görünmeyecek. Hâlâ görünmedi. Çünkü görünseydi, bağrışacaklardı, Belkıs'ın da bak-

masını, katılmasını, paylaşmasını isteyeceklerdi; bağırmadılar.

Ne olursa olsun kendi adasına, salt kendisinin olan ıssız koya biraz daha yaklaşmışlardı işte, engellerden (ürkünç sanrılar) geçerek. Buraya hasta bir insan gibi, iyileşmek için yerleşmişti. Geceyle yelin uğultusu artacak; dalgalar yosunlu kıyıya çarpar, her şey diner, çünkü doğa azmıştır ve insan doğadan ürkmesi gerektiğini duyumsayacaktır. Az sonra kendi koy'u.

Bir ağustos sanrısıydı, bir yalnızlık ve kızgın güneş sanrısından başka neydi ki
genç bir delikanlı görünümündeydi
sönmemiş kirecin yakıcılığını duyumsatarak
kupkuru ve bir deniz kıyısında
her şeyi kavuran bir rüzgâra eşlik edip
boncuk bir kolye satın almıştı ondan.

Ama geceyle yelin uğultusu... bu onmaz yara daha az acıyacaktı, canı daha az yanacaktı; çok acıydı tabiî kendi cinselliğinden, kadınlığından kaçması (resimler yapmıştı, tuvale gerdiği bezlerin büyüklüğü yetmemişti hiçbir zaman içindeki fırtınayı betimlemeye.) Yaz fırtınalarının uğultusu daha güçlüydü. Tanyeri ağıncaya dek kesilmezdi uğultu. Sonra bir uçtan bir uca, bütün koy'u kargalar kaplardı, geceleyin nerede konakladıkları bellisiz kara kargalar; insan bir alışkanlıkla martıları beklerdi, tek bir martı göremezken. Fırtına ancak kargalar göründüğünde uğultusunu keser, güneşe ve yeni güne yenilirdi.

Bu onmaz yara... cinselliği yaşayamamak, cinsellikten uzak durmak ve kimsenin ayrımsamadığı bireysel bir onuru korumak, öyleydi - oğlandan hoşlandığını saklayamıyordu özvarlığına. Ve artık yıllardır yalnızlıktan değil, kendi özvarlığından kaçtığını fark ediyordu, kalabalıklarla, ıssızlıklarda, her şeyle ve her yerde, salt kendi özvarlığının isterlerinden kaçıyordu.

Kadınlığı istek doluydu, ateşin kendisiydi, bastırılmış eğilimlerinde kadınlığının küçük düşürülmesi, hırpalanması, hor görülmesi özlemi yatıyordu.

Her şey gülünçtü. İnsanın kendi kendisine uyguladığı bütün toplumsal kurallar, doğrusu çok gülünçtü. (Bülbülün kırmıştı bütün bu kuralları; yitirmişti ama, terk edilmişti. Oysa Şadiye henüz ayaktaydı.) Burjuva ahlâkı tepeden tırnağa ikiyüzlüydü, özellikle kadınları baskı altında tutuyordu. Gizliliğe geçit vardı bir tek. Burjuva ahlâkı, şunun iyi, bunun kötü olduğu konusunda, bizim dışımızda kararlara varmış bulunuyordu. Bu kararlara inanılacak, bel bağlanacak olunursa, toplum sizi hoş görebilirdi; bu yüzden de insan asıl istediğini düşleminde yaşamak zorundaydı. Sanrılar. Sabahtan beri kendisini uğraştıran delikanlı. Narçiçeği kolye. Sanrılarda ahlâk ölçütlerine yer yoktu. Ahlâk ölçütlerine göre, sözgelimi, Bay Ölüm kötü, Korkut iyi, Bülbülün sapkın. Şadiye de erkek delisiydi. Bu denli yalınkat olabilir mi hiç!

Sonra öyle bir yere (bir koy, ıssız bir ada) varılıyordu ki, anlam ve istekler toptan yadsınıyor, nihayet bütün değer yargılarının, ahlâk tartısının üstüne çıkılarak, bu anlam ve isteklerin en çılgıncası savunuluyordu (Şadiye bu aşamadaydı). Orada mıydı? Belkıs oraya varmış mıydı? - Bardakçı'daki çocuğun salınarak yürüyüp geçmesini anımsadı, kim niye karışabilirdi ki o erselik delikanlıya; kendi yaşamını sürdürüyordu. - Acılardan ve kimsesizliklerden sonra oraya çok yaklaşmıştı: ürküyordu.

Artık bulanık bir zihinle saçmalar insan: ah Mehmet! Sen her şeyi toplumsal yapıya bağlardın, sözlerin böyleydi, komprodor burjuvazi, dışa bağımlı kapitalizm, çarpık iktisat, işte her şeyi... Freud'u yadsıyordun, Freud bir soytarıydı, Freud'u marksizm içinde değerlendirmek isteyenler şarlatanlardı... Kitapların-kitapların...

Acıma duygusunu bayağı bulduğunu, her şeyin sisteminin değiştirilmesine bağlı olduğunu söylediğini anımsıyorum. Ama yalnız bunları değil... Odanı, gün ışığının süzülüşünü, yüzüne yansıyışını, uzun kirpikli gözlerini kısışını da! Senin gözlerin de yeşildi, ama kır yılanı gibi bakmazdın sen, bütün o sözcükler oya gibi dudaklarında insanı sevmeye çağırırdı. Toplumsal yapı, öyle mi Mehmet, bizi bunca yalnız, bunca kimsesiz, bunca insanlıkdışı kılan? Herhalde, sen söylediğine göre, öyle söylemiştin, herhalde. Ama bak, o incikboncuk satan çocuktan kurtulamıyorum, yanımda o, ne bilinç, ne akıl, ne sağduyu engelleyebiliyor beni, sıcaklığını hissediyorum, ondan hoşlanıyorum, kaba ve erkek olduğu için hoşlanıyorum, sonra da onunla yatmak istiyorum!

İşte şimdi Belkıs'a her şey gülünç ve saçmaya çok yaklaşmış geliyordu. Ama cinsellik; bir gerçeklikti cinsellik, yoğun, acı veren, alabildiğine karmaşık, zonklamalarla. Bu yüzden Freud'un yadsınmasını yanlış buluyordu. Bu yüzden devrimle her şeyin değişeceğine inanamazdı. Çok değişmişti; son yıllar Belkıs'ı çok değiştirmişti.

Her şeyden yılmıştı; aydınların konuşmalarından - kendi küçük çılgın kalabalıkları -, davranışlarından, ilişkilerinden

senden değil Mehmet

yılmıştı, usanmıştı. İğrençtiler. Yeryüzünün en ikiyüzlü kalabalığı aydınlardı. Küçük çıkarları uğruna her şeyi yapabilirlerdi. Mehmet'i yok etmeye kalkışmışlardı. İçlerinde savunulacak tek kişi yoktu.

Gelgelim, Korkut aydın değildi. Korkut da aydınlar kadar çirkin ve korkunçtu - Mehmet'e her zaman düşmanlık gütmüştü. O, sıradan insanın temsilcisiydi. Bütün özellikleriyle sıradan insanın.

Güneş iyice batıya kayıyordu, turuncu ko-

yulaşmak üzereydi. Top bulutlar şimdi daha dağınık ve daha yumurta biçimiydiler.

Sıradan insanlar...

Ama Mehmet sıradan bir insan değildi. Sıradanlıkla özdeşlenecek hiçbir özelliği yoktu Mehmet'in. Ayrıksı bir insandı. Yüzü incecikti, çok güzeldi, yeryüzünün en güzel insanıydı, duyarlı ve sevecen. Bir tek seni sevdiğimi hissediyorum; aşkla, onunla yatmaktan kaçınmayarak, sanrılarda değil, karanlık düşlerle değil, aşkla, hattâ, evet, her şeye karşın Mehmet'ten bir çocuğu olsun isterdi. Şimdi Mehmet'i Şişli'deki evde -arka bahçeler- perdeyi çekerken görüyordu. Perdeyi çekmişti Mehmet ve silme sarmaşıktan arka balkon görünmüştü, bahçeye inen üç basamaklı merdiven. Bir sabaha karşı, unutulmaz bir sabaha karşı.

«Semra'yla ayrılıyoruz. Bu cehenneme daha fazla dayanamayacakmış.»

«Bunalım geçiriyor o. Anlayışlı olmalısın.»

«Önemli değil artık. Sevmek diye bir şey varsa, tek kişiyi sevmek, bu Semra'ydı benim için.»

«Konuş Semra'yla.»

«Anlamıyorsun. Herkes kendi başının çaresine bakıyor bu toplumda. Çok yalnızız. Böyle bir toplum burası»

«Eğer bilseydin şu an içimden geçenleri Mehmet...»

Eğer bilseydi
sevgi
sıcaklık
hattâ kardeşçe duygular
Mehmet bilseydi

ya da Semra bilseydi kendi duyumsadıklarını, olsa olsa alay ederdi. Ama Semra bilmeyecekti. Ola ki bir daha onunla karşılaşmayacaklardı, yüzyüze gelmeyeceklerdi.

Belkıs sonsuz bir deniz ülkesini, güneşi ve doğayı yeğlemişti. Bodrum'daydı, usancın ve çözümsüzlüğün boyunduruğunda yaşıyordu. Ha-

yatını yenilemesi gerekiyordu herhalde. (Resim: ne kadar çok kopmuştu resimden. Sanki bugüne dek hiç resimle uğraşmamış gibiydi.) Güneşi ve doğayı, gündelik yaşamın bir ayrıntısı gibi görmeyi öğrenmeliydi sözgelimi. Tansıklar beklememeliydi doğadan. İlk işi, Korkut'tan kurtulmak olacaktı. Karar veriyordu. Korkut'la bir kez daha yatmalıydı; tiksinecek, onun sıradanlığını bir kez daha yaşayacaktı. Şimdi sessizdi Korkut, tutuktu, acı veriyordu.

Yoksa... ama... kimbilir.. belki de kadın-gövdenin alıştığı, yıllarını harcadığı erkek-gövdeye (Korkut'a) yaklaşımdı kurtuluş sandığı edim: yatmak. Ya da incikboncuk satılan bir dükkânı unutma isteği. Bilinçaltının yeni bir oyunu.

Üşümüşçesine ceketinin yakalarını kaldırdı. Korkut'un yılışık bakışlarıyla karşılaşarak, onunla asla yatamayacağını algıladı. Olanaksızdı. Yaka uçlarını birleştirdi.

Her zamankinden daha uzun sürmüştü bu yolculuk. Kendi adasını, adacığını suların alıp götürdüğünü düşünmüştü. Batmıştı o ada, o kıyı, o ıssız koy. Sular sonsuzluğa sürüklemişti, ilk uygar insanların düşlediği gibi bitimsiz denize, yeryüzünün aşılmaz sınırı Okeanos'a, derin, burgaçlı, akarak, boyna akarak. Ulaşamayacaklar mıydı?

Ya kumral delikanlı, neredeydi, şu saat, şu zaman diliminde, şu an, ne yapıyordu... kaygılarla soruyordu Belkıs: beni unuttu mu, beni düşünüyor mu? (Papatyaların taçyapraklarıyla... geride kalmıştı, çocukluk günleriydi, çok, ama çok önceleriydi.)

Onun göğsüne yaslanmak, kadife teni okşamak isteği, bu tutku, aşk değil miydi peki, aşka benzemiyor muydu, aşkla bağdaştırmak gerçekten olanaksız mıydı, esmer ten, buğday, gülyaprakları ve sıcaklık, biteviye bu! Mehmet'in gövdesini de aynı sıcaklıklarla özlemiyor muydu? Ama kimi zaman... alabildiğine titreyerek, ürkünç çırpınışlar içinde, ölü-

mün sayısız görüntüsüyle karşılaşarak, sonra da sevecenliğin bağrında gezinerek. Kumral delikanlı yaşıyordu, denizin artlarında kalan kıyısındaydı; geceyle çakıl taşlarına basarak, yosunların kayganlığında gezinerek, çıplak ayak, onu - yosunların isteklendiren kayganlığı - ve Mehmet'i anımsayacak, herkesi ölümcül bir uçurumdan aşağı itip Mehmet'le yaşayacaktı, ama kumral delikanlı henüz et ve kemik ve kandı

et
kemik
kan

erkek-gövdenin güçlülüğünden hoşlanıyordu Şafak Yıldızı değildi Belkıs'tı

«Bacaklarını kaldır...»
işittiği buydu
zonklayış
«Omuzlarıma-omuzlarıma...»

niçin yıkar ve çökertirdi bunları imgelemek ve insanın yüzüne al basardı

giderek göğüslerine ve hızla ve çekilerek yeniden yaklaşan erkek-gövdeye itiraz edecek özsaygısını çoktan

kolunu tuttuğunda
yeşil ışıltılı gözlerini diker dikmez
elinin yumuşaklığını duyumsadığı kısacık süreçte
kapıda Korkut
halıcılar
köftecinin önünde sıra bekleyenler
başka bir genç adamın çıplak topuğu
çıplak erkek ayağının çağrıştırdığı her şey
herkesin gözü önünde
kırmızı kolye satan delikanlı
dudaklarının garip etliliği
çırılçıplak düşlediği an
üstüste
onu ve çıplak topuklu genç adamı
yitirmişti
utanıyordu.

Sonunda büsbütün yenik düşerek, dayanamayıp oğlanın sırtını, kabalarını yırtıyordu tırnaklarını geçirerek ve yeryüzünün en açıksaçık sözlerini, en bayağı isteklerini ona, hiç tanımadığı bir erkeğe, gözlerinin bakışındaki küstahlığı bile bile yineliyordu

sayıklarcasına

beni

göbeğinin çevresinde dudakları geziniyordu.

erkek-gövdenin gerilmesinden yararlanarak dertop oluyor ve onun kabalarını diliyle hissediyordu

beni... Yüzüne bir tokat atıyordu adını bilmediği kumral genç adam; canı yanıyor, tırnaklarını bir an geri çekiyor, sonra yeniden kadife tenin çekiciliğine kapılıyor, gövdesini sarsan, gövdesinde kendi gelgitini neredeyse tek başına yaşayan öteki gövdeyi, artık erkek ya da kadın olmaktan çıkmış, salt cinsellik oluvermiş gövdeyi kanatmak istiyordu, yeryüzünün en açıksaçık sözlerini haykırarak.

Hayır, bütün bunları Mehmet'le yaşamak istememişti. Çıplak ya da giyimli, Mehmet'e sarılmakla yetinebilirdi.

Hayır, bütün bunları Korkut'la yaşamamıştı, asla yaşamamıştı.

Başkalarını, başka erkekleri düşünmek istemeyerek, hiç kimseyi hatırlamaksızın ileriye, enginlere baktı. O tekdüze görünümün içinden geçiyorlardı, güneşin Okeanos'ta batmasına az kalmıştı. Sulardaki altın yansımalar eriyordu.

Sonra böyle bir akşam saati

Bülbülün'ün kadınlık ve erkeklik duygularından büsbütün sıyrılarak

sulara

eriyen altın yansımalara dalmış

ölümden konuştuğunu anımsadı, bir umut gibi ölümden, nasıl da acıklıydı söylediği her şey

umarsız, kendine, yaşamına boş vererek, canına kıymayı göze alıp

«Benim için yapılacak hiçbir şey kalmadı, sonbaharla birlikte her şey bitecek zaten, sevgiyi ölünceye kadar yaşayamayacağımı biliyorum, edilgin eşcinselliğin en acı yanı budur, deli gibi sevip karşılık görememek...» Buna benzer sözlerdi. «Erkek vücudundan, kadın vücudu kadar nefret ediyorum,» demişti Bülbülün, Bay Ölüm'e bakmayarak

gözü sulara

eriyen altın yansımalara takılı kalmış; «beni sevebilecek hiç kimse yok.»

Beni sevebilecek hiç kimse yok!

Oysa kimse sevgisinde karşılık bulamamıştır. Belkıs kendi albenisinin, çekiciliğinin, olanca kadınlığının ve güzelliğinin bu sevgi meselesinde hiçbir işe yaramadığını sanki ilk kez fark ediyordu. Evet, cinsellikti karşılık; yanıt bulabilecek olan cinsellikti. Bu yüzden Mehmet' le birliktelikleri doyum sağlayamamıştı, Mehmet onu hiçbir zaman aşkla ve cinsellikle sevmemişti. Aşka, kendisinin de sevebileceği birinin aşkına ihtiyacı vardı; şu an yalnız buna ihtiyaç duyuyordu.

Yeniden bir dizi girintili çıkıntılı kıyıyla karşılaştılar. Bu sondu. Bundan sonra kendi adasına varacaklardı. Orada özgürdü. İsterse haykırabilirdi, görünmeyen kıyılara çarpıp yankılanırdı sesi; galiba aşk, bundan, bu yanıttan başka bir karşılık beklememeliydi.

Fakat motorcu alay edercesine kıyılara yaklaşıyor, tekneyi ağırlaştırarak yolu uzatıyordu. Bir sigara daha yakmıştı üstelik. Sonra beklenmedik bir anda, teknedeki yabancıları hiçe sayarak bir türkü tutturdu:

Seher vakti göremedim
Yıldız gibi aktı geçti

Çirkin, dokunaksız bir sesi vardı (rüzgâr durmuştu), böğürür gibi söylüyordu. Arada sigarasından bir nefes çekiyor, öksürerek, bıraktığı verden sürdürüyordu. Bu, artık senlibenliliğin doruğuydu. Korkut şaşkın bakışlarla mo-

torcuyu süzüyordu - edilgindi, korkaktı, susturamazdı motorcuyu.

Daha geçen yaz, günbatımlarında, hava kararırken ve sokak lâmbaları, meyhane ışıkları yanmamışken Bülbülün de şarkılar söylerdi - yalnız 'hicran' acılarının alaturka şarkıları. Kendinden geçerek, esrimelerle söylerdi. Bay Ölüm'ü, felsefe öğretmenliğini unutarak, rakıya sığınıp. Delice içerdi Bülbülün, kalkıp başka masalara da 'hicran' şarkıları söylerdi ve herkes alkışlardı. Gökmen bu bayağı gecelere dayanamayacağını söylemişti. Ona sövdüğünü de sözcüğü sözcüğüne anımsıyordu Belkıs: «Senin katılmanı isteyen çıkmadı bu geziye.» Böyle söylemişti. Çok üzülmüştü Gökmen. Bir daha ses etmemişti Bülbülün'ün alaturka şarkılarına.

Yıldız gibi aktı geçti

Şimdi deminki kadar tiz perdeden değildi ses, hattâ dokunaklıydı. Sözcükler, imge etkiliyordu. Hayat, yıldız gibi akıp geçmişti.

Oyak oyak bulutların arasından - dağılıyorlardı - birkaç dakika sonra, mutlaka birkaç dakika sonra akşamın ve sabahın yıldızı belirecekti: duru bir gece başlıyordu.

Sığlığa girmişlerdi. Tekne, girintileri ve çıkıntıları oyarak ilerliyordu. Sığlıkta yosunlar üç renkliydi, bir ışık kırılması oyunu elbet, fildişiydi uçta, yüzeyde, kirli fildişi yeşile çalan, karaciğer alacasında gürleşiyordu bitki, nihayet suların derinliğinde pıhtı kırmızısıydı ve sığlık, yosunlarla kaplıydı, ışık azaldıkça renk değiştiren. Motorun takatukasını yankılıyordu kıyı.

Galiba her şey dinmişti. Hayatın bütün aşamalarından, sınavlarından geçerek, anılar ve yitikler yurduna varmış hissediyordu özvarlığını Belkıs.

Bir zamanlar, daha bir yıl önce bu yosun bahçesinin renk değiştirmesinden etkilenir, alacaları tuval üstünde nasıl yaşatacağını kurardı; ama artık aldırmayarak, yaşamın bundan son-

raki akışında tatsız geçecek her şeyi göğüslemeye hazırlıklı, kaygı ve sevinçleri bir yana bırakmış, dinginlik içinde kendi özvarlığını izliyordu. Kadınlık ve erkeklik gibi duygulardan, aşktan, sevmekten, sevgisini gizlemek, eğilimlerini saklamak gibi sorunlardan, insanlığın çözümsüz bireysel tasalarından uzaktaydı, çok şükür uzaktaydı. İlk kez, bütün bir gün boyunca ilk kez denizi, doğayı gönüldenlikle içine çekiyordu, yel kırıntılarının saçlarını okşamasından göneniyor, derisinin ürperişinden tat alıyordu. Kurtulmuştu!

Yavaşça yerinden kalktı. Dermeçatma kapalı bölmeye tutunarak, kızgın borulara değmemeye dikkat ederek, teknenin ucuna gitti. Bağdaş kurup oturdu teknenin ucuna.

«Üşürsün, orası eser,» dedi Korkut.

Belkıs başını çevirdi ve Korkut'un yüzünde Mehmet'i, Bay Ölüm'ü, Salmakis kıyısındaki iriyarı genç adamı, kendisine narçiçeği bir kolye satan kumral delikanlıyı, çizgilerini anımsamamakla birlikte ökçeli deri terliğinden ayağını kurtarmış, çıplak topuğuyla kendi bacağını okşayan duvara dayalı öteki genci de gördü; ama Korkut'u göremedi - sesini işitmişti.

«Ceketimi vereyim mi?»

Bu kez Korkut'un kalın, güdük boynuna bir tasma geçirdi Belkıs, sürükledi; yaşlı bir çoban köpeğiydi, ayaklarına sürtünüyordu; hafifçe tekmeledi, sonra ıssız bir adada sürükledi, dik bir bayırdan aşağı yuvarlayacaktı. Korkut başını eğmişti.

Bu acıklı ölüme arkasını dönünce - kıyıları geçmişlerdi - suların sonsuz çırpıntısını; hiçbir şey anımsatmadığı, hiçbir kaygı ya da sevinç yaratmadığı, duygulanımından hiçbir haykırış yükseltmediği için, önünde sonrasız bir serüven gibi duran engin denizi görmek, Belkıs'a erinç asıladı. Şimdi yardıkları, paramparça ikiye böldükleri, ak köpüklere boğdukları mürekkep alacası denizi, yeni şeyler anlatacak, bilin-

medik duygular hissettirecek, onmaz yaraları iyileştirecek bir varlık gibi esenledi. Mutluydu

Seni istemeyerek de olsa unuttum Mehmet!

Mutluluk böyle ansızın duyumsatırdı varlığını. Her şey aydınlanır, insan, birdenbire ışıkların süzüldüğü bir yere çıkardı, yeryüzü tansıksı bir anlam kazanırdı böylelikle.

Fakat sinsi bir mide bulantısı dengeyi, uyumu altüst etti. Öğürmek, öğürerek kusmak istiyordu. Midesi ekşi sularla dolup taşıyordu sanki. (Semra'yla birlikte Apple'da üstüste konyak içmişti.) Açlıktan mıydı? Gün boyu hiçbir şey yememişti. Korkut'un çarşıdan aldığı börek - yine o yağlı böreklerden - gözünün önüne geliyor, bulantı daha da artıyordu. Başı dönüyordu suya baktıkça. Rüzgâr yetmiyordu.

Dudaklarında deminki mutluluk duygusunun son serpintileri, batan güneşle kıpkızıl çevrene bir an önce varmak için yakarıyordu, umursamazlık yerini kuşkuya bırakmıştı. Koy'u oradaydı.

Şimdi rüzgâr olmayan Mehmet, Notos olmayan, esintilerden uzak sevgilim, bana öyle geliyor ki, elbet bir zamanlar, çok şeyler vermiştik birbirimize, çok şeyler paylaşmıştık, sarmaşıklı arka bahçeyi sözgelimi, bir sabahı, bir dans edişi, ne kadar burjuvaca olursa olsun bir dans edişi ve hiç de burjuvaca olmayan acımızı, Leonard Cohen dinlemiştik, hepsini Mehmet ve bana bu paylaşma, bu karşılıklı üleşme o kadar doğru bir şey görünüyordu ki, çoktan unutmuştuk sanki geçmişlerimizi, sanki yeni insanlardık, kimliksiz iki yolcu, Semra yoktu, Korkut yoktu, yalnız ikimiz vardık, kimliksiz iki yolcu işte, seni seviyordum, senin beni sevip sevmediğin de önemli değildi üstelik, bir ara ve onca gürültüye karşın, müzik, yanıp sönen fosforlu mor ışıklar, Semra'nın Korkut'la kavga etmesi, ellerini tutmuştum da, yüzümü okşuyordun, doğru gibiydi sanki yaşadıklarımız, keşke geri dönebilsem o günlere, duygularım

eskisi gibi senden yana çılgınlık dolu, aşk, sevecenlik, dönebilseydim eğer eski coşkuya, o sarmaşıklı bahçe, bir sigara yakmıştın perdeyi çekip, kentin mimarisi hâlâ bir karartıydı ama gökyüzü pembe ve mavi, sarı ışıklar, yoksa yağmur mu yağmıştı, senden gelecek son telefonu bekledim, uyku ilâçlarına karşın, bitkin ve diri, tetikte, ziller çalabilir, hâlâ çalabilirdi Mehmet, çoktan sabaha karşıydı, acı bir şey bu, senden uzakta, yatakodam, gölgeler ve sana yardım edemeyişim, insan ağlamak isterken ve ağlayamazken birinin kahkahasını işitebilir ya öyle, düşbozumları değil, elde edememek değil, beklemekse bu beklemektir, yalnız bir telefon sesi...

Koy'u oradaydı işte.

Orada kendisini bekleyen tek kişi yoktu. Belki bu yüzden midesi bulanıyor, başı dönüyordu.

Dudaklarını
dudaklarında son serpintiler
en acı sevinç böyleydi
bir yastıkta gezdirecekti
çarşaf ve yastık yüzü
ak
ütülü
kırışıksız
işlemeli mi
çivit kokan
- gündelikçi kadınlar her yerde bulunabilir -
kendi kendine dudaklarını gezdirecekti yastık yüzündeki hesapişinin tırtırlı etkisi sarınarak karanlık geceye
ülkerin yedi yıldızını aranacaktı gökyüzünde.

Keten ceketinin tek düğmesini açtı. Esinti içine işlesin istiyordu. Yazık ki, esinti de akşamla birlikte çekiliyordu. Ilıktı gece. Saçlarını bağladığı eşarbı çözdü
geceye hazırlanıyordu
çırılçıplak geceye.

Asla kendi hayatını yaşayamamıştı. Kadınlığını bir suç gibi hissettiğini bilinsemek zorundaydı; büyük bir suç! Gökmen'in karşısında kadınlığı yüzünden ezilmişti, onun aşkına karşılık veremeyerek. Şadiye'den kaçmıştı, Bay Ölüm'le bir arada olmamak için, kadınlığı nedeniyle sevdiği bir arkadaşını - hattâ, kimbilir, en yakın dostunu - yitirmişti. Sonra kendi istekleri, kendi duyguları alabildiğine değişikti, deliceydi; çaresizdi.

Oysa herkes istediği gibi yaşıyordu. Salmakis'teki erselik delikanlı - cay içerken görmüştü - sağa sola lâf atarak saz kulübelere yürüyerek gitmişti, salınması doğal bir davranışmışçasına - kimbilir, belki.

Yoo, kimse kaçınmıyordu yaşamını istediği gibi sürdürmekten. İşte Şadiye, Bay Ölüm uğruna her şeyi göze alabiliyordu. Semra, Mehmet'in tutkusuna kır çiçekleri ve konyakla dudak bükmüştü. Kadınlar ve erselikler kendi özelliklerinden hiç de aşağılık duygusuna kapılmıyorlardı (kadınlığını boyna asağılamıştı).

Yeniden tiksinti duydu, yaşamdan, kadınlıktan, insanlığın bütün bireysel duygu ve isteklerinden - sonsuz, sınırsız bir tiksinti. (Bülbülün, Şadiye'nin arkasından koşmuştu, Kalyon Oteli'nin yolunda, toztoprak bir yoldur bir yerden sonra, tek bir ağaç kalmaz.)

Zaten bu tiksintiydi yıllar önce, kendisini devrimcilerin, toplumcuların ardında toplantılara, yürüyüşlere, örgüt gecelerine sürükleyen. Bireysellikten kurtulmak, kendini, özvarlığını, hattâ kimliğini yadsımak istemişti. Karmakarışıktı şu an duyumsadıkları ve düşündükleri.

Bireyselliği: kumral delikanlıyı imgelemek, erkekliğin ilkel vahşetine yönelik zaaflar...

Toplumsallığı: yitik düşler, kırılış, hüzün, işte o düşbozumları ve nihilizm - aşağı tabakayla kaynaşmasına olanak yoktu.

«Yaklaştık,» dedi motorcu.

«Öyle,» diye yanıtladı Korkut.

Sahi, yaklaşmışlardı, ola ki güneş bütünüyle sulara gömüldüğünde - çünkü akşam - koya varacaklardı. Güneş

güneş batıyor

güneş artık kimsenin gözünü kamaştıramaz

ne burada ne başka bir yerde

geceye çok yakın

gece kadar karanlık

gece kadar

ıssız

çocukluğundan kalma bir anı gibi - ıssız, ıpıssız - akordeon sesleri işitiyordu bir okul müsameresinde güneşin kızını oynamıştı organze bir giysiyle güneş de kumral bir oğlandı yeşil ışıltılar saçmayan gözleri buğuluydu

ansızın battı

sonsuz alacakaranlık

akşam mı denir şimdi yalnızca solgun

gezegenlerdi galiba oyunun konusu sınıfların arasında koridorlarda süzülen kelebek gibi ve elbet organze giysi yaptırılabilecek kızlar cici oğlanlar annelerin gözyaşlarıyla alkışladığı iğrençti tiksinti veriyordu

her ilkokul devrimi gerektirir

belki Mehmet söylemişti

şimdi akşam solgun ve parlak ışıklıdır.

Ağlamamak için zor tutuyordu kendini. O müsamereyi, güneşin kızı olarak alkışlandığını görüyordu; nereden de anımsamıştı şimdi; küçük, umutlu, kötülüğe bulanmamış - öyle sanılır - bir kız çocuğuydu; kumral oğlana hafiften tutkundu; kimi geceler onu düşlerken uyuyakalırdı, pembe-pembe gönlüm sende! Yıllar önceydi. Artık çok zaman geçmişti. Artık yaşlıydı, çöküktü, umarsızlığın doruğunda yaşıyordu ve aşağı tabakadan bir delikanlıyı - müsamere değil, yaşamda; güneşten bir delikanlıyı - bir türlü belleğinden silemiyordu. Gözleri yaşardı: neyse ki ötekiler Belkıs'ı göremezdiler, teknenin önünde bir başına oturuyordu.

Şimdi güneş, bir çocuk oyunu, Belkıs'a nar-

çiçeği kırmızısında bir kolye sunuyordu ve Belkıs güneşin kızıydı ve bir büyük oyunu, güneş, kızını istekle, kösnüyle öpüyordu, nihayet öpüyordu, dudakları birleşiyor, dilleri değiyordu, beyaz poplin gömleği yırtarcasına çekiyordu Belkıs, güneşin omuz başlarında dilini ve dişlerini gezdiriyordu. Sonsuz bir kumsala uzanıyorlardı. Sonsuz kumsalda gövdelerinin yuvarlanışı, birbirlerine sarılışları işleniyordu. Kum, onların biçimlerini alıyordu, durmadan değişen biçimlerini. Çıplaktılar. Çevrelerinde kimse yoktu. Poplin gömlek, keten takım, Wrangler pantolon, tuzla rengi atmış bir erkek mayosu çok uzaklarda kalmıştı. Birazdan suya kavuşacaklar ve kumral delikanlıyla kendisinin birleşik gövdelerini kumsal artık işleyemeyecekti. - Ağlıyordu. - Karnında, kasıklarında geziyordu genç çocuğun dili, insanla doğayı yeniden özdeş kılan çığlıklarını işitiyordu Belkıs dilin gezinmesiyle ve çığlayan kendi sesini, bildik sesini tanıyamıyordu. Suyun soğuğunu duyumsamıyorlardı ateşten gövdeleriyle.

Bütün bunları mı yaşıyordu Şadiye?

Bütün bunlar yüzünden mi konyaklara kapanmıştı Semra?

Gökmen de böyle sanrılarla mı kavruluyordu?

Yanındayken bile ulaşamayarak, bütün bu acılarla mı suskundu Korkut?

Yaşamı niçin böyle karanlık, kimsesiz, çapraşık ve acıyla doluydu; bir yanıt bulamıyordu.

Kaçmak, tek başına olmak da bir yarar sağlamamıştı. Korkut büsbütün gitseydi de bir şey değişmeyecekti. İnsanın anılardan kurtulmasına olanak yoktu.

Değişmek: değerlendirilmemiş bir onuru hiçe sayarak kadınlığını yaşamak istiyordu.

Birden yerinden kalktı. Bacaklarının uyuşmasına aldırmayarak, sendeleyerek, hırpalanmış, örselenmiş, ama yine de dimdik ayakta

durdu, bir süre, kıpkısa bir süre. Güneşin kızını oynamış küçük kız çocuğunu öldürdü. Yıllarını, gençliğini öldürdü. Bir zamanlar her şeyi paylaştığı Korkut'u öldürdü. Delicesine sevdiği, birlikte olmak için her şeyi göze alabileceği Mehmet'i bir kez daha öldürdü. Kıpkısa bir sürede denedi bunu. Gözlerinden akan yaşı durdurmayı denedi, alt dudağını ısırdı. Boşunaydı.

Pembede ve mavide yüzüyorlardı. Güneş batar batmaz, denizin dibinden yansıyan altın ışıltıları, o, yeryüzü oluştuğundan beri aranan pahası ölçülemez gömü kaybolmuştu. Deniz kararıyordu; çekiciliğini yitirmek üzereydi. Müthiş bir bıkkınlığın eşiğindeydi Belkıs, duyumsuyordu, geceye dayanamayacaktı.

Gece: karanlıkta, o garip, sanrılar evinde yaşamak, ilk önceleri bundan gönendiğini söyleyebilirdi, buraya ilk geldiklerinde, uzun merdiven, tepe, iki katlı taş ev, yorgunluktan bitkin, karanlığı severek, ama şimdi yabancılaşmıştı. Şimdi yabancıydı tümüne.

Kapalı bölmeye tutunarak ve Korkut'un kendisine baktığını bilerek; çılgın kalabalıklarda olmak istedi, meyhanelerde, şarap içilen lokantalarda, sarhoşların yıkılıp sızdığı kuytularda, bütün Bodrum'da, orada ve her zaman, toplumsal baskılardan kurtularak, cinselliğinin buyrultusuna uymuş, böylelikle yeniden resim yapabilirdi, resim, ah çok ihtiyacı vardı resim yapmaya, boyalar gözünün önünden geçiyordu, bir erkek gövdesini betimliyor, gölgeler erkekliğe ilişkin görkemi dışa vuruyordu, beyaza pembe ve çok az siyah ve çok az kahverengi karıştırarak ten alacasını elde etmek istiyordu. resminin değiştiğini, insan gövdesine, erotizme açıldığını gözleriyle görüyordu, bir kadının dağınık saçlarını, bükük gövdesinde kıvrımları, bir erkeğin gerilmiş bacaklarını, gevşeyememiş, henüz boşalmanın, doyumun çıldırısına kapılmamış gergin kaslarını, her şeyi, örnekse çok

çirkin bir kadın yüzünün istekten tutuşmuş ifadesini, çok yakışıklı, yarıtanrısal, insanüstü, ölüm kadar çekici bir adamın esrik yaklaşımını, çirkin kadın-yüzün daha da baygın düşmesini, orada ve her zaman görüyordu, betimlediği resmi yabancılamıyordu, küçük bir kız çocuğu organze ve turuncu giysisiyle koşarak geliyor, güneşin bir erkeklik organı olduğunu aşağıdaki izleyicilere, saygın anababalara söylüyordu ve okul sahnesinin perdesi gürültüyle kapanıyor ve kızkurusu, bitkin bir ilkokul öğretmeni organze giysili küçük çocuğu tokatlıyordu şrak-şrak.

Meme uçları sivrilmiş, karıncalanmaya başlamıştı. Bir an dalgaya batıp çıktılar, su, Belkıs'ın ayaklarına dek çarptı. «Belkıs, düşeceksin,» diyordu Korkut.

Başlarında papatya taçlar, kız çocukları hep bir ağızdan, çok acıklı bir okul şarkısı söylüyorlardı:

sevgilim, kızkardeşim, Şafak Yıldızı

Ama bu bir okul şarkısı değildi. Bodrum' dan çok uzaklarda kalmış sarmaşıklı bir evin kapısından son çıkıştı sevgilim, kızkardeşim, Şafak Yıldızı. Yağmura karışmak, caddelerde koşmaktı. Nereye telefon edecekti? Telefon kulübesi karşısındaydı; evine dönmek istemiyordu. Nereye edebilirdi ki!

«Korkut,» diyebildi fısıltıyla, başlarında papatya taçlar kız çocuklarını geçerek, tek başına kalmış.

Korkut'un yardımıyla -yine onun yardımıyla- dümenin yanına geçti. Motorun takatukası kulaklarında uğulduyordu. Oturdu. Sarsılıyor ve üşüyordu. Motorcu, denizin çırpıntısından mı böyle olduğunu soruyordu Belkıs'a, Korkut yanıtlıyordu, ne dediği işitilmiyordu Korkut'un; hanımefendi denizci olamazmış, buna dalga mı denirmiş ki... aldırış etmedi Belkıs. Her zamanki şaşırtıcılığıyla, engin denizde bir-

den kıyı göründü, sonsuz sularda yitik ülke; yaklaşıyorlardı.

«Bana bir sigara verin,» dedi adama; sesi buyurgandı.

Korkut, midesinin bulanacağını, karnının aç olduğunu söyledi.

«Sigara içmek istiyorum, bir sigara verin!»

Motorcu dümeni bırakarak, eski, rengi atmış gömleğinin üst cebinden Birinci paketini çıkardı. Uzattı.

Elleri sinirden, istekten, yaşamaktan (yaşamaktan mı) titreyerek sigarayı dudaklarına götürdü. Bir iki kıvrık tütün diline yapıştı. Kendisine uzatılan kibrit ateşi, avuç içinde korunmuş: yaktı. İlk nefes başını döndürdü, dumanı içine çekti, neden sonra dumandan arta kalanı savurdu; şimdi bacakları da titriyor, son gücünü yitiriyordu.

Esrar bütün acıları unutturabilir mi?

O delikanlı esrar çekiyor muydu?

Esrar nasıl çekilir?

İşte dik merdivenle çıkılan, sarplıktaki ev!

İşte yosunlu kıyı!

İşte birazdan yıldızların ışıyacağı gökyüzü!

Duran ve savuran yel, dalgalar, çırpıntılı deniz, durgun deniz, yeniden çırpıntılı deniz.

Sigaranın ateşi, her çekişte parlıyor, gözün göremeyeceği - ama görüyordu Belkıs - kadar küçük yalazlar saçıyordu.

Hâlâ yağmurlu gecede koşuyordu. (Sokağa çıktığında yağmur başlamıştı. Gökyüzünde pembe ve mavi silinmişti.) Hâlâ Mehmet'in «Kimbilir, belki bir daha...» dediğini işitir gibiydi, «... bir daha buralarda olmam...» bir çocuğunkinden farksız sesiyle, yıkık, bir insan yıkıntısı. Nişantaşı'nda, sokak çiçeklerinin yanıbaşındaki telefon kulübesine koşmuştu, nedenini bilmeden oraya dek koşmuştu. Durarak, soluk soluğa. Çiçekçinin tezgâhı naylonlarla örtülmüş, muşambalarla korunmuştu. Tezgâhın çevresine tahtadan korunaklar yerleştirilmişti. Yi-

ne de bu yağmurdan sağsalim çıkamazdı çiçekler (Semra menekşeler taşırdı, süsenler, bahçelerden, aşırılmış aslanağızları.) Mevsimlerden bir dönümdü, kış başlangıcıydı, yağmur ertesi gün de yağacaktı. Ertesi gün... Şadiye mutlu olduğunu, Bay Ölüm'le evleneceklerini, 'kazandığını' söylemişti (Bay Ölüm demiyordu artık tabiî, sadece Rifat diyordu, gerçek adıyla). Hâlâ o mevsim dönümünde, köşebaşındaki rüzgâr çakışmalarındaydı.

İşte pembe ipek kutunun kapağını kaldırıyordu; Bay Ölüm Rifat'la Şadiye, orada, kutunun içinde evleniyorlardı. Şadiye siyah bir gelinlik, Bay Ölüm'se beyaz bir smokin giymişti. Çağrılılar onları yuhalıyordu, **Komparsita** yerine **Cenaze Marşı** çalıyordu. ağıraksak. Pembe ipek kutuda yaşam devam ediyor, Şadiye bez bebeklerden biri kız, öteki oğlan iki çocuk doğuruyordu Bay Ölüm'e. Çocuklar 1940'lardan kalma kutudaki çoktan çürümüş fondanları birer ikişer yiyorlar, Şadiye çocuklarım ağulanacak diye gözyaşı döküyordu. (Onların evlilikleri herhalde böyle geçecekti.) Belkıs eprimiş ipekle oynamaktan, iplikleri tek tek çekmekten vazgeçti ve Şadiye'yi kutlaması gerektiğini düşündü...

Sonra olaylar birbirine karışır. Şadiye'nin Bay Ölüm'le evleneceklerini söylediği günle Belkıs'ın buralara kaçmak, sığınmak istemesi, birbirine koşut gelişen, hemen hemen aynı güne rastlayan iki olay gibidir. Kimi zaman herhangi bir gün, insan yaşamında özel bir olgudur. Şadiye saçlarını uzatmaya karar vermiştir. Ve Semra telefon eder. Belirgin bir neden yokken ağlayabilmiş olan Belkıs, Semra'nın telefonundan sonra kaskatı kesilecektir. Gözünden tek damla yaş akmayacaktır.

Şimdi kendine
bütün utançları silerek
kendine
özvarlığına

gizlisiz saklısız
ezik ve yenilmiş
soruyor
Bay Ölüm'e telefon etmeyi düşünmemiş miydi Bay Ölüm'e zümrüt yeşili gözleriyle çıkık elmacık kemikli yüzü hasır şapkasını gözünün üstüne dek eğişindeki çirkin ve isteklendirici albeni görkem ve güzellik koyu renk olmasına karşın nasılsa yarı saydam mayosundan beliren kabarıklık bükey yatay yuvarlak
Bay Ölüm değil miydi birdenbire o gece yağmurda Mehmet kendisini istemedi diye yanıp tutuşan Belkıs ben yani gövdesindeki yangınla baş edemeyip aklını çelen Bay Ölüm değil miydi yani papatya taçlı kızlar arasında koşarken karşısına çıkan ve okulun müsamere nedeniyle bomboş üst koridorlarında turuncu organze giysiyi kaldırarak kız çocuğu bacaklarını oyluklarını okşayan güneş rolünde kumral bir çocuk muydu kendi oyluklarındaki yeni belirmiş kıl demetini göstererek o çocuk muydu sanki gözleri yeşil ışıltılar saçmayan ama Bay Ölüm'dü eğik hasır şapkalı yemyeşil gözler ondan başka kimse değildi daracık sokaktaki meyhanede tam da kırmızı eflâtun beyaz sardunyalara bakarken masanın altından elini tutarak ve çekerek cinselliğine bu kadın-eli irkilerek ürpererek ama bilinçaltına gömdüğü istekle Belkıs
bütün koylar
bütün ada ve takımada denizleri
enginler
suların lâcivertinden ayırt edilemez çevren bilinçaltı
Bay Ölüm'den
zümrüt yeşili gözleriyle
geniş kenarlı hasır şapkanın örttüğü dağınık yumuşak gür erkek-saçlardan söz açmıyor mu şimdi
yankılarla
Sirenler

denizkızları
tek tek azalan son hecelerle
yankılar
- sigarayı suya fırlattı, ateşin kıpkısa cızlayışını işitti -
sözgelimi Kale'yi ve Kale duvarlarını sesleyerek
Bay Ölüm cinselliktir
cinselliktir
liktir
tir...

Yoo, hayat bu denli aşağılatıcı olamazdı, buna dayanmak, direnç göstermek olanaksızdı; belleğindeki her şeyi silmeye çabalıyordu. - Bay Ölüm'e telefon etmek falan istememişti. Bu denli küçük düşmüş olamazdı.

Ama yağmurlu gülparmaksız şafak
o gecenin anısı, yine de tersini söylemektedir.

Telefon kulübesinin önünde durarak, yalnızlığını, bugüne dek koruduğu istencini, istencin birdenbire çöküşünü. kendi kendine doyumun, soğuk sular altında yıkanmanın, uzun yürüyüşlerin, bütün önlemlerin artık yetmeyeceğini algılayarak, yalnız, istekli, doyumsuz, öylece düşünmüştü nereye telefon edebilirim nereye gidebilirim kiminle beraber olunabilir...

Kıyı - kendi adacığı - karşılarındaydı. Toprak çoraktı. Tepeler, sırtlar, yamaç tektük ağaçlarla donanmıştı. Akşam, sanki her yerden önce bu kıyıya çöküyordu. Akşam korkunçtu.

Kumral delikanlı, incikboncuk satan ve kendisine narçiçeği bir kolye veren, o, boş bir çerçeveyi armağan etmeye hazır olan ve kolunu sıkıca tutan ve elini kösnüyle sıkan, o, Mehmet'in değil ama Bay Ölüm'ün simgelediğini simgeleyen satıcı çocuk belki de, belki de değil, yüzdeyüz, ille son umuttur, başka bir şey kalmamıştır geriye. Bunu bilmektedir Belkıs. Son umudu elinin tersiyle itmesi için hiçbir neden yoktur. İnsan, günün birinde, hangi iç tit-

reşimlerden sonra olursa olsun, biriyle yatmak isteyebilir, biriyle sevişmek ve tenin sıcaklığını hissetmek, aykırı hiçbir şey yoktur bunda.

Ah bu koy'un artık hiçbir anlamı kalmamıştı. Çorak, bezdirici bir toprak parçasıydı kıyısında yıvışık yosunlar. Orada barınamazdınız. Sarplığa oturtulmuş ev, Bodrum'un doğaya yatkın özel mimarisinden nasıl da uzaktı; aykırıydı, aykırı düşüyordu o mimariye. Belkıs beyaz evleri özledi, kapıların taş avluya açılışını, mumçiçeklerini, duvarlardan fışkırmış zakkumları; saçlarını tarıyor olmalıydı gencecik kızlar şu saat, bir geceye, bir çılgınlığa hazırlanmak için, erkekler pantolon değiştiriyolar, mayolarını çıkarıyorlar, çırılçıplak pansiyon odalarında dolaşıyorlardı, hepsini görüyor ve resmine işliyordu Belkıs.

Motor, hantal tekne yaklaşıyordu.

Elizabeth Rothman güldü ve «Kendinizden kaçamazsınız Miss Belkıs.» dedi -ı harfini yine i olarak söylemişti: Belkis.

Elizabeth Rothman koyu renk keten bir ceket-pantolon giymişti. Olur şey değil, tıpkı Belkıs'tı. «Kendi cinselliğinize bir gün uyacaksınız. Benimle yatıp yatmamanız hiçbir şeyi değiştirmez. Siz cinsellik için, cinsel ilişkinin her türlüsü için yaratılmışsınız Miss Belkis...»

God created you for sex.

Toprak «Evet!» diyordu.

Gökyüzü «Evet!» diyordu.

Bodrum çağırıyor, Bay Ölüm'ün tavuskuşu kahkahaları taa buralardan işitiliyordu. Bodrum çağırıyor, Mehmet'e duyulmuş aşk ölümün koynunda yok olup gidiyordu. Bodrum çağırıyor, kendi adası kapkaranlık, ışıksız, kaçışı olmayan bir geceyi imliyordu.

Elizabeth Rothman'a itiraz etmek istedi.

Sevici kadın onu kendine biraz daha çekerek, «Bir kez deneyin, bütün törel baskılardan kurtulun, çıldıracaksınız istekten!» dedi.

Kolej giysili, on yedi yaşındaki, resim tut-

kunu Miss Belkıs, Elizabeth Rothman'a yalnız aşktan, kadınla erkek arasındaki aşktan hoşlanabileceğini söylüyordu gülerek, öç alırcasına.

Ah aşk

ah o bir daha ısınamayacak olan insan sıcaklığı!

«Aşk mı? Siz hiçbir zaman âşık olamazsınız Belkis. Siz insanların gövdesiyle ilişki kurmak istersiniz bir tek. Gözleriniz gerçeği şimdi, şu an bile söylüyor. Aşk, Jane Austen'ın romanlarında kalmıştır yavrum.»

Yeryüzünü göremiyordu. Anlam ve kavrayış parçalanmıştı.

«Rotayı değiştirin, geri dönüyoruz,» dedi. «Bodrum'a geri dönüyoruz.»

Bodrum'a geri döneceklerdi.

ikinci bölüm

defter

Bungun, kıpırtısız bir yaz zamanıydı. İnsan bu sıcakla nasıl baş edeceğini bilemiyordu. Sonra da kalbin acıları... buradaydılar.

Taksiye bindikleri yolda tozlu palmiyeler vardı. Her şeyin yapaylaştığı yeni bir evrendi. Örnekse içlerinden biri ölüyordu, cenazesindeki çelenkler plastik çiçekliydi. Ölen kendisiydi, Gökmen. Dışardaki zakkumlar, boruçiçekleri yalnızca bir görünümdü, palmiyeler de. Bodrum, şiirsiz bir kasabaydı. Yaşam, kötü yazılmış bir oyun gibi geliyordu Gökmen'e; kendisi yazmıştı üstelik. **Uzun Gece Hiç Bitmeyecek** olabilirdi oyunun adı. Oyuncular ikide birde repliklerini unutuyorlar, sıraları gelmeden sahnenin ortasına fırlıyorlardı.

Bir yaz sineği, penceredeki telörgüye çarptı, uzaklaştı. Çorak tepeler. Bir ucu denize iner bu çorak tepenin. Orada bir iki beyaz Bodrum evi vardır.

Ey ilenç
tahta hançerlerle vurulduğumuz yetmedi **mi?**

Abartık bir tiyatro diliydi; Çehov böyle yazmamıştır. Çehov, Dostoyevski, Gogol... Mehmet'in hastalıklarıydı onlar. Uzun gece gerçekten bitmeyecekti: yaşadıkça ölüyorlardı. Oyunun dili, devrik cümlelerden oluşmalıydı. Fakat her şey karmakarışıktı. Çehov'un eskidiğini, dram sanatının çöktüğünü söylemişti Mehmet'e. Ötekiler de dudak büktüler. Hep böyle yaparlardı.

Ötekiler: oyunun başkişileri.

BELKIS; çok güzel bir kadın, ressam.

MEHMET; otuz yaşlarında, belki de otuz dört, marksist.

SEMRA; Mehmet'in karısı, alkolik.

KORKUT; Belkıs'ın eski sevgilisi, bir zamanlar üç beş kitap okumuş.

ŞAİR GÖKMEN.

(Öykünün geçmişi anlatılmayacaktır.) Kocaman, turuncu bir güneş boyna yakmıştı. İstanbul'dan geceleyin yola çıkmışlardı. İstanbul-İzmir. İzmir-Bodrum. Bütün bir gece, bütün bir gündüz, yol, yalnızlık, onur kırıklığı... sonra Bodrum. Yanarak, tutuşarak, yalazlar içinde; ölüyoruz, plastik çiçekli çelenklerimiz çoktan hazır. Büyük bir düşbozumunun ortasında çırpınarak can veriyorlardı.

ŞADİYE; yaşlı bir kız, felsefeci.

En çok da Şadiye'yle arkadaşlık etmişti yolda. Onun çocuksuluğuna, bir yandan da Nietzsche tutkunluğuna şaşmıştı. Sonra bu pahalı, güzelduyusuz otele gelmişlerdi. Uzun uzadıya yaşamışlardı yabanıl bir yolculuğu. Şimdi dinlence başlıyordu (Şadiye denizdeydi). Belkıs istediği için buradaydılar; sonsuza değin burada ve genç kadının istediği yerlerde olacaklardı.

Yalnızca çorak tepe görünüyordu odanın penceresinden. Denize bakan odalar hep iki kişilikti de.

Deniz: uçsuz bucaksız, mavi, ışıltılar ülkesine flama.

Belkıs: yeryüzünün en büyük acısı (Korkut' la birlikte odalarına çekildiler).

Hayat: ölümün görülebilir yüzü.

Bütünlenemeyen dizeler, bölük pörçük sözlerle imgeler (yanardöner bir yaz sineği) uçuşuyordu çevresinde, dokunamıyordu, dokunamadığı için bütünleyemiyordu. Hem niye dokuyacaktı ki bir şiiri, birçok şiiri, kimselerin şiir falan okuduğu yoktu, otuz yedi yaşındaydı ve hâlâ tek bir şiir kitabı yayımlayamamıştı - defteri önündeydi. Çoktandır şiirden hoşlanan birine rastlamıyordu. Başarısız bir sanatçıydı, yazmakta niçin direndiğini bilmiyordu.

Yoo, Mehmet'in sevdiği şairlere hiçbir za-

man özenmemişti. Değişik, yeni ve gücünü kuruluktan edinmiş bir şiir yazmak istiyordu; şiirsel olmayan bir şiir. Ama Belkıs'la tanıştıktan sonra bunu da yitirmişti. Bir kez daha baktı, gelişigüzel karalamalar, çiziktirmeler:

hem ne değişir
yaz beni çoktan bıraktı
çoktan yitirilmiş geceyi
solgun bir ışık aydınlatsa bile

... gerisini yazmaktan çaresizlikler içinde caymıştı. Işık'ın önündeki bir'i karalamış, sonra bir çıkmayla yeniden yazmıştı. O 'çoktan' sözcüğünün iki kez üstüste geçmesi de, hiçbir vurgu yaratmıyordu. Şiir değildi. Oyunun dilini bir türlü kotaramıyordu.

Otogarda (İzmir'de) iğrenç poğaçalar yiyerek, yağlıboyası çatlamış mavi bir masanın çevresinde çay içilmişti. Sabah gazeteleri ellerindeydi. (Akşam gazetesi çıkmıyor galiba artık.) Kimse konuşmuyordu. Yarın içlerinden hiçbiri gazete almayı da akıl etmeyecekti artık. Tatil, dış yaşamı durduruyordu.

Gelgelelim çok acı bir gerçeklikti; sabahleyin erken saat (İzmir'de) yaşanmıştı: Belkıs otobüsten indiklerinde ve yeni bir otobüse binecekleri o kısa süreçte çantasını, kumaştan valizini Korkut'a taşıtmıştı. «Sağ ol Gökmen. Korkut taşır.» Bunu da esirgemişti kendisinden. Gökmen zaten yıkıktı. Yol boyu susmuştu Belkıs, konuşmamıştı, kendisi yokmuş gibi davranmıştı. İşte aşk ve arkadaşlık başkalarına üleştirildi, işte sevecenlik başkalarına. Benim payıma ilenç düştü. Şimdi ölünceye kadar yazmak kalıyordu geriye: Korkut'la Belkıs iki kişilik odalarındaydılar.

Yaz sıcağında otel odası: Belkıs'ın çıplaklığını gereksiniyor.

Oda: bir koltuk, aynalı bir tuvalet masası, temiz çarşaf, pike, küçük karyola ve bir kaktüs.

(Bireysel acılar paylaşmasızdır. Bir bitki

- bir kaktüs - kimi zaman acının canlı simgesi olabilir.)

Kendi iç seslerini dinle. Çok acıklıydı durumun. Onunla yanyana olabilmek için, taksi kapısında Semra'yı ittin. Yapabileceğin başka hiçbir şey yoktu. Otel, Halikarnas'ın bitimindeymiş. Taksiye bindiniz ve sen, onunla yanyana oturmak istiyordun. Boğazın yanıyordu, gözlerinde benek benek karartı. Bacağı, bacağına değdi. Dar bir sokakta, tiz klakson sesleriyle, karaşın ve beyazlara bürünmüş yaz insanlarını yardınız. Dar bir sokakta, bacağı bacağına değiyordu. Yeniyetme bir delikanlı gibi yüreğin çarptı. Kulakların uğulduyordu; yalnızlığını düşünüyordun. Tek kişidir her insan. Saçları değsin diye bekledin yüzüne. Burgaca kapılmıştın. İsteklerin boyna kısıtlanıyordu. Sıkıyönetim altında yaşıyordun. Taksi durmuştu. İndiniz. Çingene pembesi bir zakkum gözünü aldı. Deniz önünüzdeydi; oradan sonsuz bir geziye çıkılabilir. Kıyıda birkaç tekne, kayıklar ve suları şıpırdatan çocuklar vardı. İri çakıltaşlarıyla kaplıydı kumsal. (Bunları da yazmıştı.)

Zakkumun alacası ne kadar göz kamaştırıcıydı!

Sonra oteli gördüler; dört ya da beş katlıydı - buranın özel mimarisine ters düşüyordu. Kaiyon Oteli'nde kalmayı Belkıs istemiş, Korkut da İstanbul'dan yer ayırtmış. Tahta kapıyı açıp içeri girdiler. Bilmemne bankasına para yatırılmıştı. Korkut telefonla yer ayırttıklarını söyledi, bankanın işlem kâğıdını da uzatarak. Şadiye, el çantasından mayosunu çıkarıyordu. Danışmadaki genç çocuk, defterden, ayrılmış odaları buldu. Anahtarlar asılı duruyordu. Semra girişteki koltuklardan birine çökmüştü (onların da odaları deniz görüyor, çünkü iki kişilik); terini siliyordu. Mehmet dalgındı. Duvarlarda Bodrum afişleri asılıydı. Gökmen'in elindeki ufacık kaktüse - bir bitki, bitkibilimdeki adı Latince'dir elbet - danışmadaki genç çocuk da tuhaf

tuhaf bakmıştı; ama niye? Tümü az önce yaşandı. Tümü yarım saat önce, bir saat önce. Ya da zamanı artık ölçemiyorsun. Güneşin çizdiği yay, bir anlam taşımıyor senin için. Korkunç bir akşama, dayanılmaz bir geceye hazırlanıyorsun. O gece ki, sevgilinden uzak tutacaktır. Tetikte bekliyorsun. Çelimsiz gövdenle korunaksızsın. Seni çoktan unuttular. Ha burda Gökmen, ha değil! Boyna yazıyorsun, boyna yazıyorsun, boyna yazacaksın.

Yaşam çok uzun.

Sana bir kaktüs armağan etti.

Bana sanki hayatı armağan etti.

Durarak, düşünerek bir sigara yaktı. Elleri titriyordu. Kültablası izmarit doluydu; odayı duman kaplamıştı; çoğu kez bilmeden sigara içer insan, fark etmeksizin, her seferinde bir şeyden kaçarcasına; havanın durgunluğu sonsuzdu, açık pencere dumanı dağıtamayacaktı. Bu otelde geçicisin, iğreti yaşıyorsun. Çantanı açmadın; yorgunluktan değil, her an geri dönmek umudunu barındırdığından. Ağzın kupkuru, ağzın zehir gibi. (Niye yazıyordu bunları?)

İlle Latince bir adı olması gereken kaktüs solmayacaktı ama. Küçük saksısıyla İstanbul'dan taşımıştı bitkiyi (Belkıs'ın armağanıydı). Tuvalet masasının üstüne yerleştirmişti; güneşe, hep güneşe çevirerek. Bir bardağa su koyup sulamıştı: yol yorgunudur.

Çok uzaklarda bir horoz öttü galiba. Öyle bir ses.

Ne çok ağlamak istiyordu! Sayısız acılardan, ölüm sınavlarından geçerek geri döndüklerinde kendi evine, bodrum katına, küf kokan, duvarlarına sığındığında bu kaktüs biraz daha gövermiş olacaktı - yapraklarının uç noktası kanamışçasına kırmızı.

Evet, bir horoz ötüyor.

ŞADİYE (gülerek) — Deli misin? Bu kaktüs de neyin nesi?

GÖKMEN (elbet deliliğin sınırı) — Gün aşı-

rı sulanmazsa solarmış. Bırakacak kimsem yoktu.

MEHMET (gülerek) — Her zaman ayrıksı olmaktan hoşlanırsın.

KORKUT (gülerek) — Bir yerine mi sokacaksın?

SEMRA (gülerek) — Konyak içer mi bu kaktüs?

Tümü az önce. Kalyon Oteli'nin girişinde. Seni seviyorum Belkıs. Kapının iki yanında dev sanseveryalar. Bir şey söyle sevgilim!

BELKIS (keşke gülseydi) — Bir tuhaflık yapmasan olmaz Gökmen.

Gelgelelim, yaşanılan kâğıda aktarılınca etkisini yitiriyordu. Konuşmalar böyleydi; bu ka dardı. Sözcüğü sözcüğüne de kâğıda geçirse, durum değişmeyecek, yazınsallık belirmeyerek o inanılmaz içsel titreşim, acı, şiire yansımayacaktı. Yaşam karşısında yenik düşüyordu şiir.

Külü tablaya silkti.

Yaşam karşısında şiir sözü de doğrusu pek eski bir biçemdi.

DANIŞMADAKİ GENÇ ÇOCUK (gözleri saksıda) — Odalar hazır. Çıkabilirsiniz.

Akşam güneşi, tuvalet masasının üstündeki aynaya yansıyordu. Güneşin kendisi değil, yalnızca ölgün ve kızarık ışığı. Bu ışıkta turuncuyla pembe, kırmızıyla bordo kaynaşıyordu. Belki de bir öğledensonra güneşi. Kestirilemiyordu; akşam mı, değil mi...

Herhalde yemek saatine daha çok vardı.

Onu ancak akşam yemeğinde görebilecekti. Saçlarını toplayacak mıydı Belkıs, yoksa öyle deniz rüzgârlarıyla mı uçuşacaktı uzun, siyah saçlar, alnında ince bukleler kendiliğinden; belki bir şal alır bu yaz henüz güneş görmemiş çıplak omuzlarına; Mehmet'in koluna girer, bütün bir günü Korkut'la geçirmiştir.

Gülünçtü, evet gülünçtü, iki yüzyıl öncesinin duyarlıklarıydı. Kendisi de Werther değildi.

Yanıtsız bir aşktı; bir dostluk gibi başlaya-

rak, sonra geri çekilişlerle; bir gülümseyiş, bir el sıkışma, o da kimi zaman, pek ender - sonsuza dek yanıtsız kalacağa benziyordu. Çirkin otel odalarında, güneş ışıltılı deniz kıyısında, ak evlerin sokağında, hiçbir yerde-hiçbir yerde Belkıs yoktu. Dayanılmaz acılar yaşıyordu Gökmen, küçüklükler, onursuzluklar, yok oluşlar. Yaşam çok uzundu işte.

Yoo, başka hiç kimse ilgilendirmiyordu onu. Yeryüzüne Belkıs'ı yaşamak için gelmişti. Ama genç kadın - ne garip, ne şaşırtıcı bir şey- Korkut'u seçmişti. Bir işadamını.

Lavabonun musluğu bozuk olmalıydı: tıp-tıp damlıyordu. Geceleyin tedirgin edecekti; damlayan musluk mu tedirgin edecek... haydi canım sen de - böyle denirdi. Yine de sinir bozucuydu tıp-tıp sesi.

Sigarayı kül tablasına bastırdı. Son kıvılcımlar da söndü. Kibrit çöpüyle bir an külü eşeledi. Yerinden kalkarak - kucağındaki dolmakalem kapağı taş zemine fırlamıştı - açık pencereye yöneldi; belli belirsiz bir esinti çıkmıştı.

Ah fırlatabilseydi bu kaktüsü çorak tepelere.

Seni çağırmamalarına karşın bu yaz gezisine katıldın. Çağrılmamak, bütün yalnız insanların, yalnız olmayanlarca belirlenmiş değişmez yazgısıdır. Ama kimse çıkıp da sormaz: «Niye yalnızsın?» Niye yalnızsın sahi ve neden anlatmıyorsun? Otuz yedi yaşında, bir reklam şirketinde metin yazarı olarak çalışan, aldığın aylık ve 'temiz' geçmişin dolayısıyla kısmetlerin de çıkmış bir insansın. Öyleyse? Çünkü Belkıs uğruna yalnızsın. Biliyorsun bunu artık. Seni sevmemesi, senden nefret etmesi hiçbir şeyi değiştirmiyor. Sevgisizlik, yüreğindeki çılgın duyarlığı dindirmedi; onmasına imkân yok yüreğinin.

Seni çağırmadılar. Hoş, Şadiye'yi de çağır-

madılar; ama Şadiye, içlerinde kimseye âşık olmadığı için, çağrılıp çağrılmamayı önemsemedi, önemli olan şu korkunç yaz'ın beş on gününü bir tatil yerinde geçirmekti ve Şadiye, «Ben de gelirim,» dedi.

«Sen niye gelmiyorsun?» diye sordu Mehmet de.

«Evet, bira, soğuk olsun lütfen.».

Garsonun geldiğini ayrımsamamıştı. Defterin üzerine düşen gölgeyle kurtuldu aymazlıktan ve bira istedi. Genç bir çocuk (burada herkes genç, sağlıklı, güzel; yaşlılar bile dinç), ne içeceğini sordu. Bira. Oyalana oyalana içebilir insan birayı.

Rıhtımdaki kahvedeydi. Bira içecekti. Tavla oynayanlar, kitap okuyanlar ve Bodrum kartpostallarına bir şeyler yazan yerli, yabancı gezginler donatmıştı çevresini. Senin şiirlerini okudular mı? Dergi köşelerinde kalmış şiirlerini... Nicedir yalnız Belkıs için yazıyorsun, her şeyi Belkıs için.

Genç çocuk elinde tepsi, çaylar ve bira şişesiyle çıkageliyor, bira şişesini masaya bırakıyor, sonra da tepside, çaylar arasında duran bardağı. Uzaklaşıyor, neşeli insanlara çay dağıtacak. İzliyorsun onu. Sağlıklı görünümünü delice kıskanıyorsun.

Soğuk birayı uzun bardağa köpürtmeden dökebilmenin tek yolu, bardağı hafifçe eğik tutmaktır.

Ve Kale'ye doğru yürüyen kadını görüyorsun. Orta yaşlı. Tek başına. (Senin kadar yalnız mı?) Hiçbir şey görmemişçesine bira içiyorsun. Oysa tek başına yürüyen kadının, rıhtıma doğru yürüyen, kahvede oturan, teknelere bakan çılgın kalabalıktan farklı oluşu içini burktu - onlara benzemiyor. (Sahi, senin kadar yalnız mı?) Kale'yi mi gezecek? Şu an, şu esinti dakikası - ne zaman esmeye başladı yel - hızla yürüyor orta yaşlı, makyaj yapmamış, düz beyaz giysili kadın, başında geniş kenarlı hasır

şapka. Belki Bodrum'da son günü, belki bir an önce şövalyelerin kalesini gezmek istiyor. Gidip anlatsan ona, içini döksen, yıllardır yalnızlığa nasıl katlandığını sorsan. Bilgeliğini ayırt ediyorsun, ötekilerden farklılığını. Artık Kale kapısında; eğri büğrü taş merdiveni çıktı. Basamaklar onun ayak izinden bir anı taşımayacak.

Elinde olmaksızın kendini (kişiliğini ve şiir anlayışını) yalanlayan eski bir duyarlığa kapılıyordu. İlk kez olmuyordu bu; nicedir. Aşk acıları diye alay etmek istedi Gökmen, Werther işte canım... Bir yandan da Çehov'u düşündü, Mehmet'in söylediklerini, geçen yüzyılın Rus yazınındaki duyarlık, soylu bir duyarlıktır... Ne yapalım?

Gözlerini başka yana çevirdi. Bir sigara daha yaksan ne değişir? Niçin hep iki kişiymişçesine konuşurum ben? İşte herkes kendi bataklığında boğulacak. Bir hayal, bir sanrı o beyaz giysili, hasır şapkalı kadın: kayboldu.

hem ne değişir: boyna yineliyorsun. Bir dize mi gerçekten?

Başını kaldırarak baktığında, yakın kıyılar işletmesi, sarı, beton bir yapı. Sola çevirince başını. İşletmenin önünde genç ve yarı çıplak erkekler oturuyorlardı. Bir içgüdü gibi gömleğinin üst düğmelerini de iliklediği. En küçük boy olmasına karşın bol geliyordu gömlek. Oysa o genç erkeklerin gelişkin kasları ayrımsanır gömleklerinin altından. Gökmen yaralanmış hissediyordu gövdesini. Bira içiyorsun, Belkıs'ı düşünüyorsun.

«Ne içersiniz?»

«Soğuk ne var?»

«Bira, gazoz, meyva suyu...»

«Bira, soğuk olsun lütfen.»

BELKIS (yankılı, düşsel bir sesle) — Ben şarap içmek istiyorum.

GÖKMEN (yankılı, düşsel bir sesle) — Bu sıcakta dokunur.

BELKIS (yankılı, düşsel, sinirli bir sesle) — Bana karışma hakkını nerden bulabilirsin ki? Çok rica ederim tatili zehir etme yapışkanlığınla. (Eğilir, Gökmen'in kulağına fısıldar.) O kaktüs meselesiyle yeterince can sıktın zaten. Gülünç olduğunun ayırtında değil misin?

En zoru, yeni bir yere, bilinmedik ve tanınmadık bir uzama kişinin kendi iç gezisiyle katılmasıdır. **Uğultu** en uygun addı bu oyuna. İşte uğultularını işitiyorsun bir şeytanminerisinin. **Uzun Gece Hiç Bitmeyecek ya da Uğultu.** Hasır şapkalı kadın yalnızlığını anlatıyor: «Siz de mi Gökmen bey? Ama zamanla alışılır. Yalnızlık da bir aşk olur. Yanıt vermesini bilen tek aşk.»

Artık hiçbir şeyden tat alamazsınız (kıyı, rıhtım, uzaktaki dümdüz duvar, dalgakıranın duvarı ve dalgakırana çıkan taş merdiven). Bütünüyle duygusal kütlüğe uğramıştır yaşam. Rodos şövalyelerinin kalesi, sizin için, akşam kargalarının son konağıdır.

Bunları, bu çocuk şeyleri duyumsuyordu. Bir kadının ve sayısız kanat çırpışın Kale'ye çekilişini örneğin. Ya da yakın kıyılar işletmesi önünde oturan ve istediği kadınla yatabilecek kadar güzel, çıplak bir delikanlıyı - onun yerinde olmak istiyorsun; saklama. Sonra da şakaklarından akan terin, gömleğinin yakasına sızdığını fark etti.

Gözlüklerini düzeltti. Çocukken, gözlüğünü ikide birde kırardı. Kendini bildi bileli gözlük takıyordu. Acıklı değil mi? Acıklı ve gülünç. Bir acıklıgüldürü.

Tükeniyorsun. Erkekliğin karşılıksız bir aşk yüzünden iğdiş ediliyor. Öyle bir aşk ki, yalnızlığa dönüşmesine olanak yoktur, etiyle kanıyla yanıbaşında yaşamaktadır, genç ve güzel bir kadın kimliğine bürünmüştür.

Ansızın bir dalga çarpıyor. (Bira bitti.) Deniz kıyısında oturanlar sevinçli çığlıklarla kaçışıyorlar. (Hesabı iste.)

Gün ışığı süzülerek, binbir renkte, zamanın imbiğinden geçip, gözlerimi alıyor. Akşam yemeğine çok az kaldı. Onlarla buluşmak için otele dönmeliydi.

Akrep sekizi, yelkovan dokuzu gösteriyor.

Şeytanminaresini dinlemek düşüncesi giderek sarıyordu; fakat her şey bellisizdi. Daha doğrusu bu defter, bu oyun yazma düşüncesi, şiir taslakları sonsuz bir acıya şifasız çarelerden ibaretti: en eski sözcükler, demek sözcüklerim de eskiyor. (Umutsuzluk, insana bir tek acıyı armağan edebilir.)

Bir kez eskidiğini, ruhunun çürüdüğünü söylemişti Belkıs'a. Genç kadın - bir Japon yelpazesini açıp kapatıyordu - «Bana bunları anlatma Gökmen,» diye yanıtlamıştı; «dinleyecek gücüm yok.»

Oysa ben yaşıyorum!

Ah evet! Canavarca edimlerle boşaltılırdı şeytanminareleri. Sonra da çarşılarda gezginler için satışa çıkartılıyorlardı. Hayvan güneşte kurumaya bırakılırdı (çocukluğunu anımsadı, dingin bir deniz kıyısı), bir yere - bir ağaç dalına sözgelimi - asılarak. Sümüksü doku yitiyordu çok geçmeden.

Seni dinleyecek gücü yok. Korkut'la buluşacak, işadamı Korkut'la; sosyalist Mehmet'lere gidecekler - toplum gülünçtü. Kimbilir nereye gidecek Belkıs... dinlemeye gücü yok. Sen her pazar, bütün bir kış, bütün bir ilkyaz evden dışarı adım atmayıp onun gelmesini bekledin yine de. Gelmedi.

Fakat geç kalıyordu. Bütün bunlarla oyalanmak yerine, yüzünü yıkaması, gözlük camlarını temizlemesi gerekiyordu. Çok az vakti kalmıştı. Daha fazla yazamayacaktı. O dingin deniz kıyısı, mutlu sayılabilecek çocukluğu bir kez daha sayısız çağrışımlarla, zihnin olağanüstü biçimde özetlediği yoğun anılarla akıp ge-

çiyor. Şeytanminarelerinin uğultusunu dinleyen çocuk Gökmen... çocuk Gökmen de bir yabancıydı artık kendisine. Kalemi bıraktı. Ötekiler unutabilirlerdi kendisini. Dinlencelerin en büyük özelliğidir unutmak; tek kişilerle uğraşılmaz, hele benimle hiçbir zaman; bu gidişle ölünceye dek yazgısını değiştiremeyeceğe benziyordu. Yalnız ruhu değil, gövdesi de çürümekteydi. Kimse 'aşkla' sarılmamıştı bu gövdeye, bu sıskalığa; kimse şiirden ötesini yaşamaya cesaret edememişti - bu yüzden kupkuru şiirler yazmayı denemişti. Şiirler okunmuş, şiirler beğenilmiş, ama şair Gökmen bir köşede bırakılmıştı, bir köşede, kuytularda. Hoş, bilinsemek gerekirse, bu kuru şiirlerin izleyicileri de sanattan anlamamış durumuna düşmek istemediklerinden beğenmişlerdi; kimse şiirinin derinliklerine inmemişti, ciddî bir eleştiri yazılmamıştı on beş on altı yıllık şiir çabası üzerine. Yarın kocaman bir şeytanminaresi edinebilirim.

Yerinden kalkarak daracık ayakyoluna girdi. Musluğu açtı. Su çarptı yüzüne gözlüklerini çıkardıktan sonra. Ilıktı, serinletmiyordu. Bütün bir öğledensonra, akşamüzeri sıcakla boğuşmuştu. Anımsıyordu.

«Akşama aşağıda buluşuruz,» dendiğinde gülümsedim. Böyledir, akşama denir ve kesin bir saat saptanmaz; tatillerin ruh durumu.

Sonra odama kapandım.

Kapıyı kilitledim, iki kez kilitledim.

Tuvalete girdim; alacakaranlıktı, pencerenin buzlu camı ışığı kırıyordu. Alaca ışıkta bir paçavradan farksız yüzümü de gördüm, çirkinliğimi; ağladım.

Aynaya bakmamak için odaya kaçtım.

Formika tuvalet masasının üstündeki ayna daha da büyük, daha da aydınlıktı. Otellerin çağdaş, irkiltici eşyaları.

Sivrisinekten, yaz böceklerinden korunsun

diye tellenmiş pencereyi açtım. Uzak, çoraklığa terk edilmiş tepeler.

Bungun sıcağı soludum.

Tel kanadı ittim.

Bir yaz sineğiydi vızıldayarak yanardöner ışıltı.

Gün ışığı büsbütün gözlerimi kamaştırdı.

Çiğdi gün; her şey.

Geri çekildi, aynadaki yansı kaygı anası bir simgeydi işte, başı dönüyordu, çarpıntı artmıştı, yeniden suya eğildi; serinlemek olanaksızdı. Musluğu kapadı. Kötü deterjanla yıkandığı için böyle kaskatı kesilmiş havluyla yüzünü kuruladı. Öyleyse? Öyleyse Belkıs'ın seçimini sağlayan temiz çarşaf, telörgülü pencere gibi küçük konforlar. Başka bir üstünlüğü yok Kalyon Oteli'nin. Bir de 'korkunç' böceklerden yokmuş burda. Üstüne basa basa söylemişti Belkıs (Semra 'ucuz' pansiyonlardan söz açmıştı). Öyleyse böceksiz otelde kalacaklardı. Şimdi değil, geceleyin, saatler sonra, böcekleri bile özleyeceğim. Dudağını ısırarak, titreyen elleriyle - her şeyi bulanık görüyordu - gözlük camlarını parlatmaya koyuldu; güderi eskimişti.

«Akşama aşağıda buluşuruz.» Şimdi. Az sonra inecekti.

Ne zaman çıkmıştı odadan? Oda kapısını kilitlemiş miydi? (Defterini ortalıkta bırakmıştı da.)

Günbatımında, son ışıklarla, yazlarını görüyorum onun, geçmiş ve gelecek, yazlar arasında güzelliğini, gençliğini, beni sevmeyişini de...

Yazlarından çıkıp geliyor, deniz kıyısında dolaşıyor, çakıltaşları ve cam kırıkları topluyor, sağanak gibi bir mutluluk içinde yaşıyor

Korkut'la, Mehmet'le, Semra'yla, Şadiye'yle, ama benimle değil.

Sözgelimi ceviz bir konsolun aynasında kendine bakıyor. Sözgelimi saçlarını topluyor. Lambaların mavili fanusları arasında yüzü. Çok güzel. Sevilemeyecek kadar güzel şimdi o. Ensesinden kaldırıyor saçlarını: avuçlarına sığmıyor gür bukleler, ellerinden taşıyor.

Ama benimle değil.

BELKIS — Daha ilk akşamdan ara sokaklara tıkılmayalım. Deniz kıyısı daha güzel.

Çarşıdan geçilen, birbirini keserek güdük bir L oluşturan o sokakta yemeyeceklerine Gökmen sevindi. Kimsenin ayrımsamadığı bir gönül borcuyla baktı Belkıs'a; titreşimlerle yankılandı ses: «... Deniz kıyısı daha güzel.» Dar sokağın üstüne kurulmuş, yollara dökülüp saçılmış, ak badanalı duvarlara sırt dayamış Akdeniz meyhanelerinde kahkaha nöbetlerine yakalanmış insanlar vardı; rakı içiyorlardı, şarap içiyorlardı, içiçe oturmuşlardı.

Artık akşamdı. Hava kararmıştı. Günbatımıyla çiğlik de törpülenmişti sanki. İnsan dinginliği kendiliğinden hissediyordu: kısa bir süre. Deniz kıyısına yürüdüler.

Mavili fanuslar arasında yüzü aydınlandı.

Mavili fanuslar yoktu oysa. Renkli ampullerin aydınlattığı bir lokantaydı. Masalar ve arkalıksız iskemleler kütükten yapılmıştı. Yine de mavili fanuslar arasında görmüştü onu Gökmen; Belkıs-Belkıs; yeryüzünün bütün çığlıkları yüreğinden geçiyordu, haykırışlar, inleyişler; işitilmedik ne yazık ki, çığladık, haykırdık sonsuz bir boşlukta; ışıkta ve çok güzel - sözcükleri unutmuştu, kavramları; yalnız Belkıs'ın güzelliği vardı. Yemek yiyorlardı. Belkıs dinlen-

mişti; uyumuş. Korkut da uyumuş. Öyle söylediler.

Belkıs sarmısak olduğu için patlıcan kızartmasından yiyemeyeceğini açıkladı. Korkut beyaz peyniri paylaştırıyordu masadakilere; tabağı bırakarak garsonu çağırdı ve bir tabak da sarmısaksız yoğurtlu patlıcan kızartması istedi.

Titrek, esrik elyazısıyla, sen de isteyebilirdin, diye yazdı, Belkıs için isteyebilirdin. Ama çekindin.

Her şeyi yazmalı, hiçbir şeyi unutmamalıyım. Belkıs'la geçen zamanın tarihçisi olmak zorundayım:

Yemek yediği tabak, kırmızı-siyah (kızıl ile kara) ekose desenli bir melamin tabaktı. Pembe şarap içti, üç dilim ekmek yedi, ekmekler kızartılmış ve ince dilinmişti. Garsonun ikinci kez getirdiği patlıcan kızartmasından nedense yemedi. Kalamarla yetindi, biraz da havuç salatası.

Boyna Mehmet'le söyleşti. Semra'ya çok içtiğini söyledi, Semra çoktan sarhoştu, güldü. Şadiye'nin rakı içmesine herkes şaştı. Belkıs, Şadiye'yi destekledi. «Burası Bodrum, bırakın istediğini yapsın kız,» diyordu ikide bir. (Şadiye ve herkes istediğini yapabilir, ama benim için olanaksızdır bu.)

Yatakta ikibüklüm yazmak zordu, dolmakalemin de dikbaşlılığı tutmuştu, bir iki kez kalemi salladı Gökmen; sivrisinekler ve gece kelebekleri telörgüye çarpıp duruyorlardı. İşte 'korkunç' böceklerin bile özlendiği saat. Başı dönüyordu, sırt üstü uzandı defteri yanına bırakarak, içki dokunmuştu herhalde, biranın üstüne şarap: çarpmıştı. Başını arkaya devirince, ışığa çırpınan kelebeği görüyordu ve kelebeğin çırpınışı çok dokunaklıydı, sonra yeniden öte yana çeviriyordu başını, üstüste...

Gece, hiç de sessiz değildi. Hem hangi gece sessizliği, suskuyu barındırır içeriğinde! Uzaktan müzik sesi geliyordu, insan sesleri akıyor-

du, işte yine bir horoz zamansız ötüvermişti, sanki ilençler yağdırıyordu. Akdeniz gecenin ve gündüzün birbirine karıştığı, aydınlıkla karanlığın insan yaşamına etkiyemediği bir duyarlıktı. **Uzun Gece Hiç Bitmeyecek,** tabii bunu yansıtamayacaktı. Yazınsal gerçeklik, yaşamı aktarmaya ne denli uğraşırsa uğraşsın eksik kalır; bu yüzden de yazınsal gerçeklik de yaşamı değil, kurmacayı kaynak edinmelidir.

Gözlüklerini çıkardı - ah her zaman çoğuldu bu gözlükler -, yaşlar birikmişti gözpınarlarına, sırçalar batıyordu sanki, ışık kesitleri, maviler, morlar, elmas, ölümün görüntüleri: ah o gece kelebeği! Uyuyabilsem! Aşk yerine bu kaktüs gelişip serpilecek. Şimdi deniz kıyısı serin olabilir. Şimdi kimselerin kalmadığı kumsal.

O kumsalda oturmuşlardı. Belkıs, Mehmet' le yanyana oturmuştu. Semra gökyüzüne bakıyor, yıldızları, takımyıldızları tek tek adlandırıyordu. Şadiye hiç konuşmuyordu. Bıçak açmıyordu Korkut'un ağzını. Gökmen buraya, Bodrum'a niçin geldiklerini düşünmüştü. Ama Belkıs mutluydu, Mehmet'in saçlarını çekiştiriyordu, gülüyordu kahkahalarla, onun «Sarhoş oldum...» seslenişlerine, Semra'nın «Kasiyope takımyıldızı bu...» saptayımları karışıyordu. (Kızını kurban etme zorunda kalan Kassiepeia mı?) Her şey garip ve çaresizdi. Belkıs'ın sevgicil okşayışlarına karşın Mehmet'in kederi nasıl açıklanabilirdi ki; ve Mehmet üzüntülüydü, önüne bakıyordu. Çoktan kapanmıştı kumsalla yol arasındaki kahve, yani yolun öte yakasındaki kahve, iskemleler, masalar açıkta bırakılmıştı. Belkıs, galeri sahibi, orta yaşı aşkın bir kadınla rastlaşmıştı köprüyü geçerken, buraya, açık hava, kumsal kahvesine gelirlerken; «Resimler... Bodrum resimleri bekliyorum...» diye tutturmuştu kadın; dudak bükmüştü Belkıs: demek betimlenmeyecekti bu korkunç kasaba, bu acımasız yaz dinlencesi.

Yavaşça yataktan kalkarak, sırçalar batmış gözlerinin sızısına aldırmayıp çevresine bakındı - gözlüğünü takmadan. O bulanık, sisli yeşerti, hani şu tuvalet masasının üstünde duran, galiba, herhalde, Belkıs'ın armağan ettiği kaktüs olmalıydı Latince adlı (kaktüsün Latince adını bilmiyordu). Keşke denizi görebilseydi bu oda. İntihar özlemi daha köklü olurdu.

Ne olmuşsa olmuş, daha ilk günden, genç kadınla Korkut'un arasında bir anlaşmazlık patlak vermişti. Patlıcan kızartmasından ağzına koymamıştı Belkıs. Sürekli Mehmet'le ilgilenmişti. Gökmen, Mehmet'in yeşil sarı elâ benekli çekik sayılabilecek gözlerine bakarak, genç adamın ince güzelliği karşısında - incecikti gövdesi - ona kızamayacağını, onu kıskanamayacağını ayrımsamıştı sonsuz, tanımlanamaz kederlerle: güzellik, görkem ve insan gövdesinin büyüsü her zaman etkileyiciydi. Korkut'sa kötücül gözlerle Mehmet'i süzüp durmuştu. Oysa Mehmet'in hiçbir şeyden haberi yoktu sanki; yalvaran gözlerle karısına bakıyordu. Semra gecenin lâcivertine çakılı yıldızlara, çoktan yer değiştirmiş gezegenlerin irkiltici ışıklarına dalmıştı. Şadiye ortamın dışında kalmayı yeğliyordu.

Çarşafı düzeltti; kırışmıştı. Hayat burada pervasızlıklar üzerine kuruluydu. Galeri sahibesi orta yaşlı kadın, yirmilik delikanlının koluna girmişti; topluma ve doğaya karşı pervasızdı.

GALERİ SAHİBESİ — Bodrum'un resimlerini yap Belkıs. İyi satar.

BELKIS (alaycı) — Turistik eşya galerisi mi açacaksınız?

GALERİ SAHİBESİ (yanındaki delikanlıyı göstererek) — Sevgilim... Sana sevgilimi tanıtayım.

BELKIS — Ooo... yakışıklı çocuk.

GALERİ SAHİBESİ (esrik kahkahalarla) — Haftalığı da ona göre!

BELKIS (pervasızlıktan irkilmiş) — Aman Müşerref hanım, neler söylüyorsunuz..

GALERİ SAHİBESİ — Hakikati. Yoksa senin kadar güzel bir kızla aldatır beni. Paraya ihtiyacı var. Paraya ihtiyacı olmasa...

BELKIS (acımasız) — Haklısınız. Yirmi yıl sonrasını düşünerek Bodrum resimleri yapmalıyım.

GALERİ SAHİBESİ — Sen hâlâ Korkut'la mı berabersin? (Hafifçe sallanır, yanındaki oğlana tutunur.)

BELKIS — Öyle gibi bir şey.

Bu kadının - bir kez Japon yelpazelerini açıp kapamıştı - acıma duygusundan yoksun olduğu ortadaydı. Gökmen bir an onu sevmediğini de düşünmüştü. Gelgelelim yaşam, Belkıs'ın şimdi betimlediği kerte çirkindi.

Evet, Korkut'la mavili fanuslar arasında beliren güzelliğin ilişkisi birdenbire sarsılmıştı. Fakat aldanmamak gerekiyordu buna, Belkıs, Korkut'tan vazgeçemezdi. (Semra, Mehmet'ten vazgeçmişti, umursamıyordu bile kocasını. İşte kunt bir duvar gibi sağlam görünen evlilikler de çökebiliyordu.)

Onu sevmemek mi... pikeyi çekerek, uykuyla uyanıklık arası, sona yaklaşarak; ışığı söndürmeliyim, galiba odanın ışığı yanıyor, kelebekler gün ağarana dek telörgüye çarpar sonra; böyle bir şey sözkonusu bile edilemez, onu sevmemek... bu, yaşamın sona erdiğini kabullenmekle, savlamakla eşanlamlıdır, suyun buğulaşarak tükeneceğini, güneşin kararacağını, doğa'nın yeşermeyeceğini düşünmek gibi bir şey; Mehmet de seviyor mu Belkıs'ı, yoksa Semra bu yüzden mi uzakta Mehmet'ten, avunuyu konyakta arıyor, şarap, alkollü ne varsa, ama daha çok konyak; Semra'yla konuşsam, yarın çok erken saat Semra'yı keşke kumsalda bulabilsem, bir çılgın gibi, deniz kıyısında terk edilmiş iki insan olarak, ama Belkıs'la birlikte

olamadım ki terk edileyim; kaktüs; Belkıs'a duyulan aşk... ah hayat, ah ölüm!

Bir dürtüyle; uyandırılmışçasına anımsadı: galeri sahibesi Müşerref hanım, yirmilik sevgilisinin koluna girmiş, avaz avaz minübüs şarkıları söyleyerek uzaklaşmıştı Bardakçı'ya motorların kalktığı rıhtıma doğru. Diskotek'e gidiyorlarmış, dans edeceklermiş.

Olabilir mi, belki, başka bir çözüm yolu olmadığına göre: çirkin insanlar için, yaşlı kadınlar için aşk, ancak parayla elde edilebilir. Ama satın alınmış bir gövde sizin için uyanabilir mi ki!

GALERİ SAHİBESİ (yankılı, düşsel bir sesle) — Sevgilim... Haftalığı on bin lira... Tornavida gibi çocuk... Memnunum...

Bir atlasa bakıldığında Bodrum, Mandalya ve Kerme körfezlerinden denize tostoparlak bir çıkıntıdır. Oysa buranın kıyıları çok daha dantellidir. Yalnızca atlasın bilgisiyle yetinen bir göz, bu dantelden kıyıların nasıl bir yaşamı var ettiğini kestiremez.

Burada, kıyıların girintiliçıkıntılı oluşuna koşut bidüziye gizlilik yaşanır. Çok eski tarihlerden beri yerleşme bölgesidir dantelli kıyılar. Ve yine çok eski bir tarihten beri, yaşam, denizin sağladığı uygarlıktan kopmamıştır. Kasabanın dörtbir yanını çevreleyen dağlar, ulaşımı zorladıklarından, sözkonusu uygarlık tutucu çağların, bağnaz yönetimlerin etkisi altında kalmaksızın günümüze dek sürüp gelmiştir.

Ancak, son on on beş yılın Bodrum'u gözle görülür, elle tutulur biçimde değişime uğramıştır. Her türlü tutuculuğun, bağnazlığın, zaman içinde töreleştiği büyük kent yaşamasının belirlediği insanlar, azgın boğalar gibi bu küçük, üstelik de kanalizasyonsuz kasabaya doluşmaktadırlar. Kendi mutsuz, baskı altındaki yaşama-

larından kurtulmak isteyen büyük kentli yurttaşlarımız, Bodrum'da her türlü 'yaşantı'nın denenebileceği kanısındadırlar. Bu yüzden gizliliğin yarattığı güzellik, yerini pek açıksaçık bir bayağılığa bırakmıştır.

(Ben şair Gökmen de, burada, denize girerken - hiç olmazsa denize girerken - Belkıs'ın, yani âşık olduğum kadının çıplak vücudunu görmek için bulunmaktayım. Olay budur.)

Bomboş, anlamsız, iç burkarak geçen, her şeye karşın baş döndürücü iki günün ardından kumsal. Sabah. Kumsal. Bir kez daha kumsal. Gökmen'i kumsalda bir şeytanminaresi dinlerken kimseler göremeyecekti ama; henüz çok erkendi. Deniz durgundu, uzakta Kale, sulara yansımış, kendi kendisiyle sularda oynaşıyordu, deniz pırıltılı, billûr bir cam gibiydi. Şeytanminaresi usta elinden çıkma suluboya bir resmi çağrıştırıyordu; kabuğun içine doğru pembe, sayısız açılıp koyulaşma ve dalgalanmalarla göz kamaştırıyordu, kabuğun üstünde eğribüğrü lekeler ve kavkılar vardı kum alacası.

Bu sabah vakti şeytanminaresi düşlemin sözlüğünü karıştırıyor, düşlemin diliyle konuşuyordu. Gökmen'e «Soyun» diyordu örnekse, «şimdi sen de girebilirsin denize, kimse görmeyecek ve suda yansımayacak gövden.»

Soyunuyordu Gökmen de, mayosuyla kalakalıyordu. Şeytanminaresini küçücük, daracık pantolonunun - yine de bol geliyordu - altına gizliyordu. Suya bırakıyordu kendini. Yosunlarda yürüyordu, çakıltaşlarında düşe kalka. Yüzüyordu, su serindi, ama iyi geliyordu, ötelere, Kalyon Oteli'nin olanca görünümüyle belireceği uzaklıklara açılıyordu, kayıklar, tekneler ardında kalmıştı, evet, serindi su, sabahın ilk ışıklarıyla ısınmasına imkân yoktu ki, işte dönerek, karşısındaydı Kalyon Oteli, işte

Belkıs'ın kaldığı oda. Korkut'la koyunkoyuna mı yatıyordu Belkıs?

Ah insan gövdesi! İnsan gövdesinin güzelliği üzerine şiirler yazmıştı. Son bir iki yıldır bu izlek yakasına yapışmıştı. Çoğunu yayımlamaktan kaçınmıştı bu şiirlerin. Ressamların yüzyıllarca 'çıplak'ta aradıklarını, dizelerle dile getirmek istemişti. Bir kadın-gövdenin sereserpe uzanışını, doğadan esinlendiği gibi kendini serbest bırakışını bir dizi şiirde işlemişti. Erotik değil, doğaya dönük şiirler. Özlemi, tutkuyu ve isteği insanca duyumsatmıştı. Yayımlayamamıştı ama; çünkü kendi erkek-gövdesi insan içine çıkamayacak kerte acımasız biçimlendirilmişti. Onu tanıyanlar alay edebilirlerdi; güzelliğe beslediği saygı yanlış anlaşılacaktı.

Bir erkekle bir kadının sevişmesini haykırmak istemişti şiirlerinde. Yaşamamıştı bunu, aşkla yatmamıştı hiçbir kadınla, ama aşkı yaşayanlardan daha esrik düşünmüştü her şeyi, biçimlendirmişti, yüreğini koymuştu ortaya. Birbirine ateş ve titreyiş sunan erkek-elle kadın-elin kenetlenişi, gövdelerin artık kadın ve erkek olmayışı ruhunda anlam kazanmış, düşüncesini donatmıştı şenlik fişekleriyle. Gövdesi değilse de, ruhu ve düşüncesi sonsuz doyuma ulaşmıştı.

Oysa uzaktan görünen, herhalde perdeleri çekili bir oda, kimi kez güzelliğin sevişme edimi için bir ölçüt olamayacağını gözler önüne seriyordu. O sarkmış midesiyle kimse güzel bulamazdı Korkut'un gövdesini. Gelgelelim kadınla erkek şimdi aynı yatağı paylaşmaktadırlar. (Sırt üstü yüzmekten vazgeçti.)

Yaratım sürecindeki sanat iğrençti. Sanatçı bunu her zaman gizliyordu. (Reklam metinleri yazılırken 'malzeme' gözler önündeydi, mutfak çalışması kimseyi tedirgin etmezdi.) Sözkonusu şiirlerinde Gökmen, kışkırtıcı kösnüye kapılmamıştı; ama, yine de Belkıs'a yönelik

bir istekten yola çıkmıştı. Bu istek, salt defterinde ortaya çıkıyordu. Şiir, yaratım sürecindeki imgeleri ve düşleri asla dışa vurmuyordu.

İşte artık güneş turuncu sarı, yuvarlak bir gökyüzü lekesi olmaktan çıkıyor, ışınlarını lâcivert denize döküyordu. İşte Kale, siyaha çalan taşlarını, güneşte, boz'a boyuyordu. Birazdan gezginlerle dolup taşan kasaba uyanacaktı. Herkes sabah kahvaltısına. denize, yakın kıyılara koşuşacaktı. Otobüsler, otomobiller gelecekti yine. Bu temmuz sabahı, Bodrum biraz daha kalabalıklaşacaktı. Giyinerek gizlenmesi, eksik gövdesini örtmesi gerekiyordu Gökmen'in. Kıyıya, kumsala ulaşmalıydı bir an önce.

Ya sonra? Sonra gün nasıl geçecekti? Bir otel odasında. Kahvaltı edilen alt katta. Çarşıda. Kitap okuyarak tenha gazinolarda, kır kahvelerinde. Boyna akşam yemeğini bekleyerek: belki yanyana otururuz... Hiçbir yaşam böylesine tekdüze değildir.

İyice geç kalmıştı. Sabahın ilk gezginleri Halikarnas yolu üzerinde, gecenin mutlu yorgunluklarını simgeleyerek yürüyorlardı, şişkin gözkapaklarıyla (gözlüklerini takmıştı Gökmen). İvecenlikle kuılandı. Otele dönüp mayosunu çıkaracak zamanı kalmamıştı. Islak mayoya karşın pantolonunu giydi. Gömleğinin bütün düğmelerini ilikleyerek, elinde pembe sedefli şeytanminaresi, sırılsıklam çıktı yola. Üşüdü, ürperdi. Güneşle ısınsa bile, o sonsuz iç ürpertiden kurtulamayacaktı.

Yaz: ey başkalarının çıplaklığı!

Sonunda sanat, sözcüklerin kuracağı şiir, güzelduyusal gizlerinden çözülüyordu. Şimdi; göğüsleri şilebezi giysiden taşmış bir gençkız önünden geçerken ve ona herhangi bir delikanlı dün gece sarılmışken; sanat, yaşanmamış bir kösnüyü dizginlemek, dengelemek olup çıkıyordu - 'seks' kitapları, genç dullara, isteklendirici yaz gecelerinde soğuk suda yıkanmalarını salık verir. Sözcüklerin en korkunçları şi-

ire geçmez. Vücuduna yapışan pantolonunun, hiçbir kadının isteklenmediği erkekliğini gizleyen bir örtü niteliğinde olduğunu da ayırt ediyordu.

Çığlıklarla bağırmamak için
bir koro gibi adını
ama adının anlamında
ne maden ocağındaki karanlığın
ne de aşkın izlerine rastlanabilir
saçma bir yalnızlık.
Açılıp kapanıyor oda kapıları
gelmeni bekliyorum
lütfen, koridorlardan geçerek,
ki uzun koridorlar, sonsuz oda önlerini bağlıyorlar birbirlerine
lütfen ve hemen gel.
- Tak tak tak -
«Kimsiniz?»
Yanıtlayan sesini duymak istiyorum
ama olmayacak şey
yaprakları kanser bir kauçuk altında
«Günaydın, kahvaltıya gelsene...»
«Günaydın... Sonra... Üstümü değiştirmeliyim...»
«Deniz güzel miydi?»
«Denizde mi buldun o şeytanminaresini?»
«Uğultusunu işitmek istiyordum.»
Açılıp kapanıyor akşamla ve sabahla
al bu zakkum senin olsun.

Al bu zakkum senin olsun. Ama söylemedin. Söyleyebilecek cesareti hiçbir zaman kendinde bulamadın.

Kahvaltı ediyorlardı. Buzdan buğuların aktığı su şişeleri ve nedense yine buğulu çay fincanları arasında oturuyordu bu kez de. Baktın. Seni görmedi.

«Günaydın,» dedi Şadiye, «denizden mi geliyorsun?»

«Evet,» diye yanıtladın, «denizden.»

«Su güzel miydi?»

Dalgın kaldırdı başını, saçlarını hafifçe arkasına atarak; bir an gözgöze geldiniz, sonra her şey bitti. Seni esenlemeyecekti, apaçıktı esenlemeyeceği, çünkü eğilip Semra'nın önündeki gazeteyi aldı ve gelişigüzel sayfaları açtı. Anarşi, siyasal cinayet haberleri: Mehmet'in sorunu, senin değil. Seni ilgilendirmiyor. İlgilendirmiyor mu? Yoksa bir ölüm ustası değil misin? Yanıtla haydi.

Oysa her şey çözülüyor. Çarşıda tek başına dolaşıyorsun, şeytanminareleri almak için; Kale'de tek başına, hasır şapkalı bir kadın hayaletini kovalayarak; denize giriyorsun, dalgakırana çıkıyorsun ve tek yoldaşın pembe sedefli bir deniz kabuğu.

Şimdi o deniz kabuğunu dinle:

Uğultular. Dalgaların kumsala vuruşu.

BELKIS (sesi, uğultulu bir rüzgâra karışmış) — Seni sevmiyorum Gökmen.

KORKUT (çarşının olağan gürültüsü arasından) — Belkıs benimle yatıyor.

BELKIS (sesi hep uğultulara karışmış) — Korkut'u da sevmiyorum ama.

GÖKMEN — Ama onunla birliktesin.

BELKIS — Sana acı çektirmek için.

GÖKMEN — Senin yanında olmak istiyorum. Bir günbatımı yeter; daha fazla değil, bir günbatımı yalnızca.

BELKIS — Çok geç kararıyor burda hava. Saatlerce sürüyor günbatımı.

GÖKMEN — Tek umudum gelecek kışta, resim galerilerinde, sinema kapılarında sana rastlarım diye, belki konserlerde, hele yalnız olursan... Yemek yerdik birlikte seninle. Ya da çay içerdik camları buğulu bir pastanede. Umudumu barındırmak zorundayım.

BELKIS — Sanmam. Ne sinemaya, ne de

sergilere yalnız giderim ben; biliyorsun, kaç kez tanık oldun.

GÖKMEN — Beni görmek istemiyorsun artık. Birlikteyken bile, hep başkalarıyla ilgilisin.

BELKIS — Öyle; çünkü bu karşılıksız aşk, bu yanıtsızlık iğrendiriyor beni. Küçük görüyorum senin duygularını, küçük ve iğrenç. Arkadaş olabiliriz sanmıştım bir zamanlar. Hani bir coşkuyu, güzel bir resimden duyulacak gönenci, bir sevinç gibi paylaşır ya insan, işte öyle bir şey gerçekleşir ummuştum aramızda. Sülük gibi üstüme yapışıp kaldın sen.

GÖKMEN — Bir kez daha denesek... Söz veriyorum, bu kez...

BELKIS — Bu kez yok bu sevginin. Usandım.

GÖKMEN — Yeniden, son bir kez.

BELKIS — Bir kısırdöngü...

GÖKMEN — Bir çırpınış...

BELKIS — Gökmen'e söyle beni yalnız bıraksın Korkut... (Sesi uğultular, dalgaların kumsala vuruşu arasında erir.)

Artık şeytanminaresi de uğultularla fısıldamıyordu gizemli geleceği. Elinden bıraktı deniz kabuğunu; hayat seninle değil; dalgalar da, çakıltaşları da çekiliyorlar senin kıyılarından, güneş her şeyi kurutuyor, nasıl da keskin şu son cam kırıkları - bir şarap şişesi miydi, yoksa Semra'nın esrik bir gece biterken Halikarnas'a fırlattığı aşırılmış bir lokanta kadehi mi?

Bodrum: cam kırıkları en çok.

Bu kasabada rüzgâr ve yüzlerce tozlu sokak birbirini kovalıyor. Turunçgillerin bahçelerinde sivri dikenli kaktüsler kalbimize batacak. Ürkünç bir ölüme yol alıyoruz.

Belki de bu üçgeni yazmalısın: toprak-rüzgâr ve ölüm. Ama her şey çözülüyor işte. İyi bir yazınsal metin, bir bakıma, sıkı örgüyü gereksinir; senin yazılarını, çiziktirmelerini bütünlemeye olanak yok. Öyle dağınık ki yaşamın! Anlamsız sözlerden, inleyişlerden ve öfke-

lerden başka hiçbir şeyi anımsayamayacaksın. Bir şiir ya çıkarırsın ya çıkaramazsın şu güneşten, şu temmuz sonu günlerinden.

GÖKMEN — Her şeyi yazacağım.

BELKIS — Sanmam. Kapaklandın bir kez. Tozlu yollarda sürükleniyorsun. Bir labirent buranın sokakları. Öylesine dolambaçlı. Deniz kıyısına bile ulaşamayacaksın.

Oysa deniz kıyısında bir kahvede oturuyorsun. Gezginlerin oturduğu kahvede değil; onlardan kaçan, onlarla birlikte olmak istemeyen, ama onlar sayesinde bolluk içinde yaşayan yerli halkın çay ya da kahve içtiği, tavla oynadığı, eski limandaki kahvedesin. Kimbilir senin gibi yaralı kaç sonsuz göçebe gelip oturdu buraya; kimbilir. Neler düşündüler, hangi acıları çektiler, neler duyumsadılar, kimbilir nasıl tanımladılar kendi kendilerine yalnızlıklarını, ezilmişliklerini - bilmiyorsun. İşte deniz kıyısına ulaşmışsın, ama hiçbir şey değişmemiş yine de.

Her günkü tek kişilik, veremli, on dokuzuncu yüzyıl hasta insan izlencesini uyguluyorsun.

Sabah (erken saat): Güneş banyosu, üç dakika deniz.

Kuşluk vakti: Kalyon Oteli'nde kahvaltı (çekme katta kimseler kalmamış senden başka).

Öğle ya da öğledensonra: Odanda yazamadığın bir oyuna çalışıyorsun. İlle de o plastik çiçekli çelenklerin kime gönderilebileceğini çözmek zorundasın.

Akşamüzeri: Buradasın. Kitap okumaya çabalıyorsun. Defterin önünde; çiziktireceksin besbelli.

Sonra izlence bozulacak. Artık akşamdır. Bodrum'un çılgın ve aşağılık kalabalığı, o kösnül insan sürüsü, sesyükselticilerden yayılan yakarı seslerini işitemeyerek geceye üşüşmektedir. Gün batar; gökyüzü ebemkuşağının yedi

rengine bürünür, bir çocuk masalı gibi. Artık yalnız değilsin. Artık onlarla birlikte bir lokantaya karışacaksın. Sürüdensin. Sonra... ama hep aynı.

«... gökyüzü ebem kuşağının yedi rengine bürünür...» okuyarak Gökmen; biteviye yalnızlık; hem imge, hem de sözcük seçimi açısından bayağı bir cümlecikti işte. Gökyüzündeki renkleri betimlemek olanaksız gibiydi; akşam saatlerinde umarsız bir rüya başlıyordu ve gökyüzü bu rüyanın en yumuşak alacalara çalan görüntüsüydü - geriye kalan her şey dehşet duygusu yaratıyordu: sokaklar, insanlar, dalgakıran, kargaların çığlıklarla Kale'ye dönüşü, denizdeki çalkantı...

Oysa akşam saatlerinde yazların çılgın kalabalığı sevinçliydi; renkler ve görünüm bu sevinci örselemiyordu.

Bodrum'un yerli halkı 'mendirek' sözcüğünün korunduğu dalgakıranı yılların verdiği kanıksamayla, alışkanlıkla yaşamlarının bir parçası sayarlar; ne dalgakıranın, ne de Kale'nin insan üzerinde özel bir etkilenimi vardır. Dalgakıran denize set çeken boz bir duvar yığıntısıdır, Kale'yse eski bir anıtın mermerleriyle bezenmiş bir yapı gibi görünmez yerli halka. Alışkanlık bu mimarideki özellikleri ortadan kaldırmıştır. Kasabaya yeni ya da yılda bir kez gelenler Kale'yle dalgakıran karşısında heyecana kapılırlar. Hele kimi akşamüzerleri yel azıp da, dalgaları taşlara çarparsa insanın heyecanlanmaması elde değildir. O zaman gezginlerin sanata ve doğaya saygı duyabilenleri dalgakıranın ince yolu üstünde yürümek gereksinimi duyarlar. Yel serttir, insan güçlükle yol alır; ama görünüm olağanüstüdür. Kale'nin gediklerine yelin uğultusu sızar, taşlar ıslık çalmaya koyulur.

İşte deniz, yine, delice esen yelin hızıyla

kabarmıştı. Çalkantı, suyu, küçük damlalarla delikdeşik ediyordu; yükselen, ak köpükler ve alçalan, gözyaşları, -düşünmek istemiyordu- ersuyun -korkunçtu- sonsuz özlemlerden sonra bir rüyayla yürümesi gibi, damlalar, sudan ayrılan ve yine suyla birleşen, yeşil-mavide köpürerek dağılan beyaz damarlar, parçalanmış, yırtılmış insan derisi sanki, birdenbire de o yaralı cinsellik... Yel, baş kaldırıyordu uğultularla. Sonra herkes sevişiyordu.

Burada yaşayan herkes, buraya gelen her kimse -ne kadar çirkin ve şekilsiz olursa olsun- gövdesinden utanç duymuyordu. Herkes kolaylıkla kendini verebiliyordu. Kuru sıcağın, köreltici güneşin oluşturduğu çiğ ışık, o taşlardan da fışkırmış, topraktan bitmiş kırmızı, pembe, leylâk alacası çiçekler, titreşen hava, mimari, Bodrum, Kale, rıhtım, kahveler, delikanlılar ve gençkızlar, orta yaşı aşkın mutsuz, yıkık, ama yaşama sevincinden cayamamış doyumsuz erkeklerle kadınlar, cırtlak bir düşlemin sancılı doruklarında gezinen eşcinseller... hayatı gümüşten bir sırla donatıyorlardı. O çıplak, güneşle ısınmış, güneşle kararmış gövdeler artık tek başına olmanın -gömleğinin yaka uçlarını birleştirdi Gökmen- imkânsızlığını vurguluyordu. Isı ve ateş insanı sevişmek için bir başka gövde aramaya zorlardı -yaka uçlarını bıraktı-.

Gelgelelim yarımadanın doğasına, görünümüne egemenlik kurmuş melankoliyi kimse ayrımsamıyordu. Bu da şaşırtıcıydı. Karaduygularla boğuluyordu insan. Çok küçük bir yörede yaşamak zorundaydınız: Halikarnas'la çarşı arasında. Eski liman seçkinliğini yitirmişti -orada pansiyonlar daha ucuzmuş. Topu topu yarım saatti yürüyerek dolaşabileceğiniz yerler. Sonra geceleri, Bardakçı'dan, gün ışıyana dek yankılanan müzik sesi, esrarkeş müziğinin kulak tırmalayıcı yankıları melankoliyi çıldırıya vardırıyordu da; uyumak isteyenler, hiç-

bir şey işitmeyerek uyuyabiliyorlardı. Müzik biter bitmez, denizin fışırtısı, dalgaların kumsala kadar gelerek geri çekilişleri duyuluyordu. Yapraklar hışırdıyordu uğultulu yelde; horoz ötüşü, geceye gülen bir kahkaha: çıldırtıcıydı hepsi.

Galiba bugün hiçbir şey yazamayacaktı.

Eski limandaki kahvede yerli halktan gençler işte yine tavla oynuyorlardı. Bira içen yabancı, ola ki kuzeyli -sarışındılar- iki gezgin vardı, kadın ve erkek. Herhalde Bodrum'lu, başörtülü ama çorapsız genç bir kadın, az önce yere kapaklanmış küçük çocuğunun kanayan dizini beyaz bir mendille siliyordu -bağıra çağıra ağlıyordu oğlancık. Kahveci, arada bir çay tepsisiyle masaları dolaşıyordu. Tavla oynayan yerli gençlerden başka çay içen yoktu ama. Küçük çocuklar 'renkli gazoz'a bayılıyorlardı.

Gökmen, geçen gün gördüğü, Kale'ye giren ince, yalnız ve derli toplu kadının da buraya gelebileceğini düşündü; burayı seçerdi kadın, Raşit'in kahvesinde oturması yakışık almazdı. Gezginlerle tatile çıkmış olanlar arasındaki ayırım burada beliriyordu. Tatildekiler Bodrum'un kendisini değil, sonradan edindiklerini yaşamak istiyorlardı. Dün gece de Korkut'un uyuklamasına sinirlenen Belkıs, karşı yakadaki -koy'un öte ucu- diskotek'e gitmek istemişti. Şadiye çalışmak zorundaymış (Nietszche üzerine bir inceleme yazıyordu). Sonunda Belkıs da caymıştı. Masadan kalkmış, dalgakırana doğru yürümüştü. Semra, yalnız kalmasın diye Mehmet'i göndermişti Belkıs'ın ardından. Tabiî o sahne de korkunçtu.

SEMRA — Şu deliye bir bak Mehmet.

ŞADİYE — Siz gidebilirdiniz diskotek'e.

MEHMET (ayağa kalkar) — Nereye gitti?

GÖKMEN (ürkek ve çekingen) — Ben bakarım. Dalgakırana doğru yürüdü ama...

SEMRA (gülerek) — Büsbütün çıldırtmak istiyorsun kızı galiba. Seni görünce ya kendini atar denize, ya da seni.

İşte böyleydi. Sıkıntıyla gülümsedi. Bunları yazıp da ne olacaktı? Çalkantılı denize baktı. Gözlüğünü düzeltti. (Yerine oturmuştu yeniden. Ve Mehmet gitmişti Belkıs'ı aramaya; otelin karşısındaki kumsalda onların dönüşünü beklemişti kendisi de; sabaha karşı dönmüşlerdi, Belkıs, Mehmet'in koluna girmişti, üzgündü genç kadın.)

Semra'yı kavramak güçtü. Hayatını harcamakta bir sakınca görmüyordu sanki. Mehmet'in bozulan işlerine (fakülteden ayrıldıktan sonra, arkadaşlarıyla birlikte çıkaracakları 'sol' kuram dergisi batmıştı), ruhsal çöküntüler içinde kıvranmasına aldırış etmiyordu Semra. Sanki karıkoca gibi değillerdi; düşmanca davranıyordu Mehmet'e. Kimi zamanlar da yeryüzünün en iyi insanı olup çıkardı. herkesin gönlünü alırdı: uçların gezginiydi. «Gökmen niye Belkıs'ı seviyorsun, beni sev...» diye yakınlık göstermişti sonra o gece. Gündüzleyin elleri titrerdi Semra'nın, ilk konyak yudumuna kadar. Bu kadın, bu haliyle bir iş yerinde nasıl çalışıyordu? Bir süre sonra İngilizce'si de bulanacaktı yüzdeyüz.

(Belkıs sahiden üzgün müydü?)

Çarşıdan geçerek dar sokağa girdiler. Belkıs'la Şadiye önde yürüyorlardı. Akşam sekizde Raşit'in kahvesinde buluşmuşlardı. Mehmet'le Semra geç kalmışlardı; Gökmen Semra'nın içkili olduğunu fark etti - gereksiz yere gülüyordu da. Korkut güneşte fazla kaldığı için sırtının su topladığını anlatıyordu; Belkıs krem sürmüyormuş onun sırtına; yol boyu anlatmıştı artık - Gökmen de çarşıya bakındı. Hangi lokantada oturacaklardı?

Ne tuhaf adları vardı bu lokantaların: yapay bir mitologyayla karşılaşıyordunuz her yerde. Herhalde bu lokantalar, daha bir iki yıl önce az ötedeki bıçkıevinde çalışanların konutlarıydı. Şimdi mide bulandırıcı dekorlarıyla korsanların, şövalyelerin yaşadığı dönemleri çağrıştırmaya çabalıyorlardı. Gökmen çocukken okuduğu korsan romanlarını anımsadı; ne çok severdi serüven romanlarını, şimdi takırtılı sözcükleri yeğleyerek şiir yazmasıyla o romanlar arasında bir bağ kurulamazdı tabiî. Kendi şiirinin kaynakları köklü bir geçmişe dayanmıyor muydu yoksa? Üstelik şiiri de değişime uğramıştı bir süreden beri. Fakat bu yıl, L şeklindeki sokak gözde bir yerdi; herkes buraya akın ediyordu.

Belkıs köşebaşına masalarını, yine arkalıksız iskemlelerini yaymış lokantayı beğendi. «Aman açlıktan gözüm döndü,» diyordu Şadiye, «neresi olursa olsun oturalım.» Mehmet şakalaştı onunla: «Bayan Nietszche'nin rakı saati geldi...» Sonra, tam da boş bir masaya oturulurken, Nietzsche'nin ömrü boyunca hiç rakı içip içmediği tartışıldı. Gökmen bu akşam Belkıs'ın yanına oturmayı denemeyecekti; benim için imkânsız bu.

Şimdi Mehmet'le Şadiye, Nietzsche'nin ilericiliği gericiliği konusunda can sıkıcı bir tartışmaya girmişlerdi. Mehmet alay ediyordu; Nietzsche o kadar ilericiymiş ki, onu ancak bütün dünya komünist olduktan sonra anlayabilirmişiz.

Geçici bir huzurun yamacına ulaştığını hissetti Gökmen. Şu an acı çekmiyordu. (Belkıs'la gözgöze gelmişlerdi ve Belkıs her zamanki gibi iğrenerek bakmamıştı.)

Ama Şadiye, Mehmet'i dinlemeyerek ayağa fırlamıştı; fakülteden yıllardır görmediği bir arkadaşının karşıki lokantada oturduğunu söylüyordu. Hep birlikte dönüp baktılar. Gökmen,

yaralayıcı güzellikte bir genç adamın oturduğunu gördü, Şadiye'nin yöneldiği masada: o mu okumuştu Felsefe'de?.

Hayır-hayır, kimseyi anlamıyorum; koskoca bir öğretim üyesinin, Nietzsche'yi sindirmiş bir insanın, sürüden biri gibi davranmasını anlayamam ben! Dudağını büktü; gelgelelim yanılmıştı. Şadiye, kendilerine sırt çevirmiş oturan başka birine sarılmıştı işte: kadın mıydı, yoksa, evet, erkekti, garip bir adam, süslü, yaa süslü. Birbirlerine uzun uzadıya sarıldılar. Yakışıklı çocuksa küçümseyerek izliyordu onları ve birden gözleri Belkıs'a kaydı. (Huzurun yamaçlarında gezinemezdi artık Gökmen.) «Şadiye! Şadiye!» diyerek ortalığı inletiyordu süslü felsefeci. Belkıs ne yiyeceklerini soran lokantacı kadınla konuşmaya başlamıştı; neler vardı, neleri salık veriyorlardı... Şadiye dönüp, «Ben rakı içeceğim,» dedi, hâlâ o garip adamla sarmaşdolaştı. Mehmet de rakı içecekmiş. Korkut bira söyledi. Semra'yla birlikte şarap içmeye karar verdi Gökmen de, bir şişeyi paylaşırlardı, fakat Semra bir şişeyle sınırlamaya karşıydı, ne kadar isterse canları... Süslü felsefecinin yapay sesi inliyordu dar sokakta: «Kız sen rakı da mı içmeye başladın!» Şadiye öteki adamla da tanışıyordu galiba: işte el sıkışıyorlardı. Korkut, «Kim bunlar allahaşkına,» diyordu, «pek bayağı birileri.» Belkıs sinirlendi, «Sana öyle geliyor,» dedi, «herkes gibi birileri, buradaki herkes gibi...» Komi çocuk masaya birtakım mezeler bırakıyordu, elinde tepsi. Bu gece herkes de bir isteksizlik göze çarpıyordu, kominin bıraktıklarına kimse karışmıyordu - o beyin salatası da herhalde iki üç günlüktü. Sonra Şadiye geri döndü; ne tuhaf, sanki bakışı değişmişti geçkin kızın. «Arkadaşların da bize katılsaydılar keşke,» dedi Belkıs, sıkıntıyla, «bu akşam birbirimize katlanamayacağız galiba.» Ne olmuştu? Ansızın her şey örselenmişti; gergin ve soğuk bir hava esiyordu aralarında. Ma-

vili fanuslar kırılmıştı; gaz parlıyor, masa örtüsü, deri, saçlar usul usul, önüne geçilmez biçimde tutuşuyordu; besbelli, bu yangını kolay kolay söndüremeyeceklerdi. Şadiye dalgın, «Birini tanıyorum içlerinden,» diye yanıtladı. «Bülbülün... Bülbülün, fakülteden arkadaşımdı, iyi çocuktur. Lisede öğretmenlik yapıyormuş şimdi.» Semra o acımasız kahkahalarından birini savurdu: «Bülbülün mü? Gülünç bir isim.» Şadiye hep dalgındı; kimsenin henüz ayrımsamadığı bir yıkımı sezmişti, tıpkı böyleydi.

İlginç-ilginç diye söylendi kendi kendine Gökmen, iki yeni insan, ama bir yandan da donuk ilişkilerimizi altüst ettiler. Demek Bülbülün felsefe öğrenimi görmüş; daha çok, düğün salonlarında şarkı söyleyen - ama sahiden de şarkı söylemeye başlamıştı - üçüncü sınıf şarkıcıları çağrıştırıyordu Bülbülün, pek bayağıydı - bu konuda Korkut'a hak vermemek elde değildi.

Bir kez daha kendine şaştı. Huzurun yamaçlarında gezinmiyordu belki, öte yandan aldırışsızlık içindeydi. Belkıs'ı izlemekten hoşlanıyordu, bu akşam genç kadının yalnızca varlığı bile sevinç yaratıyordu. (Bazan Belkıs'ı hiç görememek düşüncesiyle sarsılırdı.) Onu çok seviyordu, ölünceye kadar onu sevecekti ve Gökmen bu aşk'ın karşılık görmeyeceğini de biliyordu; fakat artık acı çekmiyordu. Plastik çiçekli çelenkler kulisin bir köşesine atılmıştı. Plastik çiçekli çelenkler yersiz bir imgeden başka neydi ki... Şimdi oyunun yeni bir bölümüne geçmişlerdi. Karmaşa nerede dinginliğe dönüşmüştü? Önemli değildi bu soru'nun yanıtı. (Şarap buz gibiydi; Semra üstüste iki kadeh içmişti. Galiba ikinci şişeyi yemeğe geçmeden isteyeceklerdi. Belkıs'a uymuştu herkes: tavuk pane yenecekti.)

Şimdi Korkut ağız değiştirmişti, Şadiye'nin felsefe öğretmeni arkadaşını masalarında görmekten kıvanç duyacaklarmış, buna benzeyen

saçmasapan bir şey söylüyordu. Ortayaş eşiğindeki bir adamın bu denli çocuk kalması üzücüydü. Küçümseyerek ona baktı Gökmen.

Durmadan gelip gidenler oluyordu sokağa, şilebezi giysiler defilesi başlamıştı. Türkiye'nin dışında bir yerdi sanki Bodrum. Burada asıl eksik olan, insan ilişkilerindeki hüzündü. Anlamsız bir yaşama sevincinin bataklığında yol alınıyordu. Hüzün, bir denetçi olmaktan çıkmıştı. Köşebaşını döner dönmez bıçkıevlerinin oraya çıkılıyordu, orada da iş hayatı kendi amansız kuralları içinde sürüyordu. Köşebaşındaki lokantanın sahibi kadındı; eski bir tiyatro aktrisiymiş; kocaman halka küpeler takmıştı, müşterilerini bir aktris gibi karşılamaya dikkat ediyordu. Evet, bıçkıevlerinden lokantalara, Türkiye'nin dışında bir yaşam akıyordu tatil kasabasında. Hüzün yoktu. İçtenlik yoktu. Peki Türkiye'de? (Tavuk paneler lezzetliydi.) Türkiye, toplumsal sorunlar, devrim... Mehmet'in hayalleriydi bunlar. Fakat Mehmet de, Bodrum'a geldiğinden beri meselelerden uzaklaştı; Nietzsche'nin rakı içip içmediği sorunuyla uğraşıyor. Çok genç, rüya gibi bir kız Gökmen'e hafifçe değdi; yürüyecek yol kalmamıştı; sarışındı; şarapla ve kızın değişiyle kendini unutur gibi oldu Gökmen, kendini, Belkıs'a duyduğu aşkı. Aşk, bayağılıktır.

Şadiye'ye kadehini kaldırmıştı Bülbülün. Rakı içiyordu. Gözleri kanlı maviydi.

«Gelsenize,» dedi Şadiye.

(Onlarla da mı tanışıklık kuracaklardı?)

«Sonra,» dedi Bülbülün, «Apple'a gideriz burdan.»

Belkıs sevinmişti. «Siz gitmezseniz, onlarla gideceğim,» diyordu Mehmet'le Semra'ya.

Korkut da, «Niye gitmeyelim...» dedi. Ama tavuk pane doyurmamış, bir şey daha yiyecekmiş. Sözgelimi zeytinyağlı bir sebze.

Bülbülün'ün yanındaki adam Belkıs'a açıkça, ikide birde gülümsüyordu. Herhalde Korkut

da fark etmişti. Başını kaldırıp oğlana bakıyordu sık sık.

«Korkut anacığının mutfağını özledi,» dedi tam o sıra Semra. Tavuğunu bitirememişti; fazla gelmiş.

Korkut isteksiz gülümsedi. Arkasına döndü. Arkasında tahta bir perdenin çerçevelediği çiçekler vardı: sardunyalar. Beyaz, mor ve kırmızıydılar, kireç badanalı duvardan sanki fışkırmışlardı. Korkut, gülümsemesini koruyarak, irice bir sardunya kopardı; kırmızılardan; yakasına taktı özenle.

Gözgöze geldiler. Gökmen bakışlarını kaçırmadı. Korkut, yakasına iliştirdiği çiçeği göstererek, «Sen de ister misin?» diye sordu. Yüzünü ekşitti Gökmen. Doğrusu, Korkut'la dostluk kurmaya yanaşamazdı. Her şey ne kadar bayağıydı bu gece.

Buğulu bir erkek sesiydi, beklenmedik bir hüzünle hırpalıyordu. Üstelik buranın genel havasına aykırı düşüyordu. İnsan böyle bir sesi, böyle bir duyarlığı, akşam vakti, günbatımında, çay ve konyak içerek, güz ürpertisinde tek başına dinlemeliydi.

BURUŞUK RENKLİ KÂĞITLAR

Hayır, bir pop şarkıcısı değilmiş (sesyükselticiler ölçülü biçimde açılmıştı nasılsa), o esrarkeş müziğinden değilmiş: belliydi.

«Bir yahudi,» dedi Semra (üç şişe şarabın bitmesine karşın, şimdi de üstüste konyak istiyordu - üstelik fiyatlar çok pahalıydı.)

Semra'ya içinden teşekkür etti Gökmen: sorusunu başka kimse yanıtlamamıştı da. (Belki de sabahın en erken saatlerini Semra'yla paylaşabilirlerdi. Evli kadınlar, çoğu kez bilemediğimiz mutsuzlukları yaşarlar. Ama Semra yırtıcı yabankedileri gibiydi; alkolikti; bu kumsalda buluşma önerisiyle, acıyı ve yalnızlığı paylaşma isteğiyle alay edebilirdi.)

BURUŞUK RENKLİ KÂĞITLAR İŞTE SEVGİLİM

«Leonard Cohen, bir yahudi.»

Tabii, biliyordu, bir şair. Ama Semra, Gökmen'in dediklerini dinlemiyordu ki, Mehmet'le yanyana oturan Belkıs'a bakmış, alaycı gülümsemişti, dudağını da ısırmıştı nedense. Apple adlı 'disko'daydılar; Bardakçı'da. Bu 'disko' sözcüğü Bülbülün'dendi. Kazık kadar adam, on yedilik gençkızlar gibi kırıla döküle - tam bir kenarın dilberi - (fakat ne biçim sözcüklerle değerlendiriyordu, Gökmen kendinden de iğreniyordu) rıhtıma koşuşturmuş, motorcularla senlibenli pazarlık yapmıştı. Herkes sarhoştu. Semra'yla Mehmet, Bülbülün konusunda birleşmişlerdi; onun hoş bir insan olduğunu ileri sürüyorlardı. Bülbülün'ün arkadaşının adı Rifat'mış. «Rifat, futbolcu,» demişti Bülbülün. Ve Rifat gözlerini ayırmaksızın Belkıs'a bakıp durmuştu. Bülbülün, Rifat'ın koluna girince, yaralayıcı güzellikteki genç adam, süslü felsefeciye gözlerini kısarak gülümsüyor, elleri nedense (bir içgüdü gibi) bacakarasına gidiyordu. Evet, Leonard Cohen, bir de romanı vardır.

ÇOKTAN SONA ERDİ BALO SEVGİLİM
HER ŞEY SONA ERDİ ARTIK
SALONDA BİZDEN BAŞKA KİMSE KALMADI

Korkut'un yakasındaki sardunya solmaya başlamıştı; herhangi bir nesne değdiğinde ya da hafif bir esintiyle taçyapraklar pul pul dökülüyordu. Çiçek ölmek üzereydi.

ORKESTRA YALNIZ BİZİM İÇİN ÇALIYOR
BÜTÜN KONFETİLER, KOTYONLAR VE SERPANTİNLER
SEVGİLİM O BURUŞUK KÂĞIT PARÇALARI
AYAKLAR ALTINDA EZİLDİ
RENKLERİ ÇİĞNEDİLER ÇOKTAN

Şimdi yahudilerden konuşuluyordu. Korkut, bankaya - yakında yönetmenler katında yer

alacakmış - gelip giden yahudi tecimenleri gördükçe Hitler'e hak verdiğini kahkahalar arasında söylüyordu. Mehmet tiksinmişçesine kaşlarını çattı - kısık yeşil gözleri birden ışımıştı ama -; «Hitler yahudi değil miydi yani!» dedi (böyle birden parlardı Mehmet). Sonra da bankacı Korkut'a, iş düzenine sövdü. Korkut, Hitler'in yahudiliği konusunda pek bir şey bilmiyordu herhalde. Kekeleyerek anlaşılmaz bir şeyler söyledi. Mehmet, «Sıradan insanların hepsi, bir diktatör özlemiyle yanıp tutuşur,» dedi (doğruydu), «savaştan sonra yahudilere düşman olmayı da öğrettiler size.» Açıkça küçümsüyordu Korkut'u; «Gelgelelim herkesin bir gizli yahudisi vardır, bilinçaltına itmeye çalıştığı.» Simgesel bir söz müydü bu? Korkut, işin içinden sıyrılmak isteyerek, «Nietzsche de yahudi miydi yoksa?» dedi Şadiye'ye. Herkesin bilinçaltına itmeye çalıştığı gizli bir yahudi... ne demekti bu? Marx da yahudiydi. «Ben de-ben de...» diyordu Semra; Türkçe'yi bozarak bir şeyler daha söylüyordu. Sonra Bülbülün, abartık bir duygusallıkla - fakat Rifat'ın kollarından sıyrılmıştı - «İnsanları ırklarıyla, eğilimleriyle mahkûm etmek iğrenç bir şey,» dedi. Semra konyak kadehini taş masaya bırakarak, «Oysa,» dedi, duraksadı bir an, belki de sustu, ne diyeceğini bilemiyordu sanki, «herkes faşist. İnsanlık ilkel çağını yaşıyor.» Leonard Cohen'in şarkısı yinelenmişti. Bülbülün bunun Türkiye'de böyle olduğu kanısındaydı. Semra'nın ataklığı tutmuştu, Korkut'a 'cinsel sapkınlar' için ne düşündüğünü sordu birdenbire. «Beni ırgalamıyorlar,» dedi Korkut. «İğreniyor musun onlardan?» Korkut evet anlamına başını salladı. Semra gülerek, «Türkiye'de herkes ibnelere düşman!» diye bağırdı, «Komünistler de...» Korkut'un sardunyası işte taçyapraksız kalmıştı, çağlayeşili saplar... «İbneler de kadın düşmanı! Herkes faşist!» Mehmet hiç karışmıyor, önüne bakıyordu. Semra ayağa kalktı, yuvarlak ma-

sanın çevresinden uzaklaşarak, Korkut'un önünde durdu: «Daha demin Bülbülün'le, sevgilisiyle alay ediyordun.» (Rifat kıpırdanmıştı tedirginlikle.) Semra besbelli çok sarhoştu; özdenetimini yitirmişti. «Niye alay ettin?»

Gökmen gerisini dinlemek istemedi; ne yani, Korkut komünist değil ki, ondan daha iyi faşist olabilir mi, yok, faşizm de incelik ister, Alınan faşizmi eski Roma'nın görkemi üstüne kurulmuştur, Korkut'unki bize özgü, alaturka faşizm. Gözlerini kapadı, başı dönüyordu.

«Boş verin,» dedi Bülbülün; konuyu kapatmak istiyordu.

«Alay etmedim.»

Semra sendeliyordu. «Ne sanıyorsun sen kendini?» Hep sendeleyerek: «Önünde çıkıntı bir et parçası kadınlara kalkıyor diye bir üstünlük mü taslıyorsun!»

SEVGİLİM SABAHA KADAR DANS EDEMEYİZ

İMKÂNSIZ BİR AŞK BU

SANA HAYDİ BİZE GİDELİM DİYEMEYECEĞİM

«Senin üstünlüğün bir çük mü?» Semra artık haykırıyordu.

Herhalde başka masalardan, bitişikten bakanlar olmalıydı.

«Terbiyesizlik ediyorsun,» dedi Korkut, sesi titriyordu.

«Ediyorsam ediyorum...»

ÜZÜLME DİYORSUN BANA SEVGİLİM

BİR KADINLA SEVİŞMENİN İLLE YATAK OLMADIĞINI

«Her şey korkunç! Hayat korkunç!» Semra ağlamaya başlamıştı.

AMA SENİ ÖPMEK DE İSTEMİYORUM SEVGİLİM

RENKLERİ ÇİĞNEDİLER ÇOKTAN

Neyse ki kapkaranlıktı açıkhava diskotek'i. Garip bir ışık bütün beyaz renkleri fosforluyordu. Semra uçuk mavi bir hayalet gibiydi.

Belkıs'ın düğmeleri parlıyordu. Belkıs'ın mı? Saatlerdir onu düşünmemişti işte. Demek etkisinden çıkıyordu. Karşılıksız aşklar için yıkımdan başka bir son yoktur.

Müzik değişmişti. Leonard Cohen değildi. Burayla ilgisiz, 1950'lerden kalma bir dans ezgisi çalıyordu. Henüz esrarkeş müziği başlamamıştı.

«**İnci Avcıları** çalıyor,» dedi Belkıs, «benim gençliğimin, çocukluğumun parçası.» Geçti o uzak zamanlar gibisinden alnını kırıştırdı.

Doğrusu her şey garipti bu gece. Mehmet, **İnci Avcıları**'yla dans etmek istediğini söyledi, karısı ağlarken. Belkıs kendisine önerilmiş gibi ayağa kalktı. Birlikte fosforlu ışıkların altına yürüdüler Mehmet'le. Sedef düğmeler hep ışıltılıydı bu garip aydınlıkta. Birbirlerine sarıldılar kadınla erkek. Dönüyorlardı. Onlarla birlikte yaşam dönüyordu, şu acımasız, çorak yaşam!

Gözlerini kapatarak Gökmen; neyi istedimse, ama kiminle olursa olsun, her şey, yaşam bir bozgun benim için; **İnci Avcıları**'nın bir an önce sona ermesini diledi, epeydir unuttuğu Tanrı'ya yakardı. İşte aşk bütün bencilliğiyle tepmişti. Yaralı hayvanlar gibi debeleniyorum. Semra'nın söylediklerine eklenecek hiçbir şey yoktu: «Hayat korkunç! Her şey korkunç!» Şadiye'nin Samsun paketinden izinsiz bir sigara yaktı (kendi paketinde kalmamıştı). Evet, doğru, herkes faşist, hepimiz faşistiz; komünist geçinen Mehmet, çektiğim sınırsız acıyı ve yalnızlığı bile bile, geri çevrilmeyeceğine güvendiğinden dansa kalktı. **İnci Avcıları.** Kırık mavili fanusların camları çelimsiz gövdesine batıyor. Bir otel odası. Bir kaktüs. Bir şeytanminaresi.

ŞEYTANMİNARESİ (uğultulu) — En iyisi gördüğün Belkıs'la yetin, sana yansıyan güzellikle. Düşle onu yalnızca. Bir düşten başka neydi ki senin yaşamında...

GÖKMEN (haykırarak) — Bir düşte gibiydi, ama bir düş değildi. Bir rüya hiç değildi. Bir kez daha görmeliyim Belkıs'ı, çok yakın bir gelecekte, yeni insanlar olarak. Bana en içten sözcüklerle, kendi sözcükleriyle anlatsa niçin böylesine sevgisiz olduğunu. Bir kez tanımışsa insan, görmüşse birini, nasıl düşleyebilir artık; yalnızca yaşamak ister.

ŞEYTANMİNARESİ (uğultulu) — Ortak anılarınız bile yokken, ne umuyorsun? Ne umabilirsin ki? Sonsuz ilişkiler... yoksa bağlılık mı?

GÖKMEN (haykırarak) — Çay içtiğimiz saatler vardı, beş çayları. Birlikte sinemaya, bir konsere gitmiştik sözgelimi. Konuşmuştuk. Sanırım paylaşmıştık bir şeyler. Ortak duygularımızı, heyecanlarımızı kim yadsıyabilir iyi bir filmden sonraki ya da güzel bir müziği dinlerken...

Ve Semra artık ağlamıyordu; yatışmıştı. Yeni bir konyak istedi. Hayır, buzsuz olsundu lütfen.

«Ne kadar sıcak,» dedi Şadiye, Korkut'a, bir sorunu örtbas etmek istercesine, «uyuyamayacağız bu gece, bu sıcakta.» Kıpkısa kesilmiş saçlarını eliyle taradı.

«Bodrum'un en sıcak ayları,» diye yanıtladı Korkut, «temmuz ve ağustos. Asıl eylülde gelecektik.»

Ama Şadiye, Korkut'u dinlemiyordu şu an. Nedense dönüp Rifat'a bakmaya başlamıştı. Gökmen, geçkin kızın, kendisine eğilerek, «Ölüm kadar anlamlı,» dediğini de işitti, sayıklarcasına. Herhalde güzelliği yaralayıcı genç futbolcu için söylenmişti bu söz.

Dans ediyorlardı. İnci Avcıları. İncili bir tokası vardı Belkıs'ın da. Birbirlerine yaraşıyorlardı. Mehmet'in dokunulmamış, erden güzelliği insanda her zaman iyilik duygusu uyandırırdı. Öteki dans edenlerden çok farklıydılar.

Fakat Semra onları gösteriyor, kendi ken-

dine kahkahalarla, boğulurcasına gülüyordu. Bu, ağlayışından da etkileyiciydi.

Şadiye özdenetime kavuşarak, başını önüne eğmişti. Ayaklarıyla gelişigüzel, belki de bilinçsiz, tempo tutuyordu.

Müzik ne kadar hüzünlüydü...

Bülbülün ayağa kalktı. Tıpkı Belkıs gibi, «Ah nasıl unutabilirim **İnci Avcıları**'nı,» diyordu, «benim de gençliğimin parçası.»

Yakışıklı futbolcu, Bülbülün'ü izledi.

Uzaklaştılar.

Gökmen, çevrelerinin sık çam ağaçlarıyla donanmış olduğunu fark etti. Bülbülün'le Rifat ağaçlar altında kaybolmuşlardı.

Şadiye, Korkut'un gönlünü almaya çalışıyordu. Gerçekten kırılmıştı Korkut. (Semra hiçbir şeye aldırmıyordu; birbirlerine sıkı sıkıya sarılmış Belkıs'la Mehmet'e bile.) «Bir yanlış anlama,» diyordu Şadiye, «üstünde durmamak gerekir.» Tatil zamanlarında insanların sinirleri daha gergin oluyormuş; «her dakika bir aradayız, doğal bir sonuç, birbirimize katlanamaz hale geliyoruz.» Ama Korkut kendisinin hedef alınmasını bir türlü anlayamıyormuş; «Ben kimseye ibne demedim ki...» Çocuklaşmıştı iyice Korkut. (**İnci Avcıları** çalmıyordu artık. O pop müziği örneklerinden biri, yarı çılgın bir dans, Mehmet'le Belkıs'ın birbirlerine sarılıp uzaklaşmalarını da etkiliyor, şimdi bu sarılıp uzaklaşmalar da bambaşka bir edimin çağrışımlarıyla yüklü -sanki sevişiyorlardı.)

Çok parlak, ölü yıldız yansılarını da bastıran bir ayışığı, ağaçların seyreldiği bir kuytulukta Bülbülün'le futbolcu sevgilisini aydınlatıyordu. Süslü felsefeci, olağanüstü güzellikteki genç adamı, ölüme âşık olmuşçasına öpüyordu.

Şimdi onlar da var artık. Hiçbir şey yok ve

onlarla birlikteyiz, başka hiçbir şey yok. Günler tekdüze. Olayları kavrayamıyorum. Bir futbolcu. Şadiye ona Bay Ölüm adını taktı. Yakışıklı bir genç adam. Ama işlenmemiş bir yanı var: kendisi. Güzelliğinin bilincinde. Öyle bir güzellik ki, gidilen her lokantada, gezilen her yerde herkesin gözlerini çeliyor. Barok çağın tablolarını çağrıştırıyor. Şadiye'nin onunla ilgilenmesi tiksinti veriyor bana. Sonra o süslü felsefeci; Belkıs'la hemen arkadaş oldu. Belkıs'ın yozluktan böylesine hoşlanabileceği aklıma gelmezdi. Bay Ölüm, Belkıs'ın dizi dibinden ayrılmıyor. Ötekinin de bundan yakındığı yok ya. Bu deftere ne yazacağımı da şaşırdım artık. İvediyle yazıyorum bunları. Biraz sonra denize gidilecek. Rifat kasıla kasıla gövde gösterisine girişir yine. Kaslı bacaklarını burnumuza dayıyor da, içimizden hiç kimse ses çıkarmıyor. Şadiye dün akşam ilk kez makiyaj yaptı: dudaklarını mosmor boyamış. Çok gülünçtü. Oda kapısı vuruldu. Mehmet'in sesi...

İşte bir iki gün içinde bütün gizler çözüldü. Plastik çiçekli çelenklerden iki tane daha ısmarlamak gerekiyor. Bülbülün'le Bay Ölüm de cenaze törenindeler.

ŞEYTANMİNARESİ (uğultulu) — Sen çok kötüsün. Mutsuzluktan boğuluyorsun.

Evet, çok kötüyüm. Mutsuzluktan boğuluyorum.

Kale'desin. Bütün Bodrum'u görüyorsun. Rüzgârlı bir öğledensonrayı yaşıyorsun. Saçların dağıldı. Gözlük camların hep buğulu. Bir başınasın. Defterin kucağında, bu öğledensonrayı yazıyorsun.

Bu kasabada senden başka kaç mutsuz insan var? Bunu soruyorsun. Sahte mutluluklar yaşandığını görüyorsun. Örneğin Bülbülün'le Bay Ölüm. Korkut'la Belkıs. (Oysa sen Belkıs'ı mutlu etmek için her türlü soytarılığa hazır

bekliyorsun. Şu Kale'nin yüksek burçlarından o isterse denize bile atlayabilirsin. Hem taşlara çarparak parçalansan ne değişir.)

Onurunu korumaya çalıştın yaşamın boyunca. Kimseler bu yüzden ödüllendirmedi seni. Çoğu kez gururunla oynadılar. Çoğu kez kırbaçlayarak, sivri uçlu hançerleriyle kanatarak derini, canını yaktılar.

Bu ölümcül tatil daha kaç gün sürecek?

Son üç dört yapracığı da soldu kaktüsün. Önce sararıyor yapraklar. Sonra kendiliğinden kopuyor büzüşerek, suyu çekilerek. Sonra buğulu bir eflâtun. Kahverengi.

Çok üzgünüm.

Sevinç dalga dalga yayılarak geldi. Belkıs'ı anlamaya imkân yoktu. Yol boyu Gökmen'i yanından ayırmamıştı.

Akşamüzeri otelin girişinde buluşuldu. Tabii umarsızdı Gökmen (bütün sabah ve öğle odasında kalmış, oyunun taslağını çıkartmaya çabalamıştı). Ötekiler yine Bardakçı'ya gitmişlerdi. Oranın denizi daha serinmiş, sonra dalgakırandaki 'insan harası'ndan hepsi nefret ediyorlarmış. Gökmen aşağıya indiğinde Bay **Ölüm'le** - bu takmada ne çok alışmışlardı kendi aralarında - Bülbülün'ü bekler buldu. Bülbülün nakış işlemeli bir gömlek giymişti, şilebezinden; sol kulağına kocaman bir altın halka geçirmişti. Bay Ölüm iri ellerini durmaksızın açıp kapatıyordu. Daha konuşmamışlardı bile, Şadiye koşarak merdivenlerden indi, «Bülbülün! Sevgilim!» diye bağırıyordu. Fakat Bay Ölüm'e doğru koşmuştu bilincini yitirmişçesine. Bu kızın birkaç gün içinde bunca değişmesi akılla, mantıkla açıklanır gibi değildi. Bütün bu ufaktefek ayrıntıları irdelemenin de zamanı gereksindiği düşünülürse, Gökmen, ola-

ya pek eğilememişti. Çünkü Belkıs, Semra ve Mehmet'le yanyana, ama Korkut'suz katıldı onlara. Yüzü asıktı. Korkut'un yorgun olduğunu, uyuyacağını söyledi. (Kavga mı ettiler?)

Hep birlikte dışarıya çıkıldı. Bu akşamüzeri Bodrum'un arka sokakları gezilecekti. Bülbülün mandalina ve portakal bahçelerinin hâlâ büyüleyici olduğunu söylemişti. Göz kamaştırıcıymış turunçgiller. Önceki yıllarda her yer bahçelikmiş. Ah, evet, görmeliydiler - Belkıs saçlarını bir eşarpla sarıyordu Bülbülün konuşurken -; yalnızca dalgakıran, Bardakçı, Raşit'in kahvesi, o İtalya kılıklı sokak, Han ve çarşı; usanıyordu insan canım... Kumsalda (ilk günkü gibi) yine çocuklar vardı oynaşan, yine çakıltaşları. Tahta iskelelere insanlar uzanmışlardı. Birkaç kayık, bir tekne kıyıda sallanıp duruyordu. Şadiye küçücük bir dükkân keşfetti. Vitrinde elişi, renk renk cam eşyalar sergileniyordu. Şişeler, çiçeklikler, cam biblolar. Mehmet'le kendisi dışında, bepsi vitrine üşüştüler; bütün alaycılığıyla Bay Ölüm de (bu adam güzelliğinden başka nesine güveniyordu böyle). «Siz niye ilgilenmiyorsunuz?» dedi ansızın Belkıs, eşarbını son bir kez düzelterek. Omuz silkti Mehmet. Ama kendisi bu çağrıya omuz silkemezdi: gülümsüyordu genç kadın. Yavaşça onlardan yana yürüdü ve şişeleri, biblolları yakından gördü. Sanki bir tansık gerçekleşmişti: Belkıs koluna girdi. «Bütün günler böyle asık yüzle mi dolaşacaksın Gökmen?» diye sordu. Bu, bir tansıktı; başka bir şey olamazdı, asla olamazdı. «Haydi gülümse biraz...» Gökmen içtenlikle gülümsedi. Genç kadının elini çıplak teninde duyumsamak isterdi doğrusu, ama ne yazık ki yine uzun kolluydu gömleği. Müthiş bir ter bastı, kalbi delice çarpıyordu. Belkıs kolundan çıkmamıştı. Yürümeye devam ettiler. «Ayol İstanbul'dan pahalı burası, kazıkçı bir yer,» diyordu Bülbülün. Başını sallayarak onaylıyordu Şadiye de. Arkada kalmış-

lardı; Belkıs, usulca «Çok sinirliyim,» demişti, sonra hızlanarak. Tıpkı o birkaç konser günündeki gibi, tıpkı sinema çıkışlarındaki gibi bir şey, bir giz paylaşacaklardı. Mavili fanuslar kırılmamıştı. Titrek, büyülü bir ışıkla Belkıs'ın görkemli güzelliği beliriyor, mavili fanuslar onu aşktan bir aylayla çevreliyordu. Toprak yol arkalarında kalmıştı. Pansiyonların önünden geçtiler. Sonra pastanenin önünden geçeceklerdi. Belki Semra, az ötedeki meşrubatçıda ayaküstü bir bira içmek isteyecekti ille. «Korkut'la kavga ettik. Semra'yla, Bülbülün'lerle bir arada olamazmış artık...» Gökmen nasıl yanıtlaması gerektiğini düşündü. Haber sevindiriciydi elbet. Yanıtı bulamadı. Öyle alık alık gülümsüyor olmalıydı kendini tutamaksızın, buna da canı sıkıldı, toparlanmaya çalıştı. Pideciye kadar geldiklerine göre (SUCUKLU PEYNİRLİ KIYMALI KUŞBAŞILI, beyaz yağlıboya levhada yazılar), pastane arkada kalmıştı. Artık nerede yürüdüklerini fark edemiyordu: yanındaydı ya Belkıs. Anlatıyordu: «... Semra'nın sözü de çok ağırdı, ama kaç yıllık arkadaşlarımız. Sonra Semra bunaltılı şu sıralar, Mehmet de. Hoş görmeliyiz onları.» Evet, aa tabii, elbette... hoş görmeliydiler; Semra alkolik olmak üzereydi, yardım etmeliydiler ona. «Öyle ya.» Zavallı Semra, sevgili Mehmet! Şimdi onlar için çarpıyordu yüreği Gökmen'in. Belkıs onların hoş görülmesi gerektiğini söylüyorsa, kim karşı gelebilirdi buna... «Sıkılıyorsa dönsün Korkut,» dedi, Belkıs'ın gözlerinde belirecek anlamı kavramaya çalışarak. «Ne isterse onu yapar. Beni ilgilendirmiyor.» Genç kadının bakışındaki anlamı kavramaya olanak yoktu. Bülbülün'ün sesiyle irkildiler, «Sağa sapacağız,» diyordu altın küpesini düzelterek, «almış başınızı gidiyorsunuz.»

Sağa saptılar. Görünümünü ilk elde sergilemeyen bir sokaktı. Yola beton dökülmüştü. İki yanda bahçe duvarları öylece sürüp gidi-

yordu. Esinti de kesilmişti ansızın. Bahçelerdeki ağaçların, bitkilerin yaprakları susuz kalmışçasına büzüşüktü. Kasvete gömülüyordu insan. Renkler ve mimari tekdüzeydi.

Bülbülün, bu hafif eğimli, yokuşsu yolu geçince bir düzlüğe geleceklerini, oradan yepyeni, bambaşka bir 'Bodrum' göreceklerini söylüyordu. Rifat hep suskundu.

Belkıs, Bülbülün'den yana bakarak, «Bu adama acıyorum,» dedi, «belki de seviyorum onu. Bir sevecenlik. Hastalıklı bir duygu. Ama hangimiz sağlıklıyız ki?» (Ne kadar doğru söylüyordu.)

Gerçekten bir düzlüğe çıktılar. Şimdi Saint-Jean şövalyelerinin ürkünç kalesi, o garip yarımada üzerinde bütün görkemiyle yükseliyordu. Kale, buradan, çok daha büyük görünüyordu. Deniz cam gibiydi, durgundu. Eski ve yeni limanların kıyılarında ak badanalı evlerin yansıları gözlemleniyordu. Bodrum sanki ışıktan ve yansıdan meydana gelmişti. Her şey rüyaydı. Sonra deniz, enginlerde, lâcivert, doğada örneği görülmemiş bir ova gibi çevrenle birleşiyordu. Durup görünüme baktılar.

Gökmen cebinden Samsun paketini çıkardı. Belkıs da içmek istiyormuş; ince, uzun parmaklar pakete uzandı. Onun sigarasını yaktı Gökmen: elleri titriyordu. Neyse, genç kadın bütünüyle kendi düşüncelerine ya da görünüme dalmıştı; «Hiçbir zaman anlaşamadık biz Korkut'la,» dedi, «zaten ben hiç kimseyle anlaşamıyorum.» Mutsuzdu Belkıs. Ona sarılmak istiyordu, acı çekmesine dayanamazdı. Korkut'un böyle bir isyanda bulunması da, akıllara durgunluk verici bir olaydı. Fakat hiçbir şey söyleyemiyordu Belkıs'a. Orada, öylece duruyorlardı, sigara içerek.

Belkıs yeniden koluna girdi ve «Ben biliyorum,» dedi, dalgındı, «aslında erkeklerle anlaşamıyorum ben. Erkek egemenliğinden tiksi-

niyorum. Hele Korkut'un egemenlik kurmaya kalkışmasından...»

Mehmet yavru bir köpeğin ardına takılmış, onlardan ayrılarak yürümeye başlamıştı. Mehmet'i izlediler. (Belkıs, Mehmet'i de erkek egemenliğinin bir parçası olarak mı görüyordu? Yoksa onu ayrı mı tutuyordu?) Köpek tombalaktı, kaçmak istedikçe sağa sola yalpalıyordu. Buna hepsi güldüler; Bay Ölüm bile. Sonra Mehmet köpeği kucakladı. Bir an Mehmet'le Rifat yanyana durdular. Gökmen, erkek egemenliğine karşı olduğunu söyleyen Belkıs'ın dikkatle onları süzdüğünü ayrımsadı; bir tuhaf oldu (kaktüs çürümüştü, yoldaki bitkilerin yaprakları büzüşük ve toz içindeydi.) Genç adamların her ikisi de çok güzeldi. İkisinin de gözleri yeşildi. Ama Mehmet'in bakışlarından yalnızca iyilik ve dostluk okunuyordu, duru, apaydınlık. Bay Ölüm'se cehennemsi bir simgeydi, günahı ve kösnüllüğü simgeliyordu. Yürüyorlardı. Şadiye, Semra'yla Bülbülün'e bir şeyler anlatıyordu galiba. Mehmet köpeği kaldırıma bıraktı.

Solda terk edilmiş yaban bahçeler vardı. Duvarlar yer yer çökmüştü. İncir ağaçları çökük duvarlara yaslanarak sokağa taşıyorlardı. Bir kanat çırpışın sesi işitildi. Görünmeyen bir kuş, onlardan ürkerek ucmuş olmalıydı. Deniz görünmemekle birlikte, Kale'nin yüksek burçları buradan da karşınıza çıkıyordu. Böylelikle - ama hayır, deniz görünüyordu - (Gökmen'in kurmak istediği imge yarım kalmıştı) Kale, bir toprak kentinin... deniz kırışıklıydı, ötelerde bir yelkenli yol alıyordu (çok hoştu). Bülbülün «Frenk incirleri,» dedi. Yani? Herhalde incir ağaçlarının yabanıl olduğunu belirtmek istiyordu. Ya da... Bir toprak kentinin kunt duvarlarla örülü... Mehmet, terk edilmiş bahçelere çevik bir sıçrayışla geçmişti; duvardan atlayarak. Orada duruvor, bakır çalığı bir demet dikeni, sanki kopartıp toplamışçasına

Belkıs'a gösteriyordu. «Nerden buldun o dikenleir?» diye sordu Belkıs, Gökmen'in yanından ayrılarak. Evet, öyleydi: bir toprak kentinin kunt duvarlarla örülü ürkünç kalesi... Mehmet, kızıl dikenleri Belkıs'a uzattı. Genç kadın, üstüste, «Ne kadar güzel...» diye mırıldanıyordu, «renkleri, biçimleri... Resim gibi.» Dikenlere, dünyanın en değerli çiçeğiymişçesine bakıyordu. «Birisi devşirip buraya atmış olmalı,» dedi Mehmet. Bay Ölüm, o erkeklik simgesi iğrenç futbolcu Belkıs'ın çocuksu sevincini şaşkınlıkla süzüyordu. Belkıs kızıl dikenleri mutlaka İstanbul'a götürmek istediğini söyledi. Şimdi hepsi durmuş, dikenlere bakıyorlardı; bakır çalığı bir demet. Semra, yıkık duvarı aşıp yanına gelen Mehmet'e gülümsedi; bu gülümseyişteki aldırışsızlık ve ilgisizlik can yakıyordu - ama Mehmet umursamadı bile. Yürüdüler (Belkıs'la kendisi arasında taşınan diken demeti... elini çekti Gökmen).

Bir dizi sokak. İnişli çıkışlı. Beyaz evler. Beton yollar. Hepsi-hepsi bu kadardı gezilecek Bodrum.

Raşit'in kahvesine geldiklerinde yorgundular.

Bütün bir akşamüzeri dolaşmışlardı.

Belkıs elindeki dikenleri masaya bırakarak iskemleye çöktü. Gökmen, yanıbaşında, ayakta duruyordu. Ötekiler de oturmuşlardı. «Otursana,» dedi genç kadın, «sen yorulmadın galiba.» Yoo, yorulmuştu tabiî; ancak Belkıs'ın yanına oturmaya çekinmişti; fakat şimdi oturabilirdi.

Mehmet'in çocuksuluğu üstündeydi. Herkesi tek tek sayıp, yedi tane çay söyledi. Sonra bir kez daha kaç kişi olduklarını saydı; «Bülbülün, Rifat... Semra, ben, Belkıs, Gökmen... ve Şadiye!» diye bağırıp çağırıyordu.

Şadiye adını beğenmiyormuş. Bunu söylü-

yordu. «Çocukluğumdan beri nefret ederim,» diyordu, «Şadiye, ne biçim isim...»

Bülbülün, «Biraz eski bir ad ama,» dedi, «bir bilimciye yaraşıyor.»

«Bilimci filan değilim, burada tatildeyiz şimdi.»

«Ayol daha geçen gün o Nietzsche delisi elindeydi.»

«Yine yanımda. Doçentlik tezimi hazırlıyorum.»

«Sen çok yaşa kız! Tatildesin ve doçentlik tezini hazırlıyorsun.»

Mehmet, Türkiye'de üniversite eğitiminin mahvolduğundan söz açtı. Öğretim üyeleri tümden gericiymiş. Şadiye'ye acıdığını, boşu boşuna emek harcadığını ileri sürüyordu.

«Klasik solcu sözleri bunlar,» dedi Şadiye, «iyi bir iş yapmak isteyen kişi, her koşul altında çalışabilir.»

Mehmet önüne bakıyordu, fısıldar gibi, «Eski günlerdeki kadar klasik bir solcu değilim,» dedi. Başını kaldırdı, Şadiye'ye bakıyordu şimdi. «Yalnız öğretim üyeleri değil gerici olan, kendine ilericilik kuruntulayan pek çok kişi korkunç şeyler yapabiliyor.»

O sessiz, utangaç Şadiye birden tavır değiştirmişti. Solculardan hoşlanmadığını, toplumculuğa inanmadığını açıklıyordu. «Toplumculuk, sosyalizm... bunlar çağını doldurmuş öğretiler. Bir yapısalcılık çıktı, hepsini silip süpürdü.» Neler söylüyordu böyle Şadiye? Bazı meseleleri iyice birbirine karıştırıyordu felsefe asistanı.

Bülbülün, «Aman hep bu konular,» dedi, «bir de tatildeyiz diyorsunuz.» Ama bu sözleri pek kimse işitmemiş olmalıydı.

«Öyle değil,» diyordu Mehmet, «yapılsalcılık bilmemnecilik meselesi değil bu. Sen sosyalizme mi karşısın, yoksa bizim sosyalistlere mi, bu konu üzerinde düşündüğünü sanmıyorum.»

«Senin fikirlerin ne?» diye sordu Şadiye.

Çaylar gelmişti. Belkıs şekerleri masanın üstüne bıraktı, yine de sinirli sinirli kaşığıyla oynuyordu, çayını karıştırarak. Semra rıhtımdaki motorlara bakıyordu.

«Ben her şeyi on dokuzuncu yüzyıl sonu büyük Rus romanına benzetiyorum. Bir hayli Dostoyevski kokuyor yaşadıklarımız. Sarsıntılar, ihanetler, saplantılar, derin bir karamsarlık, döneklik, inançla inançsızlık arasında bocalayış... Ama Dostoyevski gibi umutsuz olmamız için hiçbir neden yok.»

«Bu fikirlerini biliyoruz. Tolstoy, Rus devriminin aynasıdır falan... Ama Rusya'da da her şey çöküyor. Coca-Cola derdine düştü Sovyetler...»

Mehmet yüzünü ekşitti. «Tolstoy nerden bilebilirdi?» İki yana salladı başını. Tasalıydı. «Sen sosyalist değilsin, tamam. Senin gibi sosyalist olmayan bir yığın aydın var bu ülkede, ama sizin de ne dediğiniz pek anlaşılmıyor. Sosyalist geçinenlere gelince... bana öyle geliyor ki, birçoğu Türkiye'ye, hattâ dünyaya düşman.»

Şadiye irkilmişti. Semra rıhtıma bakmaktan vazgeçerek Mehmet'e döndü. Umarsız gülümsüyordu Semra.

«Sosyalist geçinenlerimizin çoğu, bütün o bölünmüş, ufaktefek partiler, her geçen gün kendi kendilerine yeni bir doğum yapan örgütler, tümü sosyalizmi bir saldırı hareketi sanıyor. Acı bir şey bu. Herkes kendi düşüncesinin değişmez doğru olduğu kanısında. Toplumun çöküşünden gizli, rezilce bir sevinç duyuyorlar. Türkiye'den, dünyadan nefret edebilecek kadar mutsuz hepsi...»

«Ooo!» dedi Şadiye gülerek, «sosyalistler hakkında ne güzel, ne olumlu fikirlerin varmış senin.»

Mehmet alabildiğine ağırbaşlıydı. «Nietzsche'nin sancısını anlıyorum ben,» dedi, «se-

ninkini de. Ama bütün bunlarla yarın kuşatılamaz. Benim meselem, önce sosyalistlerle... Onlarlaydı yani. Şimdi hiçbir şeye karıştığım yok. Terk edildim bir bakıma.»

Terk edilmişti. Kuramsal dergi tasarımı büyük bir rezaletle sona ermişti. Gökmen hatırlıyordu. Mehmet'in çevresindekiler, onu fakülteden ayrılmaya zorlayanlar çok geçmeden başka kuramsal dergilerde Mehmet'i eleştirmeye koyulmuşlardı. Sinsi bir sevinç de duymuştu o zamanlar Gökmen. Mehmet'e acıyordu şu an.

«Yazılıp çizilenler, savlar, o bitip tükenmeyen açıkoturumlar, bildiriler, yürüyüşler... hepsinde kişisel kin ve ihtiraslar rol oynuyor. Asıl korkunçluk burada. Bu toplumda sosyalistler de, girişimciler de, herkes tek başına sivrilmenin yollarını ne pahasına olursa olsun deniyor. Acil sorunlarımız işte...»

«Bu toplumun acil sorunları için Nietzsche üzerine düşünmekten cayacak değilim herhalde.»

«Sen ona bakma,» dedi Semra.

Bülbülün de çok sıkılmış.

«Tamam,» dedi Mehmet ve sustu. Onunla birlikte herkes susmuş'u. Tartışma hiçbir sonuca bağlanmadan kapanmıştı.

Motorlar yanaşıyor motorlar kalkıyor, diye düşündü Gökmen; kendine özgü, değişmez bir devingenliği var buranın, sonsuza dek yol alacakmış gibi o kırlangıç tekneler, incecik, sürekli bir devinim... Fakat Bodrum'un arka sokaklarında bu devingenliğe rastlamıyordunuz, oralarda yaşam ve insanlar durgundu. Kale ve deniz yalnızca bir görünümdü arka sokaklarda: duyumsanmıyordu.

«Senin kaktüsün ne oldu?» diye sordu Semra, ansızın ve neden sonra.

(İşte bir çağrışım zinciridir kuruluyor aramızda, benim üzüldüğüm şey, onun da zihninden geçiyor.)

«Soldu. Öldü daha doğrusu.»

(Belkıs'a bakamam şimdi.)

«İstanbul'da bırakacaktın,» dedi Mehmet, yüzü aydınlanmıştı, «yol yorgunluğuna dayanamamıştır fakir.»

«Belki.»

Mehmet'in böyle saçmasapan sözleri vardı işte. On dokuzuncu yüzyıl sonu büyük Rus romanından buraya atlanmıştı. İnsanları güldürebileceğini sanırdı Mehmet bu garip sözleriyle; onu pek tanımıyordu Gökmen.

Gelgelelim Rifat da, kaktüs meselesini öğrenmek istemişti. Mehmet ciddî ciddî anlatıyordu. Sonra. Bay Ölüm, eski bir tarihte bir sincap yakaladığını, ama sincabın üç gün içinde ölüverdiğini söyledi. (Kimbilir, belki de öldürmüştür hayvancağızı.)

«Yazık,» dedi Belkıs; sincabın ölümüne üzülmüştü.

Şadiye, Rifat'ın isteyerek öldürmediğini açıklamaya yeltendi. Durum, artık gün gibi ortadaydı. Bu gidişle doçentlik tezi gerçekleşmeyeceğe ya da Sade'ın felsefesine kayacağa benziyordu doğrusu.

Belkıs, Şadiye'yi dinlemeyerek sincapları çok sevdiğini anlatıyordu. Küçükken, bir tanıdıklarını ziyarete, Alman Hastanesi'ne gitmişler; tanıdıkları doğum yapmış; hiç unutamıyormuş, hastanenin bahçesinde irili ufaklı sincaplar ağaçlardan ağaçlara atlıyorlarmış.

Bülbülün gülümseyerek, sevgicil dinliyordu.

«Ben de bol bol fındık, ceviz aldım,» dedi Rifat, yüzü çocuksuydu, bacaklarını yine Gökmen'in burnuna dek uzatarak - iki kalın ve uzun sopa -; «yemedi.»

«Özgür bırakmalıydınız.»

Semra'nın gecikmiş önerisine Bay Ölüm bir yanıt bulamamıştı; susuyordu.

Motorlar yanaşıyor... aa! Belkıs'ın dikenleri... sert bir esinti, bakır çalığı dikenleri ötelere uçurmuştu işte. Gökmen fırlayıp toplamak istedi, telâşından kırıkdökük iskemleye ayağı

takılmıştı, az daha yere kapaklanacaktı: Mehmet ileriye atılarak tuttu, durdurdu. Yüzüm kıpkırmızı kesilmiş olmalı. Bay Ölüm de ayağı dibine sürüklenmiş demeti alıp, tekrar masaya koymuştu o ara.

Motorlar yanaşıyor motorlar kalkıyor, kırlangıç tekneler: hep aynı. Demin alık gibi... dikenler uçmasın diye yüzüm gözüm paralanacaktı. Bu sakarlık bütün bir akşamüzerinin heyecanındandı tabiî. Belkıs'ın beklenmedik yakınlığı Gökmen'i serseme çevirmişti.

Sevmek ne olabilir? Niçin bir başkasını, öteki insanların hepsinden ayırarak sevebiliriz ve güzellik, böyle bir edim için her zaman geçerli tek ölçüt müdür?

Bu sözcüklerle konuşmayı, düşünmeyi bırakmalısın artık. Yalnız şiirin değil, kişiliğin ve kendi kendine kurduğun insani yapı da çöküyor. Ne olacak sanıyordun? Geçici bir dostluktu. Seni bırakacaktı. Kıskanmaya, bir şeyler ummaya hak bulmamalısın kendinde. Yemek sonrası da iyi davrandı üstelik sana. Sonra da Korkut'la birlikte kaldığı odaya çekildi. Dönüşte. Dönüşte ellerin titriyordu, heyecandan boğulacak gibiydin. Ah o dinmeyen istek! Ne saklamalı her aşk, ardına cinselliği takıyor: seninki de cinsel bir istekti. Belkıs'ı güçlü kuvvetli bir erkek gibi kollarının arasına almak istiyordun. Öpemeyeceğini bile bile, öpmek, sevişmek onunla... Bir süre yalnız kaldınız, sadece ikiniz.

Bir süre yalnız kalmışlardı. Genç kadın uykusu olmadığını, henüz yatmak istemediğini söylemişti. Bunun üzerine Şadiye, Semra ve Mehmet ayrıldılar. Şadiye, **İnsanca, Pek İnsanca**'yı notlamak zorundaymış, izlencesinin aksamasını istemiyormuş. Mehmet yemekte ve yemekten sonraki Han'daki gürültülü patırtılı 'cilâ çekme' olayında ağzını açıp konuşmadı de-

nilebilir. Kırgındı. Belki de Şadiye'ye derdini anlatamamış olmanın umutsuzluğunu yaşıyordu. Semra her zamanki gibi ayakta duramayacak kadar sarhoştu.

Otelin bitişiğindeki 'cafe' çoktan kapanmıştı. Ama sundurma altındaki masalardan birine oturabilirlerdi - Belkıs isterse. Belkıs istedi ve karanlık sundurmaya geçip oturdular. Konuşmuyorlardı. Geceyi dinlemek de çok hoştu.

Belkıs kuytuluğa bakmıştı. «Biri var orada,» dedi. Gökmen başını çevirdi. Biri vardı gerçekten, biri, herhangi bir insan.

Kimdi? Bilmiyorsun. Bunu sorman bile yersiz. Bir mutsuz, bir kırgın, kapkaranlık bir insan. Duvara yaslanmıştı. Duruyordu. Çöküktü. Sonra da yere yığıldı. Belki bir esrarkeş. Kimse kim işte. Ama mutsuz. Tıpkı senin gibi. Ve hanginizin daha sorumlu, daha cesur olduğu konusunda uzun uzadıya düşünmen gerekiyor. Kendini yitirecek kadar cesur olamadın hiçbir zaman ve bu yüzden Belkıs'ın ilgisini çekemiyorsun. Ölümü denemelisin. Ölümü ille denemelisin.

«Bir esrarkeş,» diye yanıtlamıştı Belkıs'ı, «serserinin teki.»

«Bütün insanlara acıyorum,» dedi Belkıs, «herkese. Mehmet, Rus romanlarına benzetiyor ya hayatımızı, bizde asıl eksik olan acıma duygusu.»

«Evet, Dostoyevski, acıma duygusu için, insanın en birincil niteliği der.»

«Ama biz bu duygudan yoksunuz. Hattâ acımayı, bayağı merhametle karıştırıyoruz.»

Unutulmayacak sözlerdi bunlar. Genç kadına karşılık veremeyecek kadar küçük ve çirkin hissediyordu kendini Gökmen.

«Biliyor musun, yarın hiç olmasın istiyorum. Bu gece hep böyle sürsün... Sessizlik, yalnızlık... Ne tuhaf seninleyken yalnızmışım gibi geliyor bana.»

Bu, sevgicil bir duygu muydu? Seninley-

ken yalnızmış. Seni kendine çok mu yakın hissediyor?

Ya o, kendisi acıma duygusuna bağlı kalıyor mu? Seninle birlikte geçirdiği bütün bir akşamüzeri, bütün bir gece, gerçekte, yalnız kalmayı yeğlediği bir sürecin izdüşümünden başka bir şey değil. Gerçekte böyle bu. Onun acıma duygusunu kışkırt kışkırtabildiğin kadar, yine de seninle yatmayacak. Yatmak şöyle dursun, irkilecek, hattâ sana sövecek. Göze alamayacağın bir şey bu yüzden onunla yatmak isteğini dışa vurman. Nasıl olsa geri çevrilecek isteğin, bir kez daha kovulacaksın. O zaman soyut bir acıma duygusuna vurulmanın, gönül vermenin ne anlamı olabilir ki?

Başkalarına ters gelebilir ama, Dostoyevski bir pezevenkti. **Beyaz Geceler** de bu pezevenkliğin anlatısıdır. Şimdi senden de pezevenk olmanı istese, sesini çıkarmayacaksın, yeter ki yanında olsun... Ama senden pezevenklik de istenmiyor.

UZUN GECE HİÇ BİTMEYECEK

Oyun: Kaç perde olduğunu bilmiyorum.
Kişiler: Hepimiz, ölgün bir kaktüs, plastik çiçekli çelenkler, mavili fanuslar ve şeytanminaresi.
Dekor: Bodrum'da herhangi bir yer olabilir.

BELKIS — Acıma duygusu insanlığın en birincil görevidir. (Duraksar, Gökmen'e döner.) Öyle miydi Gökmen, unutmuşum. (Bu sözler oyun dışı söylenmiş gibi sahicidir.)

ŞAİR GÖKMEN — Acıma duygusu insanın varlığı için tek gerekliliktir.

SEMRA (sarhoştur, yalpalayarak sahnenin ortasına yürür) — Kime acıyacağız? Bana acımanızı istemiyorum. Hayatımdan memnunum ben. Kocamla çok sevişiriz. Birbirimize acımamız için hiçbir neden yok.

ŞADİYE (elinde Nietzsche'nin topluyapıtları) — Acımak iğrenç bir duygudur. İnsanlar ikiye ayrılırlar: yaratıcı kişi ve sürü insanı. Ben hiç kimseye karşı olmadığım gibi, hiç kimseden de yana değilim. Leylâklar ve salkımlar altında yaratıcı bir kişi olarak oturuyorum. Tek kişiyim. Bütün yaratıcılar gibi yüzyıllardan yüzyıllara öbür tek kişilere haykırıyorum. Acımak, sürü insanına yakışır. (Birden Bay Ölüm'ü fark eder. Nietzsche'nin topluyapıtlarını elinden düşürür.) Siz kimsiniz?

BAY ÖLÜM (yalnızca gülümser, hiç konuşmaz, arada bir hasır şapkasını hafifçe kaldırır).

BÜLBÜLÜN — Futbolcu... Futbolcu Rifat, arkadaşım.

GALERİ SAHİBESİ (alıcı gözle Bay Ölüm'e bakar) — Futbolcu mu? Aaa, ağaca sürtse kalkar onunki ayol!

ŞADİYE (şaşkınlığı geçmemiştir) — Nesi kalkar?

KORKUT (utanmasız gülerek) — Onu da sor da artık...

BELKIS — Acıma duygusu insan varlığının... (Gerisini getiremez, yine unutmuştur.) Olmuyor, bir türlü ezberleyemiyorum. (Bu sözler de oyun dışı söylenmiş gibi sahicidir.)

SEMRA (alaycı) — Bülbülün, Rifat sana acıyor mu?

KORKUT (kendi kendine) — Cinsî sapıklar ne olacak...

BÜLBÜLÜN — Evet. Onunla bir ilkyaz günü tanıştık. Her günkü gibi okuldan çıkmıştım. Saat üç buçuk sularıydı. Kızılay'dan dolmuşa binip Gençlik Parkı'na gittim. Biraz kitap okuyacaktım. Yanıma oturdu... Şey... (Bilinçsizce devam eder.) Kanapelerde yanına oturabileceğim yakışıklı bir erkek arıyordum. Öğrencilerim arasında da böyleleri var ama, okuldan kovulurum diye korkuyorum. Bu yüzden iyi havalarda sık sık, özellikle de geceleri, ha-

va karardıktan sonra Gençlik Parkı'na giderim. Rifat'ı orada tanıdım. Üçüncü küme takımlarından birinde üç yıl kadar solaçık oynamış. Sonra antrenörle anlaşamayarak ayrılmış. (Kıkırdayarak güler.) Antrenör kötü şeyler önermiş kendisine... Hemen arkadaş olduk... Umutsuz günlerimde beni hiç yalnız bırakmadı Rifat'çığım. Ondaki acıma duygusunu kimselerde görmedim vallahi...

GALERİ SAHİBESİ — Çok romantik bir arkadaşlık. Dostlar başına diyesi geliyor insanın.

BELKIS — Hepinizden nefret ediyorum!

ŞADİYE — Sen kendine bak!.. (Bay Ölüm'e yaklaşır.) Siz Belkıs'a aldırmayın. Biliyor musunuz, benim de çok mutsuz günlerim oluyor, sizin gibi bir dosta ihtiyacım var.

GALERİ SAHİBESİ (Şadiye'ye) — Üzülme üzülme... Ağaca sürtse dedik ya!

ŞAİR GÖKMEN — Benden de nefret ediyor musun Belkıs?

BELKIS — Senden? Seni tanımıyorum ki! Defol yanımdan mantar cücesi, sakil yaratık...

MEHMET (dalgın) — Yoğurtçunun çıngıraklarını işitiyorum: çın çın çan-çin çın çan. Çocukluğum bu benim. Sessiz, umutlu çocukluğum. Annemle babamla geçirdiğim günler. Hayatımın en güzel zamanları. Bir akşamüstü. Saat beş suları. Evimizin önünden yoğurtçu geçiyor.

BELKIS (ağlamaya başlar usul usul) — Senden nefret etmiyorum Mehmet. Seni seviyorum.

MEHMET — Sevmek hiçbir şeyi düzeltmiyor. Yeni bir dille, yeni sözcüklerle yeni bir şeyi anlatmak isterdim. Ama ne kadar güç. İnsanoğlu alışkanlıklarından bir türlü sıyrılamıyor. Yeni bir hayatı bu yüzden pek az kişi özlemekte. Çok acı çekiyoruz ama, farkında değiliz.

SEMRA (elindeki konyak kadehini, o sıraya kadar kimsenin ayrımsamadığı yirmilik

bir delikanlıya, Galeri Sahibesi'nin sevgilisine uzatır) — Azıcık içsene. (Ötekilere döner.) Biz kocamla çok mutluyuz.

GALERİ SAHİBESİ (Semra'ya) — Kızım bu hafta yatamazsın onunla. On bin lirayı peşin ödüyorum.

KORKUT (kendi kendine) — Ne ilişkiler...

SEMRA (Korkut'un söylediklerini işitmiştir) — Sen kendini ne sanıyorsun? Seninkinin kalkıp kalmadığı da belli değil, erkek bozuntusu! Baksana sevgilin kocama sulanıyor. (Delikanlının kendisine uzattığı boş kadehe bakar.) Aa! Konyağımı bitirmiş. Bu, benden de beter!

MEHMET — Yeni bir hayat gerekiyor, yeni bir insan kalabalığı, yeni bir toplum...

ŞAİR GÖKMEN — Buna inanabilsem... Bir inanabilsem...

KORKUT (Semra'ya, düşünüp taşındıktan sonra) — Sen benim erkekliğimi nereden bileceksin, şırfıntı!

BÜLBÜLÜN — Bu gece ne dediğini bilmiyor kimse. Rifat, elini tutmak istiyorum. (Cebinden yüz lira çıkarır bu arada.)

BAY ÖLÜM (gözleri Belkıs'tadır, bilinçsizce elini uzatır).

ŞADİYE — Bütün erdemler yerin dibine batsın! Canım bir jigolo istiyor benim. Gencim, güzelim, param var...

BELKIS (kahkahalarla gülmektedir) — Neydi Gökmen? Acıma duygusu, insanlığın... işte acımam gerekiyor şimdi...

Hep o dalga sesleri, hep o şeytanminaresi uğultusu, mavili fanusların ışığında yaprakları dökülen gül biçimi bir kaktüs hep. Perde kapanır.

Yeniden: ne korkunç bir söz bu!

Yeniden durgunluk. Hemen her şeyin dökülüp saçıldığı korkunç bir geceden sonra ye-

niden bir aradayız. Yalnız Müşerref hanımla sevgilisi Bodrum yakınlarındaki bir köye çekildiler. Belkıs'ın bir daha Müşerref hanımın galerisinde sergi açabileceğini sanmıyorum, Bodrum manzaraları yapsa bile.

Yeniden, her şey yeniden...

Artık Bülbülün'e acımamak elde değildi. Semra kadar içiyordu, yine de duygularını örtbas edebiliyor ve kimseyi kırmamaya dikkat ediyordu. Rifat'la hâlâ birlikte kalmalarına karşın yalnız ve aldatılmıştı. Korkunç bir çaresizliği yaşıyordu.

İşte şimdi de nelerden söz açmıyordu ki... felsefeyle karışık Türk musikisi bilgileri; geçiş toplumlarının duyarlığı, kırık utların bellekte kalacağı, solgun sonbaharlar falan. Mehmet de dostça onaylıyordu onu.

Dalgakıranda oturuyorlardı. Geceydi. Yıldızlar suya dökülüşüyordu ikide birde. Semra bir türlü niyet tutamadığını söylüyordu. Herkes mutsuzdu muhakkak. Şadiye'yle Bay Ölüm yanyana uzanmışlardı taşlara. Gökmen, Şadiye'nin başkalarının bu ilişki için neler düşündüklerini değerlendirip değerlendirmediğini sordu kendine. Geçkin kız, iki üç gece önce, durup dururken, Rifat'la konuşmaya başlamıştı. Sonra da fısıldaştılar bütün gece boyunca. O geceden beri, bir araya geldiklerinde, iki sevgili gibi davranıyorlar birbirlerine. Bülbülün ağlamaklı gözlerle izliyor. Tabii bu arada Korkut'la Belkıs barıştı, fakat Korkut'un gözlerini, uykusuzluğun mor halkası çevreliyordu her sabah. Mehmet çok dalgındı, güneşte akşama kadar yatıp kalıyordu. Herkes mutsuzdu. İlk kez bu gece biriyle, içlerinden biriyle ilgileniyordu Mehmet.

«Hep hüzün, hicran... Türk musikisi gönül acıları üzerine kurulmuştur, ama bugün,» di-

yordu Bülbülün, «bu kaybolan müziğe, bestelere, güftelere bambaşka bir gözle bakabiliriz. Artık yoz, çöküş içindeki bir toplumun geçmiş zaman acılarını hissettiriyor bu müzik. Toplumsal bir anlamı var.» Sonra da tek başınaymışçasına bir şarkı tutturuyordu:

Hastayım, yalnızım, seni yanımda sanıp da bahtiyar ölmek isterim

«Ne garip güfteler değil mi?» diye sordu Mehmet. Ama Bülbülün işitmemişti:

Hastayım, yalnızım, seni...

Şadiye, daha birkaç gün önce 'sevgilim' diyebilecek kadar yakınlık gösterdiği Bülbülün'e ince bir alayın eşliğinde katılıyordu şimdi; şarkının kırık sözlerini çatlata çatlata yineliyordu. Gece amansız bir güzellikteydi. Ayışığı yoktu. Bütün yıldızlar engine doğru akıyordu. O çok uzaktaki çevren çizgisinde bile bir iki parlak yıldız göze çarpıyordu. Belkıs gözlerini kapamış, dinliyordu. Rifat sigara içiyordu. Dalgakıranda bu geç saat kimseler kalmamıştı; yalnız fenerin - ışıyıp sönüyordu - dibinde birkaç delikanlı itişip kakışıyorlardı, yarı esrik. Bülbülün'ün sesi hüzünlüydü, Kale'ye çarparak yankılanıp duruyordu. Gökmen sesteki ve sözcüklerdeki duyarlıktan tiksinmeye çabaladı; boşunaydı; şarkı etkiliyordu. Bülbülün sustukça ya da sesini alçalttığında kıyıya yakın geçen bir motorun takatukası işitiliyordu. İşte bunları, **Uzun Gece Hiç Bitmeyecek**'in dile getirmesine olanak yoktu. Çünkü Gökmen'in yazınsal beğenisi bambaşka duyarlıklarla beslenmişti. O yazılamayacak oyunda önce Eliot'ın, sonra da Pinter'ın biçemini aramaktaydı. Yaşanılanla yazılan arasında paramparça olup çıkıyordu edebiyatçı - şiirlerini kimse bir şarkının sözleri olarak seçmeyecekti. Başı dönüyordu Gökmen'in. Belkıs'ın yanında olmak istiyordu - bu açıdan bakılırsa, Şadiye'nin Rifat'a âşık olmasıyla alay etmeye hakkı kalmıyordu. Geçkin kızın beklenmedik sevdası yürek parçalayıcıydı.

Bir yıldız daha kaydı. Yeşil, mavi ve kırmızı renkler fişeklendi bir anda.

«Yine olmadı,» dedi Semra üzüntüyle.

«Teselli arıyor Türk musikisinde insan,» dedi Bülbülün, Mehmet'e anlatıyordu bir tek, «sığınma duygusu. Karşılıksız bir aşkla ilenmiyor, bütün beklediği kendisine acınması.»

«Belki,» diye yanıtladı Mehmet. Bülbülün'ün yüzüne dostlukla bakmıştı galiba. «Ama ne kadar gözüyaşlı bir müzik... Besteler, ah'lar of'lar...»

«Öyle düşünmüyorum ben. Bir dönemi, bir dönemin toplumsal hayatını, töresini yansıtıyor. Kabul etsek de etmesek de, bu, biziz. Bizim havatımız.»

«Bayağı bir hayat,» diye atıldı Şadiye. (Aşk, insanı ne kadar kötüleştirebiliyordu!)

«Bütün bu kırık aşklarda kırık hayatları da görmek olası. Her şey horlanıyor, küçük görülüyor şimdi. İlericilik ya da entellektüellik adına yapılıyor bu, ama ilericilik değil. Ut sesinin, su gibi akan bir kanunun insanlığa hiçbir şey söylemediğini, içimizi iyilikle donatmadığını kim söyleyebilir...» İçini çekti Bülbülün, hafifçe doğruldu; «Belleksiz bir toplum olma yolundayız biz.»

Bülbülün mü söylüvordu bunları; ne tuhaf; demek süslü felsefeci göründüğü kadar boş değildi. Ve Şadiye'ye kızmayacak kerte onurluydu. Sadiye alay etmek istemişti.

«Bu şarkıların kırıkdökük ayrılık sözleri ilk bakışta gülünç, bayağı gelebilir. Ama onları yazan ve besteleyenlerin, artık kaybolan bu insanların duygularında içten. hem de yüzdeyüz içten olduklarını fark etsek... Fark edebilsek yani; hiç de bayağı olmayan, onurlu acılar yaşadıklarını kavrayabiliriz.»

«Kaçmak istiyorum ben,» dedi Mehmet, gülüyordu, «bu duyarlıktan kaçmak istiyorum.»

Kim istemiyordu ki!

Hafif bir rüzgâr esiyordu. Kale nereden

geldiği belirsiz ışıklarla zaman zaman aydınlanıyor, kunt duvarlarda boz bir ışıltı geziniyordu. Vakit çok geçti herhalde. Kale duvarına bitişik diskotek'ten ses seda kesilmişti. Uzakta itişip kakışan gençler, dalgakıranın kayalarında bir şişeyi parçaladılar ansızın; belki bir şarap şişesi: tuzla buz olmuştur.

Artık pek konuşulmuyordu. Tektük sözler de herkesin yanındakine yönelttikleriydi. Dalgakıranda, gecenin ileri saatleri, hep böyle etkileyici bir dinginlikte oluyordu. Diskotek'lere, geceyarısından sonra da açık olan çöpkebapçılarına, bu yıl moda haline gelmiş tavernalara gidenler dalgakırandaki güzelliği önemsemiyorlardı besbelli. Ama o ışık yeterdi yalnız, denizden gelerek Kale'nin kunt duvarlarını aydınlatan. İnsan burada uyuyabilirdi, sözümona lüks Kalyon Oteli şimdi büsbütün gülünçleşmişti Gökmen'in gözünde. Ama orayı isteyen, doğadan, 'korkunç' böceklerden kaçan Belkıs'tı ve Belkıs'a itiraz edilemezdi. Hem, belki de sabaha karşı dalgakıran iyice serin ve ıslak olacaktı, öyle görünüyordu.

«Kalkalım mı?» diye sordu Belkıs.

Korkut kendisine bir şey buyrulmuşçasına hemen ayaklanmıştı.

Kalktılar. Rifat'la Bülbülün bir ara yanyana durdular. Belkıs'ın duvara çıkması için elini uzatıyordu Korkut. Şadiye, Rifat'a eğilerek, «Yardım eder misin?» dedi. Bay Ölüm, geçkin kızı belinden hafifçe kucakladı. Gökmen gerisini görmek istemedi. Duvara çıktı ve yürüdü; çıkarken güçlük çekmişti kısa boyluluğu yüzünden. Şimdi rüzgâr sertti. İnsan güçlükle, düşeceğim korkusuyla yürüyordu. Merdivenlere dek yürüdüler tek tek, sırayla. Gerçekten kaçmak istiyordu Gökmen - defterine yazmaya ihtiyacı vardı. Rıhtım yoluna indiklerinde rüzgâr yeniden kesildi. Kırlangıç tekneler, guletler demirlemiş duruyorlardı. Kimi teknelerde hâlâ ışık vardı.

Ötekiler arkada kalmışlardı.

Bülbülün'ün sesini işitti Gökmen:

Bir teselli ararım nerede bu acaba

Bodrum'da her gece, bir öncekinden daha müthişti. İnsan bir yeni geceye dayanamayacağını hissediyordu.

Bülbülün'ün sesi dalgalanıyor, bomboş rıhtım yolunda yükseliyor, sonra da eriyordu. Daha bir saat kadar öncesinde, şu diskotek'ten kulak zarı yırtabilecek pop müzik yankılanmıştı. Orada da insanlar vardı, başka, değişik insanlar; dans ediyorlardı - kimdiler? Onların 'Türk musikisi' konusunda düşünceleri neydi? Türkiye böyleydi: bu ülkede birbirine benzemeyen yüzlerce hayat ve töre yaşanıyordu. «Belleksiz bir toplum oluyoruz...» demişti Bülbülün. Her şey unutuluyordu gerçekten.

İşte Belkıs, yine Gökmen yokmuşçasına davranıyordu. Bir gecelik ilgi, yakınlık sona ermişti. Kaç gündür yüzüne bile bakmamıştı genç kadın, aldırışsızdı. İşte bundan sonrası böyle inişçıkışlarla geçeceğe benziyordu. Dostlukla acıma duygusunu ilgisizlik, aldırışsızlık izleyecekti herhalde.

Sonra herkesin burada nasıl yaşayabildiğini sordu Gökmen, içinden, burada, bu cehennemde... Ama başkaları değişik yaşamlar sürüyor olabilirlerdi. Herkesin acımasız, dengesiz, sarsıntılı olduğunu düşünmek yanlıştı. Birçokları belleksiz bir yaşamı seçerek mutlu olabilirlerdi, görünüşe bakılırsa mutluydular da. Öyleyse bir sorun yoktu.

Artık onları beklemek istemiyordu. Adamakıllı arkada kalmışlardı. Otele yalnız başına dönebilirdi, onlarla arasında hiçbir bağ yoktu, üstelik odası tek kişilikti, yatağı tek kişilikti.

yangının günleri
sayrıl ve sonsuz
sayrıl ve sonsuz

benimle birlikte bir tatil kasabasından dönen şeytanminaresi yaşadıklarımızın karanlığını uğulduyor

kimsenin işitemediği azgın böğürtülerimiz öldüğümüzü ve çağa yaraşır biçimde plastik çiçekli çelenklerle bir kanalizasyona gömüleceğimizi müjdelemekte

ve kimbilir yazamadığım kaçıncı şiir

Nabii, herkes her şeyi ne kadar iyi biliyordu, yanlarına varamıyordunuz bilgilerinin - Gökmen bu insanlarla (ötekilerle) neden hâlâ bir arada olduğunu kavrayamıyordu. Üşengeçlik mi? Yalnızlık kaygısı mı? Kimbilir... Yine birlikteydiler ve Bodrum'a beş altı kilometre uzaklıktaki bir 'tatil sitesi'ni geziyorlardı. Konutlar henüz bütünüyle bitmemişti. Korkut, büyük kent yaşamasının 'ikinci konut' istemini ille gerekli kıldığını ileri sürüyordu. Çalışan insanın dinlenmeye de ihtiyacı varmış. Şadiye yapıları beğenmemişti, özel mimarinin kötü bir taklidi gözüyle bakıyordu. Bay Ölüm'ün gözleri, Belkıs'ın çıplak sırtındaydı (giysi dekolteydi). Mehmet'se, 'ikinci konut' gereksinmesine gülmüştü; daha insanların büyük çoğunluğu, hele emekçiler, başlarını sokabilecek bir yer bulamamışken... şimdi Korkut'la ikisi tartışıyorlar. Korkut özgür girişimden yana olduğunu, Türkiye'nin ancak kapitalizmle kalkınabileceğini belirtiyordu. Mehmet bu düşüncenin bir aşama olduğunu, ama son nokta olmadığını belirtiyordu. Korkut'a sorarsanız, dünya sosyalizm yüzünden batacaktı. Bütün totaliter rejimler gibi komünizm de, insanlığa mutsuzluk getirebilirdi ancak... Mehmet soğukkanlıydı; bu görüşün modası geçmiş, çağdışı bir tutuculuk ve bağnazlık olduğunu yineledi. Bülbülün'le Belkıs birlikte yürüyorlardı; genç kadın, kulağı küpeli felsefecinin koluna girmişti.

«Sonuç olarak, böyle bir tatil sitesi girişimine karşı mısın sen?» diye sordu Korkut.

«Bunu yanıtlamak,» dedi Mehmet, çevredeki bembeyaz konutlara bakarak, «oldukça güç. Yanlış bir büyüme bu. Haksız, dolandırıcı, kapkaççı bir gelişme.»

«Siz komünistler her şeye karşısınız zaten.»

«Küçük bir hesap işlemi yeter. Olsa olsa beş on bin kişinin yararlanabileceği bir site oluşturuluyor. Elli milyonluk bir ülkede...»

«Evet, ama, ev sahipleri konutlarını kiraya verebilecekler isterlerse, ucuz bir dinlenme olanağı.»

Burada turistik işletmeciliğe dönük evler, küçük bir otel, bir motel ve çadırlık kamping yerleşme bölgesini oluşturuyordu. Arazi çoraktı. Yeni yeni kızılçamlarla fıstık çamları yetişiyordu. Kimi alanlara yeşillik ekilmiş, çiçeklendirmeye önem verilmişti. Gelgelelim arazi çoraktı.

Korkut, konutların dışında, toplumsal hayatı zenginleştirecek başka kuruluşların da unutulmamış olmasını övüyordu: lokanta, çocuk bahçeleri, odeon, marina tesisleri... Mehmet bu 'odeon' ve 'marina' sözcükleriyle alay etti. Marina tesisleri... yani tavernalar, balıkçı meyhaneleri, liman teknik servisi falan. Yoo, Mehmet buranın mimarisiyle, yerleştirme projesiyle alay edemezmiş; sonra da Belkıs'a yaklaştı Korkut, «Sevdin mi burasını?» diye sordu. Genç kadın omuz silkti; o, insanların hemen hiç olmadığı, bir 'yerleşmeme' bölgesinde yaşamak istiyormuş. «Aldın mı cevabını,» dedi ansızın Rifat: futbolcunun böyle beklenmedik ataklıkları oluyordu. Fakat herkes birbirine ne kadar düşmandı! Şadiye'yle Korkut aynı anda, kötücül gözlerle süzmüşlerdi Rifat'ı. O da çekingen, başını önüne eğmişti. Bir tek Bülbülün'ün bakışları iyicildi şu an.

Hayat çok garip ve ikilemliydi. İçlerinde

hepsi Bülbülün'den tedirgin oluyordu. Altın halka küpe takmış garip adam, onlara, görmek istemedikleri, bilinçaltına ittikleri bir şeyleri çağrıştırıyordu ve olanca garipliğine karşın iyicil kalabiliyordu da. İnsanların ilişkilerine, davranışlarına ve yargılarına saygılıydı süslü felsefeci; Rifat'a duyduğu yasak aşk, yine de onun horlanması, toplumdışı sayılması için yeter bir neden sayılıyordu. Zavallı Bülbülün! Ama zavallı olan yalnız Bülbülün değil ki, çirkinliğim nedeniyle mahkûm edilmiş olan zavallı ben bir yandan da, zavallı şair Gökmen!

Çam ağaçları ancak yüz santim kadar büyüyebilmişlerdi. Zamanla serpileceklerdi. Çevredeki yapılar, konutlar hoştu. Dış görünümüyle seçkin bir tatil yeriydi gezdikleri yer. Gelgelelim Mehmet'in söyledikleri de doğruydu, pek az insan yararlanabilecekti konutlardan. Toplumsal sorunlar... hayır, toplumsal sorunlarla ilgilenemeyecek kadar mutsuzum. Beni hiçbir zaman çekmedi toplumsal sorunlar. Yaşamı boyunca yalnız bırakılmış, horlanmış, ezilmiş bir insandan komünist olmasını istemek kimsenin haddine düşmemiştir! Mehmet'in savları, inançları çekmiyor beni; komünizmin ezilen insanların tümüne güvenceli yarınlar getirebileceğini sanmıyorum. Tanrım niçin bu denli inançsız ve hiçleyiciyim! Bir şeyler konuşuyorlar orda, arkamda, seslerini işitiyorum, tek tek hepsinin sesini, ayrı ayrı, tınılarından tanıyorum şimdi kimin konuştuğunu, demin kimin yanıtladığını, ama kavrayamıyorum neler söylediklerini... Bu ağaçlar da cüce benim gibi, bu ağaçlar da boy atamamış şimdilik!

O sara'yı çağrıştıran sarsıntı yeniden yakasına yapışmıştı. Yüreği daralıyordu. Ölecekmiş gibi hissediyordu kendini. Konutlar, bodur çam ağaçları, ötelerdeki deniz karmakarışık bir görüntü oluşturuyordu. Kasvetin burgacına kapılmıştı. Nasıl kurtulacağını bilemiyordu Gökmen.

Evet, ötekiler için kurtuluş olasıydı. Belkıs, çevresindeki erkeklerin ilgisiyle mutluydu. Bu konuda genç kadının açgözlülüğüne diyecek yoktu (onu sevmediğini hissediyordu Gökmen); herkesin, hattâ Bay Ölüm'le kendisinin, o kadar horladığı kendisinin bile ilgisine açıktı Belkıs, hele bu ilgilerden bir yoksun kalsın... herkese düşman olabilirdi; herkese düşmandı. Şimdi Belkıs'ın koluna girerek yürüyen, o bodur çam ağaçlarını küçük çocuklarmışçasına okşayan Bülbülün için kurtuluş, Bay Ölüm gibi serserilerle düşüp kalkmaktan geçiyordu; süslü felsefeci - tıpkı Müşerref hanım gibi - genç erkeklere para yedirmeyi göze alabiliyor, hiç olmazsa bir süre, kendi eğilimlerinin doyumunu sağlıyordu, kuşkusuz buna dayanmak da bir meseleydi, öyle herkesin kaldıramayacağı bir onur kırıklığı. Aynı düzeni birkaç zamandan beri Şadiye kurmaya çalışıyordu, Nietzsche'nin görüşleri herhalde batkıya uğramıştı; ama belki de Bay Ölüm'ü yaratıcılığın bir parçası, bir ögesi olarak görüyordu Şadiye. Mehmet'e gelince; marksizme karşı olabilirdi insan - şiirlerinin bir türlü geniş okur kesimlerine ulaşamaması da bu yüzden değil miydi -, ama Mehmet'in saygınlığını itirazsız kabul etmek gerekiyordu, ince ve değerli bir insandı, bireysel değil, toplumsal kurtuluşu arıyordu, düşüncelerinde içtendi. Semra'yla niçin anlaşamıyorlardı? Niçin evlilikleri boyna sarsılıyor ve Semra (Semra gibi bir kadının Müşerref hanımın sevgilisine konyak kadehi uzatması anlaşılabilecek bir iş midir) yaşamı hiçlemeyi bir çıkış yolu gibi görüyordu. Korkut: evet, herhalde tatil sitesinden bir konut edinip edinemeyeceğini düşünüyordur, palazlanan genç işadamı! İşte yavaş yavaş, yaşamlarının akışına uyarak, acılar çekmeyerek kurtuluyorlardı ötekiler. Kendisi saralı hastalardan farksızdı. Kasveti yenemiyor, her geçen gün biraz daha çöküyordu. Şiirleri beğenilmemişti, özlemleri gerçekleşmemiş, ta-

sarladığı oyun kâğıda dökülememişti - bütün tasarımları yarım kalıyordu.

Ama boy atmış, yılları yenmiş başka kızılçamlar da vardı yörede. Ötelerde yükseliyorlardı. Mehmet onları gösteriyor, böyle bir tatil sitesinin gerçekleştirilmesinde kızılçam ormanlarının ne ölçüde 'tahrip' edildiğini soruyordu Korkut'a. Daha doğrusu, bir soru değil, bir saptayımdı. Korkut, ormanların tahrip edilmediğini, belli bir tasarım çerçevesinde kesildiğini, gerekli yerlerdeyse korunduğunu savlıyordu. «Boş ver,» dedi Mehmet, «tekne yapımı için bütün ormanları, sedirağaçlarını mahvetmişler buralarda. Şimdi de ikinci konut ihtiyacınız için kesip öldürüyorlar.» Korkut savlarını yineliyordu.

Yöre ağaçsız sayılabilirdi. Evlerin mimarisi güzel olmakla birlikte, Bodrum'un eski yapılarındaki ruhu taşımıyordu. Buraya gelip yerleşecek olan insanlar da değişik bir yaşamın, yeni zamanların kişileri olacaktı. Mehmet böyle söylüyordu, kendisinin geçmişe tutkun olmadığını belirtiyor - kime anlatıyordu bunları, onu dinleyen yoktu ki -, ama çarpık bir iktisadın yaşamı tükettiğini ifade ediyordu. Çarpık bir iktisat: ikide birde söylerdi bu sözü Mehmet.

«İkinci konut, eğlence birimleri, insanın dinlenme gereksinimi falan derken...» Çevreye hüzünle bakıyordu genç adam, kısık yeşil gözleri sanki buğuluydu; «İnanılmaz bir bencillik bu: ağaçları kesiyorlar, üç yüz, dört yüz zengin, tekne sahibi olabilsin diye ormanlar yok ediliyor. Doğayı kişisel çıkarlarına, iğrenç zevklerine bir araç sayıyorlar. Bodrum zaten çorak bir yer. Sonra... sonra hiçbir şey kalmayacak. İnsan ruhu okşanmayacak artık. Küçük çıkarlar uğruna hayat öldürülüyor, hiçbirimiz ses etmiyoruz!»

Semra, «Şimdi de ormancılığı tuttu Mehmet'in...» dedi.

Mehmet, dargın baktı karısına.

Bir rüzgâr çıkmıştı. Akşama doğru, denizden mi karaya, karadan mı denize estiği bellisiz bir yel ortalığı kasıp kavuruyordu. Fakat hava yine de sıcaktı. Tatil sitesini gezmek önerisi de Bülbülün'den gelmişti. İki jeep'le pazarlık etmişlerdi. Jeep'ler ötede duruyorlardı. Bütün konutlar, otel, kamp yeri çok geçmeden, belki de gelecek yaz, dolacak, yüzlerce, binlerce insan akın edecek, lokantalar işleyecek, tavernalardan bayağı şarkıların ezgileri dalgalanacak, açıkhava tiyatrosu tamamlanırsa kimbilir ne abuksabuk oyunlar da oynanır... ama benim yaşadıklarım, şu an duyumsadıklarım hep aynı kalacak... hep aynı hayal bir de... Mehmet'in inançlarını, mücadelesini de paylaşmıyorum ben, terk edilişini de Mehmet'in, umutsuz evliliğini de... oysa birbirine yakın iki insan gibiyiz tekneye dönüştürülmüş kesik ağaçlar önünde, kızılçamların geniz yakan kokularını duymayarak, hiçbir şey bilmiyoruz ve çok yalnızız, ama Mehmet bir umut, bir vazgeçmişlik, öyle ya, kendisiyle uğraşmıyor o, tatil sitesine daha yıllarca adım atamayacak insanlar olduğunu söylüyor, onların yaşamlarını savunmaya çalışıyor ve ilerde bizi bekleyen jeep'ler, birazdan binip kasabanın kendisine döneceğiz, akşam olacak...

Jeep'lere bindiler; dönüyorlardı.

Gökmen güneşe baktı, yine göz kamaştırıcıydı, ama iyice batıya kaymıştı. Deniz kaybolacaktı tatil kentinden çıkar çıkmaz, şimdi kırışıklıydı; tatil kentinden çıkar çıkmaz deniz kaybolacak ve tepeler başlayacaktı, çorak tepeler yine, koylar, kıyıya inen dik kayalıklar artlarında kalacaktı. Belkıs. Bülbülün ve Semra'yla birlikte öteki jeep'e binmişti; tabii Korkut da. Öteki jeep önlerinde yol alıyordu. Kızgın akşam güneşi, Belkıs'ın sol omuzuna vuruyor, taşıt sarsıldıkça, ışık ve gölge yer değiştiriyordu.

Fırtına. Uyuyamadığım için aşağıya indim. Danışmadaki genç çocuk hâlâ yatmamış. Fırtınanın çabuk geçeceğini, yağmurun bir iki saat içinde dineceğini söyledi bana. Ağustosun ilk günlerinde ille bir yağmur yağarmış. Fırtına geçecek. Bir süre kapının önünde dolaştım, kumsal vıcık vıcık. Kıyıdaki tekneler, motorlar sağa sola kayıp duruyor. Kimseler yok sokakta. Yağmurun içimdeki sıkıntıya iyi gelmesi gerekirdi. Hâlâ ve yalnız Belkıs'ı anımsıyorum. Bütün çağrışımları yitirdim, yağmur başka çağrışımlarla gelmeliydi oysa. «Az sonra düzelir hava,» diyor danışmadaki genç çocuk; üşümüşsem battaniye verebilirmiş. Yağmur serinlik getirmedi, fırtınaysa cehennemsi bir esintiyle yüzümüzü paralıyor.

Fırtınadan sonra, yarın sabah her şey canlanacaktır. Renkler daha belirginleşir; bilirim. Deniz kırışıksız olur artık, Kale aynada yansılarına eğilir. Onlar ya duymuşlardır yağmurun sesini, ya da kesintisiz uykularında işitmemişlerdir. Coşan doğaya sevinçle bakarlar yarın, denize girerler. İçimdeki kasvet, hayatımın göçtüğünü, zamanı kullanamadığımı, her şeyin boşa geçtiğini yineleyip duruyor; bu sabaha karşı, kendi yitik gençliğime, ortayaşlılığıma EYVAH ünlemini konduruyorum. Yarın, doğayla birlikte ben dirilemeyeceğim - öyleyse niçin yaşıyorum? Hâlâ. Bu umutsuzlukla kime yararım dokunabilir ki?

Çelişik duygular ve düşünceler içindeyim. Beni sevseydi, talihim değişir, insanlara, yeryüzüne başka bir gözle bakabilirdim. Mücadele etmenin bir anlamı olabilirdi o vakit. Şimdi her şey yıkık. Kırk yaşıma gelmeden çöktüm.

Sonrasını görebiliyorum: geri dönülecek, 'cehennemde bir mevsim' geçecek ve geri dönülecek; kısırdöngüden kurtulamayarak, bir 'iş' yerinde her gün 'reklam metinleri' üreteceğim, şiir yerine reklam metinleri; küf kokulu bir bodrum katında günler geçecek, hep aynı hayal

ardında sürüklenip duracağım. Çürüyorum ben; gündüz ve güneş, gece ve yağmur iyileştirmeyecek beni.

Kayıtsız kalınamayacak olaylar. Kaygı dolu bir akşam yemeği. Öyle sanıyorum ki, insanlığımızı bütünüyle yitirdik.

Akşam, yemek için, kıyıdaki lokantada buluşulmaya karar verildi. Herkes oraya gelecekti. Bülbülün'le Bay Ölüm nedense geciktiler. Ben yine herkesten önce geldim lokantaya - on dakika kadar sokaklarda aylak, başıboş gezinmeme karşın. Hepimiz buluştuk. Korkut onları beklememizi önerdi; çok acıkmış. Şadiye karşı çıktı; 'Rifat'a ayıp olurmuş. Garsona iki kişi daha beklediğimizi söyledik.

Gün batmıştı. Sular koyu yeşil ve mordu. Bülbülün; Gökmen tam da eski limanın oralara, teknelere ve bir açı değiştirimiyle denize bakarken geldi. Tek başınaydı. Rifat yanında değildi. Küçük deri çantasını kolunun altına sıkıştırmıştı. Gökmen usanç dolu hissediyordu kendini; niçin geç kaldığını bile öğrenmek istemiyordu Bülbülün'ün. Ötekiler, «Nerde kaldın? Rifat niye yok?» diye sorup duruyorlardı. Bülbülün titriyordu. (Deniz, hafif hafif köpürüyordu; fakat rüzgâr sertleşirse, sular oturdukları masaya dek sıçrayabilirdi.) Süslü felsefeci, küçük deri çantasının fermuarını açarak, zarfı yapıştırılmış bir mektup çıkardı ve Şadiye'ye uzattı. Sanki kendisine sorulanları işitmemişti. Oyun sürüyordu; evet-evet, kaç perde olduğu belli değildi bu acıklı güldürünün. Sular, lokantanın önünde, lambaların ışıklarını yansılıyordu.

«Nedir bu?» diye sordu Şadiye.

Bülbülün zor işitilir bir sesle, «Rifat...» dedi, «sana yazdı.»

Şadiye hepsinin gözleri önünde mektubu yırttı. Masada garip bir hava esmişti hemen.

Korkut, çatalını siliyordu peçeteyle. Semra'nın elleri bir içgüdü gibi boş kadehte gezinmekteydi. Şadiye de heyecanlanmış olmalıydı, elleri titriyordu zarfı açarken. Bay Ölüm artık ne yazmışsa yazmış, üç beş satırlık mektup üstüste bir kaç kez okundu; Şadiye heyecandan bayılacak gibiydi, bir yandan da gülümsüyordu yarı çılgın bir ifadeyle. Belkıs'a baktı Gökmen. Genç kadın masa örtüsünün kırışıklıklarını düzeltmeye çalışıyordu nedense.

Şadiye, «Rifat beni çağırıyor!» diye bağırdı. Herkes geçkin kızı süzdü. O, sevincinden ne yapacağını bilemiyordu; öyleydi. «Birlikte, ikimiz... başbaşa yemek yiyelim bu gece diye yazmış!» Kâğıdı ve zarfı göğsüne bastırdı, Bülbülün'ü unutmuş gibiydi (Bülbül'ün ayaktaydı hâlâ). Yerinden kalktı sonra geçkin kız, masadakilerin donukluğuna aldırmamış görünüyordu; iskemlesinin arkasına asmış olduğu çantasını aldı, zarfı yerleştirdi serinkanlılıkla.

Belkıs, Bülbülün'e oturmasını söyledi. Yoksa yıkılacaktı o da. Şadiye'nin tersine bir mutsuzluk anıtı gibiydi. Şaşkın ve bitkin görünümüyle, yüzüne bakabilecek herkesin dikkatini çekecekti yüzde yüz. Otururken de fermuarı açık çantasını ters tuttu; bir ruj, bir de siyah göz kalemi Gökmen'in ayaklarına değin geldi.

Bakır çalığı dikenlerin tersine (bir rüzgâr alıp sürüklemişti demeti), göz kalemiyle ruju. yerlere kapanmaksızın verebildim geri. Neyse, bunu başardım. (Korkut kıkırdadı.)

Şadiye, «Ben gidiyorum,» dedi. «Yarın görüşürüz.»

Şadiye gidiyormuş. İnanılmaz bir şey bu. Nereye gittiğini biliyor mu ki bu kız... İnsanların hayat karşısında böylesine pervasız, böylesine onursuz davranmaları akıllara durgunluk verici bir şey. Ben gidiyorum dedi ve çantasını omuzuna geçirdi, kalın deri askıyı. Belkıs'a bakıyordu nedense. Ama Belkıs başını on-

dan yana çevirmedi. Cehennemde bir mevsimin tarihçisi ya da günlükçüsü olarak izledim.

Korkut, artık garsonu çağırabileceklerini söyledi. Sesi acımasız bir alaycılığın kıyısındaydı. Kimsenin onayını beklemeden garsona işaret etti. Mavi ipek gömleğinin üst düğmeleri açık bırakılmıştı, sağa çarpılmış yakasından sararmış fanilası görünüyordu.

Bülbülün soğukkanlı kalmaya çabalıyordu. Dökülen eşyayı (herkesi adamakıllı tedirgin edebilecek bir ruj ve bir göz kalemi) çantasına yerleştirdi, fermuarı çekti. Belkıs'a gülümsedi.

Belkıs hafifçe elini tuttu onun. Ama Semra, kişiliğine çok uygun düşen bir hırçınlıkla Bülbülün'e bağırdı: «Senin yerinde olsaydım iki tokat atardım!» Kimse yanıtlamadı. Kime atacaktı tokatları Bülbülün; Şadiye'ye mi, yoksa Rifat'a mı? Belki ikisine birden. Ne tatildi ama.. her gün başka bir rezalet çıkıyordu. İçini çekti Gökmen - kendisi de bastırılmış isteklerle çırpınıp duruyordu. Herhalde Belkıs, Bülbülün'e acıdığı kadar, Bay Ölüm'ün 'nihaî' seçiminden de tedirgin olmuştu. Meselenin bulanık hiçbir yanı kalmamıştı; Bay Ölüm, Belkıs'a yiyecekmiş gibi bakmaktan cayıyor, Şadiye'yi akşam yemeğine çağırıyordu.

Garsona içkiler ve meze söyleniyordu ki, beklenmedik bir şey daha oldu: Bülbülün masadan fırlayarak, Şadiye'nin arkasından koştu. (Kimse engelleyememişti Bülbülün'ü.) «Şadiye! Şadiye!» diye haykırdığından bütün lokanta dönüp ona bakmıştı. Süslü felsefeci masalara, iskemlelere, insanlara çarparak lokantadan dışarı çıktı. Sokakta, Şadiye'nin gitmesi gereken yönde koştu. Garson alışkın bir bakışla bekliyordu masanın başında.

«Olacağı buydu...» diye patladı Korkut; az önce bilmemne balığının (tıpkı kılıç gibiymiş lezzeti) 'kaç para' olduğunu sormuştu.

Ama kimi suçlayabiliriz ki? Suçlamak, mahkûm etmek, hele insan ilişkilerinde, neyi dü-

zeltir. İnsan ilişkileri yaptırımsızdır. Korkut'un değer yargılarıyla yaklaşamam bu kaygılar gecesine.

Fakat ortam yatışmıştı. Masada konuyla ilgili hiçbir şey konuşulmadı. Herkes kendiliğinden varmıştı bu karara. Başka masaların da merakı çok geçmeden aldırışsızlığa dönüştü. Şadiye'nin arkasından koşan Bülbülün imgesi unutulmuştu.

Yalnız Korkut, Şadiye'nin kınanamayacağını söyledi; Bay Ölüm'ü hiç olmazsa doğal hayata çekiyormuş Şadiye. Oysa meselenin ardındaki kâğıt para hışırtısını işitmemek imkânsızdı. Doğal hayatın, sağlıklı cinselliğin -Korkut böyle niteliyordu- parayla satın alındığı ilk kez görülmüyordu tabii. İnsan ilişkileri, kimbilir daha ne kadar uzun bir zaman böyle tökezleyecekti. «Kız, oğlanı pislikten kurtardı,» demişti Korkut, kaba kaba gülmüştü, «lâğımcılıktan...» Gelgelelim Belkıs'ın iğrenerek yüz buruşturması üzerine susmuştu 'işadamı'. Şadiye, üçüncü küme ya da mahalle takımı futbolcularından solaçık Rifat'ı doğal hayata çekiyormuş. Demek ki Şadiye çekici, etkileyici bir insan; bu başarısını neye borçlu acaba, hangi üst-özelliğine. Üst-insan Şadiye... Ya Bülbülün? Düne kadar o da bir yerlere çekip götürüyordu paylaşılmayan futbolcuyu. Futbolcu da bacaklarını uzatıp, yan gözle Belkıs'ı süzüyordu. Hangisi doğal hayatın bir tasviri şimdi bütün bunların?

Suya yansıyan renkli ampuller gerçekten üzüntü vericiydi. Mehmet durup dururken, çocukluğunda, bayram günleri renkli ışıklarla aydınlatılmış suları anlatmaya başlamıştı. Gülüyor ve «Bir insan ikide birde geçmişini hatırlarsa, işi bitiktir...» diyordu.

ŞAİR GÖKMEN (yankılı, düşsel bir sesle) — Sayın Baylar Bayanlar, oyunumuz tepe-

den tırnağa karalar giymiş insan ilişkilerinin öyküsünü anlatacak size. Issız bir akşamüstü, bir dalgakıranın çıplak, bütün gün güneşle kızışmış taşlarını gözünüzün önüne getirin. Kimseler kalmamıştır dalgakıranda. Ama dikkatli bir göz, dalgakıranda gezinen insan ilişkilerini nasılsa fark eder. Rüzgâr bu kapkara ilişkileri ordan oraya savurmaktadır. Vınlayışlar, uğultular, azgın bir üfürüş kulaklarınızı doldurur; serseme çevirir sizi. Burada gördüğünüz ilişkiler, sıradan bir dinlence kasabasının gündelik, yalın yaşamına uymaz. Belki de denizde boğulmuşların acıklı serüvenlerini, eski söylencelerin bu hayalet kişilerini anımsamanız gerekecek. Dalgalar, sivri kayalara çarpmaktadır. Dalgakıranın bitişiğindeki Kale acımasız bir yaşamı simgeler. Az sonra perde açılacak ve betimlemeye çalıştığım bu dekoru göreceksiniz. Dalgakıranın ucunda, deniz fenerine sırtını dayamış oturan, genç, güzelliği gözler kamaştırıcı kadın, oyunumuzun baş kişisi; öyküleyeceğimiz insanî ilişkilerin yaslar tutmasına yol açmıştır. Bu kötülük tanrıçası yüzünden ikinci sınıf bir şair aklını kaçırmış, evli bir kadın alkolik olmuş, bir işadamı batkıya uğramış, kadınsı bir erkek yakışıklı sevgilisini geçkin ve yüzüne bakılmaz bir kıza kaptırmış, alkolik kadının kocası da 'çağsama'ya tutulmuştur. Oyunumuzun konuşmaları size abuksabuk gelebilir. Ama unutmayın ki, tiyatrodasınız. (Bir uçtan bir uca yürüyerek, perdeyi açar.)

üçüncü bölüm

eprimek

Yüksek sesle konuşsa, sesi pürüzlü çıkacaktı; saatlerdir konuşmamıştı. içimden konuşuyorum ya, bir joyce romanı, bir iç ses. Bu iç sese eşlik eden tıkırtılar vardı. Evin dilini öğreniyordu usul usul: dolapların, döşemenin gıcırtısı, pencereden sızan rüzgârın uğultusu, yağmurun camlara çarpışı, en baskını da saat. Kalorifer yeni yandığından oda hâlâ soğuktu.

maceranın sonuna geldik. kaç gün sonra gömerler? yağmur daha sürerse, cenazeye de kimse gelmez. Yoksa cenazeye birilerinin mi gelmesini istiyordu? İnsan, ölümün eşiğinde ne saçma şeyler düşünüyordu; alay etmeye çabaladı Mehmet. Kalabalık cenaze, ağlaşan kadınlar, birkaç çelenk - çelenklerden iğrenirdi.

Semra'nın «Yüzünü değiştirelim, siyah renk içimi boğuyor...» diye tutturduğu çiçekli kadife koltukta oturuyordu; daha önce, masa başında, geceleyin Belkıs'la karşılıklı. Ama Belkıs gittikten sonra tek satır yazamamıştı: uzun bir mektup. Her şeyi yazmak istemişti.

«Gidiyorum Mehmet.»

«En iyisini yapıyorsun.»

Durdu. Saatin tiktaklarını dinledi. Kırgın ayrılmıştı Belkıs; ona anlatamazdı, kimseye anlatamazdı. Saatlerdir yalnızdı. Belkıs geceyarısını epey geçe gitmişti; artık sabaha karşıydı; taksi istemeyerek, «Yürümeye ihtiyacım var,» diyordu. Niye ihtiyacı vardı yürümeye, bu yağmurda, bu soğuk sonbahar gecesi. Boyna konuşmasına karşın onun da sesi pürüzlü ve titrekti. Çoğu kez sözcükleri bulamayarak, Mehmet'in hatırlatmasını bekliyordu, bodrum... tepedeki ev... ıssız bir koy... yitik bir serüven;

belki de serüven olduğu için böyle. hayat bu kadar. ben bu sözü belkıs'a da söyledim. macera bitiyor işte. insan kendi hayatını bir serüvene dönüşmüş görürse... çaresizlikler içindeyim. Alay etmek, kendi kendisiyle eğlenmek istiyordu. ama tek başına olmuyor ki, dinleyecek biri gerekli.

«Gidiyorum Mehmet. Bodrum'a yerleşeceğim.»

Belkıs'a «Kimbilir belki bir daha buralarda olmam...» gibisinden sabuklanmıştı. Bir kararı mı açıklıyordu; kendimi öldüreceğim, artık direnecek gücüm kalmadı... belkıs kadar cesur değilim. Issız bir koyda ev tutup yaşayamam. Hayatının bir piyasa romanı gibi intiharla biteceğini, rüyasında görse inanmazdı; bir zamanlar inanmazdı. ama öyle sona eriyor. Belkıs haberi duyunca şaşıracaktı. ne yapalım, bağışlasın artık; intihar edeceğim diyemezdim ya durup dururken. Genç kadın acı çekiyordu; Bodrum'a yerleşeceğini söylemiş ve bir şeyler ummuştu. Çok hoştu; ince ve güzel. hayır hiçbir şey ummaya hakkı yok. birbirimizden bir şey ummaya hakkımız kalmadı bizim. yeni bir ilişkinin, özel bir ilişkinin beni kurtaramayacağını... ama belkıs seviyor. ne büyük bir yanılgı. ben de semra'yı sevdim. beni seviyor. onu sevdiğim anlar da oldu. ona söz vermedim. hayat bu kadar. keşke sevebilseydim. benden bir şey ummaya hakkı yok belkıs'ın. Bir yandan da saatin tiktakları değişmez bir düzenlilikte sürüyordu.

ölüyorum. yarına ve geleceğe inanarak kendimi öldürüyorum. kavranması imkânsız bir çelişki. ölmek ve yarına inanmak. Fakat nasıl değerlendireceklerdi? İçlerinden biri çıkıp da, 'yalnızlığın diyalektiğine' bağlayacak mıydı bu intiharı? Mutlaka yazmalıydı. Çünkü hepsinin ölümü, hele intiharı küçümseyen bir tutumları vardı; davranışları, yargıları kimi zaman çok acımasızcaydı. Bir marksist kendini öldürmez.

Ölüm karşısında hâlâ böyle konuşabilecekler miydi; yoo, öyle yersiz ağlamalar, anlamsız, boş ağıtlar istemiyordu. Sessiz, unutkan bir ölüm olmalıydı bu. şimdi de kalorifer borularının homurtusu, saati bastırıyor. Yalnızca bağışlanma ve kavrayış bekliyordu. Kendi başına olmasaydı şu an, Belkıs gitmeseydi, düşüncesinden cayacak mıydı? aman ne çok soru soruyorum! Saatin tiktakları. Renksiz bir sabah. Yağmur ve soluk renkler. işçilerin birleşmesi yasaktır ve kendileri için acı sonuçlar verir. en büyük şiiri marx'ın gençlik yazılarında bulduğumu da belirtmeliyim. ama biz işçi değildik. hiçbir zaman işçi olmadık. biz fikir işçsiyiz. Ruşen'i hatırladı; onu severdi, ne olursa olsun, aralarında ne geçerse geçsin, onu severdi: iki üç yıldır görüşmüyorlardı. Yaşamları ayrılmıştı. biz fikir işçisiyiz değil mi ruşen? nerdesin şimdi, ne yapıyorsun? Sözgelimi şu an ne yapıyordu Ruşen, uyanmış mıydı, kahvaltıda mıydılar, çocukları konuşmaya başladı mı... onlara kızmayı denedi, Ruşen'le karısına (Nebahat'in saçları uzundu, kestirdi mi). Artık gereksizdi, kızmak gereksizdi. İnsan, ölümle ödeşmesinde ciddi olmak zorundadır. Gerekli ağırbaşlılığı takınmalıydı. Herhalde kahvaltı ediyorlardı ve Ruşen, çayını içerek gazetelere göz atıyordu. Son bir kez onlara telefon edebilirdi. (Şadiye de saçlarını uzatıyordu. Kadınların böyle sorunları vardı.)

Sonra bir yerden, parlayan bir gümüş tel gibi rüzgâr esti. poyraz bile olsa, ben notos, güneyin yeli. Bir oyundu bu. Belkıs'a kendisinin Notos olduğunu söylemişti; güneyde, Bodrum'da, bir kumsala dalgalar vururken. Genç kadının uzun siyah saçlarını öpmek ve koklamak geçmişti içinden.

ne diyecekler, ne diyebilirler, alçak, korkak, bir marksist intihar eder mi hiç, dönek. Buna benzeyen sözler söylenecekti herhalde; ya Ruşen? Bir antimarksist... Böyle terimlerle tanım-

lamak modaydı. Ama Ruşen dostça bir yazı da yazabilirdi (yıllar önce bir mektup yazmıştı). Cenazeye gelecekler miydi; ne denirse densin, bu cenaze irkiltici olacaktı. Baskıların, vahşetin korkunç günlerinde çıldıranlar olmuştu, işkenceler, kanlı ihbarlar... onlara acınmıştı. Şimdi Mehmet'in de şaka kaldırmayacak biçimde çıldırdığı, aklını kaçırdığı düşünülecekti - bir intiharla. önemli değil. Garip bir çocuksulukla, herkesin kendine acımasını, ölümünden sonra kendisiyle ilgilenilmesini istiyordu.

bir düşünce değil artık, bir karar, kesin bir karar. Birden bu kendini öldürme düşüncesinden, canına kıyma tasarısından ürktü. Kaç zamandır her şeyi hazırlamıştı. Bir alışkanlık gibi doğal olmalıydı ölümü. Semra'ya yazılacak mektup kalmıştı bir tek; bir de mektubun içeriği - öyle ağdalı şeyler yazmak istemiyordu. Ama sahiden kaçıklık olabilirdi, Siyah kadifeye serpiştirilmiş alacalı bulacalı çiçeklerden biri üzerinde gezindi parmağı, çiçeğin dışına taşmamaya özen göstererek. **Hiçbir işe yaramadığımı gördüğümden**... böyle yazmalıydı Semra'ya, **hiçbir işe yaramadığımı gördüğümden.** Hiçbir işe yaramıyordu; kavganın dışında kalmıştı; artık çalışamıyor ve üretemiyordu. Kendi yaşaması boş, anlamsızdı. Her şeye yeniden başlamak çok güç, hattâ olanaksızdı. Artık gencelme çağında değildi; gövdesinin yorgunluklarını, derisinin gevşemesini, en önemlisi de belleğindeki zayıflamaları hissediyordu: yüzerken tıkanıyor (bu yaz, Bodrum'da), koşarken soluk soluğa kalıyordu. Tabiî bunlar engelleyici nedenler değildi yeni bir hayata başlamak için; ama bitkindi. Üstelik kendine ilişkin herhangi bir umudu kalmamıştı. Bir sabah uyanıp, sessizlik içinde, dinginlik içinde, bütün geçmişi unutmuş, geçmişi olmayan bir küçük çocuk gibi ayağa kalkmak nasıl gerçekleştirilebilirdi ki... Nereden başlamalıydı? Nasıl başlamalıydı?

Yanılgılarla, yanlışlarla, küçükburjuva alış-

kanlıkları ve bencillikleriyle doluydu bu yaşantı. İnsanları, ilişkileri kavrayamamıştı; hoşgörüden yoksun, yalnızlığın kötülüğünde, haksız yere başkalarını incitmişti. Dargın olduğu arkadaşları vardı; Ruşen ve Nebahat'le dargın gibiydiler, anlayışsız bir eleştirisi yüzünden (gençlerin, öğrencilerin çok okuduğu siyasal bir dergide yayımlanmıştı) Kerem'le bir daha konuşmamıştı. Güvenini yitirmişti, özsaygısını da. (Belkıs'a yakınlık duyamıyordu, aşktan uzak, bir ceset gibi yaşıyordu.) Hayat, Mehmet'e inişsiz çıkışsız, tekdüze bir akış gibi geliyordu. Meselenin dışına düşmüştü. Bir zamanlar «Hayatın büyük anlamı...» gibisinden sözler paralardı. Dargınlıkları nedeniyle çok pişman olmuştu - keşke dergiyi çıkarabilselerdi. Devrimi gerçekleştirecek işçi sınıfını tanıdığını nasıl ileri sürebilirdi - belki hep meselenin dışında kalmıştı. Sonra Semra'yla evlilikleri acıklı bir çıkmazdaydı; dost bile değillerdi, artık dost bile değillerdi. Semra bu 'cehenneme' dayanamayacağını söylüyordu ikide birde. Her şey korkunç bir açmazın boyunduruğu altındaydı.

İşte bu kez paçayı kurtaramıyordu. Yenilmek üzereydi. Kadife çiçekler dalgalandı, birbirine geçti. Eşyayı ve günün karanlığını bir İbsen oyunu kadar kasvetli hissetti.

Oysa evlilikleri, bir zamanlar, mutlu bir beraberlikti. Semra'yı sevmişti. Öteki kızlardan farklıydı okulda, yoo, güzel değildi, ama içten ve dosttu. Bir konser dönüşü ona evlenmelerini önermişti (elleri titriyor, titremeyi engellemek için boyna konser programını buruşturuyordu); «Neden olmasın,» demişti Semra yalnızca - sadelikte üstüne yoktu karısının. Gözleri yaşardı; annesinin . yokluğunda bir köşeye büzülen erkekçocukları gibi hissetti kendini: nasıl da düşkündürler erkekçocuklar annelerine! yoksa freud'a mı inanmaya başlıyorum; freud okumayalı ne kadar zaman geçti: o defterler kapa-

dık. İşte Freud bir yerden başını uzatmış, kendisini gözetliyordu. Bir tahtanın, cilâlı, gülağacı kaplama bir mobilyanın, bir dolabın ya da bir masanın yeniden çıtırdaması: bir Joyce romanı. Kitaplığın tozlu gözlerinde kalmıştı Freud; kitaplığın tozlu gözlerinde kalmıştı **Stephen Hero, Ulysses.** Ruşen'le saatlerce bilinç akımı yazarlarını tartışırlardı, Joyce'un Freud'a karşı olup olmadığını falan - sonradan Ruşen tavır değiştirdi, bu yazarlardan söz açmaz oldu, okul, kolej yıllarının ardından, politik yazılar yazmaya başlayınca.

Mehmet, Conrad'ın Uzakdoğu gezileriyle büyülenmişti; Virgina Woolf 'gerçek büyük saygısını' Conrad'a ayırdığını yazmıştı; fırtınalar, büyük yelkenliler, karanlık ırmaklarda fildişi tecimi, uçsuz bucaksız denizlerden sonra yapay bir uygarlık gibi ansızın beliren Britanya adası. Geçmişte kalmıştı; Hamlet'in kraliçe Gertrude'a tutkunluğu da. Bütün bunları anımsamak istemiyordu. İngiliz edebiyatının modernizmine, büyük Rus romanına hayrandı bir zamanlar. Tolstoy'un yapıtında duygudan kaynaklanmış büyük bir gizilgüç vardı. Hayır, Dostoyevski'den etkilendiğini yadsıyamazdı.

Ne kadar çok çay içerlerdi, boyuna Dostoyevski'yle Tolstoy tartışılırdı, yerli çaya kokulu İngiliz çayı katmak en büyük zevkleriydi: high grown Indian tea ith a unique flavour. Semra, Belkıs'a Queen Victoria adını takmıştı. Onların Korkut'la garip, iğreti ilişkilerine bir anlam veremezdi Mehmet; Korkut, Belkıs'a yaraşmıyordu. Dostoyevski böyle garip tutkuları anlatırdı işte.

Tekdüze ses: tiktak-tiktak... boyna tiktak. Ne çılgınca, diye haykırdı, ne çılgınca! Gelgelelim yine de yıkımları, yalnızlığı ve umarsız kalakalışı alt edemiyordu insan: hepsini yazmak istemişti. Saatlerce masa başında oturmuş, hayat ve insan ilişkileri konusunda bütün düşüncelerini bir mektupta saptamak istemişti.

Joyce, gündelik kavgalardan uzak kalarak, sanatta evrenseli aramaya karar vermişti, yurdundan ayrılırken. Bu yüzden adı gericiye çıkmıştı. Ruşen «Çok ince bir mesele,» derdi bunun için - tabii o zamanlar.

Coşkunluklar, sevinçler, umutlar geçmişte kalmıştı. Her geçen gün biraz daha karanlığa gömülüyordu. Gazeteleri açıp okumaktan ürküyordu sözgelimi. Cinayetler.

İntiharların ardından 'niçin yaptı bunu' diye sorulur; cinayetler içinse, 'niçin yaptılar bunu' diye.

Cinayetleri açıklayamıyordu artık. Belkıs'a da söylemişti dün gece. Genç kadın bütün toplum sorunlarından koptuğunu, zaten hiçbir zaman sosyalizme falan inanmadığını söylemişti; yanıtı böyleydi. «Bir zamanlar bir heyecana kapılmıştım Mehmet, sizlerin heyecanlarınıza. Beni meselenin dışında tut. Zaten hepimiz dağıldık.»

semra beni sevmiyor artık. hayatını yıktım onun. umutlarını kırdım, sevinçlerini. gece gündüz içiyor. konyak, bir kadeh konyak, soğuk, ölgün sonbahar günleri içini ısıtır insanın, kanını kızıştırır. çayın yanına ille bir kadeh konyak! soğukalgınlığına bire bir! yoksa ben mi sorumluyum düpedüz alkolik olmasından semra'nın, artık ne fark edecek, zayıflığımla çaresizliğimle bir hiç olarak, düpedüz bir hiç olarak. Gerçekten büyük bir bozgundu: yaşları otuzun hayli üstünde yitik bir kuşaktılar - küçükburjuva, bencil, kendini beğenmiş aydınlar topluluğu.

«Annemden kalma mücevherleri sattım. Üç beş parça elmas vardı. Evin bir yıllık kirası ödendi.» Ve topuzunu çözüyordu Belkıs, incili bir tokayı açarak.

neyse hepimizin aileden kalma üç beş parça elması var da, rantiye yaşayabiliyoruz. belkıs bodrum'a yerleşmek için satıyor mücevher-

lerini, ben dergi çıkarmak için. Dergi çıkmadan batmıştı.

Yaa, umutlar bağlanmıştı bu dergiye. Önce sosyalist kültür dergisi çıkacak, ardından kitap yayınına başlanacaktı.

Belkıs gidecekti; dün gece öyle söylemişti - Korkut'un kendisiyle birlikte gelmesinden yakınıyordu: «Dayanamıyorum ona.» Ama bu sözlerde gerçeğe uymayan bir şey vardı. Korkut'u hiçbir zaman gözden çıkaramazdı Belkıs. Kimse, küçükburjuva alışkanlıklarından kurtulamıyordu - yaşı otuzun hayli üstündeki aydınlar topluluğu arasında. Belkıs'la Korkut Bodrum'da kavga etmişler (Semra, Korkut'a bağırmıştı), sonra bir gün içinde barışmışlardı. Belkıs'ı anlamak güçtü; inceliğinde, kibarlığında başkalarına kendini beğendirmek isteyen bir özlem saklıydı galiba; özellikle de erkeklere.

Ruşen de kendini beğenmiştir. O eski mektubunda, Mehmet'in övdüğü yazının (politik bir tartışma yazısıydı) bir 'matah' olmadığını belirtiyordu Ruşen. Alçakgönüllülüğüne kanmak gerçekten olanaksızdı.

Bu çelişkiler içinde marksist olmaya kalkışmışlardı, çelişkileri törpüleyemeden. elmas kırıntılarıyla, miras artıklarıyla sürüklenen hayatlar. aydın olmak. komünizm. tembel tanrılar. Kapitalizmi yücelten iktisatçılar, insanın, doğa'nın ürünlerinin değerini salt emeğiyle arttırabileceğini belirtmişlerdir. Emek insanın hareket halindeki mülkiyetidir. Ama ayrıcalıklı, tembeltanrılar, yani toprak sahipleri ve kapitalistler, her yerde işçiden üstündürler ve işçinin uyacağı yasayı onlar hazırlarlar. tembel, üretmeyen tanrılar. Böyle biri olmak istememişti. Fakat işçi de değildi. Niteliksiz bir adamdı. Galiba ortayaş eşiğindeki kentsoylu kuşağın serüveni böyle özetlenebilirdi.

küçük hesaplarımız, bencil tutkularımız uğruna... Ama kimseyi suçlamaya hakkı yoktu. Anlaşamamışlardı, gürültü patırtı, dağıl-

mışlardı. Ruşen gizli bir uzaklık gütmüştü; gütmüş müydü, yanıtlamak zordu bunu. Ah her şey dağılmıştı! Kerem'in kuramsal eleştirisinde yukardan bakan bir tavır vardı. Kerem, 'bilinmeyen' adamdı. Ve Kerem'in yazısında, Ruşen'in üslûbunu, söyleyişini yakalamamak elde değildi. Mehmet çok üzülmüştü. Defalarca okumuştu Kerem'in yazdıklarını... böyle bir yazı, onca arkadaşken, aralarında tartışılmadan, gizlikapaklı yayımlansın - inanılır gibi değildi. Aybaşından, derginin çıkmasından birkaç gün önce, Ruşen'le karşılaşmışlar, Ruşen, Kerem'in böyle bir yazı yazdığından nedense söz açmamıştı. Sonra yazı, üstelik, Mehmet'in saygı duyduğu bir siyasa dergisinde yayımlandı: **Hegel'ci Kalmak.** Kerem, kendisini Hegel'de takılı kalmakla, Marx'ı kavrayamamakla **suçluyordu.**

Daha ne kadar oturacaktı burada, bu kadife koltukta, büzüşerek, kıvrılarak, dertop olmuş iğrenç bir tırtıl gibi. **Bunu niye yaptığımı sana uzun uzadıya anlatmak isterdim. Bir çılgınlık anında değilim. Serinkanlı, olabildiğince serinkanlı düşündüm. Hayatımın başkaları için çekilmez bir fazlalık olduğunu görüyorum. Sonra dün gece de eve dönmedin sen. Bu, açıkça benden usandığını kanıtlıyor. Seni suçladığımı sanma. Hayır; Semra, ölümümden hiç kimseyi sorumlu tutmuyorum.** Bunları mı yazacaktı; biraz gülünç değil miydi; fakat Semra'nın başına iç açmamak için üç beş satır yazması gerekiyordu. Her şeyi anlatan bir mektup yazmak isterdi.

Sırtı pencereye, balkon kapısına dönüktü. Ama yağmurun sesini işitiyordu.

Dergiyi çıkarabilselerdi, bu işlevsiz, bayağı, küflenmiş yaşamadan kurtulabilecek miydi? Başka insanlara, çalışan, üreten insanlara ve geleceğin yeni insanlarına söylenecek bir sözleri var mıydı? Kaç zamandır soruyordu bu soruları; şimdi olup bitenin açımlanmasına girişmişti; hazır mıydılar, eğitimleri, bilgileri bütünlen-

miş miydi, yoksa yeni bir yanlışa mı sürükleneceklerdi, yoksa böyle düşünmek de iğrenç bir konformizmden mi kaynaklanıyordu - kaç zamandır. «Dergi fikri bence de fena değil,» demişti Ruşen, «ama satışlar düşük.» Ruşen'de her zaman bir önder havası sezilirdi. Fakültedeki dersleri başka bölümlerden gelen dinleyici öğrencilerle dolup taşardı. (Şadiye'nin yargısına göre, felsefeyi ucuzlatırdı Ruşen, 'sıradan sözlerle öğrencileri tavlardı asistan doktor Ruşen Baran'.) Ya kendisi, Mehmet nasıl ders anlatırdı? Tutucu profesörlerle geçen, onların yanında sayıklanan bazı saatler: fakülte hayatı dayanılır gibi değildi. İstifa etmişti. İşte koridorun ortasında Nadir bey basbas bağırıyordu: «Siz Mehmet, ben bu kürsüde kaldıkça, öğrencileri zararlı fikirlerinizle donatamayacaksınız!» Marx'ın büyük bir insanlık düşmanı olduğunu söyleyen Nadir bey, savaş yıllarında Almanya'ya gitmek istemişti - acaba kendisine bir kürsü verilemez miydi, Hitler'in ırkçılığı boyutlu bir felsefeden kaynaklanıyordu kuşkusuz... Ah işte sesler, bağırtılar, tartışmalar, fakülte koridorlarında kaynaşan öğrenci toplulukları... «Bu komünistlerin hepsini kovmalı fakülteden,» diyen Nadir bey... Onun yanında asistanlığını sürdüremezdi elbet. Atkestanesinin altında Semra'yla buluştukları akşamüstleri, o günler; o soğuk limonataların tadında hep fıskiyeli havuzları anımsatan bir şey vardı. ne? bilinemez. Evet, bir dergi çıkaracaklardı. Politik mücadele için insan bağımsız olmalı: fakülteden ayrılışını biraz da böyle açıklamak istiyordu. **Sana, artık issiz bir kocan olduğunu söylediğimde;** atkestanesinin yeğin gölgesindeydiler yine, ışıklar kırılarak akıyordu kahveye; **«Ben çalışırım,» demiştin. Özverine hak kazandığımı da sanmıyorum.** yedi yirmi altı. bir dakikada bütün bir yaşam hatırlanabilir. bir dakikada her şeyi yeniden yaşamalıyım.

Saat koltuğa bitişik alçak sehpanın üstünde duruyordu. Zenith 8 jours. semra eskisi kadar titiz değil. sehpanın üstündeki dantel örtü kirlenmiş, dantelin gözeneklerinden tozlar taşıyor, masa toz içinde.

Elbet o denli güç değildi bir dergi çıkarmak, aylık bir sosyalist kültür dergisi. İlk üç sayının taslağı bile hazırdı. Kerem, ikide birde elmasların satışıyla alay ediyor, «Aristokratik bir sosyalizm bu,» diyordu, «yoksa bunu mu savunacağız?» İşte yaralayıcıydı bu anılar. Her konu, her mesele tartışılacak; açımlayıcı, yol gösterici, yönlendirici çevirilerin, marksist klasiklerden seçme parçaların yanı sıra özgül sorunları deşen yerli yazılara da yer verilecekti. Hiç unutabilir miydi; bir kez, Kerem'le Ruşen' in arkalarından bakmıştı, bir toplantıdan sonra giderlerken. Yanyana, konuşarak yürüyorlardı; hava soğuk ve sisliydi, kuru dallardan bir çerçevenin içine girmişler, sislere karışarak, sokağın dönemecinde kaybolmuşlardı. Çay fincanları daha koltuklara bitişik sehpalardaydı; onları biraz daha bu odada, yanında hissedebilmek için mutfağa götürmemişti çay fincanlarını, Semra'nın dönüşüne kadar... Sisten aylalarla çevrili bu iki insana yüreğinde ne kadar çok dostluk beslemişti! Ruşen'in mektubunu saklıyordu. Onun çok başarılı bir yazısına dayanamayarak, içinden geçirdiklerini kâğıda dökmüştü Mehmet. Ruşen de yine mektupla yanıtlamıştı: teşekkür ediyor, sevindiğini belirtiyordu. Arasa bulabilirdi mektubu.

«Bana da haber verebilirdin. Seni hiç bağışlamayacağım Mehmet!» Fakülteden istifa ettiği için Şadiye kıyametleri koparmıştı. Onu, eşyalarını toplarken (kitaplar, dergiler, Semra' nın hediyesi porselen bir köpek, küçük bir biblo), kapıyı vurmaya gerek görmeden içeriye girişindeki kızgınlığıyla hatırlıyordu. «Asıl bunun bir ihanet olduğunu hiç düşündün mü?» Aman ne çok suçlamıştı Şadiye; komünizme

inanmamasına karşın, devrimden, devrimci öğrencilerin sorunlarından açmıştı. «Nadir beyin emekliliğine kaç yıl kaldı sanıyorsun? Delilik bu senin yaptığın!» Şadiye'nin böyle garip çıkışları vardı. Oyuncakları sevdiğini, hiç büyümek istemediğini, çocuk kalmak için her şeyini verebileceğini söyleyen bu kız, o gün kavgacı bir tutumu yeğlemişti. Mehmet de gülümseyerek eşyalarını toplamıştı. «Sen de, Semra da çıldırmışsınız. Senin gibi aklı başında bir adam...» Hayır, marksist değildi Şadiye, sonra Ruşen'i de hiç sevmezdi. Ruşen bir açıkoturumda, dinleyicilerle bağ kurmak için konuşmayı sulandırmış, 'evde kalmış kız psikolojisi' gibisinden bir söz kullanmış - Şadiye hiç affetmemişti. ne çocukça! bizden sonra doğacak, yaşayacak olan insanlar böyle şeylere kızdığımızı öğrenirlerse ne kadar çok gülerler. her şeyde bir yapaylık.

şu an artık kimseye kızamam, çevremdeki kimseye. ölümün eşiği. ölüm ne olabilir? Ölümle bugüne dek yüzyüze gelmediğini fark etti, biraz daha büzüşerek koltukta; ev kolay kolay ısınacağa benzemiyordu. ölüm, yani **yok** oluş. eskilerin öte dünya inançları, ama olmayacak şey. Sözcükler dağılıyor, düşünceleri anlamsız, başıboş akıp gidiyordu. demek insan ölürken düşüncelerini derleyip toparlayamıyor. Serinkanlılığı da irkilticiydi. Bir oyun gibi geliyordu ona şu an, şu yağmurlu kasım sonu sabahı. yaşanılanlar, canına kıyma düşüncesi. bıkkınlık, usanç, kendinden vazgeçmişlik. ölümün ne olduğu o kadar önemli değil. hayatımızı gereğince kuramamışsak, ölüm bir yerde, ölüm saplantısı nasıl olsa patlak verecektir. kurulamamış bir hayat. **Hayatımı kuramadığımı görüyorum. Sen çalışıyorsun, üretmesen bile çalışıyorsun; başkaları çalışıyor. Herkesin şöyle ya da böyle bir işi var. Bense hiçbir iş yapmadan evde oturuyorum, kalık bir rantiye yaşamı. Kendimden iğreniyorum Semra. Kafamda-**

ki korkunç dağınıklığı alt edebileceğimi sanmıyorum; bunun için çok uğraştım. Notlarımın bulunduğu dosyaları defalarca önüme açtım. Bir şeyler yazabileceğimi umuyordum. Üç beş görüş, pek dağınık, pek değersiz zırvalamalar. Tolstoy'da köylü ayaklanması üzerine derlitoplu sayılabilecek tek bir yazı. Onu da bitirmemiştim. Buraya nasıl geldim? Neyim ben Semra? Aylak, mahvolmuş bir adamım. Üstelik bütün bu düşüncelerim de çok gülünç geliyor bana. Sonra, artık eskisi gibi değiliz değil mi?

aylak, mahvolmuş bir adam. bir çehov dramı. Dergi meselesini konuşmak için Ruşen'lerde toplaştıkları gece, yaşamayı sevdiğini düşünmüştü, güzel şeyler yapabileceğini. Bir yaz akşamıydı. Nebahat midyeli pilâv pişirmişti; gebeydi. Midyeleri Ruşen çıkarmış; iyi dalıcıydı. Şadiye dergi konusundan usanmış, balkona çıkmıştı. Mehmet, onun gecenin serinliğini - böyle sözleri vardı Şadiye'nin - solumak istediğini, yalnızlığa katlanamadığı için aralarına katıldığını düşünerek üzülmüştü. Semra'yla Nebahat bulaşık yıkıyorlardı; doğrusu gebe bir kadın için o kadar bulaşık ağır gelirdi. Dışa vurmamalarına karşın giderek bunaltılı bir havaya kapılmışlardı. çehov dramlarında iyimser tek an yoktur. Galiba çarpık bir topluluktular, felsefeciler, kolejliler, Kerem. Ruşen'le Nebahat birbirlerine yaraşıyordu. Güze doğuracaktı Nebahat, «Kış çocuğu olacak,» diyor, kahkahayı basıyordu; Ruşen'le evliliği aşk ve anlaşma üzerine kuruluydu. Kerem sofranın taşınmasına yardım etmek istemiş, yağlı bir bıçak düşürmüştü döşemeye.

Fakat niçin ikide birde bu son 'serüveni', dergi olayını anımsıyordu? Kendisini oradan da uzaklaştırdıklarından mı?

Hegel'ci Kalmak: Kerem böyle yazmıştı. Katıydı Kerem, yalnızdı, bütün yalnız insanlar gibi hayli kuntlaşmıştı. İnsanı ısıran bir hali vardı şakalarıyla, iğnelemeleriyle. Sonra birden

suskunlaşır, dalıp giderdi. Marx'ın, Hegel'den yola çıksa bile, Hegel'e sert bir yanıt olduğuna inanırdı. Kerem nerde? Ne yapıyor?

Ruşen'lere bir telefon etse - ama sabahın bu saatinde olmaz. Uyuyorlardır.

Sanki niye artlarına takılmıştı o gece Şadiye? Taksim'den Nişantaşı'na taşıt bulamamışlar, dönüşte yürümüşlerdi; Semra nedense Kerem'den hoşlanıp hoşlanmadığını sormuştu Şadiye'ye. İkisi de yalnızdı, Kerem de, Şadiye de: Semra'nın mantığı buydu; kadıncaydı. Şadiye'nin Nietzsche'si vardı ama; Kerem'in bu Nietzsche tutkusuna ne kerte yakınlık besleyeceğini kestirmek güç değildi. Sonra bir kez, Kerem, güzel kadınlardan hoşlandığını söylemişti. Şadiye güzel değildi, alımlı bile değildi.

Her şeye karşın, sıcak, kaygılardan öte bir yaz gecesiydi. Bir dergi çıkaracaklardı; Mehmet'in en büyük umudu bu sosyalist kültür dergisiydi. Fakat olmadı, çıkaramadılar.

Gerçekten kimselere benzemezdi Kerem. (Yağlı bıçağı takırtukur gürültülerle yere düşürmüştü.) Tabii yine tartışmışlardı. Hegel'in bir yanıyla salt tinselliğin savunucusu olduğunu ileri sürerek, işe yaramazlığına karar vermişti Kerem. Böyle anlarda Ruşen susardı. Onun ne düşündüğünü kavramak olanaksız gibiydi. «Boşuna değil senin **El Yazmaları**'na tutkun,» diyordu Kerem, Mehmet'e. Ruşen daha genel sorunlarla uğraşırdı; bilgiliydi, ama sanki garip 'ihtirasları' vardı. Doğrusu onu hiçbir zaman bütünüyle kavrayamamıştı Mehmet. Şadiye, Ruşen'in 'particiliğe' oynadığını, felsefeciliğin bir maske olduğunu, parti kuracaklarını söylemişti yenilerde. Ruşen galiba çevresindekilerle sosyalist izlenceli bir parti kuracaktı. Şadiye «Yeni bir sosyalist parti daha...» diye alay ediyordu. Kerem, o sıralar, çoğalan sosyalist partilere karşı çıkıyor, «Kendini ille başoyuncu sanan her tiyatrocunun bir tiyat-

ro kurması gibi ‚sosyalist liderli partilerimiz de çoğalıyor,» diyordu.

Şimdi Mehmet'e bütün bu ilişkiler uzak, sanki yaşanmamış, yaşanmayıp düşlenmiş gibi geliyordu, sanki kurmaca anılar. Bir dakikaya sığdırmak istediği hayat, kendi hayatı bu denli soluk, tekrenk ve yapay mıydı? saat kaç oldu? kaç dakika geçti?

Yok canım, Hegel'in tinciliği aralarının açılması için bir neden oluşturamazdı; oluşturmamalıydı. Zaten ertesi gün, öğle sıcağında, kalkıp Kerem'e gitmişti. Pazardı. İstanbul sanki bir ölü kentti, sokaklarda kimseler yoktu. Şişli meydanından tektük otomobiller geçiyordu, yol ağızlarında sağa sola saparak. «İyi ki geldin. Pazar günlerinden tiksiniyorum,» demişti Kerem. Tabiî henüz işin başındaydılar, elbet birtakım tartışmalar olacak, birbirlerini eleştireceklerdi. Hem, her yazı için birbirlerinin onayını almaya karar vermişlerdi. Kerem'in açıksözlülüğünü, korkusuzluğunu, tartışmalardan sonra birden yumuşamasını nasıl unutabilirdi. ve kaç hayata birden bölünmüştüm, bir yanda ruşen'le nebahat, nebahat'in saçı uzundu, kerem, basımevleri, fiyat almalar, formasını iki bin liraya dizip basarız, çocuğun yüzü gözü kömür karası, sonra belkıs'la korkut, semra onlarla arkadaşlık etmeyi sever. Derginin yönetim yeri için, Cağaloğlu'nun altını üstüne getirmişlerdi. Yeni yapıların yanına yaklaşılmıyordu, eskiler de hep doluydu. Aman ne garip yayınevleriyle, dergilerle karşılaşmışlardı han odalarını dolaşırken, satımda kimselerin görmediği dergiler falan. sahi onlar niye gelirdi ikide birde bize. dünyalarımız ayrıydı, ayrıydı tabii, belkıs beni sever. belkıs bana âşık mıydı, benim hangi çaresizlikler içinde kıvrandığımı bilse, bir bilse, âşık olabilir mi, ne saçmasapan şeyler düşünüyorum, yağmur, havanın kasveti, belkıs niye âşık olsun, ama bir şeyler umdu, bodrum'a gidiyorum mehmet, önemli mi

benim için. sustum. aşk. ben kimseye âşık oldum mu? semra'ya âşık mıyım, âşık mıydım? Genç kadının bu dergi işiyle zorlama bir bağ kurduğunu da anımsıyordu; oysa Belkıs resimden başka bir şeyle ilgilenmezdi pek. Yine de dinlerdi, saatlerce dinlerdi, Korkut'un uyuklamasına aldırmayarak. Burda, bu evde toplanırlardı. Mutluydu o sıralar; kendisi mutluydu, Mehmet mutluydu - umutları vardı. Korkut niye gelirdi? Korkut seçimini yapmıştı: parlak bir bankacı. Belki de sahiden, içtenlikle inanıyordu yeryüzündeki tek seçeneğin kapitalizm olduğuna. Azgın bir komünizm düşmanıydı Korkut, tıpkı Nadir bey gibi; kimi zaman kendini tutamazdı bu konuda. Semra'nın en iyi arkadaşıydı Belkıs. onların da ilişkileri kötü. Belkıs da her yere Korkut'u getirir, ilişkilerin zedelenmesinden, gerginliklerden ve Korkut'un azınlıkta kalışından sanki gizli bir zevk duyardı. her şey acıklıgüldürüymüş. bizi belirleyen, yine de bizim dışımızdaki koşullardı ve biz... Kendi bilinçleri... İnsanın bilinçliliği... Gerçek, üretken insan... Şu an, ilk kez sarsıla sarsıla ağlamak istiyordu, bütün çocukluğundan beri ilk kez.

Kerem'i her zaman sevdim. Kırgın değilim ona. Kimseye kırgın değilim. Lütfen Kerem'i ara, bunu söyle.

kapağı çatlak porselen demlik menekşeler. çay yapabilirim.

Bu güz sabahının solgun, karanlık ışıkları içeriye üşüşüyordu. Besbelli, yağmur durmayacaktı. Başını çevirip balkon kapısından dışarıya bakmıştı. Sarmaşıklardan bahçe, arka bahçeler görünmüyordu.

neydi bizde iğreti duran? sosyalistliğimiz; hiçbir zaman gerçek; yeni insanlar, başka bir üretim biçiminin insanları olamadık, bilgiyle belirleyemedik ilişkilerimizi. yaşayışımız burjuvaca, düşüncelerimiz sosyalistçeydi. İngiliz çayından vazgeçememişlerdi sözgelimi; bu, o kadar önemli miydi? Sosyalist bir yazar da, ya-

şamöyküsünü anlatan romanına **Şampanya** adını uygun bulmuştu; bir itiraf mı - kimbilir.

Yerinden kalktı. Bacakları uyuşmuştu. Çay koymalıydı, evet, ne olursa olsun bir çay koymalıydı, ya da bir neskafe yapmalı. **Ölümün sanıldığı kadar güç olmadığını söyleyebilirim, sırtıpek bir burjuva intihar etmeden önce, canı istemişse çay içebilir.** Bunu okurken Semra'nın gülümsemesini isterdi; diliyordu. Uykusuzluktan olacak, başı çatlayacak gibi ağrıyordu. Midesi yanıyor, ekşi sular ağzına geliyordu. safra. Pencereye yöneldi. Balkon kapısına. Tül perde örtülüydü. Sonbahar bir bunaltı gibi kışa dönüşüyordu. Tülü aralayarak, sonbaharı, yağmuru, ölgün, ıpıslak sarmaşıkları gördü. Evlendiklerinden beri bu evde oturuyorlardı; yıllardır; yıllardır bu görüntüyle başlardı sabah: sarmaşıklar. Semra masaya çayı getirirdi. Porselen demlik kahverengi saplı mor menekşelerle bezenmişti. Mehmet'in ekmek kızartıcısının başından ayrılmaması gerekiyordu: bir tür 'işbölümü'. Hava adamakıllı serindi herhalde. Odanın soğuğuna karşın camlar buğuluydu. Bir balkon kapısı. Kanatsız bir cam. Sonra da **tek** kanatlı bir pencere. Oturma odası olarak, arka bahçeye bakan bu odayı seçmişti Semra; sarmaşıkları görünce dayanamamıştı. Böyle işlere Mehmet'in karışması yasaktı.

Eşyayı, daha doğrusu eşyanın bir süs olarak kullanımını her zaman yadırgamıştı. Belkıs böyle süslere düşkündü. Biblolar, cam vazolar, şeker kavanozları, porselen, armalı tablalar dörtbir yanını kuşatmıştı Belkıs'ın evinin. O tabakçanaklar, gümüşler, armalı porselenler, boyna hohlanıp parlatılan kristaller - asla kavrayamamıştı bu tür nesnelere tutkunluğu. Evet, bir resim, güzel bir resim: bunun anlamı, değeri bambaşkaydı. Yemek masasının üstünde duran koskoca, ağır bir kristal tabak, peki o ne işe yarardı, ne verebilirdi insana?

Kristallerin bezediği yüksek tavanlı bir ev-

de kim oturabilir? Bir kapitalist (kolejden beri kendi kendine söz satrançları uydururdu). Bir kapitalist kimdir? Yalnızca emeğiyle yaşayan insanı, yalnızca bir 'işçi' olarak gören adam. Kapitalizm, işçinin, tıpkı beygir gibi, çalışmasını sağlayacak kadar kazanması gerektiğini önerebilir; çalışmadığı, çalışamadığı zaman işçiyi bir 'insan' olarak düşünmez. Bu soy düşünceler hastanelere, hekimlere, sosyal sigortalara ve yoksullarevine bırakılmıştır. Bazı 'iyi yürekli' kapitalistler de yoksullarevine bağışta bulunurlar. Kapitalistlerin sayısı azalıp, işçilerin sayısı arttıkça, işçiler arasında acımasız, insanlıkdışı bir ayakta kalma kavgası, amansız bir rekabet başlar. İşçinin gözünü boyamak istediği için, Keynes'i işçiden yana sananlar olmuştur.

Bir de ikincil sorunlar vardı. Örnekse kadın-erkek eşitliği. Şadiye böyle düşündüğünü bilse, fakülteden ayrılmış olmasına sevinebilirdi. Ama kadın-erkek eşitsizliğine o kadar karşı çıkan - bu yüzden Nietzsche'yi de bağışlamazdı - Şadiye bile eşyaya kadınca düşkündü. Yığınla oyuncağı vardı. Yığınla oyuncak satın almıştı Şadiye Almanya'dan; orada okumuştu - bir açıkoturumda 'evde kalmış kız psikolojisi' sözünü kullandığı için Ruşen'e kızardı.

Arka bahçelere bakan bütün apartmanlar kirli sarı bir ışıktaydı. Bir güvercin, bir saçak altından ötekine uçtu, kanatlarını hızla çarparak.

Fakat Şadiye çok değişmişti. Dün gece Belkıs onun Bodrum'daki oğlana - adı neydi, futbolcuymuş - âşık olduğunu - Rifat'tı -, bu yüzden çok acı çekeceğe benzediğini söylemişti. Böyle ikincil sorunlar vardı işte.

Gökmen de yaz'ın bir oyun yazmak istiyordu (bir akşam, Bodrum'da, dalgakıranda uzanmışlarken söylemişti; Semra yıldız kaymalarından kendine umut biçiyordu; nedense yakınlık göstermişti Gökmen, soğuk bir adam-

dı, coşkusuz şiirler yazıyordu); ikide birde plastik çiçekli çelenkler getirilecekmiş sahneye.

Cenazede çiçek istemediğimi de belirtmeliyim. Bilirsin böyle şeylerden pek hoşlanmam.

Balkonda boş konyak şişeleri duruyordu.

Yalnız bu konyak şişeleri bile akıp geçmiş zamanın onarılamayacağını göstermeye yeterdi: Semra mutsuzdu. Ona destek olamamıştı. Kendisiyse bireysel umudunu yitirmişti; bundan daha geçerli bir neden aranmamalıydı. Öylesine kaskatıydı ki, aldırışsızlığı, ilgisizliği durumun korkunçluğunu göstermeye yetiyordu. Araladığı tül perdeyi bıraktı.

İçeriye, mutfağa geçti. Çaydanlık kirliydi. Suyla çalkaladı ve taze çay koydu. Havagazını yakarak güğümü yerleştirdi, üstüne de çaydanlığı. Canı fena halde sigara içmek istiyordu. ama bu mideyle sigara!

Ne tuhaf, bütün gece perdeyi açmasını istemişti Belkıs. Sonunda dayanamayarak açmıştı (perdesiz bir cam önünde oturmaktan birkaç yıldır tedirgin oluyordu). Gün ağarmamıştı tabiî, yine de garip bir ışıkla aydınlıktı arka bahçe. Sarmaşıklardan yağmur damlaları akıp duruyordu. Bahçeye inen merdivenin basamakları ıslaktı, damlalar taşta sıçrayıyor, sağa sola saçalıyordu. Belkıs yanına gelmiş, dışarıya bakmıştı. Bir an yanyana durdular. Mehmet, onun ürperdiğini hissetti; ama niye; yanıtlamak istemeyerek genç kadının yanından çekildi. Büyüler korunmalıydı; Belkıs resimlerinde büyülenişi aradığını söylerdi. İmkânsız bir ilişki daha. Semra'nın kendisinden ayrılmak istediğini tam o sıra söyledi yine de. (Mutfaktan çıktı. Gelişigüzel, amaçsız, balkon kapısına doğru yürüdü.) Şimdi de Semra patlak vermişti. Belkıs kendini toparlayarak, her zamanki ağırbaşlılığıyla ilişkilerinin düzeleceğini, Semra'nın bir bunalım geçirdiğini öne sürüyordu. Davranışları doğal değilmiş Semra'nın, «Bu yaz ne kadar hırçındı, Korkut'la kavga-

larını hatırlamıyor musun...» Evet, hatırlıyordu. Belkıs, karısının alkol tutkusundan, gerilimler içinde yaşadığından söz açmıştı. Evet, Belkıs biliyor muydu, ikide birde evden uzaklaşıyordu Semra. «Görüyorsun, doğal değil bunların hiçbiri.» **Bunları söyledi Belkıs. Ama ben öyle düşünmüyorum. Bir süreden beri bütünüyle kopan evlilik ilişkimize gösterdiğin saygıyı ödeyemeyeceğimi de biliyorum. Beni bağışla, seni sevdim; evliliğimizin ilk yıllarındaki gibi mutlu bir karıkoca kalmamızı, bunun her zaman böyle sürmesini ne kadar çok isterdim, tahmin edemezsin. Fakat bu korkunç sinir bozukluğu, bu, iktidarsızlığa varan durum...** Bunları yinelemeye gerek var mıydı; Semra biliyordu, yaşıyordu, her gün yaşıyordu. Sonra, kendi hayatından caymış bir insanın, dönüp dönüp yaşantısıyla ödeşmeye kalkışması biraz garipti; belki de yaşama bağlılıktı. Belkıs her şeyden habersiz, Semra'yı suçlamıştı. Buna bir suçlama da denemezdi ya; «Semra bir bunalım geçiriyor, hepsi düzelecek...» ne düzelecek, bir gerçekliğe dayanmayan avutmalardı Belkıs'ın söyledikleri. (Pencereden çekildi.)

«Ne güzel yağıyor yağmur,» diyerek geri dönmüştü Belkıs, «bu geceyi unutmayacağım.» Çiçekli, siyah kadife koltuğa yönelmişti. (Sinir bozucu, tekdüze bir sonbahar yağmuruydu.) Perdeyi kapatmamasını rica etmişti; açık bıraktılar. Yağmur boyna sarmaşıklardan aktı. Küçük taş merdiven sabaha kadar yıkandı durdu. Semra'nın konyak şişelerine su dolmuştur herhalde.

«**Jane Eyre** çağrışımlı bir şato yağmuru.»

«Yok, bence nilüferlerin solduğu bir havuz gerekli. Sular delikdeşik falan. Böyle bir resim yapsana.»

«Resim yapamıyorum Mehmet.»

(Konuşmaları değişik bir dildendi çoğu kez; kolejlilerin, aydın, sanatla uğraşmış küçükbur-

juvaların. Bu garip sözlerden başkaları ne anlayabilirdi ki; ama yine de gülüştüler.)

Su fokurduyordu. Bu saatlerde havagazı kuvvetliydi. Oda. Siyah kadife koltuk. Tozlu örtüsüyle masa. Yemek masasında kâğıtlar, bomboş, tek satır yazılamamış. Mutfağın basmadan perdesi, pencerede. Demliğe kaynayan sudan boşalttı. Bir yandan da ıslık çalıyordu. evet-evet, in 1886 they were appointed tea merchants to the late queen victoria. Yaşama sevinci apansız bastırmıştı, ıslıklarla, **İnci Avcıları**'yla (yaz'ın, Bodrum'da Belkıs'la ikisi dans ederek), yoo kararına bağlıydı, caymamıştı. Artık demlenmesi için beş dakika beklemeliydi. Peki şakır şakır yağmurda Belkıs nereye gitmişti; sokaklar, karanlık, sabaha karşı kimsesiz, ıssız bir saat. Darılmaya hakkı yoktu Belkıs'ın; sevmek, kimi zaman bir düşmanlık olup çıkıyordu. Yağmurda yürümek istiyormuş, evine dek yürüyebilirmiş, taksiye gerek yokmuş. Şimdi sıcak çay iyi gelecekti, içini ısıtacaktı Mehmet'in.

«Ben de pek iyi değilim. Ayrılsak ikimiz için de iyi olabilir.»

«Sizin bileceğiniz bir mesele tabii. Ama hepimiz zaman zaman çöküntülere kapılıyoruz. Birden bastırıyor, artık günlerce etkisi altında bırakıyor.»

«Çalışmamaktan...»

«Olabilir. Bir süredir hiç çalışamıyorum. Tek resim yapmadım. Çok sıkılıyorum buna da. Hep aynı resmi yapıyormuşum gibi geliyor bana.»

Güzel miydi Belkıs'ın resimleri? Kuşkusuz ustacaydı. Bir kez, sergisini gezdirirken «Sana bir resmimi hediye edeceğim,» demişti Belkıs. Fakat etmedi. Genç kadının yapıtında iç dökmeyen, ruhu dışa vurmayan bir şey vardı: bir tutukluk. Betimleme, boyayış ve biçem ustacaydı; ama özel dünyanın sınırlarına asla girilmiyordu, resim bir soyutlama olduğu kadar, bir dışlama aracıydı sanki Belkıs için.

O coşkusuz şiirleri yazan şair, Bodrum arkadaşı, Gökmen, o da âşıktı galiba Belkıs'a. «Evet,» demişti Queen Victoria, «benim yüzümden çok acı çekiyor. Ama elimden bir şey gelmez.» Queen Victoria'nın elinden bir şey gelmiyordu işte. haydi gülelim buna, kahkahalarla gülelim. ikincil sorunlarımız bizim, hep öne çıkardığımız ikincil sorunlarımız. Bir delilik yapabilir, son bir kez - ilk ve son kez - Semra'nın konyağından aşırabilirdi, çay ve konyak, sabah kahvaltısı, hepimiz zaman zaman çöküntülere kapılıyoruz. çöküntü. çöküntüler, birçok çöküntü türü var, ölümün türleri olduğu gibi. sabahı konyakla açmak bir çöküntü mü, yoksa bir ölüm çeşidi mi? semra'nın yaşamındaki hangi eksikler, tabii ben, başlıbaşına bir eksiklik olan ben, yeterince çöküntü nedeni sayılmam mı; çöküntüler. yaşama, çoğalma, direnme. nasıl yitirdim bu güçlerimi, olanaklarımı, bu sevinçleri, dayanakları, hayat bağları, tümünü... az önce patlamış, az önce tetiği çekilmiş bir tüfek gibi. dumanlar savuran bir tüfekten, on dokuzuncu yüzyıl, düellolar, farksızım bir tüfekten, hâlâ sıcak, ama boş. hâlâ semra'yı seviyorum, ama birlikte olamıyoruz. hâlâ yarına ve her şeye... ama intihar edeceğim. ölüm nasıl oluyor da böyle serinkanlılıkla tasarlanabiliyor; üzüntü; ölümden önceki anlar; pişmanlık; böylesine inişsiz çıkışsız, böylesine özelliksiz, neredeyse dingin. Çayı koyarken, Belkıs'ın bir tablosunu anımsadı. Sanki öğle sıcağında - kıpırtısız bir yaz günü, kıpırtısız bir yaz öğlesi - gölgelerle, ışıklarla donanmış, koyu cilâlı bir sandığın sol köşesine bırakılmış bir fincan, fincanda pembe sarı mavi çiçekler. fincanların, tabakların, kâselerin çiçekleri türsüzdür, hiçbir familyadan değildir onlar, porselen çiçekleridir.

Kitaplığın yarı boş gözlerinden birine, buğularla tüten fincanı bırakarak, nedense hep o eski arkadaşlıklarla bütün alıp veremediğimiz diye düşünerek, kapalı bölükteki dosyayı çıkar-

dı; işte Ruşen'in mektubu: «17 Mayıs», ama tarih eksik bırakılmış, hangi yıl olduğu bellisiz, artık 73 mü, 74 mü, kimbilir. «Sevgili Mehmet,» sonra da küçük harfle başlayan paragraf: «nazik mektubuna çok teşekkür ederim. Doğrusu mahçup oldum ve gerçekten sevindim övgülerin için. Okul günlerimizdeki gibi heyecanını koruyorsun sen ve bir hayli de aristokratsın; kimin aklına gelir - tabii senden başka - şehir içinde mektup yazmak.» Böyleydi başlangıç; Ruşen yazmıştı; 17 Mayıs günü, ilkyaz sonu, birden bastıran sıcaklar, fakültenin kargaşası, tutucu, çıkarcı bilim adamlarına karşı ayaklanmış öğrenciler - Ruşen hep başı çekerdi sevecen, sağduyulu tutumuyla. Çay acıydı; ama daha iyi. Balkonun önündeki sedire oturdu.

«... her gün fakültede birbirimizi görürken, görebilecekken. Senin beğendiğin yazıyı da biraz acele yazmak zorunda kaldığımı belirtmeliyim. Ama haklısın, birleşip bir şeyler yapmalıyız artık. Felsefenin bizdeki dondurulmuşluğundan nasıl iğrendiğimi bilirsin.»

Ruşen, «Dergiyle başlamak fikri, bence de fena değil,» demişti; «ama satışlar düşük. Dönem çok elverişsiz. Dergiler az satıyor, kitaplar az satıyor.» Mektubunda da buna benzer şeyler yazmış: «Kitap endüstrisi (yayıncılık) özel bir buhran içinde. Ama bu da, genel bir buhrana bağlı. Her şey az satıyor. Tabii Türkiye'de kitap ve dergi kimbilir kaçıncı ihtiyaç maddesi!»

Fakat ne olursa olsun, dergiyi çıkaracaklardı; kararlıydılar; yarı şaka yarı ciddi Kerem de katılmıştı bu öneriye: dergiyi mutlaka çıkaracaklardı. Kerem, «Bir de politik baskı var,» diyordu, «özellikle Anadolu satışını çok kararsız, oynak bırakabilir politik baskı.» (İlginçti doğrusu, işçiden ve köylüden yana, işçi ve köylü adına politik bir savaşım dergisinin Anadolu'yla ilk ilintisi, bu oynak satıştan geçecekti işte.)

Yağmurun şırıltısı. Saatin tiktakları sedirde oturunca işitilmiyor. ruşen'in mektubuna sevinmiştim. Önerisi olumlu karşılanmıştı Mehmet'in. «Sanırım, fikri ortam da elverişli. 12 Mart şokunun sonrasında bu çeşit bilgi iletici bir dergiye ihtiyaç yaygınlaşmış olmalı. Ama şimdi belki bu da azalıyor - fraksiyonlar yeniden güçlendikçe. Öte yandan bir nitelik değişimi oldu. Bundan sonra solun 'bütünü' tercihini cehaletten yana yapamaz. Bakarsın, sonuçta bizim dergi de belki bir 'aydınlar' dergisi olup kalır. Hiç istemiyorum böyle olmasını (hiç istemeyiz değil mi), ama belki o bile yararlı. Ortalıktaki kıçıkırık dergiler dahi epey birikim yapmış, bunu şimdi şimdi görebiliyorum. Öğrencilerle, genç arkadaşlarla konuştukça, ciddi bir sosyalist kültür dergisinin daha iyi bir birikim sağlayacağına inanmamak elde değil.» Okumayı bıraktı; aşırı duygusallığı tutmuş, gözleri yaşarmıştı. ölüm düşüncesiyle sulugözlü oluyor insan. «... inanmamak elde değil. Ama senin söylediğin boyutlarda bir dergi masraflı olacaktır. Satışta 2000'i bulamazsak, sayı başına bize ne kalır? Yani zararına çıkarmak durumundayız, ama bunu belki kitap yayınıyla karşılarız. Paramız olacak herhalde. Ufaktefek fedakârlıklar gerekli. O sayede dayanacağız. Var olan politik, kültürel dergiler çok fazla dayanmaz gibi geliyor bana. Bizse zamanla ilerleriz. Ama kadro gerek.» Bütün o günler, bütün bu umut zamanları... inanç, yarın için savaşım, kimlerle işbirliği yapılabileceğinin uzun uzadıya düşünülmesi sonsuz bir coşkuyla akmıştı. Apansız bastıran sevinçlerdi. Şimdi anımsamak bile acı veriyordu.

Birleşilecekti, bir dergi çevresinde bile olsa, yazma ve tartışma özgürlüğüyle yol alınacaktı, her şey durmaktan iyidir.

«İyi olacak, eminim ki iyi olacak. Ormanları büyütmek ve korumak isteyen taşra doktoru Astrof ne diyordu hatırlıyor musun?»

Ruşen gülüyor ve «Astrof da kim yahu?» diyordu.

«Vanya Dayı'nın taşra hekimi.»

Çehov neler dedirtmişti sahi ona? Ah o büyük Rus edebiyatı, on dokuzuncu yüzyılın sonundaki yürek çarpıntısından ibaret, bekleyiş içindeki büyük Rus edebiyatı!

«'Oturdum, gözlerimi yumarak düşünmeye başladım: şimdi kendileri için yol açtığımız, o bizden yüz, iki yüz yıl sonra **gelecek insanlar,** iyilikle anarlar mı bizi acaba? Hayır, dadıcığım, anmayacaklar işte!'»

«Nasıl ezberliyorsun bunları? Belleğine diyecek yok.»

«Umudu elden bırakmaz Çehov, kim ne derse desin. İntiharla umut, yaşamla gelecek hep içiçedir onda.»

Yaşlı dadı Marina, «İnsanlar anmasalar bile Allah anar,» diyordu. teşekkür ederim, güzel söyledin. bir ötedünya inancı mı ki buradaki, bir umut, bekleyiş. biz vanya dayı, yaşayacağız. biz, daha birçok uzun günler, uzun geceler geçireceğiz; talihin bize yönelteceği her türlü sınavı sessizce, dirençle karşılayacağız; şimdi de, ihtiyarladığımız zaman da, hiç durmadan çalışacağız. teşekkür ederim, güzel söyledin. bellek unutmaz kimi zaman, güzelliği insan unutmaz. çalışacağız, boyna çalışacağız.

«... kadro gerek. Kollektif çalışma gerek. Bizim dergi kültür dergisi olacak ama, kültür içinde varolduğu dozda politik tabii. Politik görüşlerimiz, ne kadar yakın? Oturup konuşmalıyız bunları. (Yalnız benim o yazıyı abartmışsın. Etme allahaşkına, öyle senin gözünü açacak bir matah değildi o.) Bizim dergimizdeki - çıkarabilirsek - yazılarımız, tek tek yazılar çerçevesinde değil, belli bir sistematik içinde düşünülmeli bence. Bunları karşılıklı konuşuruz. Şimdilik hoşça kal, bekliyorum.»

İşte bu kadardı, bütün mektup bu kadardı. Ama ne çok sevinmişti; Ruşen'in öneriye el ko-

yan, başı çeken havasına alınmamıştı. Onun koşullarındaki bir insan (varlıklı bir aileden geliyordu, parlak bir öğrencilik yaşamıştı, basketçiydi, kızlar çok hoşlanırlardı ondan), biraz kendini beğenmiş olabilirdi; titiz, soğuk, ama sevecendi yine de. Artık arkadaş değillerdi.

«Eve dönüyorum,» demişti Belkıs da; «istersen ara, canın sıkılırsa.» Semra'yla Belkıs'ın arkadaşlıkları bozulmamıştı; yıllardır arkadaştılar. Fakat eskisi gibi yakın oldukları söylenebilir mi?

Ne olursa olsun bir sigara yakacaktı; demin içmiş miydi - odayı kokladı. (Kerem, sigarayı bir günde bırakabilmiş olmakla, istenciyle övünürdü sık sık.)

Galiba o pazar sabahı soğuk çay içmişler, ansızın William Morris şiirinden konuşmaya başlamışlardı - evet, yaz'dı, soğuk çay içmişlerdi. Kerem bana büyük yakınlık göstermişti, diye düşünerek çayından içti, dostluğumuza diyecek yoktu. Kocaman limon dilimleri atmayı da unutmamıştı Kerem, çaya - ev işlerinde yalnızlıktan edinilme bir becerisi vardı.

İşte, kitaplığın orta gözünde (kibriti yakarak) notları duruyordu, bir bölümü. Sigarasını yaktı. Yığınla not tutmuştu (gözleri takıldı), ince sarı ve pembe kartondan kâğıtlara (kolejde satılırdı), okuduğu her kitap için. Başkalarının aklını karıştırmamak için bu notları yakmalıydı. adorno değilim tabii. Bazı budalalar çıkıp - mutlaka yakmalıydı -, o abuksabuk yazıları felsefe arşivlerinde falan yayımlamaya kalkışabilirlerdi; olmayacak şey değildi. Son yılların cehenneminde böyle ne notlar, ne sayıklamalar yayımlanmamıştı ki... adorno değilim. Okuyana acı veren, bütünlenmemiş, besbelli yayımlamak amacıyla yazılmamış çiziktirmeler. Bir yandan çay içiyor, bir yandan da ölüm öncesinde yeni bir iş çıktığı için sapkın, alaycı bir coşkunlukla seviniyordu, adorno da

kimmiş bu notların yanında, değil mi? Çay hâlâ çok sıcaktı; boğazını yakmıştı.

Sahi, William Morris nereden akıllarına gelmişti? Kerem, Polonya'da gördüğü bir filmi de anlatmıştı. Yönetmenin adını anımsamıyordu, ama adam Stalin'e karşıymış. Stalin'e karşı bir cephe oluşuyordu solda. Yıllar önce de Polonya'ya gitmişti Kerem, Paris'ten geçerek. Bir işçi asitli tuğla tutuyormuş ve elleri mahvoluyormuş, elleri, yani yaşama olanağı. Başlangıçta ve kuramda, emeğin bütün ürününün işçiye ait olduğunu görürüz (Adam Smith'in görüşleri üzerine de notlar tutmuştu bir zamanlar). Ama aynı zamanda, işçinin aldığı, ürünün en küçük, onsuz edilemeyecek kadar gerekli parçasıdır. Burada Marx'ın saptayımı, düpedüz şairceydi: ... ürünün onsuz edilemeyecek kadar gerekli bir parçasıdır - bir insan olarak değil, bir işçi olarak varoluşunu ve insanlık olarak değil köle işçiler sınıfı olarak soyunu sürdürmek için yeterli olandır. Morris sosyalist olmadan önceki şiirlerinde iç süslemeye yer vermiştir. Marx, onu okumuş muydu? Bu yakınlık ve dostluk anlarından sonra neden yitirmişlerdi birbirlerini. kerem, suçumu itiraf ediyorum. suçluyum. bencildim. İşte bencil alınganlıklarla aradan çekilmişti; Kerem'in dostluğunu, Ruşen'le Nebahat'in yakınlıklarını yitirmişti. Bu meseleyi Marx'la çözümlemesine olanak yoktu.

Lodos sürükler, yel alıp götürür, ne varsa. Kuru yapraklar - belki defne yaprakları -, köksüz otlar, çok uzağımızdaki adalar, başka zamanlar göremediğimiz kıyılar ardına takılır güney rüzgârının; sürükler o, yıkık tapınak kalıntılarını, sütunları, araya bir kadın ayakkabısı teki karışabilir, dalgalı deniz kıyılarda parçalanır ve lodos, sürüklediklerini kumsala bırakır. Her şeyde bir parçalanmışlık vardır, güneş bile külrengi ayırtılarla boyanacaktır. ben. notos. güneyin rüzgârı. Öylesine yıkıktı.

Şimdi Belkıs'ın yuvarlak çizgili kadın-göv-

desini bir kez daha balkonun önünde görüyordu. Saçlarının gürlüğünü de. Güney rüzgârında büsbütün ışıldayan Şafak Yıldızı'ydı o.

«Bahçeyi, sarmaşıkları, şu küçücük merdiveni öyle çok seviyorum ki!»

«Bir lodos fırtınasının kumsala bıraktıklarını düşünüyorum ben de, denizin eteklerine.»

«Sen de hiç bitmeyen bir romantizm var Mehmet.»

«Romantizmi yeniden değerlendirmek gerekir. Sanıldığı gibi, gerçekleri yansıtmaktan uzak değildir romantizm.»

Belkıs gülmüştü; ne gerçekçilik, ne de sosyalist gerçekçiler umurundaymış, bir ilericilik modasıdır gidiyormuş Türkiye'de, sanatın kendisi değil, ilerici, devrimci olup olmadığı tartışılıyormuş bir tek. Genç kadının itirazlarında, topluma ve toplumculuğa karşı garip, tepkiyi andırır bir düşmanlık göze çarpıyordu. Toplumla ilgilenmemekten kıvanç duyar gibiydi. Bu da, yeni bir akım, yeni bir modaydı belki; devrimciliğe sığınılarak üretilmiş sanat dışı bir yığın işe karşı böyle bir tepki beliriyordu. Gelgelelim her tepki gibi, Belkıs'ın söylediklerinde de sağduyusuz bir tutum vardı. Şimdi büyük kentlerin aydın gençleri, kavganın dışında kalmaktan huzur duyar gibiydiler. Ama hangi kavganın? Yanlış olan neydi, savaşım niçin bir cinayet kısırdöngüsüne kapılmıştı - kimseleri ilgilendirmiyordu. «Herhalde tarla ve öküz resmi yaparak devrimci olunamaz...» diyordu Belkıs. Haklıydı, ama bu, resmin toplumdan yalıtılmış bir sanat olması gerektiğini tanıtlamazdı ki.

Çayın altını kapatmalıydı. Belki ikinci bir fincan. Peki ne zaman ölecekti - sorusuna güldü -, ne zaman artık şu an'ı yaşamaktan ve geçmişi eşelemekten bütün bütüne, sonsuza dek usanacaktı; az kalmıştı.

Kerem'in **Hegel'ci Kalmak** yazısını okuyunca, kalkıp gitmeyi düşünmüştü ona. Yoo, He-

gel'e hayranlığını ve saygısını saklamaya niyeti yoktu; Hegel çok önemliydi. Gelgelelim bu hayranlık, marksist olmamasını gerektirmiyordu. Sonra bu tür tartışmalarda, mesele, ne kadar da toplumun özgül koşullarından yalıtılıyordu; ne kadar yersiz, züppece bir bilgi seçkinliğinin içine düşülüyordu. Kerem, kendisini seçkinlikle suçluyordu; böyle 'Hegel'e bağlı kalmaların' ardında, hayatı materyalist açıdan bir bütün olarak görememenin, yeni ve 'idea' üzerine kurmaca bir hayat, felsefelik - tabii kötü anlamıyla - bir dünya yaratmanın arzulandığını söylüyordu. Mehmet'in Hegel estetiği üzerine yazılmış eski bir yazısını örnekliyor, oradan pek de temelli sayılamayacak birtakım genellemelere gidiyor, sonuçta da Mehmet'in görüşlerini suçluyordu. Düzeyli görünen bir tartışma yazısı. Fakat bu düzeyliliğin ardında, sinsi bir alaycılık beliriyordu. Ruşen, Mehmet'e, Kerem'in kendisi için bir yazı yazdığını söylememişti - tam da o günler, sokakta rastlaşmışlardı. bunlara dayanarak mı intihar edeceğim? (Çayın altını söndürdü.) İri, güçlü elleri vardı Kerem'in, kocaman; küçük boy cep kitapları, avuçlarında kaybolurdu. Geçen yaz onu bir kez uzaktan, tek başına yürürken görmüştü.

Geçen yaz, Şadiye de, Ruşen'lerin Bodrum'a geleceklerini, ama Bodrum'da kalmayıp tekneyle açılacaklarını söylemişti - geçen yaz mı, bu yaz işte, üç dört ay önce. Gelmemişlerdi. Şadiye öç alırcasına, «Sen geldiğin için vazgeçtiler herhalde,» demişti. Bu kadar karşı mıydı Ruşen kendisine; ama niye onlardan (Ruşen'den, Kerem'den, Nebahat'ten, Belkıs'tan) kurtulamamıştı bir türlü...

sessizce ölmek. kimselere söylemeden. yok olmak gibi kendiliğinden. biz dinleneceğiz dayıcığım, gökyüzü elmaslarla donanacak, biz dinleneceğiz. Ne çok sevmişti Çehov'un dramlarını, ne çok; okumaya doyamazdı; kolejin uçsuz

bucaksız bahçesinde, geceleyin, bir çocuk gibi Ruşen'e oynardı Martı'yı **Vişne Bahçesi**'ni, en çok da **İvanov**'u. Ruşen, taşra hekimi Astrof'u anımsamıyordu ama. İspirtolu kalemlerle çizerdi sevdiği yerleri, Ruşen'e okumak için, yeşillerle mavilerle.

«Sen hiçbir şey yazmıyor musun?» diye sordu dün gece Belkıs. (Bir mektup yazmak zorundaydı Semra'ya, kısa ya da uzun.) Hainee bir soruydu. Bunu sanki Mehmet'e değil de, odada bulunmayan birisine sorar gibiydi, gözleri balkon kapısında, dalgın.

Onun çok çeşitli anlamlara çekilebilecek alaycılığını deşmemişti tabii. «Çalışmıyorum. Ne çalışacaktım?» demişti yalnızca; sesi kuruydu.

«Yazardın eskiden; güzel yazılardı.»

«Hangilerini beğenmiştin?»

Doğrusu Belkıs'ın bu soruyu yanıtlayamayacağını çok iyi biliyordu. Nitekim öyle oldu. Genç kadın bir hayli bocaladı, bir şeyler mırıldandı: Dostoyevski'den söz açan hiçbir yazı yayımlamamıştı ki, Rus romanından da (Tolstoy üzerine yarım kalmış bir incelemesi vardı) ... nereden çıkarıyordu bunları Belkıs - herkesin birbirine yakınlığı ve ilgisi bu kadardı. İçten, özden değildi ilgiler, yakınlıklar. Kendisi de Belkıs'ın resim sorunlarıyla ne kerte ilgilenirdi ki... Öyleydi; Bodrum'da Rus romancılığından konuştuklarını hatırlıyordu Mehmet, Raşit'in kahvesinde, Belkıs'ın aklında kalmış olmalıydı, bir akşamüstü; Semra dinlemiyordu.

Karısı dinlemiyordu. Karısıyla uzun zamandan beri araları açıktı; belli, elle tutulur gözle görülür bir nedeni yoktu anlaşmazlıklarının; yataklarını ayırmışlardı, iki yatağın arasına, üstünde lamba duran bir komodin yerleştirmişti Semra; ayrı yatıyorlardı. Terlediğini hissetti Mehmet: bunları düşünmek istemiyordu - yüzüne al basmıştı. Çok üzgündü. Ten sıcaklığından, insan sıcaklığından çok uzak hissediyordu kendini. Bir taşıtta (otobüste, dol-

muşta) bir tenin değişini duysa irkiliyordu, tiksintilere kapılarak. İç sarsıntılar, ruhsal yorgunluk onu yıpratmıştı, herkesten uzaktaydı artık.

Beyaz mor ışıklar altında, esrarkeş yuvası bir diskotek'te Belkıs'la dans etmişlerdi; azıcık sarhoştu, Semra'nın yarattığı gerilim, yıldızlar, gecenin karanlığı. Belkıs'a sarılmış ve genç kadının teninden hoşlanmıştı. Semra'nın değil de, Belkıs'ın teninden. Ne çarpık bir şeydi bu. Belkıs da, hem Semra'yla barışmasını söylüyor, hem de kendisine sarılmasına ses etmiyordu. İnsan böyle anlarda evliliğin nasıl bir yalan olduğunu ayrımsıyordu. Bağlılıklar geçici, aldatmayış zorlamaydı. O bulanık kafayla, Belkıs'a garip birtakım sözler söylemişti, şu an tümünü anımsayamıyordu ama, sevgilim ya da seni seviyorum demişti galiba, sevgilim Şafak Yıldızı. Omuzlarını açıkta bırakan gece elbisesiyle Belkıs, klasik baştan çıkartıcı roman kadınları gibiydi. (Fincandaki çayı bitirdi.) Evet, gece, yıldızlar, ne de olsa güney, Akdeniz.

Sonra, ertesi sabah, kendine gelerek utanmıştı.

Bodrum gezisi, tatil bir döküntüydü. Her şeyden tedirginlik duymuştu. Üstelik tatile çıkması için hemen hiçbir neden yoktu; çalışıp da yorulmamıştı ki (Semra'nın isteğini kıramamıştı). Tanıştıkları insanlar - o futbolcu, o lise öğretmeni -, Bodrum'a gelenler - Müşerref hanım - korkunçtu, sanki başka bir dünyada, başka koşullarda yaşıyorlardı. Bu dinlence kasabasında günlük gazetelerdeki haberlerin bile anlam taşımadığını, toplumsal, politik yaşamın işlevsizleştiğini gördü Mehmet. Buraya, güneşin ve denizin tadını çıkarmaya gelenler, toplumsal, iktisadî ve politik sorunları konuşmadan duramıyorlardı tabii yine; gelgelelim insanı sarsan, deliye çeviren, boyna haykırmak isteği uyandıran ürkünç gündelik olaylar (cinayetler, alçaklıklar, vahşet, giderek yo-

günlaşan ilkel kavrayış), insan hayatının günden güne korunaksızlaşması kimseyi ilgilendirmiyordu, denizde, güneş altında, Salmakis'te, akşamları korsan meyhanelerinde, yaşam sanki toplumsal ortamından soyutlanmıştı burada.

Müthiş bir güzel görünme akını başlıyordu akşamları gün batar batmaz, herkes güneşte ne kadar karardığını, esmerleştiğini gösterebilmek için en açık giysilerle yollara dökülüyordu. O zaman ten. Yalnızca ten ilişkileri. Ten çılgınlıkları.

Semra bir gece ansızın Korkut'a bağırmıştı. Aman ne karışık, ne tuhaf şeyler söylemişti. Acıdan kavrulmuştu kendisi de. Karısının buradaki, bu müthiş Sodom kasabasındaki ten ilişkilerinden etkilendiği öylesine açıktı ki; Mehmet kaçmak, bir daha da Semra'yla karşılaşmamak istedi. Sadece bu olay mı? Ya İstanbul' da bir galerisi olan, ancak başarılı ressamları seçen, resmin çok iyi para ettiğini sık sık söyleyen Müşerref hanım - «Bizim zenginlerimiz de nihayet özgün resmin değerini kavradılar,» diyordu -, genç sevgilisini sağa sola tanıtıyor, ona haftalık ödediğini - herhalde 'uygarlık' adına - hiç çekincesiz söyleyebiliyordu. Mehmet, kendisinin onlar arasında ne aradığını defalarca sormuştu. Kaldıkları otelin sabah kahvaltısı törenleri de ayrı bir rezaletti; zavallı Gökmen herkesten önce inerdi kahvaltıya, tek başına, sevişmekten yorgun insanlar geçitinden ürkmüşçesine. Kalabalığı sevmiyormuş Gökmen; yapayalnızdı zaten tatil boyunca. Şadiye'nin, Nietzsche'den sonra zıpır futbolcuya tutulması da acıklıydı; akıllara durgunluk veriyordu. İyi ki orada Ruşen'le Nebahat'e rastlamamışlardı. Ruşen böyle yerlerde, başka bir düzenin, ileri bir toplumun insanıymışçasına aldırışsız davranmayı iyi becerirdi. Hayır, Mehmet herkese ve her şeye uymuştu. Oradan aklında kalacak tek güzel anısı yoktu. Yaa, sonunda, Şadiye'nin yemeye bayıldığı, bir türlü

doyamadığı köftelerin eşek etinden yapıldığını söyleyecek kerte cıvıklaşmıştı.

Bir zamanların erden Bodrum'unda, şimdi her şey amansız, iğrenç bir tecimselliğe dökülmüştü.

Hele Leonard Cohen'in şarkısı: iktidarsız erkek, balo salonunda, gidip yatamayacakları için sevgilisinden özür diliyor. (Ya diskotek'tekiler?) İşte Semra da, bu şarkıyla uyarılmışçasına, Korkut'tan olağandışı cinselliğin hesabını sormaya kalkışmıştı. Buraya değin 'düşmüşlerdi'. Şimdi Queen Victoria, Sodom'a, çılgınlıklar kentine yerleşiyormuş; gülegüle! Doğrusu onun aşk yalnızlıklarıyla uğraşacak gücü kalmamıştı. ikincil sorunlarımız hiç bitmez ki zaten.

hoş, bayağılıklar, yaşanmış çirkinlikler, yanlışların, yanılgıların dökümü insanı güçlendirebilir. belki. ama bu saplantı, bu kurtuluşsuz sandığım umarsızlık, bireysel yıkılış...

Her bakımdan garip bir yaz gezisiydi; kavgalar, dargınlıklar, gerilimler... tek satır kitap okuyamamıştı, günlük gazeteleri bile okuyamamıştı. Yalnızca yaşamanın bu biçimine büsbütün yabancılaşmış, ama başka türlü bir yaşama biçimine uyamayacak kadar zayıf kişilikli olduğunu da fark etmişti.

Teknelerle açılmışlardı. Salmakis. Karaada. Belkıs, Karaada'dan hoşlanmamış, hemen dönmelerini istemişti. Çevre kıyıları dolaşmışlardı. Korsan meyhanelerinde bir yemek yüzünden tartışma çıkmıştı; patlıcan kızartması soslu mu, yoksa yoğurtlu mu yenecekti... Denizin rengi, güneşin dörtbir yandan sızarak otel odalarına, pansiyonlara ve çarşıya sızması etkileyiciydi. Doğa'nın ve özel bir mimarinin güzelliğine karşın buraya gelen insanlar tatsızdı. Türkiye'de değil de, herhangi bir gelişmiş kapitalist ülkede yaşar gibiydiler. Kendini her şeye karşın bu denli kolayca üreten bu sınıf şaşırtıyordu Mehmet'i. Hiçbir şey yapmasalar, blue-jean'le-

rinin arkasındaki markaları sökmeyi akıl ediyorlardı; böylelikle beğenilerinin geliştiğini tanıtlamış oluyorlardı. Aydınların edilginliğini görmek için de Bodrum'a gitmek gerekiyordu. Meyhanelerde çıkan siyasal tartışmalarda, kimse kimseyi bir geceden fazla suçlamıyordu. Aynı insanlar, ertesi gün, birbirlerine gerekliydi. Felsefe öğretmeni Bülbülün'ün garip kılıkları yüzünden herkes bize baktı, diye düşündü irkilerek, çarpık bir toplumda insanlar nelere dönüşmüyordu ki. Bu adam, fakülteden Şadiye' nin sınıf arkadaşıymış; ama beş aşağı beş yukarı aynı yıllarda okumalarına karşın Mehmet, Bülbülün'ü anımsamıyordu. göz yakıcı bir lodostu işte, kıyıya vurmuştu ne kadar yozluk varsa, yıkılışın görkemindeydik.

Ölmek. Ölmeyi unutmuş muydu? Yerinden kalktı. Bir kez daha masanın başına geçti. **Nereden başlayacağımı bilemiyorum Semra. Yaşama direncimi neden, nasıl ve ne zaman yitirdiğimi de. Bir serseri, bir hiç gibi hissediyorum kendimi, bir aylak. Dün gece Belkıs geldi; sen yoktun. Sana itiraf etmek istediğim bir şey var: Bodrum'da onunla dans ettiğimizde, Belkıs'a karşı bir yakınlık, ten yakınlığı duymuştum. Belki senin için bir önemi yok bunun, ama bilmeni istiyorum. Saat sekizi geçiyor, yağmurlu bir sabah, herhalde eve uğramadan işe gideceksin; bu saate kadar gelmediğine bakılırsa. Bense yine bütün gün burada oturacağım, karanlık evimizde. Benim kararttığım evde. Niye çalışmak istemiyorsun, bilmemnerede ders vermeni istediler falan deme lütfen. Bilmemnereye gidip çalışabilirim, Hegel'in felsefesini, ama daha çok, estetik'ini anlatarak. Fakat hep aynı itirazlarla karşılaşmayacak mıyım, Hegel'in idealizmi konusundaki. Hegel'in idealist felsefenin dışında düşünülmemesi gerektiğini herkes gibi ben de biliyorum; ama başka bir şeyde anlaşmalıyız. Hegel'in idealizmi, madde karşısındaki tutumu, onun geliştirdiği kavram-**

lardan yaralanmamızı engellememeli. Bağnazlıkla marksist olunamaz... Semra bunları okusaydı (yazmamıştı tabii), ne düşünürdü? Böyle bir intihar mektubunun savcılıkça nasıl karşılanacağı da ortadaydı. Savcılığa mı baş vurması gerekecekti Semra'nın, yoksa karakoldaki işlemlerle mesele kapanacak mıydı? Bilgisi yoktu bu konuda. Bir sigara daha yaktı. Dolmakalemin kapağını açtı. İşte bu eski Mont-Blanc'la tutmuştu o notları, çiziktirmeleri: sarı kartlar, koyu mavi mürekkep, zamanla her ikisi de solmuş.

Kitaplığın dar gözlerine arka arkaya dizmişti kartları, hepsini numaralayarak:

«... çağın gerisinde kalınıyor. Bizdeki marksistlerin karşısına çıkartılan ilk eleştiri, onların 'yerli' olmamalarıyla ilintiliydi. Bir ara bu, çok çalkalandı sağda solda. 'Yerli marksizm' teriminin başka ülkelerde, literatürde kullanılıp kullanılmadığını bilmiyorum. Ama bir ülkenin özgül koşul ve sorunlarını deşmenin, ille 'yerlilik' anlamına gelebileceğini sanmam. Faşizm açımlaması örneğine bakalım: faşizm, her durumda ve her toplumsal koşulda yeniden ele alınmalı. Bu bir görüş. Ama bu görüşten yola çıkılarak, her ülkenin faşizmi kendi içinde ve kendisi için değerlendirmesi gerektiği daha başka ve biraz tehlikeli bir görüş. Çünkü faşizmin ortaya çıkışında ülkenin özgül koşullarını aşan etkenler sözkonusu. Sonra, marksistlerin - 'yerli' olsunlar ya da olmasınlar - genel tutumlarında felsefeye fazla ağırlık vermeden, felsefeyi sindirmeden felsefi kalmış olmaları da şaşırtıcı bir mesele bizde. Açık ve hemen kavranılabilir bir üslûp geliştirilmedi...»

«Suçlamalar! Bu çok önemli. Fraksiyonlardan da önemli; çünkü fraksiyonlara yol açan, gerçekte bu 'kişisel' suçlamalar. Adam, ben solcuyum, marksistim diyor. Belki marksizm konusundaki bilgileri sınırlı, bu yüzden de marksist dünyagörüşünü bütünüyle kavramış değil,

yer yer sapmalar içinde ve idealizmden yakasını sıyıramamış - bizde idealizmden değil de bilgisizlikten yakasını sıyıramamış olunuyor; bu da başka bir sorun. Ancak karşısındakilerin tutumunda, adamı anti-marksist olmaya sürükleyen bir kendini beğenmişlik egemen. Bu ülkede kimseye marksist olduğu için defne yapraklarından taç takılmadı henüz. Öyleyse yaklaşım ve eleştirilerin başka bir üslûpla geliştirilmesi önkoşul. Dahası, çoğu kez, derebeylik değerlerle marksizm birbirine karıştırılıyor: arslanlar, yiğitler edebiyatı...»

«... ünlü bir romancının bu sözleri neyi anlatmaktadır? Romanlar, yarın sabah 'köy kahvesinde' okunacak gibi yazılmalıymış. Bunda kendi sanatından (sanatlılıktan) vazgeçmiş bir yazarın özverisi mi saklı, yoksa sanatını fazla önemsemek mi? Çünkü bir roman, nihayet, ikinci, üçüncü elden bir katkı sayılmalıdır. Roman yoluvla devrimin, ileri bir düzenin gerçekleştirildiği hiçbir yerde görülmemiştir. Roman, eylemin içinde estetik'in unutulamayacağı konusunda köklü bir olanak sayılabilir; ama roman, doğrudan doğruya, köy kahvesinde okunacak bir bildiri ya da eğlendirici, geleneksel bir halk hikâvesi değildir. Romanın doğuş nedenlerini gözden ırak tutarak, romanda, başka tür yazınsallıklar kuruntulamak, olsa olsa safdilliktir.»

Şimdi masa gerisinde, masaya arkası dönük. Dolmakalemin kapağını açık unuttu; mürekkebin kuruyacağını düşünüyor. Elinde kendi çiziktirmeleri; ayakta duruyor, okuyarak. Bir dizi karton, bir lastik geçirilmiş ve en baştakine ÜSLÛP yazılmış. ÜSLÛP: bir yazı olacaktı, biçemin gelişmesi üzerine. Zaman içinde tutulmuş bu notlarda, güncelken büyük fırtınalar koparmış tartışmaların izdüşümleri vardı. Biçemin geliştirilmesi üzerine tek satır yazmadı. Dergileri çıksaydı - kimbilir, belki.

Bitişik gözdekilerin konusu da pembe bir

karta işlenmiş: BÜYÜK RUS EDEBİYATI. Rus edebiyatından söz açarken, 'büyük' demez de ne der insan!

«Dostoyevski çağına tanıklık etti. Onun büyük tanıklığından kimseler kuşku duymuyor. **Lenin'in eleştirilerindeki** ölçülülük bile bunu kanıtlamaya yeter. **Cin Çarpmışlar** ve **Budala** birer başyapıttır; ve sanatsal değerleri açısından elbet Çernişevski'nin, Herzen'in üstündedir. Ama Dostoyevski'nin tanıklığında her zaman bir ikilem karşımıza çıkar. Bu yazar, çevresindeki cin çarpmış sosyalistlere aldanarak sosyalizmin kendisini karalamak istemiştir. Ya da, daha insaflı söylersek, sosyalizmle çevresindeki sosyalistleri özdeşlemiştir. Bu yüzden tanıklığı, ileriyi görmekten ırak bir tanıklıktır. Oysa Dostoyevski'nin büyük insani zaaflarında, içinde yaşadığı düzenle çelişen ve o düzen tarafından anlaşılması imkânsız pek çok şey vardır. Dostoyevski, kimden yana olacağını araştırmış, devrim öncesinin büyük karmaşasında, çevresindekileri görerek, sosyalizme düşman olmuştur. Ama Dostoyevski, ne'den yana olacağını araştırmayı hiç düşünmemiş gibidir. 'İnsan birçok şeyi bilince, bilincine varmadan yalnızca hissedebilir,' diyor. İnsan zaafları karşısında bu denli acı çeken bir yazarın, sosyalizmin özünü hissetmemiş olması şaşırtıcıdır.»

«Bugünkü hayatımızla on dokuzuncu yüzyıl sonu Rus romanı arasındaki koşutluk ve benzerlikleri görmemek olası değil. Hayatımızın hayli Dostoyevski, **Babalar ve Oğullar**, Gonçarov kokması, bizde böyle yazarların yetişmesini, böyle romanların yazılmasını gerektirmez miydi? Çağ ve toplum değişik kuşkusuz. Ama Tolstoy'un yıkık evlilik sonat'ına ne kadar sık rastlayabiliriz; hangi aydın burjuva, evliliğin gereklerini yüzdeyüz yerine getirdiğini ileri sürebilir toplumumuzda. Cinayetler, yangınlar... Gorki yangınlara hep işaret etmiştir. Cinayet meselesi, Dostoyevski'de neden bunca öne çı-

kartılmıştır? Freud'a bağlı kalarak salt 'baba katli'ne mi yoracağız ondaki cinayet tablolarını. Toplumsal hayat? Bizim edebiyatımız gözü kör biçimde, içtenlikten nasılsa kendini yalıtarak, romantik bir devrimciliğin ardında sürükleniyor. Her günkü 'sıradan' siyasal cinayetlerin romancılarımızı, şairlerimizi hemen hiç ilgilendirmemesi gerçekten anlaşılmayacak bir tutumdur. Bugüne dek hâlâ açımlayıcı bir politik cinayet romanının yazılmamış oluşu, üzerinde durulması gereken ciddî bir içerik sorunudur.»

«Sevdiği adam tarafından geri çevrilen Sonya'nın sözleri (ve umudu): '... bütün yeryüzündeki kötülüklerin, bütün acılarımızın, bütün dünyayı dolduran bir merhamet içinde bulunduğunu, bizim hayatımızın da sessiz ve güzel, bir okşayış gibi aydınlandığını göreceğiz.' Sofya Aleksandrovna'yı böylesine umutlandıran mutsuzluk, umarsızlık nasıl da şaşırtıcı bir diyalektik akış. Çehov'un dramlarında intihar izleği, ya da **Üç Kızkardeş**'te olduğu gibi, geleceğin insanlarını düşleyerek sevinme, dünya edebiyatında hiçbir yazarın henüz başaramadığı bir yarın, bir umut gizilgücüdür.»

«Çehov, Rusya'nın bugününden acı duyuyordu, umutsuzdu. Tolstoy hıristiyan inancıyla donanmıştı, İsa'ya yalvardı. Gorki, onların yanında, ikisini de yakından tanıyarak emekçilere her zaman güvenmemiz gerektiğini söyledi.»

intiharda barındırılan umut. intihar bir çöküşün hızlanması çehov'da. intiharın kendisine bir umut gözüyle bakılmıyor. bir yozluğun ortadan kalkması. İnce sarı pembe karton kâğıtları yırttı; küçük parçalara böldü, yere attı. bir yozluktan başka neyim. Bütün bu kartonların hepsini yırtmasına imkân yoktu, yakmak gerekiyordu. Birtakım sabuklamalar. öyle. ivanov intihar etti.

Nasıl parçalanmış bir kişilikti, nasıl parça-

lanmış kişiliklerdi. Bunu düşünerek; yağmurun sesi; poyraz ya da karayel bile esse, ben Notos, güneyin rüzgârı - eski bir özlemdi -, kıyıdaki, kumsaldaki dalgalar artığı, bir yok oluş, defne yapraklarının çerçevelediği külrengi güneş, bir yıkımın ta kendisi...

Bu parçalanma, bu çöküş - yıllardan beri sürüyordu. Okul yıllarında arkadaşlık, edebiyat ve spor üçgeni arasında mekik dokumuş, kendi kişiliğinin yatkınlıklarını, yeteneğini pek de seçik biçimde kavrayamamıştı. Felsefe öğrenimini yeğlerken de, duru bir amacı olduğu söylenemezdi; geçim kaygısından epey uzak bir gelecek güvencesi, onu, bir bakıma amaçsız bırakmıştı: felsefeyi yöntemiyle temellendirmek... Sedire oturdu. Yapayalnızdı; insanlara, en yakınlarına, karısına bile anlatamamıştı kişiliğinin parçalandığını, bölündüğünü, ufalandığını. Amaçsızlık, can sıkıntısı varlığını kemiriyordu. Ellerini dizleri üstünde kenetledi; parmaklarının birbirine geçmesinden, deri'nin deriyle ilişkisinden irkilerek. Yağmurun sesini işitiyordu; pencereden, balkon kapısından üfürüşlerle sızan soğuğu hissediyordu, sanki gövdesinde dolanıp duruyordu rüzgârlar. Her şey epriyordu artık. Yaşam, insanların terk ettiği bir kent gibi, bir yıkık anıt gibi, kullanılmadıklarından bir eski zaman evinin tavanarasına kaldırılmış kırıkdökük eşyalarmışçasına akıp gidiyordu. Issız bir kumsala vuruyordu yaşam lodosla, uğultularla. Böyle ansızın görüntüler, sanrılar oluşuyordu: çocuktu, bir yoğurtçu geçiyordu, çıngırak sesleriyle akşam vakti çığlıyordu. Kötümserliğe kapıldıkça, somut gerçekliklerden kopar, uyuşturucu, rahata kavuşturucu bir düşlem de yaratamaz, boşlukta öylece yuvarlanırdı kaygılarla, derin iç sızılarıyla. İşte fakülteden ayrılarak, çalışma hayatını kurutmuştu; Ruşen ve Kerem'le birlikte tasarladıkları sosyalist kültür dergisi çıkmamıştı, çıkartamamışlar ve dostlukları sona ermişti; bu yaz Bod-

rum'da ürkünç bir zaman dilimine boyun eğmiş, kişiliğinin zayıflığını gözleriyle görmüştü, Belkıs'ın bellibelirsiz, ama duyumsanabilir yakınlığından etkilenmişti; karısıyla artık eskisi gibi değillerdi... Dizlerine doğru büküldü gövdesi.

Belkıs balkon kapısına doğru yürümüş, uçucu bir parfüm kokusu odada dalgalanmıştı. Kararlı, kesin, ama üzgündü Belkıs: gidiyordu, Bodrum'a yerleşecekti. Issız bir koyda ev tuttuğunu, annesinden kalan bütün kuyumları sattığını, bir süreden beri resim yapamadığını söylüyordu.

Ruşen'in mektubundaki solun bilisizliği düşüncesini nasıl açımlamak gerekirdi? Ruşen'in siyasal düşüncelerini kesenkes, açıkseçik bildiğini ileri süremezdi Mehmet. Sözgelimi kendisinin hayran olduğu Gramsci konusunda ne gibi düşünceleri vardı Ruşen'in; bunu ve buna benzer konuları pek konuşmamışlardı; gençlik yıllarının coşkusal bilgileriyle, düşünceleriyle tanıyordu onu; kolejde çok iyi arkadaştılar.

Yaa, kendisi de notlar tutmuştu işte. Orada, kitaplıkta duruyordu tümü. Biçem sorunu, büyük Rus edebiyatı, Hegel'de Tanrı düşüncesi, Marx'ın gençlik yazılarındaki insanî zaaflar sorunu...

Aşk ve sevmek konusundaki görüşleri olağanüstüydü Marx'ın, alabildiğine duru ve engindi. Yeryüzünde hiçbir düşünür, hiçbir sanatçı - evet, Shakespeare bile - aşkı bu denli göz kamaştırıcı biçimde çözümlememiştir. Yerinden kalktı, bulmalıydı sarı karta geçirilmiş o alıntıyı, ille bulmalıydı - yeniden okumak iyi gelecekti. Sanki her şey bu sözlerde gizliydi. İnsanlık henüz bu sözlerin içerdiği yaralayıcı, yıpratıcı sorunu çözememişti. Hayır, hâlâ çözülmüş değildi bu insanî sorun. Hızlı hızlı geçiyordu kartları, göz atarak, yığınla alıntı, yığınla zaman dilimi (bu notları alırken, onları kâğıda işlerken neler duyumsamamış, neler yaşa-

mamıştı ki: mevsimler, mekânlar, karşılıklı tartışmalar, en acısı, harcanmış yıllar geçip gidiyordu önünden).

«**İnsanı insan** olarak, dünyayla ilişkilerini de insanî ilişkiler olarak kabul ederseniz, sevgiyi yalnız sevgiyle, güveni yalnız güvenle, vb. değiştirebilirsiniz. Sanatın inceliğine varmak amacındaysanız, sanat bilgisi edinmiş biri olmalısınız; başkalarıyla yaşamı paylaşmak istiyorsanız, başkalarına gerçekten yararlı olmalısınız. İnsanla -ve doğayla- ilişkilerinizin her biri, **gerçek bireysel** yaşamınızın belirli bir şekilde kendini göstermesi olmalı, isteminizin nesnesine uymalıdır. Karşılığında sevgi uyandırmadan seviyorsanız, yani sevgi olarak sevginiz karşılığında sevgi yaratmıyorsa, seven bir kişi olarak dışavurumunuzla kendinizi **sevilen bir kişi** yapamıyorsanız, sevginiz güçsüzdür, bir talihsizliktir.»

İşte, kendi elyazısıyla: sevginiz bir talihsizliktir.

Bütün bu yıkılış ve çöküş sürecini yaşarken, birbirinden daha yıpratıcı parçalanmışlıklarla uyanmış, yanı başında Semra'yı aranmıştı. (Yatakları ayrıydı artık; iki yatağın arasında, üstünde sönük ışıklı bir gece lambası, bitpazarından edinme komodin duruyordu.)

Hep senden önce uyanırdım. Çoğu kez gün doğmamış olurdu. Sana bakardım. Yanımda olmana, benimle olmana sevinirdim. Saçların dağınık, dudaklarını kıpırdatarak uyurdun. Evliliğimizi düşünürdüm: her şey ne kadar sadeydi.

Fakat bu sadeliğin ardında nasıl yoğun bir karmaşa yatıyordu; dilsiz, açıklanmamış. Sevecenlik üzerine kuruluydu bir zamanlar ilişkileri. Aşk tutkularından uzaktılar. Anlayış ve hoşgörü yeğlenmişti bu evlilikte. Belli bir çekingenlik vardı aralarında. Kimi zaman, nedensiz yere, koşup sarılmak isterdi karısına, öpmek -yapamazdı. Sanki hep giyimli gibi sevişmişlerdi, kendilerini, bilinçlerini yitirmeyerek, ölçülü,

hattâ tutkusuz. Bir çocukları olmamıştı, bir çocukları olsun istememişlerdi.

Birçok sabah böyleydi: Mehmet kalkar, oturma odasındaki eşyaya bakakalırdı. Akşam o kadar dağınık bıraktıkları her şey; üstü tabaklarla, bardaklarla dolu masa, yerlere fırlatılmış yastıklar, kitaplığa yerleştirilmemiş bir iki roman ya da yüksek sesle okunmuş bir şiir kitabı, izmaritlerin taştığı, küllerin saçıldığı tablalar yerli yerindedir ve gecenin savrukluğundan hiçbir iz kalmamıştır. Bütün bunları ne zaman derleyip toparlardı Semra?

Bir çocuğumuz olsaydı... Ama çocuktan da korkardım. Kıskanırdım belki de; aramıza girecek, çekingen evliliğimiz büsbütün ıssızlaşacak diye.

Issızdı evliliği, ıssızdı arkadaşlıkları. Marx'ın dile getirdiği büyük sevgiyi, sonsuz aşkı yaşamamıştı. Sevgilerinin hiçbiri bir talihsizlik olabilecek kadar şiddetli değildi. Ama böyle bir sevginin ne olabileceğini düşünsel düzlemde kavrayabiliyordu. Hayır; insan gibi sevememişti. Sevmek istemişti ama.

Bencilliklerden kurtulmakla eşanlamlı değil miydi sevmek. Özveriyi, arınmışlığı gerektiriyordu.

İşte bütün yaşamında, düşündüklerinde, duyumsadıklarında, yazmak istediği yazı taslaklarında, hattâ konuşmasında bir yapaylık vardı; sanki kendisi değildi, Mehmet değildi. Yapaylık, iğretilik, oturmamışlık birden karşısına çıkardı. Artık her şey bir sahteliğin gerisinden sırıtırdı. Özvarlığıyla bir türlü uyum kuramazdı Mehmet. İçtenliğine inandığı pek az an vardı geçmişinde (Semra'yla evlenmelerini önerirken elleri titremişti; soğuk çay içtikleri o pazar günü Kerem'e tedirgin bir insan olduğunu söyleyivermişti).

Kimbilir; herkesin birbirine sevgisi bir 'talihsizlik' olabilirdi, insan ya karşısındakini çok

seviyor, ya da karşısındakinin sevgisini çok aşırı buluyordu, sonra da her şey sarpa sarıyordu işte. Herkes birbirinden uzaktı, iki kişilik, üç kişilik evlere sığınılmış yaşanıyordu, karıkoca ve çocuklar - gelgeç ziyaretlerle sürdürülüyordu artık toplumsal yaşam.

Yatak odasına geçerek, bir kez daha evliliklerini, sevişmelerini gözünün önüne getirmeye çabaladı. Aman nasıl kaygılara kapılmıştı Semra'nın kızlığından! Hafif sarhoştu - nikâhtan sonra Boğaz'da yemek yenmişti. Sahi; çok genç evlenmişlerdi, çocuk sayılırlardı; yaşıttılar. Bu odaya, bu daracık bir koridora açılan penceresiz, karanlık odaya girerlerken ne yapacağını kestirememişti. Pijamalarını giyerek, bir çocuk gibi yatağa sığınmıştı. Ah evet, bir kâbustu o 'kızlık' meselesi. Semra'nın canı yanacak diye öyle korkmuştu ki...

Şimdi sessizlik. Bu odada ve her yerde. Bu sessizliği de tanımlamak isterdim.

Hele yatakodası dayanılmaz bir sessizlikteydi. Orada başlayan ve orada sona eren karıkocalıklarını anımsamak istemiyordu. (Bodrum'da, yıldızların aktığı gecede, dans ederlerken ne kadar garip, kösnül bir yakınlık duymuştu Belkıs'a. Bir istek, bir tutku gibi.) Hep birer yabancı gibi sevişmişlerdi Semra'yla, utanarak, bir görevi yerine getirircesine, hattâ ruhsuz. Semra'nın özgür tavırlarının altında öyle kapalı ve çekingen bir yaradılışı vardı ki... Ama Belkıs'ın o ağırbaşlı, aşırı kişilikli kadınlığından elle tutulacakmışçasına belirgin bir kösnü taşıyordu. Nasıl sevişirdi Belkıs, Korkut'la sevişirlerken, sesler, iniltiler, nasıl; o soğuk görünüm, kimbilir nasıl bir ateşin ifadesiydi...

Sonra ne tuhaf, bir gece irkiltici bir rüya görmüştü. Yataklarını ayıran komodinin üstünde Belkıs oturuyordu. Genç kadın, bacak bacak üstüne atmış, elinde upuzun bir ağızlık, dudakları kıpkızıl, gülüyordu; garip, hüzünlü bir kahkahayla. Belkıs garip, hüzünlü bir kahkahayla

gülüyordu, boyna gülüyordu. Garip, hüzünlü bir kahkahayla.

Hayat, kurallar, evlilik, karıkocanın bağlılığı... ne saçmaydı. Rüyasındaki kadını özlemişti, fakat ondan, gerçeklikteki Belkıs'tan hep kaçınmış, kendini hep tutmuştu. Semra'yı aldatmak istemiyordu; Semra'nın kendisini aldatmasına dayanamazdı. Öte yandan Belkıs' tan hoşlanıyordu; onun Korkut'u - evli değillerdi tabii - hiçe sayarak, kendi bildiği gibi yaşamasından hoşlanıyordu. Resim yaparken, yanında kimse bulunsun istemezdi Belkıs, ayrı bir işliği yoktu; resim yaptığı zamanlarda gece gündüz yalnız kalmayı gereksinirdi - Korkut'u eve almazdı böyle zamanlarda. Semra'ysa eve dönmüyordu, bir zamandan beri bazı geceler eve dönmüyordu.

Komodinin üstüne oturmuştu, dudakları kahkahalarla, kıpkızıl.

Gökyüzüne bakarak, yıldız kaymalarından kendisine umut biçmişti.

Belkıs'tı.

Semra'ydı.

Nikâhlarına gelmiş, herkes gibi kutlamıştı, o gülünç şeker kutularından herhangi birini almaya asla yanaşmayarak.

Belkıs'tı.

Çocukları olmamıştı; bir gece, sevişirlerken, Semra ağlamıştı, çok ağlamıştı.

Nebahat'le Ruşen'in çocukları kaç yaşındaydı? «Aralık sonu doğacak, kış çocuğu bu yumurcak,» demişti Nebahat. Kaç yaşındaydı, herhalde artık büyümüştü, belki okula bile başlamıştı. Onların evlilikleri uyum içinde.

Duvara dayalı gardırobun kapaklarından biri açıktı; giysiler, gömlekler, ceket-pantolonlar gelişigüzel asılmış, bazıları da askıya geçirilmeden atılmıştı gardıroba. Her şeye bir düzensizlik egemendi. Semra ev işleriyle uğraşmaktan vazgeçmişti. Yoksa asıl yıkılan, çöken ve kişiliği parçalanan Semra mıydı; herhalde

Semra'ydı; çünkü bir zamanlar derlitoplu olmaktan büyük zevk duyduğunu söylerdi, hiçbir ev işinden yakınmazdı.

Uykusuzluğun titreyişleriyle Semra'nın yatağına uzandı. Nevresime, yastık kılıfına karısının kendine özgü ten kokusu sinmişti. Bir de uçucu bir lavanta. Semra lavanta kolonyasını çok severdi, temiz çamaşıra lavanta torbaları serpiştirmek evin eski alışkanlığıydı. Uyumak istedi Mehmet; lavanta kokusunu yeniden yitirmişti. İşte bu penceresiz, karanlık odada sevişmişlerdi karısıyla. Ama sanki hep giyimli sevişmişlerdi, birbirlerine açılamamışlardı. Hayır, Semra'yı aldatmak aklına gelmemişti (Belkıs'ın elleri sıcaktı, dans ederken ellerini tutmuştu), asla aldatmamıştı karısını. Fakat karıkocalıkları tutuktu, birbirlerinden uzaktılar. Evlilikleri boyunca, yalnız birkaç kez sevişmekten esrik düştüğünü fark etmişti Semra'nın, birkaç kez, yalnızca birkaz kez. Ama alkolle esridiği zamanlar öyle çoktu ki, hele son bir yıl içinde. belki de benimle evlendiğine pişman. eve dönmediği geceler daha mı mutlu? Onun dağınık yorganına sarındı; ansızın üşümüştü de.

Dün gece niye gelmişti Belkıs. «Konuşmak istiyorum,» demişti telefonda; «evdeysen geleceğim.» Sonra da, giderken (yağmur hâlâ yağıyor), «Eve dönüyorum, istersen telefon et..»

Peki telefon etseydi, konuşsalardı, hattâ ona, genç kadına Bodrum'da, yıldızlı bir gecede - bu yıldız çokluğu nasıl da etkileyiciydi - yakınlık ve istek duyduğunu (bunları nasıl düşünüyordu, nasıl düşünebilirdi) söyleseydi, yeni bir hayata başlayabilirler miydi, yeni bir hayat, yeni bir umut, sevgiyle, direnerek. Yoksa Belkıs'ın sevgisi bir 'talihsizlik' miydi? Ne yazık ki bir 'talihsizlik'ti. Korkut ne olacaktı, o hantal, sarsak, gülünç kapitalist bozuntusu.. Ya karısı? Ona ne diyebilirdi? Üstelik Belkıs'ın sevgileri şiddetli, ama gelip geçiciydi - resim yapıyordu. Dahası, bu düşünceler birer saçmalıktır; asıl

meselenin çökmüş bir evlilikle, birdenbire duyumsanmış bir yakınlıkla en küçük ilintisi yoktur.

bir marksist niye intihar eder, inandığı dünyayı mı yitirmiştir, hangi dünyaydı işçiler bütün dünyanın işçileri birleşiniz birlikte mücadele vermek istediğimiz sınıf tanımıyorum ki işçileri tanıdığımı nasıl ileri sürebilirim.. **Benim gibi işe yaramaz, erkenden çökmüş bir adamın bütün bir sınıfla ödeşmeye girmeye hakkı yoktur. Bir küçükburjuvayım ben, başka hiçbir şey değilim ve başka hiçbir şey olamayacağım. Bir zamanlar böyle değildim.** Daha da sarılmıştı yorgana. **Bir zamanlar umutlarıma sınır yoktu. Yeryüzünü, insanlığın aydınlık ve uygar geleceğini seviyordum.** marx'ın yazılarını seviyordum, nedense engels'in marx'ın yapıtına önsözlerini seviyordum, kerem haklı çıksın hadi, hegel'in bir öke olduğundan hiçbir zaman kuşku duymamıştım. genelden tikele, tikelden genele bir gelgitteydim. özgül sorunlar, evrensel sorunlar. bütün günlerim heyecanlı. semra'yla bu odaya her girişimizde hep yanımda hep benimle diye düşünerek. tartışmalardan bıkkın değildim, usanç boğazıma sarılmamıştı. bendim, kendimden uzak düşmemiştim. **Kişiliğim parçalanmamıştı. Benden daha genç insanları, coşkularını izledikçe çocukça bir kıskançlık duyardım, önleri daha açık, öğrenme imkânları daha geniş, yeryüzünün geleceğine daha yakınlar diye.** eğer bir şeyler yazmam gerekiyorsa artık çok geç semra'ya anlatacaksam bunlardan başka ne olabilir ki.

Unutmak ve uyumak isteyerek, eskiden böyle değildi, eskiden inançlarım, coşkularım vardı; ilkgençliğinde, yirmi beşinde, hattâ belki otuz yaşındayken ateşli bir insandı, sevgilerini besler, nefretlerini yok etmeye, nefrete yol açan nedenleri bulmaya, çözümlemeye çabalardı; kitap okumak, not almak; kendini fazla güçlü, fazla hazırlıklı hissetmişti doğrusu, yaşam karşı-

sında yenilmeyeceğini, olumlu edimlerle başkalarını etkileyeceğini, tartışarak, fikir birliğine vararak, omuz omuza mücadele edeceklerini düşünüyordu; bir dergiyi bile çıkaramamışlardı oysa. Evet hiç hatırlamamalı, hemen ölmeli, hemen şimdi can vermeli; değerlerini, gücünü, olanaklarını tartıya vurmamıştı doğrusu, heyecanların, yalnızca duygusal coşkuların adamıydı, gözünde hayat hemen değiştirilebilir bir meseleydi, şimdi bilinseyebilirdi, o sıralar, bütün gençlik yılları, sorsalardı, sosyalizm bir ateşlilik taşmasıydı, belki daha kavramsal düşünebiliyordu ama, temelde böylesine ilkel ve çocuksuydu görüşleri. Yanılmıştı. Yaşam, yerleşik düzen, yıllardan, geçmişten güven alan kokuşmuş kurumlar ve küçükburjuva insan ilişkileri belini bükmüştü sonunda, böyleydi, beli bükülmüştü. Tükeniş bundan sonra başladı; iletişim, sağlıklılık, dengeli iletişim, bunları yaşamadım, yaşayamadım; çok acıydı, yanlışsız bir iletişim kuramamış ve sevgiyi, dostluğu yitirirken, hepsinin varlıklarının temelde bir yanılsamaya açık olduğunu görmüştü. Geneli, günceli paylaşmak daha kolaydı. (Şadiye'nin çürümenin ne olduğunu bile bilmeyen, baştan yozluklara yönelik bir adamla ilişkisini kavrar gibiydi şimdi.) Ama insan olmak, insanlığın uygar geleceği için mücadele etmek paylaşmaktan geçmiyor muydu öncelikle? (Ruşen'le Kerem'i yitirmişti.) Patlak veren, öldüren bir şeydi yalnızlık; çoğu kez boğazına dayalı duran bir bıçak gibiydi; biliyorum-biliyorum; yalnızlığı aşma çabasının amacında ölüm-dirim kavgası yatar; gelgelelim yaşamak güncel düzeyde bırakıldıkça yalnızlıktan sıyrılabiliyordu, otuz dört yaşını doldurmuştu, otuz dört yılda öğrendiği buydu (uykusuzluğa yenilmek üzereydi). Tükettim kendimi; bir zamanlar kendisine karşı çıktığım, baş kaldırdığım bugünkü toplumsal hayat, hayat, bu hayat işte öç alıyor benden, tek kişi bırakarak beni, tek kişilik bir birey ol-

maktan öteye gidemeyerek, hiçliğe sürüklenerek, çaresiz zayıf adam, ben, çaresiz zayıf adam; ardına soğuk bir tasa, bir çıkmaz takılmıştı, bırakmıyordu. Başkalarının yaşantılarında iyi bir iz kalmayacaktı kendisinden (Semra hayatla rının bir cehenneme dönüştüğünü söylüyordu sık sık). Ciğerlerini sigarayla çürütmüş, belleğini kişiselliğe dayalı saçma sorunlarla yıpratmıştı; işlek sandığı zekâsı artık en küçük bir olguyu bile açıkseçik değerlendiremiyordu, bilgisinin yetersiz olduğunu, kuru kuruya işçi edebiyatı yapmanın marksizmle hiçbir ilintisi bulunmadığını nihayet - nice yıkımlardan sonra - kavramıştı. Hayata yeni bir insan, yeni insanlar kazandırmaktan, onlar için hayatı güvenilir ve yaşanabilir kılmaktan uzaktı; bu hiçliğiyle marksizmden, sosyalistlikten konuşmasına imkân yoktu. Bir yitikti hepsi-hepsi. Yorganı fırlatarak, ayağa kalkıp; bir an önce bitmeli, diye haykırdı, bir an önce ve hiç vakit kaybetmeden!

ölüm ve çoğalma. Ölüm ve çoğalma şimdi içiçeydi. Çoğalmanın irkiltici bir vahşetten ya da vahşete benzer, adı henüz bulunamamış, adını kendisinin henüz bulamadığı bir 'şeyden' geçtiğini algılıyordu. kan. Kanla sona eren ilk cinsel ilişki. Bir kadının kanla anaçlığa, doğurganlığa geçişi. burada. çarşaf, bütün o eski, o korkunç töreler sizinle olsun ilençlerim, sizlere olsun. seni seviyorum semra, seni çok seviyorum. biz birbirimizi kırmadık değil mi her şeye karşın kırmadık. lütfen seni kırmadığımı söyle. **Semra sana daha yakın olmak isterdim, seni durup dururken öpmek istediğim zamanlar oldu. Bir kez, Beykoz'da, deniz üstü bir lokantada sarhoş olmuştum, otobüste... hatırlıyor musun? Seni sevdiğimi bilmeni istiyorum.**

Ama tek kişilik yaşanmıştı.

Şu konsolun aynasında kaç kez yüzüne bakmış, dilini çıkartmış, kendi kendine dişlerini göstermişti sırıtarak. Ama niye kendi kendine, Semra odada yokken? Onları birbirlerinden

uzak tutan, saydam, fakat gerçek bir şey vardı, birbirlerinin iç dünyalarına hiçbir zaman eğilmemişlerdi.

İşte Semra, Bodrum'da Korkut'a bağırırken, isyanla, acıyla, o garip, karmakarışık sözleri söylerken evlilik ilişkilerini, giderek sarsılan ve yaşanmazlığa yönelen ilişkilerini her şeye karşın savunmak özlemi içinde değil miydi; insanlar arasındaki sevginin şu ya da bu yönsemeyle, genelgeçer cinselliklerle sınırlanamayacağını belirtmek istemişti karısı herhalde; ama sözcükleri yanlış seçmiş, sesinin tınısını ayarlayamamıştı. Leonard Cohen'in şarkısında balo sona eriyor, herkes sevişmek için evine dönüyordu.

Aynadaki yansı yeniden dilini çıkarıyor, yeniden sigaranın sararttığı dişetlerini, düzgün, ama kararmaya yüz tutmuş dişlerini ve olanca sırıtkanlığını gösteriyordu. Ağlama isteğiyle, çılgınlık, gülmek yanyanaydı yeniden. Geri çekildi. Şu odada uykusuz, sinirli geceler geçirmişti. Karısı şu odada ütü yapmıştı, soyunmuştu, ağlamıştı. Pazar sabahları - fakültedeyken - yatağından çıkmaksızın Semra'nın çay ve kahvaltı getirmesini beklerdi. Pazartesi sabahları derse yetişebilmek için - çarşamba, cuma sabahları da - geceden saati kurardı. Zil. Şurada, işte konsolun üstünde dururdu saat. Hiçbirinin önemi kalmamıştı. Anılar, geri dönülemeyecek yaşantılardır.

Telefonun sesiyle irkildi; evet çalıyordu: kim olabilirdi? semra? saat kaç? semra işten mi ediyor? İçeriye yönelerek, başka kim olabilir, diye düşündü.

«Efendim?»

«Nasılsın?»

«İyiyim ben. İşten mi ediyorsun?»

«Evet.»

«Dün gece Belkıs burdaydı.»

«Bir arkadaştaydım. Kireçburnu'nda oturuyor. Çeneye dalmışız, o saatten sonra dönmek istemedim.»

«Tabii, haklısın.»

«Ne yapıyordun sen?»

«Yeni kalktım. Gazete almaya çıkacaktım.»

«Arkadaşım seninle tanışmak istiyor Mehmet.»

«Kim?»

«Dün gece evinde kaldığım arkadaş. Kolejden, ama bizden küçüktü, sen tanımazsın.»

«Benimle tanışıp ne yapacak? Belkıs seni sordu...»

«Sağ olsun... Bak Mehmet... öğleyin birlikte yemek yiyelim mi?»

«Nerde, dışarda mı?»

«Neden olmasın; seninle konuşmak istiyorum.»

«Ne konusunda? Yine ayrılma meselesi mi?»

«Belki... ama yalnız bu değil.»

«Konuşacak gücüm yok benim, biliyorsun.»

«Dün geceki kız kocasından ayrılmış, üç ay önce, şimdi eskisinden de mutsuz olduğunu söylüyor. Konuşmalıyız Mehmet. Bu kadar kolay karar veremeyiz... korkuyorum galiba.»

«Bize akıl öğretmek için mi tanışmak istiyor benimle arkadaşın?»

«Kabalaşma ne olur...»

«Bencilim ben. İşe yaramaz bir adamım. Sen de söylüyorsun, hayatımız bir cehennemden farksız. Öğleyin buluşsak bile bir şey değişmeyecek. Hep aynıyım.»

«Seni üzdüm son sıralar. Hem söz veriyorum, içkiyi de keseceğim. Dün gece hiç içmedim, inan bana.»

«Ne tuhaf; sabahleyin bir ara balkondaki boş konyak şişelerini gördüm de, içmekte haklıymışsın gibi geldi bana.»

(Hırıltılar. Yağmurdan sonra telefonda hırıltılar baş gösterir. Karşınızdakinin sesini, karşınızdaki sizin sesinizi bu hırıltılar arasından çözmek zorundadır.)

«... bir suçlama gibi... artık içmeyeceğim... yardım etmelisin... hiç olmazsa bu konuda yar-

dım etmelisin... bir süre daha... Yeniden denemeliyiz»

«Emin misin?»

«Lütfen Mehmet. Buradan konuşmak çok güç. Her an biri gelebilir odaya. Öğleyin buluşmalıyız.»

«Yağmur berbat. Üşüyorum da; hasta gibiyim.»

«İstemiyorsun...»

«Seni kırmak istemiyorum. Ama durum bence açık. Bugüne kadar hiçbir şey veremedim sana. Artık farkındayım bunun. Hep aldım, boyna aldım, ama karşılık veremedim.»

«Ne olur tartışmayalım bunları. Çok düşündüm, senden ayrı olmak istemiyorum: hepsi bu. Öğleye kadar gel.»

Karısı telefonu kapatmıştı. gitmezsem kuşkulanacak. o zaman ölüm daha çabuk anlaşılır. tekrar telefon edecek, neden gelmediğimi öğrenmek için. seni üzdüm son sıralar. artık içmeyeceğim. boş konyak şişelerine yağmur dolmuştu. bir kez daha denemeliyiz. ben geç kaldım. senden ayrı olmak... hayatımız bir cehennem... deniz kıyısında değil tepede bir ev. bodrum'a gidiyorum mehmet. dans etmiştik. annemin elmaslarını sattım. öğleye kadar gel. istersen telefon et, eve dönüyorum. Hayır gitmeyecekti. Belkıs'a telefon etmeyecekti, hayır.

Belki anlamayacaksın, belki beni daha küçük, daha zavallı bulacaksın, şimdiki durumumdan da kötü ve çaresiz. Ama ölmek istiyorum. Bir süreden beri bir saplantı gibi ölümü düşünüyorum. Semra, «Ölmek istiyorsan, hâlâ hayata bağlısın...» diyecekti. Onun dünyaya bakışında hep yapıcı bir tutum sezilirdi; karısı direnmekten kolay kolay caymazdı. İşte içkiyi bırakacağını, yaşamlarına bir yön vermeleri gerektiğini söylüyor ve öğle yemeğine çağırıyordu.

Semra, yaşamak bir amaç uğruna olmalı. Amaçsızlığın ölümcül hastalıklarına yakalanmış bir insan olarak...

Sevgili Semra, evlilik yıllarımız boyunca...

Semra, tanıştığımız günden beri, ve bütün evliliğimiz boyunca bana yardım ettin. Sana teşekkür etmek istiyorum. Ama artık bir yıkımdan başka bir şey olmayan...

Seni sevdim. Bir şeyler yazmam gerekli şu an. Ama ne yazmam gerektiğini bilmiyorum. Bir süreden beri sinirlerim çok bozuk. Hiçbir iş yapamıyorum. Bu ölümü, senin ve arkadaşlarımın hoş görmenizi rica ediyorum. Beni bağışlayın. Ölümümden hiç kimse sorumlu değildir.

Telefonun yanındaki iskemlede iki büklüm oturarak, meselenin ciddiyet kazandığını algılıyor, gelgelelim, masa başına geçecek gücü bulamıyordu. Yazmak zorundaydı: ölümümden kimse sorumlu değildir.

Sonra ne yaptığını bilmeksizin telefonu açarak, Ruşen'i aradı. Zil çalıyordu. Zil çalmaya devam ediyordu. Ruşen fakülteyse bile, Nebahat'in evde olması gerekirdi; çocukları kaç yaşındaydı? Onların bir çocukları olmuştu. Bu çocuğun bebekliğini görmüştü - saçları ne kadar gürdü.

«Alo, Nebahat sen misin?»

«Evet...»

«Nebahat, ben Mehmet.»

«Aa, merhaba Mehmet. Nerden çıktın sen?»

(Sesi içten, sesinde alınganlıktan en küçük bir belirti bile yok. «Nerden çıktın sen?»)

«Sizi hep aramak istedim.»

«Hep arayacağım diyorsun, hiç yoksunuz ortalarda.»

«Öyle; haklısın. Ama siz de aramadınız...»

«Nasılsın Mehmet, Semra nasıl?»

«Bilmem, iyiyiz galiba. Semra iyi değil. İkimiz de iyi değiliz.»

«Ne var ki?»

«Pek bir şey yok. Ayrılmaya karar verdik.»

«Nerden telefon ediyorsun sen?»

«Evden.»

«Nedir anlaşmazlığınız?»

«Bilmiyorum Nebahat. Galiba bütün suç bende. Bilmem ki... Otuz dört yaşında bir çocuk gibiyim. İstediğim gibi kuramadım hayatımı.»

«Kim kurabildi ki?»

«Ruşen yok mu?»

«Dersi var bugün... Hadi kalk gel bize. Ruşen akşama doğru gelir, beş çayına mutlaka gelir. Bilirsin onun çay hastalığını.»

«Gelirim belki. Bugün gelemezsem bile, mutlaka gelirim. Yakında gelirim.»

«Bugün gel işte. Konuşuruz. Ruşen de sevinecek seni gördüğüne.»

«Bana kızgın mısınız Nebahat?»

«Çıldırdın mı sen kuzum. Neler sayıklıyorsun.»

«Böyle olmasını hiç istemezdim. Dosttuk biz. Birlikte yapabileceğimiz iyi işler vardı. Olmadı.»

«Mehmet sen sahiden iyi değilsin galiba; bu ne duyarlık...»

«Ruşen'in yazdığı bir mektubu buldum bugün, kitaplığı karıştırırken. Çok etkilendim.»

«Ne yazmış? Ruşen saçmalar aradabir.»

«Hayır, saçmalıkla ilgisi yok. Dergi çıkartacağımız günlerde yazılmış bir mektup. Güzel yazmış.»

«İyi ki çıkarmadınız o dergiyi. Şimdi kâğıt bulamayıp kapatacaktınız nasıl olsa. Mehmet bir dakika, çocuk içerde bağırıyor...»

çocuğuna bakmaya gitti. çocuk henüz okula başlamamış. beş altı yaşında bir oğlancık.

Çok geçmeden Nebahat, «Pardon, biraz ateşi var da,» diyor, çocuğun huysuzlanmasından yakınıyor.

«Kaç yaşında şimdi?»

«Hiç sorma, yıllar öyle çabuk geçiyor ki; altısına bastı.»

«Sen yine midyeli pilav pişiriyor musun Nebahat?»

«Akşama midyeli pilav mı istiyorsun yoksa? Bu kış kıyamette Ruşen'e midye çıkarttıramam... Korkma, aç kalmazsın.»

«Belki bir gün yine ortak bir şeyler yaparız değil mi?»

«Sen gel de, konuşuruz.»

«Peki. Sağ ol.»

«Kaçta gelirsin?»

«Yediye doğru.»

«Çayı kaçıracak mısın? İngiliz çayım var, Hindistan'ın en kokulu yapraklarıyla devşirilmiş olandan...»

«Çaya gelmeye çalışacağım.»

«Bekliyoruz Mehmet... Semra'ya... Semra'ya selâm söyle.»

«Hoşça kal.»

Nebahat'ın yanıtlamasını beklemeden telefonu kapatırken, incecik titreşimli çın sesinden başka bir şey kalmıyor geriye.

Gelmemişlerdi, Ruşen'le Nebahat bu yaz Bodrum'a gelmemişlerdi; Şadiye onların da geleceklerini söylemişti. Boş yere sağda solda Ruşen'le Nebahat'i aranmıştı Mehmet. (Nebahat'in davranışları, Ruşen'e oranla her zaman daha sade, daha açık ve gündelik yaşamaya daha yatkındı. Çok sigara içerdi genç kadın; bu yüzden sesi biraz çatlaktı.) Gelmiş olsalardı, onlarla mutlaka konuşacak, belli birtakım nedenlere dayanmayan kırgınlığın ortadan kalkması için çabalayacaktı. Ruşen'in 'ideoloji' üzerine geniş bir inceleme yazdığını işitmişti; konuşmak isterdi doğrusu. Oysa yoktular ve Mehmet, o gece onları çok aramıştı: otelin az aşağısındaki kumsalda oturmuşlardı sahi; karısı gökyüzüne dalmıştı. Semra'nın gökbilimden her zaman tam not aldığını açıklayacağı tutmuştu. Bir gökyüzü haritacısı gibiydi. Adalar ve takımadalar göğünde yıldızlar öylesine çoktur ki! Geceydi, karşıki kahvenin iskemlelerinin ve birkaç masasının gelişigüzel atıldığı bu çakıllı kumsalda kimseler kalmamıştı. İştahına düş-

kün Korkut uyukluyor, Şadiye de Semra söyledikçe gökyüzündeki adlı sanlı yıldızları aranıyordu; yaa, demek o kümeydi Boğa burcu... Belkıs'la yanyana oturuyordu Mehmet; canı konuşmak istemiyordu, evet üzgündü. Belkıs bir ara sırtını okşamıştı (hayır, henüz bu okşayıştan tensel bir istek duyduğunu söyleyemezdi). Biri daha vardı yanlarında - herhalde Gökmen olacaktı, reklam şirketlerinden birinde metin yazarı olarak çalışan bir şair. Mehmet onu pek tanımıyordu; Belkıs, Gökmen'in kendisine âşık olduğunu söylemişti (ne zaman). al sana bir satranç daha! Burada hayat sereserpeydi; gecenin geç saatine karşın insanlar geziyor, her yerde açık dükkânlara, satış yerlerine rastlanıyordu, meydandaki işkembeci de hiç kapanmıyordu. Sonra Semra bazı yıldızların alınyazısında oynadıkları rolü, söylencelerini anlatmaya koyuldu. Demek bu Akşam Yıldızı'ydı, yani Hesperos, doruklardan gökyüzüne bakarken... yıldızların en parlağı, en güzeli... bir tanrıymış bir zamanlar Hesperos, doruklardan gökyüzüne bakarken fırtınalarla yitiklere karışmış, orada, gecede çakılı kalmış işte. Astaria, Zeus'un kızıymış, yeryüzünün kötülüklerine dayanamayarak gökyüzüne sığınmış o da, kızoğlankız bir yıldız olarak. Astaria'nın öyküsünü yarımyamalak dinleyen Korkut, birden büsbütün uyanarak, «Siyasî mülteci mi bu Astaria?» diye sormuştu, şaka mıydı, ince olması istenen bir alay mıydı - siyasî mülteci Astaria. Mehmet, ondan, okuldan beri tanıdığı Korkut'tan ne denli uzak düştüğünü kavradığını da anımsıyordu. Politik görüş ayrılıkları, dostlukları her zaman sarsacaktır: bundan kaçınılamaz. Ama işte Ruşen Bodrum'da değildi. Bu gece yıldızlar üzerine konuşulacaktı.

Şimdi de Nebahat, her zamanki destekleyici, kayırıcı tutumuyla çaya çağırıyordu; sonra da beraber yemek yeriz. Fakat yabansı bir çekingenlik içindeydi Mehmet. Deminki telefon,

ölüm düşüncesinin cesaret verişiyle ilintiliydi yalnızca.

Hem gitseydi, buluşsalardı ne olacaktı. Yoo, ne değişecek diye sormuyordu; bir şeyler değişecekti elbet, ama sonunda dönüp dolaşıp bir noktada, bir yol ayrımında uzlaşmazlıklara kapılacaklardı yine (Nebahat'e Kerem'in ne yaptığını, İstanbul'da olup olmadığını sormayı unutmuştu). Bütün mesele, dünyagörüşlerinin değilse bile, politik kavrayışlarının farklılığında billûrlaşmamış mıydı; Ruşen bir kez bunu açıkça ortaya koymuştu: «Politik görüşlerimiz, seninle, ne kadar yakın? Bunu tartışmalıyız.» Yoksa mektubunda mı böyle yazmıştı; her neyse, politik görüşlerinde ayrılıklar vardı, bu, bir gerçeklikti. Ama Mehmet çocuk gibi çekinmiş, hattâ ezilmişti Ruşen'in karşısında, tartışamamışlardı, çünkü Mehmet'in itiraz edecek gücü yok gibiydi. Ruşen'e hiçbir zaman söyleyememişti; bugünkü toplumda sınıf ilişkilerinin keskinleştiğine, hazır kadroların varlığına inanmıyordu. İşçi sınıfı ya da burjuvazi sözcükleri çok kolay kullanılıyordu doğrusu. Türkiye'de üzerinde dikkatle durulması gereken bir 'sınıf atlama' çabası vardı ki, marksist geçinenler bu çabayı, işçi sınıfı edebiyatı yüzünden sık sık gözden kaçırıyorlardı... Hayır, politik görüşlerini böylece özetleyemezdi tabiî; ama henüz bilinçli kitlelerden konuşmak için erkendi, dahası birtakım aydınların kitleler adına konuşmalarından her zaman tedirgin olmuştu Mehmet. Ruşen'de anlaşılmaz bir tutum vardı; kimi zaman, Şadiye'nin ikide birde gündeme getirdiği açıkoturumlarda, genç insanlarla hazır, olgunlaşmış kadrolar varmış gibi konuşurdu - soyut bir 'işçi sınıfı' sözüdür gidiyordu. Sendikalarla ilişkide hesaplı davranmaktan yanaydı Ruşen, ilerici görünümdeki sendikalarla işbirliği kurmaktan yanaydı bir de. Kerem, dergi tartışmalarında, Ruşen'in politik görüşüne katıldığını belirtmişti. Her ikisi de sol fraksiyonların

kendilerine olduğu kadar, bireylerine de karşıydılar. Ama Mehmet, bireylerin kazanılması gerektiğine inanıyordu. Bulanık, belirsiz birçok uzlaşmazlık: anlaşmaya varmaları olanaksız mıydı? Kerem, Hegel'ci Kalmak'ta Mehmet gibisinden aydınların sosyalist hareket içinde 'bırakılmalarının' sakıncalarından söz açıyordu; bu tür aydınların bazı bilgilerinden yararlanılabilirmiş, gelgelelim onların gerici bir dünyagörüşünün boyunduruğundan kurtulamadıkları ve kitlelerin ileri bir düzen için mücadelelerinde boyna sapmalar gösterecekleri her zaman akılda tutulmalıymış. Aman o yazıda ne denli ağır çarpıtmalara rastlanmıyordu ki! Birtakım safsatalarla yüklüydü yazı; Hegel'in koyu bir Tanrı yanlısı olduğu saptanıyor, buradan da Mehmet'in Hegel estetik'ini benimsemiş olmasına geçiliyor ve gericiliğinden asla kuşku duyulmuyordu. Oysa, Mehmet, Hegel'in dünyanın sanat aracılığıyla (tin'in dünyasıyla) çelişmelerden yalıtılabileceği savına katılmamıştı ki... 'Aynı ben' olma durumuna hiç değinmemesine karşın Mehmet'in, 'yalnızca kendisinin' aynı ben olarak kaldığı belirtiliyordu - Keremin yazısında. Yok canım, sanat, din ve felsefe Mehmet için yaşamsal önem taşımıyorlardı; birer altyapı kurumuydular ve hele Hegel'in söz açtığı din ögesiyle ciddî biçimde ilgilenmeyi aklına bile getirmemişti. Kerem, hıristiyan kültürü üzerine kurulmuş bu din ögesini, nasıl olup da Türkiye'ye kaydırıyordu, anlamak çok güçtü. Yoo, Mehmet, Hegel'in yöntemine hayranlığını saklamıyordu. Hegel idealizmini ancak marksistlerin kavrayabileceklerini ileri sürerdi: öylesine yetkindi çünkü bu yöntem. Fakat Ruşen, Türkiye'de Hegel'le ya da bilmemkimle uğraşmanın pek de gerekli olmadığı kanısındaydı. Marksizm, doğrudan doğruya marksist metinleri okuyarak da öğrenilebilirmiş. Marksizmi, tarihsel bağlarından kopartmak değil miydi bu? Bunların sözoyunlarına açık dü-

şünceler olduğunu da söylemek istemişti Ruşen'e; susmuştu, onun karşısında (herkesin karşısında) ezilirdi. Baştan aşağı idealizme ve idealist metinlere yönelik bir tartışma niteliği gösteren marksizm, sözkonusu idealist felsefeciler, kapitalizmi savunmuş iktisatçılar okunmadan, kavranmadan nasıl öğrenilecekti? Bundan sonra, Hegel'in, Marx'a yol açıp açmadığı ya da Marx'la Hegel arasında zorunlu bir gelgit olup olmadığı artık tartışmanın başköşesine oturtulamazdı. Ne tuhaf, Kerem kendisini bir de 'seçkinlikle' suçluyordu. Seçkinliğinden değil, utangaçlığından kaçınmıştı onlarla tartışmaktan. Bütün yaşamı boyunca nedensiz bir utançla, sevdiği insanlar karşısında başı eğik kalmıştı.

ama şımdi yine tekil bir konuşma içindeyim. burada olmayan, benimle olmayan insanlar hakkında bilgiççe atıp tutuyorum, soğuk, ölgün bir adam olarak.

Bir toparlansa, bir kurtulsa böyle iki büklüm telefon yanındaki iskemlede oturmaktan, bitkin, umarsız. Ağır bir hastalık sonrasının yorgunluğuyla, duvara tutunarak ayağa kalktı; az ötedeydi masa, kâğıtlar, dolmakalem. Balkon kapısının ve pencerelerin camına yağmur damlaları vuruyordu; damlalar birleşiyor, ince şeritler, incecik su yolları oluşturuyorlardı. Sarmaşığın irili ufaklı yaprakları rüzgârla cenkleşiyordu dışarda; henüz duvara diş geçirememiş genç kökleri fırlatıp, söküp kendi yönüne çekiyordu rüzgâr. Yağmur, ölümü çağrıştırıyordu, cenaze törenlerini, gözyaşlarını. Eskimiş kötü bir romantizm bile olsa, bu görünüm etkileyiciydi; sonbahardı, kasım ay'ı bitiyordu. Koyu mavi, dalgalı engin denizler, nelerden sonra kimsesiz kıyılara vuran nesneler gözünün önüne geliyordu insanın. Masaya geçti. Yağmurun camlara çarpışı. Boyna bir soru: yoksa böyle can çekişmek mi işine geliyor, ya da hayattan ne umuyorsun hâlâ, kendi yıkık hayatından. Ama ölüm neydi, yok oluş, hiçbir şey düşünme

mek, hiçbir şey duyumsamamak? Ölümün madde açısından açıklanması yetmez miydi: gövdenin (etin ve kemiğin) çürümesi, toprağa karışması. Bu ülkede ve yeryüzünde milyonlarca insan acı çekiyordu; yine de direniyorlar ve ölüm-kalım mücadelesinde, yaşamayı seçiyorlardı. Kendisinin cesareti kalmamıştı. Son sıralar, son bir iki yıldır ölümü, kendini öldürmeyi çok düşünmüştü. Evet, belki bir saplantıydı, ama karara vardırtan bir saplantı. Belkıs'a «Belki bir daha buralarda olmam...» demişti dün gece, bu sabah canına kıyacağını düşleyerek; bir karadüş değil ama, bir son veriş. Yalın, sıradan, önemsiz bir karar. Mektup falan da yazmak istemiyordu artık. semra ne düşünürse düşünsün, başkaları ne düşünürlerse düşünsünler... sessizce çekiliyorum aralarından, bir şey istemiyorum ki, akşam yemeğine hindistan'ın en güzel kokulu yapraklarıyla boş yere beklesinler beni arabistan'ın en güzel kokuları bile ellerimi temizleyemeyecek. telefon etsinler ve semra onlara öldüğümü söylesin. öldü. kendini öldürdü. daha başkaları da gazetelelerden okusunlar ölüm ilânı acı bir ölüm cenazesi şuradan kalkacaktır çelenk gönderilmemesi rica olunur. öğleyin birlikte yemek yemeyeceğiz semra, özür dilerim. Keşke biri daha telefon etse, keşke bir insan sesi daha duyabilse. Çalışmak, üretmek güçlerini yeniden elde edebilseydi, bu tansık gerçekleşseydi belki cayardı. Ama tasarıları, ıssız, verimsiz bir çöl gibi duruyordu kitaplığın bir köşesinde, notlar biçiminde.

Giderek uzlaşmasız bir yabancılaşmanın çevrintisinde döneniyordu. Bu, artık, herhalde Kerem'in eleştirilerini haklı çıkartacak kerte, soyut, tarihinden ve sınıfından soyutlanmış bir insanın yabancılaşmasıydı. Ama Hegel'in söz verdiği gibi, yabancılaştıkça, kendi bilincine varamayacaktı. Böylesine soyut bir bilinç, insana ancak gülünç gelebilir.

Şimdi Semra'yla karıkoca gibi hissetmiyor-

du kendini. Belkıs'la dün gece konuşurlarken, genç kadını ne kadar uzak ve yaşamının dışında hissetmişti! Bir kez, Ruşen'le Kerem, bu evden çıkıp gittiklerinde, onları sonsuza dek yitirdiğini ayrımsamıştı, sislerle çevrilmiş ikisi, dönemeçten saparak. Korkut'un kapitalizm konusundaki insanlıkdışı savunuları, Gökmen'in kupkuru şiirleri, Şadiye'nin Nietzsche paralamaları birer ses; işte anlamsız sözcüklerden öteye gidemiyor. Demin Nebahat sevecendi, ama bu sevecenliğin gerçekliği bir radyo oyunundaki canlandırma başarısından pek de ayırt edilemiyor. Şakaklarına koydu ellerini, dirseklerini masaya dayayarak. Öylece akıp giden asıl hayatı sonsuza dek yitirdiğini söyledi kendine; yitirmişti.

Sonunda öyle bir yere varmıştı ki, yaşamdan öğrendiği tek umut, insanın kendi kendisiyle tanışmasıydı. Evet, bu konuda da Kerem'i haklı çıkarıyor, bütün bir yaşama deneyimlerini, sayısız yaşantıyı, kişinin kendi bilinçlenmesinde noktalıyordu. Ama söylemek istediğiyle, Hegel'in söyledikleri arasında yabana atılamayacak bir karşıtlık da vardı: kişinin kendisini tanımadan, kendinin bilincine varmadan toplumsal mücadele içine atılmasını önleyecek tek umuttu bu. Böylelikle davranışlarımızın, karar anlarındaki tutumlarımızın yanlışa yol açabilecek pek çok ögesi ortadan kaldırılabilirdi. İnsan pişmanlıklarla avunmayı bir kenara bırakmalıdır. Pişmanlıkların olmadığı, ya da aza indirgendiği bir bilinç edinilmeden eyleme kalkışmak, boşyücelikten başka bir şey olamaz; boşyücelik, anlamsız bir kendini beğenme.

Bodrum'da, diskotek'te karısını ve ötekileri yalnız bırakarak, aşağıdaki kumsala sığındığı, dikensi, kurumuş yosunların ve çakılların üstüne uzandığı gece, hayat ve insan ilişkileri konusunda yığınla tutarsızlık üşüşmüştü aklına (kendi tutarsızlıkları, kendi zavallılıkları). Lâcivertin göz kamaştırıcı bir ışık gibi patladığı,

görkemli bir geceydi. Uzaktan Halikarnas'ın sönük, titrek, sarıya çalan ışıkları bu lâcivertte karanlık gibi kalıyordu. Bir süre de yürümüştü kumsalda.

Galiba herkesin mutsuz olduğunu; ama kimsenin ne kendi adına, kendi bireyi adına, ne de başkaları adına hiçbir şeyi değiştirmeye yanaşmadığını düşünmüştü. Sanki hepsi durumlarından memnundular. (Şadiye de futbolcu oğlana deli gibi tutulmuştu.)

ona çeyrek var. ona on dört var. dokuz kırk dört. beni alıkoyan ne? yaşama güdüsü, kararsızlık, sevmek ihtiyacı, adlandıramadığım başka başka şeyler... bir anlık bir edim diye düşünmüştüm.

Orada, doğa'nın ve güneş ışığının görkemine uymayan bir mutsuzluk çoğaltılıyordu. Her yerde mutsuzluk çoğaltılıyordu. Edilginlik ve boş veriş egemendi. Ünlemler üzgün, konuşmalar usançlıydı. Sık sık omuz silkiyordu Türkiye'de insanlar, sık sık yakınıyorlardı. Bodrum'daki toplulukları da böyleydi. Ama uzun iççekişlerin, kırıcı, yaralayıcı kavgaların ardından yeni ve güzel hiçbir şey gelmiyordu. (Hep aydınlık ve bulutsuz gökyüzünün altında özvarlıkları dengesiz, karmaşık, yılgındı; işlevsiz bir tasanın boyunduruğu altındaydılar. Alkole baş vurulmuştu.) Kederlerinde, acılarında, sonra apansız bastıran sinir bozucu kahkaha nöbetlerinde her biri alacalıbulacalı, yamalı giysilerle eski zaman tiyatrolarının soytarıları gibiydiler - Gökmen'in tanımlamasıydı bu. Kavgaları bayağı, kahkahaları - hele Rifat adlı futbolcununki - gereksiz yere cırtlaktı. Sanki bütün eylemleri sesten ibaretti. Sesler... yalnızca çirkin, yabansı, ürkünç sesler. Bunu Semra'ya söylemişti; karısının Korkut'a bağırdığı gece. Semra «Şadiye'den farkın yok,» demişti de, pek bir şey anlayamamıştı. Haa... şu üstinsan meselesi. «Sen de herhalde kendini Şadiye gibi bir üstinsan sanıyorsun!» Ne kadar da ya-

ralayıcıydı bu söz, ama ne kadar. Semra'nın kavgasında kendi evliliklerini, giderek çöken, kopan ilişkilerini bağışlayıcı tutum da yaralayıcıydı doğrusu. İnsan ilişkileri, bir kez büyüsünü; güzelliğini yitirmeye görsün; işte böyle ezip geçiyorlardı birbirlerini... Otelin balkonuna kaçmıştı (Şadiye de, Ruşen'lerin evinde, yaz ortası bir gece); denizde, çok uzakta demirlemiş bir geminin ışıkları titreşiyordu; kıyıdaki ışıklar - kahvelerin, pansiyonların, gazinoların ışıkları - bir o yana bir bu yana akıp duruyordu; ölmek istemişti yine, o an, orada.

Sonra bir başka gece, Belkıs'la deniz kıyısında (dalgakıranda, otelin önündeki kumsalda, eski limanda) yalnız kalmışlar, yürümüşler ve hiçbir şey konuşmaksızın denizin sesini dinlemişlerdi. Genç kadının sokulgan yakınlığından, anlayışlı ve dost davranışlarından ürkmüştü. eğer yalnızca aşk, ama sevgi değil, insanları birbirine yaklaştıracaksa, eğer iletişimin tek aracı buysa... Dalgalar hışırdayıp durmuştu.

Simdi artık hiçbir şey düşünemiyordu - gözlerini yumdu. Koyu karanlık belirsizlikte ansız ,zamansız, karmakarışık akıp giden bir olaylar dizisi zihnine üşüştü; insanlar; çiğ bir ışıkla donanmış insanlar, bir deniz kıyısı, bir gülümseme, genç ve güzel bir kadının kendisini dansa çağırışı, sarhoş bir sesin giderek yükselen tınısı, bir yanağın - ince deri - yanağına değişi... kimliklerini kavrayamadan, zamanlarını belirleyemeden görüyordu tümünü; bu insanların ve ilişkilerin sanki ortak bir özelliği vardı: varlıkları kesindi, yine de Mehmet, onları gerçeklikleriyle anımsamaya kalkışsa uçup yitecek gibiydiler.

Kimdiler, niye biraraya toplanmışlardı ve niye birarada yaşıyorlardı? Ortak yanları, insani benzerlikleri neydi? Onları yıllar önce bir dergi çıkarma önerisinde birleştiren, ya da yıllar sonra bir yaz gezisine katılışta yanyana ge-

tiren ne olabilirdi? Herhalde yalnızca, ama yalnızca, aynı sınıfın insanları olmaları - başka bir şey değil.

Üstelik Belkıs'ın anlayışlı davranışları yüzünden uyku tutmamıştı gözünü. Yeniden giyinerek, serinlemek için aşağıya, limana inmişti. Hâlâ esintisizdi gece ve dalgakıranın taşları gündüzün kızışmışlığından izler taşıyordu. Türkiye'de aydınlar birbirlerine yabancı, hattâ düşman diye düşünmüştü galiba.

oysa bu düşmanlığın somut nedenlerini hiç düşünmedik. yalnızca birtakım saptayımlar aydınlar şöyledir aydınlar böyledir... aydınlar neyse nedir, bizi ilgilendiren sonuçtan önce nedenler olmalıydı.

Aydın? Hangisi ya da hangileri aydındı içlerinde? Belkıs aydın mıydı? Genç kadın toplum sorunlarıyla ilgilenmediğini, kendi yaşamından memnun olmadığını, Bodrum'a yerleşeceğini ve belki de orada, resim yapmaktan büsbütün cayacağını söylüyordu. İşte böyleydi; uğraşılar bir yerden sonra bırakılıyordu ve bomboş bir hayat sürdürülüyordu. Ortayaş eşiğindeki kuşağın dramı buydu galiba. İşadamı olamayanlar, parlak evlilikler yapamayanlar, yapmak istemeyenler şimdi telefon başlarında birbirlerine dert anlatıyorlardı. Bir de Şadiye gibi anti-marksist bilimciler vardı - Şadiye kendisini böyle tanımlıyordu. Fakat o da yok olmuştu, çağın yalnızca materyalizmle açıklanamayacağını bağıra çağıra savunmuş, sonra yok olmuştu. Hepsi parçalanmışlardı, dağılarak, koparak; bütün bir kuşağın gönüllü intiharıydı sanki sözkonusu boşluk. Yoo, erkekler, 'hayat bağlarına' daha sıkı tutunuyorlardı, kendisi bir aykırılıktı, erkekler çalışmanın gerektiğine inanıyorlar, görevlerini yerine getiriyorlardı. Peki yeni insanlar? Kerem umutluydu. «Şimdi on altı on yedi yaşlarında olan kuşağın, şimdiye dek yetişmiş en bilinçli kuşak olduğuna inanıyorum,» derdi Kerem. Hem burjuvazi, hem işçi sınıfı ka-

nadında. Artık coşkuyla anlatırdı; «Kapitalizmin vahşetini gören aydınlara gelince... oldukları gibi kalamayacaklar tabii. Hakem sınıf ideolojisine son!» Kapitalizmin gelişmesinden yanaydı Kerem - bu konuda ona hak vermemek elde değildi. Belkıs, dün gece, «Türkiye gibi gözü yaşlı bir ülkede kapitalizm gelişemez,» diyerek kestirip atmıştı. Sonra... daha sonra ne olacaktı? Neler yaşanacaktı? Türkiye nasıl aydınlığa çıkacaktı. Orta kuşağın büyük kentlerinde kolej eğitimi, sonunda, böyle, ne yapmak istediğini bilmeyen, tutarsız, çelişkili birtakım mutsuz insanlar yaratmıştı. Bütün gün telefonlar çalışıyor, bitmek bilmeyen ikincil sorunlar anlatılıyordu.

Ruşen de, bir gece çok içkiliyken (Yeniköy'de, ucuz sayılabilecek bir Rum meyhanesindeydiler), «Talihsiz, yitik bir kuşağız biz,» demişti. Güncel politikayla değil, estetikle, sanatın felsefelik bağlarıyla uğraşmak istediğini belirtmişti. Zaten Ruşen'in gençlik yıllarındaki başarısı bu yoldaydı. Ona, usta bir çevirmen (İngiliz edebiyatından seçkin romanlar çevirmişti), iyi bir estet gözüyle bakılıyordu. Daha işin başında durmuş oturmuş, ne yapacağına karar vermiş biri gibiydi Ruşen. Türkçe'si olağanüstü güzeldi, dili kullanırken neredeyse yeni bir roman anlatımı yaratıyordu Türkçe'de. Mehmet ikide bir takılırdı ona: «Bu çevirilerle Türkçe romanı altüst eden bir gizli romancısın sen.» Ama Mehmet yanılmıştı: Ruşen yıllardır böyle çevirilerle, estetik üzerine değerli yazılarla uğraşmıyordu. Güncel politika ortamında yükselmeyi yeğlemişti işte, hemen her ay bir dergide ya da on beş günde bir, bir gazetede yazılarına rastlanıyordu: güncel politika konusunda değerlendirme yazıları. Gelgelelim güncel politikanın kısırdöngüsünde Ruşen'in değiştiği de gözleniyordu. Başarılı roman çevirilerindeki yetkin dil cılızlaşmıştı; ivedi ve an'ında yazmak meselesi genç adamın Türkçe'sini de güzellik dışı bırak-

mıştı. Cümleleri savruk, sözcükleri özensizdi. Ruşen gibi incelmiş bir adamın, kitlelerle iletişim kuracağım diye klasik 'solcu' ağızlarına baş vurması, 'karılarımız, bacılarımız' gibisinden sözcükleri yazılarında kullanması nasıl açıklanabilirdi... Engin bir bilgisi, sınırsız bir görüngesi vardı Ruşen'in; bu, yadsınamazdı. Burjuva edebiyatının büyük ve önemli romancılarını okumuştu, idealist felsefenin düşünürlerini yakından bilirdi; fakat şimdilerde güncel politikanın çıkarları, isterleri doğrultusunda, yazınsal değerlerinden kuşku duyulacak romanları, şiirleri savunuyordu - yeri geldikçe. (Şadiye acımasız bir alaycılıkla onun 'saz' çalmaya da başlamış olduğunu söylemişti; «Bodrum'a sazını da getirirse işimiz iş...» diyerek.) Ruşen de, ortayaş eşiğindeki aydın kuşağının bir başka, yüzüydü.

Evet-evet, nasıl, neden gelinmişti buralara? Elleri titreyerek, midesi bulanarak notlarını yeniden yırtmaya başladı. Gözleri tek tek çıkarmış, üstüste dizmişti; hepsini yırtıyordu. Çünkü bu notlardaki bilgiden, değerlendirişten işkilliydi. (Sevdiği birkaç satır...) Buralara küçükburjuvalıktan kurtulunamadığı için gelinmişti; tartışmasız böyleydi.

«Günümüz Türk edebiyatı üzerine yapılacak bir incelemede, gerçekliğin iki ayrı yönde yansıtıldığı açıkseçik görülebilir. Bir bölük yazarlar, gerçekliği doğrudan doğruya dış dünyadan algılamakta, bu algılayışı ilk akla gelebilecek biçim ve yöntemle yapıtlarına işlemektedirler. Oysa gerçekçilik, özellikle sınıflı toplumlarda, çevreyi daha da daraltırsak, Türkiye gibi sınıfsal ilişkilerin garip biçimde içiçe girdiği bir ülkede alabildiğine karmaşık yansıtılmak zorunluğundadır. Çünkü gerçeklik çarpıtılmıştır. Gerçekliği dış dünyanın verileriyle yansıtmaya imkân yoktur. Başka bir bölük yazarsa yapıtlarında gerçekliği iç yaşamın verileriyle değerlendirmektedir. Bu, kuşkusuz klasik ede-

biyat çizgimize bağlı, ama yaygın edebiyat çizgimizin dışında kalan, bizim için geliştirici yönde bir tutumdur.»

Bu iç yaşam meselesine her zaman önem vermişti:

«İç yaşam, sanıldığı gibi kişiden kişiye - geniş ve genel anlamıyla değişen, başkalaşan bir akış göstermez. Sınıfsal kökenleri ve şu an (şimdi) içinde var oldukları konumları belli kişiler, sınıfları karşısındaki tutumlarıyla sorunları, olayları, somut yaşantıların etkisiyle, dış dünyayı kavrarken benzeşlikler gösterirler.»

Dış dünyadan iç yaşama, iç yaşamdan dış dünyaya bir akış gösteren gelgit, modern edebiyatın başlıca dramını oluşturuyordu Mehmet'e göre. Yoo, Şadiye'den farklı düşünüyordu. Şadiye iç yaşamın geliştirilmesi yoluyla öncesiz ve sonrasız hakikate varılacağı kanısındaydı; zaten, Nietzsche'nin belirttiği gibi, yeryüzünün bütün anlamını yaratıcı insanda görmek olasıydı... Şadiye'nin safsatalarına bakılırsa, yaratıcı insan, sürüden ayırt edilemeyecek milyonlarca insanın hayatlarındaki körlüğü, gerçekliği göremeyişi yırtan 'trajik' kişidir... Bu karton da yırtılmalı.

«İnsan ilişkilerinin, toplumsal hayatı belirleyen iktisadî düzene koşut olarak yozlaştığı, bayağılığa yöneldiği bir toplumda, yaşam, sanıldığınca sağlıklı, duru ve aydınlık değildir. Tersine hasta duyarlık, kötülük güdüsü, vahşet özlemi gibi, bu hayli metafizik sayılabilecek özellikler, yozluğun etkisiyle gün ışığına çıkar, toplumsal hayatta etkinlik gösterir. Toplum yaşamasını yalnızca bir azınlığın boyunduruğu altına sokan etmenleri, salt iktisadî düzenin çarpıklığında aramamalıdır; bundan kaynaklanan ve buna koşut olarak bireyin (kişinin), bağlı bulunduğu değerlerin de çürüdüğü, ayakta duramadığı çok açıktır. Bir örnek: faşizm, ne İtalya'da, ne de Almanya'da başlangıç evresindeyken kitlelerin (halk kitlelerinin)

geniş ve köklü bir direnişiyle karşılaşmıştır. Bu tarihî gerçeklikten yaklaşıldığında, sanat, özellikle de dile getirme olanaklarına sahip sanat dalları (edebiyat, tiyatro, sinema vb), faşizmi salt dış dünyadaki görünümleriyle değerlendirirse, meselenin özüne inilmemiş olunacaktır. Çünkü faşizm, bir yandan da, oluşumunu, yerleşimini iç yaşamda sürdürebilmektedir. Toplumbilim bize sayısız olanak getirir. Sanatçı bu olanaklardan (bilgi) yararlanmak zorundadır. Ama yine sanatçı, toplumbilimin alanına giremeyecek özel bir görevin yükümlülüğü altındadır. Sözgelimi faşist kişinin belirlenişindeki uzantıları, geriye dönüşlerle oluşumunu, kısacası bir faşisti var eden toplumsal genelgörünümü bize gösterecek olan sanat ürünü, izleyicisiyle sağlam bir bağ kurmak zorundadır. Ancak bu sağlam bağ yoluyla; izleyici, bilinçaltına ittiği gerçeklikleri, dış dünyadaki yalınkat görünümden farklı olarak algılayacak ve değeri, önemi tartışılamaz bir yeniden değerlendirme ortamı doğacaktır.»

«Freud duysaydı bu sözlerini, kalpten ölürdü sevinçten...» demişti Kerem. Bunu yazdığı günü hatırlıyordu Mehmet, Kerem'e kızgındı. Kerem, faşizmin tarihsel açıklamasıyla yetiniyor; tarihî ve iktisadî koşulların egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda bir planlamanın gereksinildiği dönemlerde faşizmin ortaya çıktığını savlıyordu. (Yine yaz'dı. Fakat Kerem'in evinde değillerdi. Şurada, şimdi yağmurun boyna yıkadığı, arka bahçelere açılan balkonda oturuyorlardı.) Mehmet, kimi marksistlerin psikoloji meselesine neden bu kadar düşman olduklarını sormuştu kendi kendine.

«Şu iç yaşam görüşünden hiçbir şey anlamıyorum ben arkadaş! Akıl karıştırıcı bir mesele gibi geliyor bana.» Kocaman, güçlü ellerini masanın ekose örtüsü üstünde gezdiriyordu bir yandan da genç adam.

Ona eski Roma'nın köleleriyle bugünün iş-

çileri arasındaki ayrımın bir dış görünümden ibaret olduğunu söylemişti: «... dış dünya böyle algılatıyor bize: işçinin sosyal hakları, güvencesi filan. Ama iç yaşam, tarihî bilinç, kozmik... bugünün işçisini Roma'nın kölesinden kolay kolay ayıramaz. İkisi de sömürülmektedir çünkü.»

«Ne yani, insanlık hiç ilerlemedi, hep aynı yerde mi duruyor demek istiyorsun? Senin Hegel'ciliğin...»

Sahi, ne demek istiyordu? Ne demek istemişti? Biraz karışıktı görüşleri, bir türlü toparlayamazdı söyleyeceklerini, darmadağınık ve belki de gelişigüzel. Bu yüzden öğrencilerle ilişkisinde de, bir konuyu, bir meseleyi anlatışta hep başarısızlığa uğrardı. (Kerem'e dondurulmuş, kalıplaştırılmış kuramlarla yetinmek istemediğini söylemişti.)

Haziran sonuydu ve bir esinti çıkmıştı. Balkonda oturuyorlardı. Semra, Kerem'in yemeğe kalmasından hoşlanmamıştı; yemeğe kalacaktı Kerem. Karısı bıkkındı bu tartışmalardan; «Niçin herkes gibi değiliz, niçin hep bu konuşmalar...» diyordu. Evlilikleri çöküyordu işte, arkadaşlıkları, elele verişleri. Onlardan (Ruşen'den, Kerem'den, ötekilerden, genç, atılgan öğrencilerden) bıktığını söylüyordu Semra; fotoroman bile okumaya razıymış. Kalıklıkla suçluyordu herkesi, konuşmalarını da gevezece buluyordu. Esinti (ama hava sıcaktı yine de), ekose örtüyü ikide birde havalandırıyor; Kerem ellerini bir türlü masadan ayıramıyordu. Nasıl dalmışlardı şu toplumsal psikoloji, iç yaşam meselelerine - örtüyü masadan kaldırmak akıllarına gelmemişti bir türlü.

Bu kâğıt parçalarını toplayıp çöptenekesine atmalıydı.

Konuşmaları böyleydi işte. İlk değişen de Semra oldu - Avrupa komünizmine inancından söz açmıyordu artık. Belkıs toplumsal sorunlarla ilgilenmediğini açıkça söyledi. Kendisi yalnız. Ruşen'i, Kerem'i görmeyeli yıllar var. Giderek

uzaklaşıyordu her şeyden, giderek, her şeydenher şeyden.

öğle yemeğine bekliyor. yeniden denemeliyiz. öğle yemeğini birlikte yiyelim. neden olmasın. ama ben öleceğim. öğle yemeğine bekliyorum. öğle yemeği. ızgara et ne var. öğle yemeğinden önce öleceğim. peki, biftek, ama iyi pişsin. sert mi biftek. kendimi öldüreceğim. değiştirmeyeceğim bu kararı. bu kez değiştirmeyeceğim. her intiharın bir anlamı, nedeni olması gerekmez. sarı pembe kâğıt parçaları. şarkıdakiler konfetiydi galiba. amerikan şarkılarında boşa harcanmış hayatlara konfeti serpilir tabii. semra da ben yahudiyim diye tutturmuştu ben yahudiyim ben de. çocuğumuz da olmayacak. seninle evlenmek istiyorum. düşündüm ki evlenebiliriz. kimin konseriydi. konserden çıkmıştık elimde program kâğıdı, onu da buruşturup durmuştum. ben yahudiyim. then out there came the jews daughter and she all... hayatımızı birleştirecektik pek umutluyduk hayatımızı birleştirince ne olacaktı acaba. viens ça viens ça toi beau petit garçon... hayatımız ikiye ayrılan yataklar komodinin üstüne bir de gece lambası yakarak yanık ışıkta kitap okuyabiliriz. hangi kitaplar? freud seni duysaydı sevincinden şıppadanak yüreğine inerdi seni gidi hegel'ci seni. korkudan kitaplarımızı da kaldırdık eh işte balzac'a izin var. niçin benliğimize böylesine ters etkidi, hayatımıza yediremedik marksistliğimizi. birörnek konuşan bir dolu insan. egemen ideoloji. sonra da ölüm. ölmek isteği. ölüm tutkusu. yaşama içgüdüsünün yitimi. toi beau petit garçon çocukluğundan anlat annenle baban öldüler seni yalnız bırakıp öldüler karın da akşamları evine dönmüyor, bir sevgili edin sen de kendine. ben eve dönüyorum istersen telefon et taksi çağırma yürümeye ihtiyacım var. telefon etmeyeceğim belkıs. kimsenin adını sayıklamadan öleceğim; dikbaşlılıksa dikbaşlılık.

Ama herhalde insanlarla barışma isteğini koruyordu; öyle ya, Nebahat'e telefon ettim; alo Nebahat ben Mehmet; telefon etmekle neyi tanıtlamak istemişti, ölüm öncesi gösterileri, ardından acınması gerekiyor, gözyaşları dökülmeli, bir küçükburjuvanın intiharına öteki küçükburjuvalar kolay kolay acımazlar, yargılarında, tavırlarında sert görünmeyi amaç sayarlar, erdem sayarlar, erdemlerini sevsinler - aa bize telefon etmişti, akşam gelecekti, Ruşen'le konuşmak istiyormuş... hepinizden kaçıyorum artık, artık bilinçsiz, bulanık, kötülüklerimi, küçümseyişlerimi ve nefretlerimi kusabilirim: beni terk ettiniz!

Ancak bu denli değişebilir bir insan - olumsuz anlamda. Estetikle uğraşmak istiyormuş, talihsiz kuşakmışız; kim engelledi ki Ruşen'i estetikle uğraşmaktan, ama estetikle uğraşacak zaman mı, kazara Oscar Wilde'ı övmek durumunda kalırız, daha çok sosyalist görüneceğiz, sosyalistlik yarışında hepimiz başı çekeceğiz, bizler William Morris falan okumuş, eleştirmiş önemli aydınlarız, kim yarışabilir bizimle...

Queen Victoria bakalım ne yapacaktı Bodrum'da? ben öldüğüme göre yeni birilerini sever. Güzel gözleriyle başkasını büyüler, başkalarını - hem resim yapmasına ne gerek var canım, nasıl olsa ünlendi, ressamlığı onaylandı. Şimdi toplumda yeri olan bir sanatçı olarak gezinebilir Belkıs. bilmiyor mu semra'yla aramızın düzelmeyeceğini bilmiyor mu, bitik bir koca, alkolik bir kadın. serüven bu kadar işte queen victoria!

Eğilip kalkıyor, odanın ortasına taşıdığı çöptenekesine yerdeki kâğıtları atıyordu, avuç avuç, toplayarak, bir kez daha yırtarak.

Ruşen'leri araması gerçekten gülünçtü. Çoktan yıkıldı o ilişki; insanın otuz beş yaşındayken - ne kalmıştı 'yolun yarısı'na - Dostoyevski oynamaya kalkması anlamsızdır. (Gökmen, Çehov'un dramlarının bu çağ için eskidi-

ğini, ilişkilerde o tür duyarlıklara yer kalmadığını ileri sürmüştü.) Akşamleyin gelmediğini görünce, bir telefon bile etmeyeceklerdi; kendi havalarına dalarak, gündelik konuşmalarla, siyasal tartışmalarla, televizyonda sadece haberleri dinleyerek, tabiî rakı içerken - belki Kerem de onlarda olur.

Kerem. Bir arkadaş. Eski günlerin dostu. 'Özel yaşamı bilinmeyen karanlık adam' şakası. Bir şaka. Kimsin sen Kerem? Büyükburjuva çevrelerinden zengin bir kadının - adı Betigül müydü - ona âşık olduğu söylenirdi. Özel hayatından hiç söz açmazdı Kerem de. Yıllar önce Polonya'ya gitmişti. Orada sanatın, özellikle sinema ve tiyatro dallarının akıllara durgunluk verecek biçimde geliştiğini anlatırdı. Polonya'ya hayrandı. Sonra bir kez daha gitmişti; Mehmet'e buzlu camdan olağanüstü güzellikte bir beyaz ayı armağan getirmişti: şimdi can yakan bir incelik. Günlerce ortadan yok olurdu; Ruşen yarı şaka yarı ciddi, sevgilisi olan o zengin kadının Kerem'i 'kapadığını' söylerdi. Adı Betigül müydü?

Böyle bir yığın bilinmeyen, yüzü bile görülmemiş insan işte: varlıklarından yalnızca söz açılmış... sonra gelgeç tanışıklıklar (Gökmen, galeri sahibesi kadın, tuvaletlerle ortalıkta dolaşan felsefe öğretmeni bir adam); yaa, bir de Semra'nın yeni/eski arkadaşı, kolejden; kocasından ayrılmış, şimdi daha mutsuzmuş - ne kadar kopuk kopuk ilişkiler üzerine kuruluydu dünyaları. Yalnızca zihnin bilinçliliğinde yer edip geçiyorlardı, ilişkiler, anılar, bir ad olarak kalan insanlar.

Tabii, Bodrum'daki o küçük çocuk vardı: bütün kirli, yoz ve karmaşık ilişkiler içinde. Ona peçetelerden oyuncak uçaklar yapmıştı (sevgili Şadiye peçete-uçaklardan birini saklayacağını söylemişti; oyuncaklara dayanamazdı), meyhanede, ordan oraya uçarak, koşarak, ellerinde peçete-uçaklar, masalar arasında ansızın

havalanan beyaz ince kâğıtlar. Çocuğun annesiyle bir an, kıpkısa bir zaman dilimi, gözgöze gelmişlerdi. Korkut'un, ünlenememiş bir sinema oyuncusu olduğunu ileri sürdüğü bu kadın, gönül borcuyla bakıyordu karşısında - Mehmet ona sarılmak istemişti, güzelliğine ya da dişiliğine değil, bu özellikleri içinde anaç kalışına; ama bilinemez, belki de cinsel dürtülerinin etkisi altındaydı. Çocuğu kucaklamıştı sonunda; üzüm gözlü oğlan boynuna sıkısıkıya sarılmış, sanki bir daha bırakmak istememişti. neden bir çocuğumuz yok, neden kaçındım... Belkıs'ın bakışlarında küçümseme ve gizli bir alay okünuyordu (küçük çocukları, evliliği, karıkoca dayanışmasını hep gülünç bulurdu).

«Semra! Semra!» diye bağırıyordu Korkut (henüz kavga etmemiş olmalıydılar). «Bu femme fatale kocanı baştan çıkartacak!» Şakaları tatsız, senlibenliceydi.

Tanrım niçin biraradaydık, birbirimizden ne bekliyorduk, birbirimize ne gibi yararlarımız dokunabilirdi ki? Sarsılarak, yerde kalan kâğıtları, çöptenekesini, masayı, saatin sesini, arka bahçenin sarmaşıklarını orada hayatla bırakarak yatakodalarına geçti: penceresiz, dörtduvar arası, karanlıklarda.

Yeniden bir arınma an'ının yaklaştığını duyumsuyordu. Şimdi bir kez daha yabancı saydığı herkesi sevmeye başlayacaktı.

İşte okuldaydılar. Ruşen basketten yorulmuş, Coca-Cola içiyordu, gülerek takılıyordu kendisine. Ne diyordu? (Anımsamıyordu Mehmet.) Gülerek, sevgiyle, dostlukla. Kolejin geniş alanları, ağaçlıklı yol: bütün öğrenimleri birlikte geçmişti. Ruşen kendisinden büyüktü ama; otuz beş yaşında başarılı bir öğretim üyesi. Bilinç akımı romanı üzerine tartışarak ağaçlıklı yoldan iniyorlardı, dönemeçler, küçük ama dik merdivenler, yol kenarlarında bitmiş kır çiçekleri, ballıbabalar en çok. Ruşen o sıralar bilinç akımı romanının, modern roman için bü-

yük bir olanak sayılması gerektiğini savlardı. Gençtiler. Ruşen bir yazı hazırlıyordu bilinç akımı üzerine; önemli bir yazın dergisinin ısmarladığını söylüyor, çocuk gibi seviniyordu. Hayır, şimdi basketbol oynuyordu, terlemişti, kazanmak, ille kazanmak için büyük çaba harcıyordu (hep kazanmak, önde olmak isterdi zaten). Eğilerek topu yerden almıştı Mehmet, fırlatmıştı Ruşen'e, onun takımının kazanmasını istiyordu. Ruşen İngiltere'ye gidiyordu, Londra'ya, yükseköğrenime. Mektuplaşacaklardı, havaalanında birbirlerine söz veriyorlardı: geciktirmeden yazışacaklardı. (Yazışmadılar, yıllar boyu yaz aylarında - o da kimi yazlar - birkaç kez görüşmekle yetindiler.) Evlendiğini, karısıyla - tanıyacaktı Ruşen; Semra; kız kolejinden canım, şu haşarı kız - birlikte kendisini yemeğe beklediklerini söylüyordu Ruşen'e, Kadıköy vapur iskelesinde, martılar, poyrazda sallanıp duran balıkçı kayıkları; dönmüştü demek, temelli dönmüştü, fakülteye gireceğine çok seviniyordu, hoş, profesörlerin çoğu tutucuydu ama...

Kerem pazar günlerini hiç sevmediğinden söz açıyor, sarmaşık yaprakları koparıp çiğniyor, **Hegel'ci Kalmak** başlıklı bir yazı yazıyordu. Kimsin sen Kerem? Yankılarla yineleniyordu soru: kimsin sen Kerem? Kimsin... kimsin... Kim olduğunun ne önemi vardı? Arkadaştılar, arkadaşlıkları güzeldi. ah sözcükler... artık istediğim sözcükleri bulamıyorum. Kim olduğu bilinmeyen Kerem, irikıyım gövdesiyle sağa sola çarpıyor, iskemleleri, masalardaki biblola-rı, kitaplığın bir yerinden bilmemkimin bilmemnesini alırken öteki kitapları da deviriyordu, utangaç bakakalıyordu oracıkta. Sonra Semra'nın sesi, «Zarar yok, boş ver Kerem,» diye yankılandı; karısı yerdeki kırıkları topluyordu, 1935 lerden kalma bir dansöz biblosu, etekleri yelpazelenmiş. Ama Kerem çok utanıyor, çok hoş bir buzayısı armağan ediyordu, hem donuk hem ışıltılı cam. Kerem gülüyordu. Kerem çocuk gi-

bi yüzünü asıyordu. Kerem ekose örtüye sımsıkı yapışmıştı. İşte, pazar günleri yalnız kalmak istemediğini nasılsa itiraf ediyordu.

Hattâ Gökmen. Bir şair. Bodrum arkadaşı. Belkıs'ın hayranlarından biri. Cebinde bir şeytanminaresi taşırdı nedense. Şiirler yazmıştı, şiirleri kuruydu, gövdesi de - cılız, çocuk kalmış. Bir oyun yazacaktı; yazdı mı?

çayın altını söndürdüm mü?

Kimsenin üzülmesine katlanamazdı, karısıydı, ama hiç kimsenin, sevgili karısı bir zamanlar böyleydi. Onu Bodrum'da, kim olduğu bellisiz bir genç çocuğa konyağından sunarken görüyordu şimdi. Gözleri ışıldıyordu çocuğun, eğilişi, istekli bakışı... her şey, hepsi! İlk kez mi yakalamıştı Semra'nın bakışlarındaki yanıtı, neydi, nasıl anlatabilir, nasıl tanımlanabilir, kösnül bir bakış, delicesine gülerek kim olduğu bellisiz bir erkeğe kadehini uzatıyordu karısı ve erkek de alıp içiyordu. Hayır, Semra'yla böyle bir bağlantı kurulmamıştı hiç aralarında. Fakat evliliklerin korkunç bir yalan üzerine kurulu olmadığını kim söyleyebilir; kendisi de Belkıs'ın güzelliğine, sonsuz çekiciliğine - bir gece, bir dans boyunca da olsa - tutulmamış mıydı; işte evlilik ilişkileri usul usul çürümüştü, belki bir gün birbirlerini aldatacaklar, aşkta temellük hakkı yoktur diye geçiştireceklerdi meseleyi. Evlilik, aşkı ve arkadaşlığı yıpratıyordu. (Semra'ya hiçbir şey yazmamıştı; yazamamıştı.)

Bir hayat düşünmüştü. Yaşadıklarından, yaşanılandan farklı bir hayat, ruşen anlıyor musun, o zaman roman okumaktan bir filmi izlemekten daha başka tatlar alacaktık. ardımızda ölüm ve düşmanlık olmayacaktı. akşama gel. bu akşam gel işte. peki geleyim. ama işçiler hâlâ acı çekiyor. hegel'ci olsam da olmasam da işçilerin ve kimsenin acı çekmesini istemiyorum. istemiyorum. acı bitsin. acı diye bir sözcük olmasın artık insanın dilinde. ne kadar

gelişirse gelişsin... çayın altını söndürmemişsem... kapitalist toplum... söndürmemişsem su biter buğu su bitince alkor. ama şimdi bakarım. mutfağın aydınlığa bakan penceresindeki çiçek. bitkiler. kaktüs bitkiler konyağını delikanlılara sunan karımındır. karım evine dönmüyor akşamları. seninle birlikte olmamıza imkân yokken öğle yemeğine de gelemezdim doğrusu. hadi sana peçetelerden bu peçetelerden uçak yapalım. teşekkür ederim beyefendi çocuk sevindi niye sevindi ki babası öldü iki yıl oldu babası öldü. eh, işte hiç olmazsa bunları kimselere söyleyemeyecek semra. kapitalist toplum ne kadar gelişirse gelişsin işçi sınıfı mülkiyet sahipleri kadar kazanamaz kapitalistin bu ayrıcalığı alınteriyle emekle edinilmiş bir üstünlük değildir. başka bir dünya olacaktı o dünya güzel ve inceydi... hayır ölümümden hiç kimse sorumlu değildir. birden çorak bir yere gelmiştik ve korkut bu bozkırın yetkin bir tatil kenti olacağını söyledi marinalar falan. belkıs'a orada bir ev alacakmış. komodinin üstünde oturuyordu ve bana tiz kahkahalarla gülüyordu bir rüyada karşıma çıkarak. kaç kişi yararlanacak ki senin bu yetkin tatil kentinden, söylesene kaç kişi, tatiliniz batsın. toplumun gerilemesi durumunda... bunu ezbere bilirdim... kimse... toplumun gerilemesi durumunda kimse işçi sınıfı kadar acı çekmez. ve yaşıyorsak, yeryüzünde hayat için bir anlam yaratacaksak önce acının ortadan kaldırılması... acının türleri... yok, **türlerin kökeni**... acılar da değişik değişiktir. açlığın ve eşitsizliğin... eşitsizliğin acısını ortadan kaldırabilecek imkânlar çoktan belirlendi queen victoria haberin var mı. toplum sorunları beni ilgilendirmiyor derken hindistan'ın en kokulu çiçeklerinden çayınız da sizin olsun. kimse işçi sınıfı kadar... ve işçi sayısı arttıkça işçilerin birbirlerine düşmanlıkları da artar çünkü sermaye giderek tek elde toplanıp... onların dergi sermayesine dönüştürülecek elmas-

ları da yok. mutfak penceresindeki bitkilere su versem dirilirler mi? evliliğimiz öldü. düşündüğüm hayatı kuramadım. yarın ve her şey, yarın yarın ve her şey yarın her şey yarın yeni bir hayat. dinlendin mi sevgili sofya aleksandrovna iyi günler göreceğiz. şimdiki talihsizliğimize gülümseyerek dönüp bakacağız ben de inanıyorum şimdiki talihsizliğimize gülümseyerek. ah ó perde ağır ağır iner sözü...

«Nasıl ilgilendirmez seni toplum sorunları?»

«Hiçbir şey bilmiyorum Mehmet. Birkaç güne kadar gidiyorum. Orada her şeyi yeniden düşüneceğim.»

Bir kez daha yazla birlikte.

Âşık olduğu günler gibi tıpkı.

Çok yıldızlı bir gökyüzünün altında akşamları danslar olmalı.

Deniz kıyısında bir masada otururken.

Fosforlu eflâtun ışıklar arasında.

Bir de buruşturulmuş konser programı çarpıntısı.

Yanındaki kızın - ne kadar gençti - saçlarındaki serinliğe.

Hatırlamak istiyorum; geceyarısı deniz kenarında boş kalmış bir masayı, eski bir valsin birden o bel tutuşlarıyla.

ŞADİYE

dördüncü bölüm

karanlık bir roman

İşte güz çevremizde duru gök ve öğle sonu.

Bir kuzey yeli gibi eserek yürüyordu Şadiye, kızıla boyalı uzun saçları olgun incirlerin mor-kızıl kabuklarından farksız; genç, güzel.

Ne olursa olsun hayatı sevmeye hazırdı (olağanüstü bir eylül günü), acılarıyla sevinçleriyle yeni bir zamanı yaşıyordu epeydir. Yasaklanmış olana erişmişti.

Beni seviyor musun, diye sormuştu Rifat'a.

Bilmem.

Beni Hüseyin'den daha fazla seviyorsun değil mi?

Kocası niye yanıtlamamıştı; yoksa Hüseyin'i mi seviyordu, karanlık ve sapkın bir parkta tanışmışlar.

'İnsan' denen çalgı nasıl bir çalgı olursa olsun, nasıl uyumlanırsa uyumlansın, ondan dinlenebilir bir şeyler çıkaramazsam, hastayım demektir.

Sincabını anlat bana; hani ölmüştü ve sen üzülmüştün. Badana fırçası kuyruklu sincabını.

Vitrinlerdeki erkek giysileri... sonbahar modasında bu yıl... 1978'İN ERKEK MODASINI AÇIKLIYORUZ... erkekler için... - Rifat'a da böyle bir kahverengi takım almak gerekir. (Ucuzlukta safari takım, 1750 lira.)

Evet, üflediği çalgı da sincabın ölümünü anlatarak kendi kendisinin o güne dek hiç dinlemediği sesler çıkarmıştı, üzgün, çocuksu, arı sesler.

Sincap, cevizleri ve fındıkları yemeyerek, birkaç gün içinde ölmüştü.

Rifat, sevgili Rifat: aksamüstü çay içerlerken - Kapris'ten alacağı küçük pastaları da yiyeceklerdi tabii - Müşerref hanıma anlatacaktı

onu. Yakışıklı kocası... - ah iyi ki evlenmişlerdi. Başkalarının yargıları yersiz yurtsuzdu bu ilişkide.

Müşerref hanım, Belkıs'ın geçen güz hediye ettiği Bodrum resmini görmek istemişti; altın başak sarısı gökyüzünün yeldeğirmenleriyle çarpıştığı.

Şimdi Belkıs'ın bir seçkinliği var piyasada.

Aa tabii, çaya beklerim. Beşten sonra.

Aybaşı bezi mi bunlar? (Kocası çöptenekesini karıştırıyordu.)

Rifat neler söylüyorsun.

Bilmek istiyorum.

Çaya beklerim Müşerref hanımcığım, hem biraz kaynatırız.

Nasıl olursa olsun, cinsel hayatı küçümseme, onu ayıp kavramıyla lekeleme, hayatın kendisine karşı işlenmiş bir suçtur. Müşerref hanım genç sevgilisiyle birlikte miydi?

Doğrusu hoş çocuktu o da- hâlâ Müşerref hanımla birlikte miydi; sormayı düşündü Şadiye. (Semra konyağından vermişti delikanlıya.) İnsan cinsel yaşamından kaçınmamalıdır.

Alnına düşen saçlarını arkaya itti; istediği kadar uzamamıştı henüz, Belkıs'ınkiler kadar. Berber de bu kez rengi tutturamamıştı galiba; saç dipleri daha açık kalmıştı. Kahverengi ve gri üzerine erkek modası... Ay! yeniden düşmüştü alnına fırça gibi sert, kızıla boyalı saç tutamları; düzelterek, vitrinin önünden ayrıldı.

Zaten yeni moda erkek pantolonlarını pek beğenmiyordu, vücuda şöyle sıkıca oturmuyorlardı, bol pek bol, gövdenin dökümü ortaya çıkmıyor. Rifat bol pantolonun sağlığa daha uygun düşeceğini söylüyordu: kıkırdadı, hiç giyilmese de olur canım.

Mutlaka bir kahverengi takım almalı ona. Kahverengi pabuç, kahverengi çorap, krem gömlek; kırmızı ipek kravatını da taktı mıydı gözler kamaştıracaktı.

Ne kadar gürültülüydü cadde. Köşeye va-

rır varmaz, hayatın dinginliği uçup gidiyordu. Otomobiller, otobüsler, o kabasaba yük kamyonları hızla, deli gibi sürüyorlardı.

Otobüs durağına kadar yürüyerek, yolun en dar yerinden karşıya geçecekti - canını korumalı insan. Herhalde herkes havanın güzelliğinden yararlanmak istemişti. Eylül, hâlâ yaz sonu oynuyordu.

Taşıtlar geçiyordu iki yanından. Böyle deli gibi nasıl sürebilirler, insan ölümden kılpayı kurtuluyor her seferinde.

Yoo, ölüm düşüncesine çok yabancı sayılmazdı. Ölüme tutkundu üstelik - Rifat'ı ilk gördüğünde, ölüm kadar anlamlı diye düşünmüştü. Rifat'ın yanında o çılgın Hüseyin vardı.

Hüseyin'in yüzü çok yıpranmıştı; makiyajdan. Fakültedeyken de bir garipti Hüseyin, kadınsı, hep kızlarla dolaşır. Şimdi de adını değiştirmiş, Bodrum sokaklarında Bülbülün olarak dolaşıyor.

Bir iki yıla kadar geçkin orospu kılıklı bir travesti olursa hiç şaşmayacaktı Şadiye, Bülbülün'e. Bay Ölüm'ü kaptırmıştı işte.

Bütün kararlı insanlar gibi çok hainsin.

Olabilir, Rifat beni seviyor, seni değil, beni... anladın mı!

Bir pusula göndermişti kendisine Rifat.

Yüzüne garipseyerek bakan derlitoplu, hanım hanımcık, bütünüyle 'sürü'den bir kadını ayrımsayınca, yine mi kıkırdıyorum diye geçirdi içinden. Hayat bir eğlence, bir soytarılıktır benim için.

Yoksa Kapris'e kadar gitmeyerek, şu uyduruk pastaneden mi alsaydı: BAHAR PASTANESİ. Yarım kilo tuzlu, yarım kilo da domuz kulağına benzeyen palmiyelerden, hani ağdaya batırılmış. Palmiyeleri hiç de kötü değildir buranın; Rifat da seviyor. Çıtır çıtır yiyordu kocası palmiyeleri, inci ışıltısındaki dişleri parlayarak, unufak ederek.

Fakat niçin karşı çıkıyorlardı bu evliliğe?

Belkıs
Gökmen
Semra
niçin karşı çıkıyorlardı
fakültedeki öğretim üyesi arkadaşları
hakları yoktu ki; Rifat'ı sevmişti, önemli olan sevgiyi özveriyle yaşayabilmekti.

Herkes elayak çekmişti kendisinden. Aldırdığı yoktu tabiî: ne halleri varsa görsünler.

Bir yandan da asıl amacının yürümek, bu yaz sonu havasından yararlanmak olduğunu düşünüyordu. Kapris'ten, yani ille ordan, küçük pastalar almak bir amaç değildi kuşkusuz.

Ama hava ne kadar güzeldi, fazla sıcak değildi, henüz sonbahar serinliği de başlamamıştı. Üşenmeyip yürümeliydi; kendisine bakması gerekiyordu. Rifat'tan biraz büyüktü; aralarındaki yaş farkını önemsemiyordu ama, kadınlar daha çabuk yaşlanıyor.

Evet, sonunda bu kadın meselesinde Nietzsche'ye hak vermişti. Büyük feylesof haklıydı. Sonsuz bir barışma, coşkun bir uzlaşma olmuştu bu. Çünkü Nietzsche'nin kadın düşmanlığından her zaman irkilmişti.

Ama artık şair-feylesofunu anlıyordu: kendisi de sevimli bir Bakkha'ydı, 'yeraltında yaşayan yırtıcı bir hayvancık'. Cinsel sevgideki gönül rahatlığını, sereserpeliği ağulamaya niyeti yoktu.

Fakat henüz bir çocukları olmamıştı; Rifat'tan gebe kalamamıştı - sekiz aydır evliydiler.

Kapris'te de palmiyelerden varsa, alacaktı: Rifat seviyordu.

KÜRKÇÜ PORSUK FOURREUR. Bugüne kadar dikkat etmemişti; demek o bodrum katındaki küçük dükkânın adı Porsuk'tu, orada bir kürkçü olduğunu biliyordu ama, adına dikkat etmemişti - bir de Fransızca'sını yazmışlar, ay çok gülünç, fourreur.

Tilkiler koymuştu camekâna, beyaz, tüyleri

pırıl pırıl; biri tay, öteki samur iki de ceket. Renard'lar yeniden gözdeydi, şöyle gelişigüzel boyna sarmak için.

Ama greve katılmayan işçilerin sayısı gün gittikçe azalıyordu (Nietzsche de düşkündü sözcük oyunlarına.) Kimileri komünizmin Türkiye'yi kurtaracağına inanıyorlardı; bayağı aklı başında insanlar.

Yaa, biraevi İncil'inin yazarı David Strauss'a devekuşu diyerek gerekli yanıtı vermişti sevgili Nietzsche.

Sevgili Rifat ve sevgili Nietzsche'si.. -ama kendisi, ne yazık ki bayan. Lou von Salome değildi; öylesine güzel ve baştan çıkartıcı değildi. İrkildi: **buz yakındır, yalnızlık yaman -ama her şey nasıl durgun, ışık içinde**! Rifat yamacında yatarken, bazan ne kadar yalnızdı! O çırılçıplak gövdeye dokunamazdı artık.

Kocası kendisini sevmiyordu; bilinsemek zorundaydı, hiçbir zaman Lou Andreas-Salome olamayacaktı.

Oysa Belkıs güzeldi, uzun siyah saçlarıyla çok albeniliydi (Bodrum'a yerleştiği için ona gönül borcu duyuyordu; Rifat'la karşılaşmaları olanaksızdı bundan böyle).

İşçiler, gündelikçi kadınlar kürk düşmanıdırlar diye düşünerek, kürkçü Porsuk'un merdiveninden indi; içersi bayağı loştu; renard'ların fiyatını soracaktı.

Sosyalistler proletaryadan, işçi sınıfından yana olduklarını söylüyorlardı ama çoğunun kürk mantosu vardı, hem de birkaç tane. Hayır, Şadiye'nin kürkü yoktu.

«Vitrindeki renard'lar kaça acaba?»

«Yirmi beş bin lira hanımefendi.»

Kürkçü kadın Rum'du galiba, Rumca'ya çalıyordu dili. Teşekkür etti.

«Bir şey değil hanımefendi.»

Yüzünün kızardığını hissetti Şadiye - o kokona, 'hanımefendi' derken alay mı etmişti ken-

disiyle? Basamaklara takılmamak için özen göstererek Porsuk'tan çıktı. Hıh, Porsuk'muş, fourreur'müş. Her şey ateş pahasıydı; küçücük, sıngın bir tilki yirmi beş bin liraya.. Ama alan alıyordu işte - kurumundan yanına varılamıyordu kokonanın.

Niçin bu kentte yaşıyorlardı sanki? Kocasıyla kendisi niçin bu kentte.. - birörnek giysileriyle, birörnek lüksleriyle insanlar çok gülünçtü burada. Şimdi güz; kadınların sırtında empirmeler, ince keten ceketler, giysiler çiçekli, ceketlerse düz ve tekrenk kumaştan. Kış gelince aynı kadınlar birörnek kürkleriyle dolaşacaklardı Teşvikiye caddesinde.

Evet, çıplak olabilecek kadar görkemli ve güzeldi Dionysos.

Şöyle boynuna saracağı bir renard da yaraşırdı doğrusu; gelgelelim şu ara yirmi beş bin lira bulmasına imkân yoktu. (Rifat çalışmıyordu.) Tilkilerin tüyleri ne kadar parlaktı, öğledensonra güneşinde ışıldayıp duruyorlardı.

Eskiden kürklere, kuyumlara düşkün değildi, pırlanta yüzükler falan. Saçlarını uzatacağı aklına bile gelmezdi. Ama hayatı tanımıyordu ki o zamanlar, erkek denen yaratıkla karşılaşmamıştı daha.

Kendi kendisini cinsel doyuma ulaştırdığı o kimsesiz, acı gecelerde hiçbir imge belirmezdi gözünün önünde, hayalinde; Rifat'la karşılaşmamıştı, onu elde etmeyi aklına koymamıştı ki o sıralar.

Bütün kararlı insanlar gibi çok hainsin...

Zavallı Bülbülün.

Ne yapalım, bu yaşa gelinceye kadar kendi hayatı da oyuncaklar arasında geçmişti; bir dolu oyuncak. Oyuncaklara yatırırdı bütün parasını. Oyuncakları duruyordu.

İçbükey dışbükey aynalar
bambu havkuş
rüzgârgülleri
ışık prizmaları

resimli masal kitapları
küçük oğlan bebeği Hans... hepsi duruyordu.

Belki iki uç arasında (oyuncaklar ve Rifat/çocukluk ve cinsellik) bir dengesizlik sözkonusuydu; olabilirdi; yaşamı bir uçtan ötekine doğal bir akış göstermiyordu. Çocukluk dönemi ansızın sona ermişti. Rifat'ı görür görmez bir kadın olduğunu, kadınca isteklerle donanmışlığını fark etmişti. Yaşı için - yaşını hatırlamak istemiyordu - kadınlık geç kalmış sayılabilirdi; ama çevresindeki insanlar, köhnemiş ahlâk ve töreler, ona kadınlığını yaşatmamıştı - bu yüzden oyuncaklarla avunmuştu Şadiye.

Avuç dolusu paralar döküp saçmıştı rüzgârgüllerine, alacalı bulacalı tahta kutulara, kapağını açtığınızda **La Polama**'yı çalan küçücük sandıklara - Almanya'da, felsefenin bağrında, yükseköğrenimini başarılı bir doktorayla bütünlerken. Ne diye gizlemeli; cinsellikten uzak, ölgün günlerdi: bir erkeğe sarılmamış, bir erkeği öpmemişti.

Artık ölebilirdi. Artık ölüm ve ölümün bilinmezliği eskisi kadar ürkünç, etkileyici gelmiyordu Şadiye'ye. Epeydir görmüyordu o rüyayı.

Ulu servi ağaçları ve kırıkdökük mezar taşlarıyla çevrili bir yer: ne tuhaf, hep aynı yer, hep aynı mezarlık, taşların dizilişine kadar. Otlar, yaban bitkiler bürümüştü burayı; kurumuş dikenler üstünde iri kabuklu sümüklüböcekler geziniyordu. Ölüm ve dirim içiçeydi.

Kendisi de ağaçlar arasında dolaşıyordu; beyaz bembeyaz bir gelinlik giymişti, annesininki gibi, duvağının iki yanından gelintelleri akıyordu servilerin yarattığı alacakaranlığa da, gökyüzünden ışın demetleri. Akan bu ışıklar altında boyna yürüyordu; sonra ansızın göz kamaştırıcı bir ışık yeryüzünün bütün maddi görüntülerini köreltirdi.

Ter içinde uyanır, gecenin ıssızlığına usul

usul ağlardı; yanıbaşında sevgili Hans, bezbebek Hans. Başka hiç kimse değil.

Teşvikiye camiinin bahçesinde yarı yeşil yarı sararmış yapraklar, hafif bir esintiyle ordan oraya uçuşuyordu. Ağustos ayının şaşkına çeviren rüzgârları sona ermişti neyse ki. Bahçe şimdiden sonbahara bürünmüştü.

Caminin önündeki dolmuş durağında bekleyenler vardı. Herhalde Şişli'ye gideceklerdi. (Semra hâlâ aynı evde mi oturuyordu?)

Sonra müthiş yağmurlar gelirdi. Bazı sokak lambaları ağaçlar arasından, yapraklar arasından ışır, akşam vakitlerinde o son sarı-yeşerti insanı büsbütün üzünçlere boğardı.

Bir erkeğe sarılmamış, bir erkeği öpmemişti...

O yapraklar, hep o yapraklar rüzgâr çevrintilerinde dönenip dururlardı, ölüm solgunluğunda. Kimi zaman üç beş tanesini çantasına atıverirdi Şadiye.

Yaşamış bir insan, hayattan korkmayan biri ölüm düşüncesini aşıyordu işte. Ölümden korkmuyordu. Önemli olan, kötümserliğin üstesinden gelebilmekti. Bu yüzden bütün değer yargılarını yeniden gözden geçirmek gerekiyordu.

Gelgelelim sürü insanı yerleşik ahlâkla yetinir. Kendisinden önce yapılmış değerlendirmeleri, kalıpları bir türlü aşamaz, aşmak istediğini aklına bile getiremez.

Rifat'la ilişkisini bu yüzden kavrayamamıştı ötekiler. Bir jigoloyla yaşıyor diye arkasından çekiştirildiğini çok işitmişti Şadiye; trajik kişiler değillerdi tabiî -kıskanıyorlardı-, dünyayı ayakta tutan üstinsanlardan değillerdi.

Hepsinin bakış açıları dar, davranışları da geçerlikteki davranışlardan, yaygın ahlâktan yanaydı. Kavrayamıyorlardı.

(Belkıs tek satır mektup yazmamıştı Bodrum'dan. Orada bir rahibe hayatı yaşıyordu herhalde ressam kız.)

Oysa ben mutluyum, diye düşündü Şadiye. Hem, ahlâkdışı kalmakla övünüyordu. Onların (ötekilerin, sürü teklerinin) bütün gücü, ahlâkî değerlerdi. Rifat'la evliliğini ahlâksızca buluyorlardı.

Çok beklemişti bugünleri.

Bu sokak aralığı da hep böyle eser..

Çok beklemişti: belki kadınca isteklerinin pek farkında değildi o sıralar - Rifat'ı tanımadan önce. Sessiz, dingin yaşıyordu - ama nasıl mutsuz, kimse tanımlayamaz, kimse dile getiremez.

Arayanı soranı yoktu. Çevresindeki hemen herkes evliydi; iki kişilik, nikâh defterleriyle bağıtlanmış mutluluklarını yaşıyorlardı. Ya da Belkıs gibi güzelliklerinden güç alarak acımasız, bencil, pervasız.

Bir çirkin olmaya görsün insan - gencim, güzelim diye yineledi -, bütün hoşgörüler esirgenir kendisinden. İşte kendisine biçilen yazgı, bir evin dörtduvarı arasında ezik yaşamaktı. Bunu yenmişti, az şey değildi, bu yazgıyı yenmişti. Onların ahlâkları yerin dibine batsın.

Bir de karşısına geçmişler, büyük ve soylu utkusunu kutlayacakları yerde, Rifat'ın jigolo olduğunu söylüyorlardı. Yırtıcılıklarında korkaklık, itirazlarında kıskançça duygular okunuyordu.

Ben onlara Dionysos'tan ezgiler çaldım oysa. Çirkin kadınların ölüm kadar güzel erkeklerle sevişebileceğini gösterdim. Evliliklerin maskesini parçaladım. Şimdi hepsi gelecek mutlu çağdan ürküyor.

Sonunda eziklik günleri bitmişti (kaç kez görmüştü, Belkıs'ın Bay Ölüm'le bakıştığını). Rifat, Bülbülün'ü değil, kendisini seçmişti. Ahlâksızca hiçbir şey yoktu ortada; sadece ahlâkın ve ahlâksızlığın dışında kalınmıştı.

Bana bakar mısın?

Rifat saklamıyordu ki çalışmadan yaşamak istediğini; bana bakar mısın diye sormuştu Bod-

rum'da bir gece, apaydınlık bir gündüz, bir Dionysos sevincinde. Kendisi, Şadiye, Bülbülün'den daha fazla kazanıyordu - hem de alnının teriyle -, hepsi buydu.

Artık birlikteyiz, artık hiç ayrılmayacağız sevgilim.

Canımı yakıyorsun.

Aybaşı bezi mi bunlar, kanlı.

Neler soruyorsun Rifat.

Böyle şeyler isteklendirir beni.

Yerleşik ahlâkın uygun gördüğü, erkeğin kadına bakmasıydı. Töreyi yıkmışlarsa, bundan başkaları niye tedirgindi?

Dalgakıranda, güneşte yatıyordu tunçtan erkek-gövdesiyle, dayanılamayacak kadar yakışıklıydı. Eğilip öpmüştü Şadiye. Bu sonsuz güzelliğin kaybolmaması için doğaya, Dionysos'a yakarmıştı.

İşte güzellik, bütün varlığıyla yanındaydı;» onu elleyebiliyor, onu öpebiliyordu. Kimselere, hiç kimselere aldırmadan öpmüştü - dudakları ateşten sıcaktı. Ellerini gezdirmişti Bay Ölüm'ün elmacık kemiklerinde, o inanılmaz güzellikteki çıkıklığı parmak uçlarında hissetmişti. Şöylece, arkaya atmıştı hasır şapkayı; erkeğin gür saçlarını çılgıncasına çekerek. Gözlerini hazla ve acıyla kısarak, canımı yakıyorsun demişti coşkular tanrısı.

Evet, çok yalnızım Rifat. Artık birlikteyiz sevgilim.

Külrengi kayalar, çırpıntılı, çılgın deniz ve ikisi başbaşaydılar. Gizli bir anlaşmaya varmışlardı. Evet, çok yalnızım. Hayatımızı birleştirebiliriz.

Yeniden ürperiyordu derisi. Geceyi, geceleri düşlüyordu yeniden; anılarla esrik, yüreği çarparak. O güne dek yasaklanmış, küçümsenmiş, kargınmış her şeye EVET demişti, evet!

Yasaklanmış, küçümsenmiş, ilençlere boğulmuş her şeye..

Yaa, işte böyleydi, başkalarının göstereme-

yeceği bir cesareti omuzlanmıştı. Bu yüzden hayatı falan umursadığı yoktu. Değer yargılarını onlara bırakıyordu, sürü teklerine. Sonra yaşam çok sinsiydi, ikide birde onların içyüzlerini ortaya döküyordu.

Sözgelimi Gökmen, Belkıs'a âşıktı. Onun için şiirler yazıyordu. Bütün bir yaz boyunca, Belkıs için Gökmen'in eridiğini, ölümle yüzyüze geldiğini görmüştü Şadiye. Dahası, Gökmen, Belkıs'a âşık olmadığını söylüyor, yalnızca arkadaşlığın kendisine yettiğini ileri sürüyordu. Çok gülünçtü tabii. Gülünç ve çarpık.

Görmüşçesine biliyordu Şadiye, Gökmen'in Belkıs'ı imgeleyerek akşamları cinselliği yaşadığını, bir başına, azgın boğa homurtularıyla o çelimsiz gövdesinden umulyan. Hıh!

Aa.. camiden bir cenaze arabası çıkıyor - demin nasıl fark etmedi? Hemen başını çevirdi, çiçekçinin vitriniyle karşılaşarak sonbahar renklerine sığındı.

Kuzgunkılıçları büyük, uzun vazolara yerleştirilmişti. Kırmızı, sarı, beyaz ve eflâtundu kuzgunkılıçları.

İşte biri ölmüştü. Büyük bir olasılıkla yaratma gücünden yoksun, herhangi bir insandı. Yaşamış; her türlü yasağı, yapılmaması önceden istenmiş olanı arzulamış, ama ahlâk adına susmuş, belleğinde biriktirmiş, sinsice beklemiş ve fırsatı düştü müydü alçakça saldırmıştı. Herhalde böyleydi.

Eflâtun çiçekler ne kadar düşseldi...

Kimdi? Şimdi yeşil bir arabada götürüyorlardı.

Bir seferinde bu eflâtun kuzgunkılıçlarından koskocaman bir demet görmüştü Belkıs'ın evinde, büyük ve kristal bir vazoda - o akşamüstü genç kadın hayattan, erkeklerden nefret ettiğini itiraf etmişti. Şimdi Belkıs'ın bu garip fikirlerini yadırgıyordu Şadiye. Kadınla erkeğin birlikteliğine niçin düşman olabilirdi ki insan.

Kimdi? Bir kadın - tabutun üstünde başör-

tüsü olup olmadığına baksaydı keşke -? Bir erkek? Bir genç? Birden Rifat'ın kendisinden önce öleceğini düşünerek irkildi, çok acı olurdu bu, Şadiye dayanamazdı.

Çiçekçilerde yeni bir akım başlamıştı - tabiî büyük, gözde çiçekçilerde. Birtakım cam kavanozlar içinde çeşit çeşit bitkiler yetiştiriyorlardı, toprağın üstünü pembe beyaz çakıltaşları, mermer kırıklarıyla bezeyerek. Yapraklar, kaktüsler, gür otlar. Yapraklar sarı lekelerle yeşildi. Cam kavanozlardaki etiketler - sarıydı - böylesi süslerin hangi sınıfa sunulduğunu açıklıyordu: 850. Sekiz yüz elli liralık bitkileri, çeşit çeşit renard'ları olan bir kadın alabilirdi ancak.

Yoo, böylesi duyguları azdırarak sosyalizm düşüne kapılamazdı. Çünkü Nietzsche, sosyalistlerin yeni dindarlar olduğunu, sosyalist düzenlerin yetiştireceği o birörnek, boyun eğen, sürü başlarının sözünden çıkmamayı göze alacak kadar köleleşmiş topluluğu, 'en küçümsenecek insanlar' diyerek belirtiyordu. Evet, Nietzsche'nin sosyalist düşünürlerle yakından ilgilendiğine işaret eden hemen hiçbir belge yoktu ama, o denli önemli değildi bu.

Zenginler, görgüsüz ve acınacak insanlardır! Hayatın büyük anlamı dışına kaymış yaratıklar! Yeşil yapraklar üstündeki sarı lekeler de, tıpkı badana sırasında üzerleri örtülmemiş fesleğenleri çağrıştırıyordu, hani şu bildiğimiz, kenar mahalle evlerinin pencerelerindeki bitkiler: fırçadan damlayan badana, yeşertide kuruyuvermişti.

Geldin mi
hoş geldin seni bekliyordum.
Sana çiçekler aldım sevgilim.
Nedir
gül
menekşe
kuzgunkılıcı
karanfil
hangisi?

Hayır, yoldan geçerken bir osurukağacı gördüm
üç beş yaprak yoldum senin için.
Rifat sen sarhoşsun!
Yasak mı
bu da mı yasak
sarhoş kocan elinde çiçeklerle dönüyor, sen memnun olmuyorsun
amma boktan karısın!
Bağırma
ah ne kadar talihsizim
bağırma herkes duyacak.

Hayır, bu ilişkinin bir benzerinden söz açmıyordu şair-feylesof; herhalde unutmuştu. Bu yüzden bir çıkış yolu bulamıyordu Şadiye. Rifat'ı seviyordu, katlanmayı da öğrenmişti hem zaten, onu olduğu gibi kabul etmeliydi.

Fakat ne kadar yalnızdı. Herkes çekilmişti çevresinden. Bay Ölüm'le pek fazla konuşmalarının imkânı yoktu. Ona Dionysos'u anlatmak istemişti; böyle konular genç adamı pek fazla ilgilendirmiyordu - önünde sonunda bir futbolcuydu ne de olsa sevgili kocası. Bu yüzden, akşamüstü Müşerref hanımın geleceğine seviniyordu; belki yeni bir dostluk kurulacaktı aralarında.

On dokuz yirmi yaşlarında bir delikanlıyla sevişmeyi göze alan kırk beşlik bir kadın, kuşkusuz sürünün dışında yaşamayı hak etmiş, buna hak kazanmış, sınavlardan geçerek çile gömleği giymiş bir 'özgür insan'dır.

Yaa, Müşerref hanımın genç sevgilisiyle alay etmişti Belkıs. Çünkü henüz gençti, üstelik güzelliğine diyecek yoktu, çok hoştu. Gelgelelim kadınlığının ve güzelliğinin turşusunu kuruyordu Korkut'la.

Belkıs yadsıyabilirdi ama, arada kimi benzerlikler vardı: tıpkı kendisi gibi, Korkut da Belkıs'ın parasını, giderini ödüyordu. **Çıtkırıldım çağımızda** insan güzelliği, değerli bir mal

olup çıkmıştı. Kimseler ruhun yüceliğiyle ilgilenmiyordu.

Gazetelerin başsayfalarına, dergi kapaklarına güzel, çıplak kadın resimleri oturtuluveriyordu. Şimdi Avrupa uygarlığı erkeklerin yuvarlacık kıçlarını da dergi kapaklarına yerleştiriyordu. Kaç kez utana sıkıla o dergilerden satın almıştı Şadiye.

Güzel oldunuz muydu, iyi paralarla satabiliyordunuz kendinizi. BU BÜYÜK KENTTE - New York, Paris, Roma ve dünyanın bütün büyük kentleri olabilir - YALNIZ MISIN, BENİ ARA.. Ama Şadiye güzel değildi, öyleyse daha çok kazanması, durmadan ilânlarla açıklanan telefon numaralarını ezberlemesi gerekiyordu.

Kimi zaman geleceğin ürkütüsüyle titrerdi. Evet, başka biri, daha zengin biri çıkıp - kadın ya da erkek -, Rifat'ı elde edebilirdi. Kocası hakikati asla saklamamıştı:

bana bakar mısın?

Geleceği, Müşerref hanıma sormalıydı - kendisinden daha deneyimliydi o.

Belkıs'ın resmi satılabilecek miydi? Müşerref hanım bakacaktı. Resmi satmaya karar vermişti Şadiye. Başka çaresi yoktu. Üzgündü.

Kanatları kırık yeldeğirmenleriyle sapsarı bir yaz'ın resmiydi bu. Bir zamanların yakın arkadaşı Belkıs'ın imzasını taşıyordu, resmin sağ alt köşesinde büyük harflerle BELKIS. Ne çok sevinmişti bu armağana. Bir tepeydi, iki yeldeğirmeni vardı, gökyüzü ve toprak çoraktı. Ama yine de bu çorak görünüm yeğin ışıklar, ışıltılar saçıyordu.

Müşerref hanım galerisi için isterse, bunu önerirse satacaktı - başka çaresi yoktu. Hem artık Belkıs'la görüşmüyorlardı; o acımasız güzellik kraliçesinin - çünkü Rifat'la yanyana oturmuş ve bacağını sürtmüştü, biliyordu Şadiye, yere eğilmiş ve görmüştü - haberi bile olmayacaktı resminin satıldığından. Kaç liraya gider?

Geleceği sormalıydı Müşerref hanıma, yarını. Bir bilici, bir bakıcı gibi öğütler vermeliydi o da.

Biraz ailenden iste
parasızlık hoşuma gitmiyor sevgilim.
Ailemden isteyemem
bunu hoş görmezler.

Yani evliliğimizi demek istiyorsun. (Pantolonunu çıkarıyordu Bay Ölüm.)

Küçük pastaların hoş tatlarını anımsamaya çabaladı Şadiye. Ama Kapris'in çeşitleri de eskisi kadar iyi değildi. Gelgelelim zorunluydu ordan almaya; Pelit çok pahalıydı.

Belki resim satılırsa..

Bütün iyi yerler (kürkçüler, butikler, lokantalar), iyi mallar (kahverengi bir takım giysi) çok pahalıydı artık. Ne olacaktı bunun sonu?

Ama Belkıs'ın resmi suluboyaydı. Suluboya çalışmalar da iyi para ediyor mu?

Neyse, zenginleri uyduruk kaldırım ressamlarının peyzajlarından kurtardık, diyordu Müşerref hanım, zafer kazanmışçasına; eh tabiî, onun işi tıkırında: oturduğu yerde para kazanıyor yüzdelerle.

Bir dizi külrengi yapı. Bir zamanlar burada, yükselen ticaret burjuvazisiyle düşkün Abdülhamit paşaları oturmuşlardı. Şimdi de onların çolukçocukları: değişen bir şey yok.

Doğrusu geleceği karanlık görüyordu. Bu sezinleyişten ne kadar kaçmak isterse istesin, gerçeklikler önündeydi: Türkiye'de yaşıyordu, felsefeciydi, sosyalizme ve toplumsal yaşamaya inanmıyordu, zenginlerden de yoksullardan da -çünkü zenginlerin yardakçısıydılar- tiksiniyordu, en korkuncu güzel bir kadın değildi. Çünkü güzellik birçok sorunu çözümlemeye yetiyordu her yerde, her düzende. Nedense bu meselenin de üzerinde pek durmamıştı şair-feylesofu.

Yoo, abartmıyordu; yaşamdan beklediği çok

bir şey yoktu. Herkes kadar mutlu olmak istiyordu: Rifat'la biraradalığı yeterdi.

Ama hayat, toplum, o korkunç insan sürüsü acımasız davranıyordu. Kendisi uzun yıllar sevinç ve aşk nedir bilmemişti, çirkin olduğu için tabiî, yalnız olduğu için.

Sonra, tam da Bay Ölüm'le karşılaşmışken herkes, en yakın dostları - herhalde yeni bir ahlâk adına -, Bülbülün'ün hakkını korumaya yeltenmişlerdi. 'Bu' ilişkiyi doğru bulmuyorlardı. Sözgelimi Semra, Rifat'tan iğrendiğini açıkça belirtmişti.

Semra.. artık duldu. Nietzsche konusundaki düşüncelerini paylaşabilecek insanlar aramasını önermişti Şadiye'ye; Rifat'tan iğrendiğini.. artık duldu. Ne çabuk unutmuştu canım, Bodrum'da, Müşerref hanımın gencecik sevgilisine konyağını uzattığını, alın-alın için biraz...

Mehmet öldü. Mehmet yok artık. Mehmet öldü. Ne gencim, ne de güzelim ben de. Mehmet canına kıydı. (Gözleri yaşarmıştı.)

Külrengi yapıların önünden geçerek, hızla hayata karışmak istedi: Mehmet kendini öldürdü. Ah evet, cenaze sonrası Semra'nın gözleri kızıldı, gözkapakları da mor. Apartmanlar.. şimdi ticaret burjuvazisinin çolukçocukları sanayici oldu - Mehmet böyle söylerdi. Hayır, Semra'ya kırgın değildi, Rifat'tan nefret etse bile, yalnız bir kadındı o ve Şadiye kendini bütün yalnız insanlara yardım edebilecek kadar güçlü hissediyordu şu an, bir eylül öğledensonrası, Teşvikiye caddesinde, iyiliği ve kötülüğü büsbütün ardında bırakarak.

Gelgelelim Belkıs'ı hatırlayınca, içindeki sonsuz yardım isteğine yoğun bir gölge düşüyordu. Mutluluklar dilerim derken bir yılan *gi*bi tıslıyordu güzelliğine mağrur kadın. (Bütün güvendikleri kadınlıklarıysa, ben de bir erkeği doyuma ulaştırabilecek özelliklere sahibim diye için için söylenerek, pasaj kapısının bitişiğindeki mağazada sergilenen mutfak modeline

baktı. Böyle teneke mutfaklar da yeni modaydı. Kentte yaşam her şeyiyle değişiyordu.) Mutluluklar dilerim.. Belkıs nikâha gelemeyeceğini, çünkü hemen ertesi günü Bodrum'a hareket edeceğini söylemişti; o kışta kıyamette; bir garipti doğrusu.

Oysa biz dosttuk seninle Belkıs. Hani ağlamıştın, durup dururken, hiçbir neden yoktu ortada. Senin için hayatımı verebilirdim o an. Yok canım, bal gibi bir neden vardı ortada: Belkıs, Mehmet'e âşıktı, bal gibi âşıktı. Sonra telefon çalmış, Semra Mehmet'in canına kıydığını haber vermişti. Artık kaskatıydı Belkıs. Galiba yağmur yağıyordu o gün.

Mutluluklar diliyormuş.. tokatlamak gelmişti içinden Belkıs'ı. Yakınlıkların karşılığı bunca kaba olmamalıydı.

Budala, sersem dememek için kendini güç tutmuştu (fayans yerine metal plaklar, bembeyaz fayansın güzelliği nerde). Senin güzelliğin geçici, bir gün yaşlanıp çirkinleşeceksin, büsbütün acı olacak bu. Yaa böyle işte ressam hanım!

Hepinizin can attığı bir tanrıyla evleniyorum ben!

Işık saçıyordu işte menekşeler, düğün menekşeleri -kimbilir nereden toplanmışlardı. Şadiye çiçek koparmaya kıyamazdı; çiçekevlerinin sattıklarıysa başka, bir kez güzelliği yanıbaşında hissetmeli insan: cam altında yetiştirilmiş ender kış menekşeleriydi bunlar. İri bir ametist taşından süzülen ışığın aydınlığıydı sanki.

İşte evleniyordu. İşte bütün bir yaşam buğulu aylada yüzüyordu şimdi.

Belkıs da güzel kadın maskesini takmış, Bodrum'a gideceğinden nikâh törenine katılamayacağını açıklıyordu. Tabii-tabii, herkes bir tek ona âşık, Belkıs'a âşık, o da bu karşılıksız aşklardan acı duyuyor; ah hep gözleri yaşlı Belkıs'ın.

Homurtularla geçen otomobile bakarak

(cadde birden tenhalaşmıştı), hayır, küçük, anlamsız öçlerle uğraşmamalıyım dedi; öçlerden ve acılardan uzak bir gün olmalıydı bu akşamüstü. Hayat.. yakışıklı kocası ve bir koca demet düğün menekşesi.

İnce damarlı, kalp biçimi yapraklar yemyeşildi; üstlerinde su damlacıkları, elmas kırıntılarını çağrıştırıyordu. Düşler içinde, bir dize gibi (şiir yazmayı isterdi elbet), genç kadın - böyle düşünmüştü kendisini - hafifçe okşuyordu çiçekleri: yaşlı bir kız değildi artık. Suya ihtiyaçları var, hemen solabilirler; menekşe dayanamaz.

Bay Ölüm birazdan gelin arabasıyla gelecekti. Her şey hazırdı; günlerden sonra, bir tansık gibi.

Acılardan arınmış bir akşamüstü.. - Müşerref hanım gelecekti, oturup küçük pastalardan yiyecekler, çay içerek 'erkeklerden' konuşacaklardı.

Kır çiçeklerini çingeneler toplar rüzgârlı bayırlarda, tepelerde, koruların gölgeliklerinde. Menekşeler, papatyalar, süt beyazı yasemenler: gönlümün tek hatırası - bir şarkı mıydı bu?

Bir yandan da kaygılar üşüşüyordu. Kurtulamıyordu nedensiz kaygılardan; çarpıp duruyordu yüreği. Pastaların çikolatalı kremalı, renkli bademezmeleriyle, meyva şekerlemeleriyle bezenmiş görüntüleri bile kaygılara karışarak siliniyordu. Şadiye'ye öyle geliyordu ki, çabucak akıp gidecekti yaşadığı mutluluk: Rifat, görkemli sevgisi, her şey..

Sanki hayatının en karanlık, en gölgeli sonbaharına giriyordu. (Sarı badana lekeli yapraklar da, çınar ağaçlarının solgun ve dökük yaprakları da ardında kalmıştı.)

Öyle; **İnsan kendi kendine sağlam bir dayanak olmalı, iki ayağı üstünde korkmadan durabilmeli; başka türlü sevemez yoksa... başkasının kayrasıyla zengin, başkasının bağışıyla**

mutlu, başkasının malı altında iki büklüm değil, kendisi daha zengin, yenilenmiş, sanki üzerinden ılık bir yel esmiş de buzları çözülmüş, içi açılmış, belki daha güvensiz, daha ince, daha kolay kırılır, belki daha bir kırılmış, ama daha adı bile olmayan umutlarla dolu, yeni istemlerle, akıntılarla dolu, yeni direnişlerle, ters akıntılarla dolu...

Evet, biraz güvensiz: ara sokaktaki Eski Banka lokantasında Bay Ölüm'le Belkıs'ın dizdize oturduklarını görmüştü de.. Sonra kocası, Belkıs'ın düzgün bacaklarını okşamıştı. Aman o gece ne çok mendilini ya da çatalını yere düşürmek zorunda kalmıştı Şadiye, ne çok!

Küçük evinin arka odasında oturuyor, Rifat'ın gelin arabasıyla gelmesini bekliyordu. Tuvalet masası eskimişti. Aynanın sırları kabarıyordu pul pul. Sandıkodasına dönmüştü burası. Menekşeler zehir gibi kokuyordu. Gümüş ışıltılı teller sarkıyordu yaprakların arasından. Aynadaki her yansı çok güzeldi.

Beni seviyor musun
beni sevdiğini söyle
çok sevdiğini.
Bilmiyorum
sevmek için zamanım olmadı benim
yalnızca iyi yaşamak istiyorum ben
lüks şeyler istiyorum.

Bir kez olsun seni seviyorum dememişti görkemli tanrı; fakat şimdi kendisinindi; işte iki ayağı üstünde tek başına durabiliyor ve hakikati itiraf ediyordu: Rifat kendisini sevdiğini bir kez olsun söylememişti. Yine de hazla ürperdi.

Belki Şadiye'nin vücudundan hoşlanmıyordu, ama kendi gövdesinin okşanmasından çılgıncasına, kızışmış bir hayvan gibi zevk alıyordu kocası. Işıkta, aydınlıkta soyunuyor, erkek güzelliğini usulca, ağır ağır Şadiye'ye teslim ediyordu.

Hans, sevgili bebeğim Hans... bir zamanlar galiba seninle daha iyi dosttuk. Seni kuca-

ğıma alır, gözyaşlarımı senin ten rengi yünden kumaşına akıtırdım. Hans, yoksa o günlerde daha 'iyi' bir insan mıydım?

Onu bana bırak demişti Bülbülün, Rifat'ı bana bırak... Bana bırak diye yalvarmıştı.

Adımbaşı kuyumcu...

Adımbaşı antikacı... (Saçı örgülü bezbebek ne güzel!)

Adımbaşı çiçekçi... Karşıya geçmeye hazırlandı dörtyol ağzında.

Yaa, arkasından koşmuştu, titriyordu, Bülbülün'dü - eski fakülte arkadaşı Hüseyin; adını değiştirmişti, Bodrum'da Bülbülün'dü.

Onu bana bırak Şadiye
Rifat'ı bana bırak
bütün bir kış para biriktirdim
yaz tatili için para biriktirdim
onu bana bırak
yalvarırım
burada öyle insan çok
Bodrum'da onun gibi yakışıklı erkek çok
onu bana bırak
bütün paramı yaz için biriktirdim

Rifat'la birlikte olalım diye biriktirdim şimdi giderse bir daha dönmez o dönmeyince ben yalnız kalırım

başka kimseyi bulamam artık
onu seviyorum Rifat'ı seviyorum...

Gelgelelim acıma duygusuna yer yoktu aşkta. Gözü dönmüştü sanki Şadiye'nin. Yoksa Hans, yoksa?

Yoksa kardeşlerim, yoksa?

Şimdi Kalyon Oteli'ne koşuyordu, Bay Ölüm'ün mektubunu göğsüne bastırarak; başbaşa yemek yiyelim bu gece konuşacaklarımız var - işte Rifat kendisini çağırmıştı, başbaşa konuşacakları vardı.

Hayır seni sevmiyor
seni de bir gün bırakır Şadiye.

Polisin kendisine düdük çaldığını neden

sonra ayrımsadı. Çevresinden olanca hızı ve öldürücülüğüyle trafik akıyordu. Yoksa Hans?

Biraz sonra Kapris ve küçük pastalar: her şeyi unutacağım, yemin ederim unutacağım.

Beni ilgilendirmiyor, Rifat'la birlikte olacağım. Çek arabanı Hüseyin! Hıh, Bülbülün'müş.

Demek bütün bir kış, Bay Ölüm için para biriktirmişti; bütün bir kış. Seviyorum onu derken ağlamaya başlamıştı, arkasından koşarken de ansızın duruvermişti. Dönüp baktığında, yerlere kapandığını, kör gözlerle toprağı, taşı, yolları eşelediğini gördü Şadiye Bülbülün'ün. Merceğin kırılan çıt sesini işitti mi, yoksa şimdi uyduruyor mu; ama ertesi gün Hüseyin, tıpkı okul günlerindeki gibi, fakülte yıllarındaki gibi korkunç miyop gözlüklerle çıkageldi. Artık yitirmişti Rifat'ı; yapayalnızdı. Ama kim yalnız değil ki?

Kim yalnız değil ki sahi? Kendisi de, Apple' da sıcak bir yaz gecesi çamlar altında, kara ağaçlar altında öpüşen, boyna öpüşen, kösnüyle, istekle öpüşen iki erkeği, Bülbülün'le Rifat'ı gördüğünde yıkılmamış mıydı - şimdi kim çıkıp yıkılmadığını ileri sürebilirdi, kim ahlâk adına yargılayabilirdi o acıyı, kim-kim!

Bülbülün hep o kör gözlerle bakınıyor, ağlıyor ve öteki merceği de avcunun içine gömerek, bütün kararlı insanlar gibi çok hainsin diyordu, Bodrum'da, geçen yaz. Kalyon Oteli'ne yürürlerken - Şadiye üstünü değiştirecekti, dadaha da-daha da süslenecekti.

Rifat gidecek miydi, kocası bir gün gidecek miydi - ona domuz kulağını andıran ağdaya batırılmış palmiyelerden bol bol almalıydı. Sonra da kahverengi bir takım elbise.

Yüzünde, gelin menekşelerini düşünürkenki sevincin hiçbir izi kalmamış; vitrini daracık bir saatçinin önünde durdu. Kol saatleri, masa saatleri, bir iki duvar saati isleyip duruyordu. Dükkânın açık kapısından, caddenin onca gü-

rültüsüne karşın tiktaklar işitiliyordu. İşte yaşam geçiyordu böylelikle, saatlerle, tiktaklarla.

Fakat yaşamın geçtiğine çokça üzülmüyordu. Uğraşmış, didinmiş - saçlarını düzeltti - ve üstinsanlar arasına katılabilmişti. Hayır, hiçbir zaman alçalmamıştı. Bülbülün'ün elinden almamıştı Rifat'ı, seçimi doğrudan doğruya kocasına bırakmıştı. Kazanmışsa, suç kendisinde aranmamalıydı.

Hiçbir zaman sürünün insanları gibi aşka, üreme güdüsüne yenilmemişti. Sevebileceği erkeği yıllarca beklemişti, gün gibi ortadaydı bu. Bir adamla - ama kim olursa olsun - evlenip çoluğa çocuğa karışmayı, yuvacığında oturarak miskin miskin sökük dikmeyi asla aklına getirmemişti.

Hem o gece çok bir şey konuşmamışlardı. Rifat her zaman suskundu (bir kez ölen sincabını anlatmış, ötekiler de, o kendini beğenmiş sürü tekleri de bu duygulu öyküden etkilenmemişlerdi). Deniz kıyısında küçük bir lokantaya giderek azıcık bir şeyler yemişlerdi. Boyna yüzüne bakmıştı Rifat'ın Şadiye: bu güzelliği anlatmaya olanak yoktu.

Şimdi açıkseçik anımsayamıyordu ama, Gökmen, Bay Ölüm'le Mehmet'in güzelliklerini karşılaştırmıştı galiba. Bu oranlamada Mehmet iyiliği, Bay Ölüm'se kötülüğü simgeliyordu. Oysa güzellik tek başına bir olgudur; iyiliğin ve kötülüğün ötesinde.

Şu saatin rakamları çok hoştu. Eski zaman saatlerininkini andırıyordu. Ne yapalım yaşam akıp duruyorsa, akıp dursun; insan her şeyi olduğu gibi kabul etmek zorundadır: Bülbülün acı çekmişti Şadiye yüzünden... Ama akreple yelkovan, rakamlar kadar zevkli değildi.

Demin polis ne kadar kızmıştı kendisine, düdükler çalarak. Trafiği altüst etmişti bir an.

Sesler, yığınla ses, düdüklerin sesi, trafiğin homurtusu, saatlerin tiktakı. Sonra da, birden-

bire, ansızın hayatın ya da bir merceğin kırılan çıt sesi!

Elimden bir şey gelmezdi ki, Bülbülün'e yardım edemezdim ki; değil mi Hans? Hans, niçin konuşmuyorsun?

Mehmet'in o güzel yeşil gözleri şimdi Hans'a bakıyordu ve Şadiye, diyordu Mehmet, gözleri hep bezbebekte, ne saf, ne duru bir kızsın sen, en iyi arkadaşımızsın. Semra da gülümsüyordu, dostça gülümsüyordu. Evet, onlara da Kapris'ten küçük küçücük kremalı meyvalı pastalar almıştı.

Bir gece de onların peşine takılmış, çağrılmadığı evlere koşuşturmuştu (Ruşen soğuk adamdır). Ama Mehmet, kendisine yalnız olmadığını, ancak herkes kadar yalnız olabileceğini, evli insanların da yapayalnız yaşadıklarını söylemişti. Mehmet başkaydı. Gökmen onun iyiliği simgelediğini... niçin öldürdü kendini, neden bunu... iyiliğin güzellikle ne ilgisi olabilir ki!

Ayakları ezdikçe hışırdayan, çıtırtılarıyla bir kez daha Hüseyin'in gözyaşlarıyla fırlayıp gitmiş merceklerini anımsatan kumlar üstünde yürüyorlardı; galiba ertesi geceydi, yok, başbaşa yenilmiş ilk yemekten hemen sonraydı. Yürüyorlardı. Hava serinlemiş, denizden karaya bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Dalgalar da usul usul kıyılara çarpıyor, yüzlerce yıl önce bu kıyılarda boğulmuşların iniltilerini hayalet yankılarla sesleyip duruyordu. Şadiye, Rifat'ın koluna girmiş, sevdaların, aşkların ve cinselliğin utanç tanımadığını fısıldamıştı. Genç adam boş bir ifadeyle dönüp baktı.

Boş bir ifadeyle...

Bülbülün ağlıyordu...

Şadiye eğilerek ilk kez Rifat'ı öptü ve onun daha önce kimbilir kaç kişiye ölümün kösnüsünü tattırdığını düşündü.

İşte hepsi o gece yaşanmıştı. O gece de saatçilerin dükkânlarında, evlerin masa ve du-

varlarında tiktaklar çoğalıp durdu; kolunuzu kulağınıza yaklaştırdınız mı siz de duyarsınız iniltili sesi, can çekişen sesi, ölümün ve aşk'ın sonsuz şarkısını.

Neredeyse ağlayacaktı (Bülbülün'ün gözyaşlarını bir türlü unutamıyordu); ne oluyordu böyle? Nietzsche'si, şair-feylesofu neden yardım edemiyordu? Dizeler-dizeler arandı, belleğine güvenerek.

Gondollar, ışıklar, musiki, hepsi
esrimiş, yüzüp gittiler alacakaranlığa...

Gondollar elbet Venedik'teydi. Nietzsche de gizlice bir türkü mırıldanıyordu, gecelerin en karanlığına göğüs gererek.

Evet, Venedik'e gitmiş ,ruhun gizlerine seslenen barkarol kendisi için de yinelenmişti. Venedik'e, İtalya'ya, Nietzsche'yi elinden düşürmediği yıllarda, Almanya'dan geçerek.

Neler gelmiyordu ki aklına: bir radyo oyunu, herhangi bir replik. Bütün gelinler güzeldir.

«Küçük pastalar taze mi?»

«Hangileri hanımefendi?»

Bütün gelinler güzeldir. Kendisi de güzel miydi? Bütün gelinler...

«Hepsi taze efendim.»

... bu sözleri anımsıyordu, kısık sesli bir kadın söylüyordu.

«Ne kadar olacak?»

«Yarım kilo.»

«Hangilerinden?»

«Karışık...»

Oyun, kızın gelinlik giyişiyle bitiyordu, evet, nikâh salonunda, titrek, yankılı bir iç konuşma.

Bir replik... bir barkarol...

Tabii, unutamadığı bir yolculuktu - çok gençti, yaşamı ve erkekleri umursamıyordu.

«Meyvalılardan da koyun lütfen.»

Tıpkı kendisi gibi, bütün gelinlerin güzel olduğunu söyleyen o kısık sesli kadın da dünyanın her yerini dolaşıyordu uçaklarla, büyük gemilerle, evlenebilmek için. Ötücü kuşunu - ka-

narya mıydı - komşusuna bırakmıştı. En lüks otellerde kalıyor, dilediğince para harcıyor, jigololar dışında kimseye kendini beğendiremiyordu. Ciddi hiçbir erkeğe.

Alfa Romeo'lu delikanlılar Şadiye'nin yüzüne bile bakmamışlardı (Nietzsche de Venedik'te, köprünün üstünde bir başınaydı). Piazza di Spagna'da, o koskoca merdivenin basamaklarında kendi kendine oturmuştu; çevresinde çıldırtıcı aşklar, coşkun kalabalık, eski sokak fenerleri güpegündüz geceyi fısıldayarak.

«Başka bir arzunuz var mı?»

Sonra ne oluyordu biliyor musunuz...

«Palmiyelerden çıktı mı bugün?»

... Şadiye ağlamıştı dinlerken, gözyaşlarını tutamamıştı Hans'ı kucaklayarak, Hans mı, ya da bir başka bebeği. Her öğle yemek yediği, iş yerine en yakın, küçük lokantadaki genç adam, uzun zamanlar yalnızca selâmlaştığı o çekingen delikanlı, okuduğu gazeteyi masaya bırakarak döndünüz mü diyordu radyo oyunundaki kızcağıza, döndünüz mü, sizi çok özledim.

«Evet, iki yüz elli gram.»

Döndünüz mü

sizi çok özledim.

Rifat böyle bir şey söylememişti tabii. «Borcum ne kadar?» diye sorarak kasaya doğru yürüdü. Küçük bir lokantada her öğle yemek yiyen, gazete okurken de yaşlı kızlara acıyan yalnışıklı erkeklere yalnız radyo oyunlarında rastlanabilir. Pastalar da pahalanmıştı...

Paketi alıp Kapris'ten çıktı. Çekingen delikanlının sesini anımsamasa bile, bütün gelinler güzeldir diyen kadını yanıbaşında duyuyordu. Yoo, duygularıma kapılmamalıyım; Bülbülün herhalde gelin olamazdı, kimse suçlayamaz beni:

Gondollar, ışıklar, musiki, hepsi
esrimiş, yüzüp gittiler alacakaranlığa...

Birden hava değişmiş, garip, ısırıcı bir rüz-

gâr çıkmıştı. Eylül ayına güvenilemez, birdenbire yaz yeniden başlar, birdenbire de bütün yıkıcılığıyla güz. Şimdi güz başlamıştı.

Esintiye karşın üşümüyordu. Yüksek ateşle sıcağı ve soğuğu algılayamayacak kerte bitkindi şu an. Hem rüzgârın varlığını duyumsuyor, hem de bambaşka bir zamanda, bambaşka bir mevsimde yaşıyordu: geçen yaz, Bodrum, temmuz sonu ya da ağustos başı - eğilip öpmüştü Rifat'ı, kumsalda.

Niçin böylesine ateşle, vebayla sevdiğini düşünüyordu; ah niçin! Çünkü aşk insanı çıldırtıyor, bütün değerlerini altüst ediyordu (demin trafik altüst olmuştu karşıdan karşıya geçerken). Karşıdan karşıya geçerek aşk, diye haykırdı, yeryüzünün en karşılıksız duygusu.

Rifat'ın gövdesini özgürce okşayabildiği bütün gecelerde, genç adam çoktan uyumuş oluyordu ve uykusunda insanı irkilten sesler çıkarıyordu sevildikçe. Hayvanca fısıltılar, kendini sunuşlar... Oysa aşk, iki insan arasında uyum ve güzellik değil miydi?

Ne yazık ki, kadınlığını doyurabilmek için kocasının derin, ölümcül uykulara dalmasını beklemek gerekiyordu. O zaman eğilip, yatakta kayarak, kendisini sereserpe teslim eden bu erkeği yaşıyordu. Eğilişini, bükülüşünü, yılan gibi kayarak iki yana açılmış erkek-bacaklara sığınışını sanki tek bir kez ayrımsamamıştı bu adam; sanki güzelliğini ölümünden sonra sunabilirdi insanlara; sanki böyleydi.

Kimdi Rifat? Şadiye bunu boyna soruyordu. Kocası kimdi... bir futbolcu eskisi, bir serseri, kadınlarla ve erkeklerle düşüp kalkan bir vücut. O kadar işte. Onun geçmişinde Bülbülün vardı, ondan önce de bir orospu. Bülbülün böyle söylemişti; bir sermayenin belâlısıydı demişti. Doğru muydu bunlar? Doğruysa, nasıl bir çılgınlığı yaşıyordu Şadiye; hayır, ahlâk değerlerine aldırdığından değil, bu denli ayrı bir dünyanın insanı olduğu için Bay Ölüm, nasıl

bir arada olabiliyorlardı... Bir takımda - adı bilinmeyen bir takımda - futbol oynamıştı (bacaklarının kasları güçlüydü); sonra Bülbülün'le tanışmış ve ona vücudunu vermişti. Bütün bunlarda bezbebeklerle oynayan küçük bir kızçocuğunun kavrayamayacağı kokuşmuş bir şeyler vardı.

Gelgelelim bir kez büyülenmişti, Bodrum'da. Eski Banka Restaurant'da otururken, Bay Ölüm'ü görür görmez - zümrüt yeşili gözler, hasır şapka.

Sonra da sürekli düşüş başlamıştı. Bir boşlukta yuvarlanıyordu; ama bu boşluk, tavşanların ceplerinden altın saatler çıkardığı Alice'in ülkesi değildi.

Ansızın durmuştu rüzgâr, denizden karaya esen. Bir an boğucu bir sıcağın ortasında kalmışlardı (şimdi ısırarak esiyordu). Şadiye de, Bülbülün'ün ağladığını düşünmüştü; sahi o geceye nasıl katlanmıştı Bülbülün, nasıl ölmeden katlanabilmişti!

Aşk tuhaftı, yaşarken öldürücü etkiler bırakıyordu insanda. Bir daha göremezsem, bir daha birlikte olmazsak... diye düşünüyordunuz ve ölüm, yanıbaşınızda solumaya başlıyordu - bir daha göremezsem, bir daha birlikte olamazsak. Ama Bülbülün, bütün yellerin duruverdiği o geceye katlanmıştı işte; yaşıyordu; ölüm haberini işitmediklerine göre, Ankara'da bir lisede felsefe dersleri veriyor olmalıydı.

Şimdi büsbütün kalabalıktı sokak, Rumeli Caddesi'nin Valikonağı'na sapan dönemeci, karşıda çiçekçiler, Şadiye'nin yanındaysa çingene çiçekçiler. Demetlerle güz çiçekleri satıyorlardı. En koyu renkli çiçekler hep bu mevsimde açar. Çünkü güneş bütün bir yaz boyunca renklendirmiştir onları.

Aşk ve güz çiçekleri diye fısıldadı; evet, kimi geceler Bay Ölüm'ün dönmeyeceğini, sabahın doğmayacağını, yaşamın ansızın sona erdiğini düşünmüştü, hemen o an ölmeyi... ama da-

yanıyordu insan, yarını, sonraki günleri bekliyordu.

Nerdeydin
bütün gece seni bekledim
hiç gelmeyeceksin sandım
dün gece nerdeydin?

Nerdeydi,, dün gece ya da önceki geceler; bilinmeyecekti. Onu tanımıyorum bile, kocamı tanımıyorum. Isırıcı rüzgârın ürpertisine kendini bıraktı. Hayır, köşebaşındaki çingenelerden çiçek almayacaktı. Müşerref hanıma evini güzel göstermek zorunda değildi. Valikonağı'ndan aşağı yürüyecek, Topağacı'na oradan sapacaktı - böylelikle yürüyüş uzamış olacaktı.

Güzellik yürüyüşleri... Nietzsche tutkunu bir felsefecinin bu durumlara düşeceği kimin aklına gelirdi. Felsefeden de nefret ediyordu şimdi; bütün yeryüzünden, yaşamdan, bütün insanlardan. Düşleri iskambilden saraylar gibi bir anda yıkılmıştı. Kendini toparlayamıyordu, istencini yitirmişti. Yukarılarda değildi, yalnız değildi (Rifat vardı), yalnızlığın buzunda titremiyordu (Rifat sıcacıktı): Nietzsche bağışlamayacaktı, hiçbir zaman bağışlamayacaktı - güzellik yürüyüşlerini de.

Oysa ilişki uyarında gitmişti. Şadiye, Rifat'ı istemekle 'özgür insan'lar katına yükseldiği kanısındaydı - bütün ahlâk değerlerinin dışına çıkarak. İşte zamanın ve töre'nin gereklerini yıkıyor, kendisinden çok genç, çok güzel bir adamı seviyordu. İşte artık toplum önünde özgürdü!

Ama güz çabuk duyumsatır varlığını (cami avlusunda uçuşan, yelin esintisiyle savrulan o yapraklar, o acı görünüm). Özgürlük sona erer, insan tam iyileştiğini sanırken bir daha kalkmamak üzere döşeğe yığılır. Her şey biter, bir tek acı: o kalır, sürükler insanı.

Dörtbir yanı da mezeciler doldurdu. Ne kadar çok içki sofrası kuruluyor bu memlekette, herkes içiyor, mezecilere gün doğmuş olmalı.

Gerçekten dörtbir yanı mezeciler kaplamıştı. Hanımlar galiba evde yemek pişirmiyorlardı artık. Hazır yiyecekler hazır hayatlar... hayır, Şadiye böyle bir yaşam kurmayı düşünmemişti.

Beyaz gelinliğinin kıvrılıveren dantel çiçeği... birazdan da Rifat gelecek, arabaya binip Beyoğlu Evlendirme Dairesi'ne gidecekler - geçmişte kaldı.

Geçmişte kaldı ve yıkılmayacak kadar kunt görünen evliliklerin çöktüğü gözler önüne serildi. Sözgelimi Mehmet intihar etti, otuz beşinde var yoktu - parlak bir geleceği olabilirdi -, canına kıydı. Oysa Semra'yla uyumlu bir karı-koca gibiydiler, en azından birbirlerine yakışıyorlardı; belki Semra güzel bir kadın değildi ama, çekici ve canlıydı.

Çirkinim yaşlıyım... çirkinim yaşlıyım... bu uskumru dolmaları kaç para ki... çirkinim...

Ah yeniden, bir kez daha yaşayabilseydi o 'yersarsıntısını'. İşte Rifat'ı sevmiş, bir kuzeyli gibi soğukken güneyde sıcakta ona vurulmuş, bir deniz kıyısında sarsıntılara kapılmışçasına, depremlerde, yıkıntılarda herkesi bırakıp onunla yola koyulmuştu, Dionysos'un yoluna.

Ama yeniden ve bir kez daha uzaklaşmak, buradan uzaklaşmak, değişmek, başkalaşmak gerekiyordu. Kısacası 'kendisi' olması gerekiyordu.

Uskumru dolması yemeyeli kaç yıl oldu. Çocukken evlerinde çokça yenirdi; Ermeni aşçılar yapardı o zamanlar uskumru dolmalarını. Piyano dersleriyle, Almanca'yla, bebeklerle haşırneşir çocukluğunu anımsıyordu Şadiye: kim bilebilirdi günün birinde böylesi bir evlilikle o çocukluğu yadsıyacağını. Evet, o zamanlar uskumru dolmasını çok severdi.

Rifat'tan bir türlü kopamadığına göre, çöllere düşecekti; bitkinlik, inançsızlık yılları önündeydi. Sağlıklı yola sapamamış, trajik insan olma umudunu bütünüyle yitirmişti.

İçindeki güzellikleri - kan, istek, arzu, aşk,

coşkular- bir anne gibi acılara değil, Rifat'a sunuyordu; yıkanmaya hakkı kalmamıştı. Bir camekânda ansızın akşamüstü ışıklarıyla beliren yansıya baktı: kendisiydi, kızıl saçlarıyla Topağacı'na, evine dönüyordu. Rifat oradaydı.

Işığın mantosuna saklanmış, bir kez daha evlilikleri düşündü. (Çiğ bir ışıktı da, yeniden güzelliğine kandırmıştı Şadiye'yi.) Bütün evliliklerde az çok mutsuzluk vardı, bütün evliliklerde. Mutlu ilişkiler, mutlu evlilikler geçen yüzyılın romanlarında, kötü radyo oyunlarında yaşanıyordu bir tek. Hangi evlilik mutluydu?

Hangi evlilikte sevgisizliğin dondurucu rüzgârı esmiyordu ki; kadın ya da erkek, iki taraftan biri ille aldatıyordu ötekini, ille. Sonra insanlar kişisel tutkularına kapılarak, evliliklerini bir kuruntu, bir yalan üstüne kurabilirlerdi; çoğu kez böyle oluyordu. İşte kendisi de, Şadiye de Rifat'ta özvarlığının tutkularını arıyordu: güzellik, sonsuz güzellik! Doğa esirgemişti bunu kendisinden; Şadiye de yılmamış, güzelliği bir kuruntuda, bir yansıda, belki de bir sanrı-varlıkta aramıştı. Bir bakıma bulmuştu da.

Semra gibi bir kadın, uyumlu bir evliliğin simgesi, gözleri pırıl pırıl, aşk ve istek ışıkları saçarak, bir kadeh kaldırmış, konyağı masanın öte yanındaki çok genç, neredeyse çocuk, ama Mehmet'ten daha erkeksi, daha hayvansı bir delikanlıyla paylaşmak istemişti, herkesin önünde yaşamıştı bunu ve Şadiye de görmüştü. Müşerref hanımın yüzünü görememişti ama, o gece orta yaşlı galeri sahibesinin Semra'ya ne gibi duygular beslediğini çıkarsamak o denli güç değildi.

Ya da Rifat, kocası, Belkıs'a bakarken birdenbire değişiyordu, geçen yaz, Bodrum'da. Kadınla erkek artık dakikalarca birbirlerinden gözlerini ayıramıyorlardı, dakikalarca.

Yoo, sonradan da görmüştü Bay Ölüm'ün gözlerindeki o ateşli ifadeyi, birçok kez gör-

müştü. Bülbülün'e ya da kendisine tek bir kez öyle bakmamıştı Rifat - ama güzel kadınlara... oynaşmanın anlamı gizliydi bu bakışlarda.

İşte bütün bunları görerek, yaşama 'evet' diyordu. Evet, acı çekmeye razıyım, evet.

Köşebaşındaki pasaj dükkânlarından birinde yeni bir tabak çanak takımı duruyordu. Siyah çiçekler; beyaz porselende siyah güller. Bir zamanlar kendi evlerinde - belki şimdi de, ama ailesi Şadiye'ye dargındı evliliği yüzünden - böyle görkemli bir takım vardı. Siyah-beyaz tabaklar, çanaklar, çorbalıklar, çorbalıkların siyah gülden tutacakları; olağanüstüydü (Rifat'la evleneceğini açıkladığında bu eşyalardan hiçbirisinin sahibi olmayacağı, olamayacağı söylenmişti Şadiye'ye.)

Gelgelelim öyle bir yere gelmişti ki - seni seviyorum Rifat - aynı hayatı, kendi yaşamını bir kez daha çekmeye hazırdı - asla pişman değildi. Acının mutluluğuyla esrikti.

O yarıtanrı kendisine de görünmüş; **bu yaşamı, kendi yaşamını, bugüne dek tattığın gibi, bir daha, birçok kez daha, sayısız kere tadacaksın, yeni hiçbir şey olmayacak bu tekrarda, her acı, her sevinç, her düşünce, sayısız iç çekme ve yaşantının bütün yönsemeleri, dile getirilemeyecek kadar ayrıntı özellikleri bir daha karşısına çıkacak, sırayla, tek tek...** demişti. Evet örümceği de, ağaçlar arasındaki ayışığını da görmüştü Şadiye, yarıtanrıyla birlikte. Karşı koymak aklına bile gelmemişti; razıydı.

Varlığın sonrasız kum saati boyna akıp duruyordu; bir yana boşaldı mıydı, öteki yana çevirecektiniz kum saatini. Hayata 'evet' diyebilmenin gizi bu işlemde saklıydı.

Galiba pasta ve palmiye paketini sağa sola sallamıştı, kum saati sanarak. Pastaların kremalarına bir şey olmasaydı bari...

Belkıs ne yapıyordu şimdi, şu an, şu eylül akşamı. (Henüz akşam olmamıştı tabii.) Müşerref hanımı çağırdığını, yeldeğirmenleri resmini

satmaya karar verdiğini bilseydi ne derdi Belkıs, bağışlar mıydı - ama insanlar acımasızdır.

Genç kadın iyiden iyiye Bodrum'a yerleşmişti. Zavallı Korkut da arkasından gitmişti. Zavallı Korkut.

Zavallı Bülbülün.

Bütün kararlı insanlar gibi çok hainsin...

Bu kararlılığını ucuza ödemediğinden kendini suçlamıyordu Şadiye. Yaşam ona Bay Ölüm kılığında bir güzellik sunmuş, ama çirkinliklerle ödetmeyi de gerekli bulmuştu. Bu yaşama evet diyordu, evet...

Bütün acılara, onur kırıklığına, küçülüşe, aşağılanışlara, hor görülmeye evet diyordu, koskocaman bir evet. Acıyı istiyor, acıyı yaşamın kendisiymişçesine savunuyordu.

Yoksa Rifat'ın o sapkın bakışlarla çöpkutusunda aybaşı bezi arayışlarını nasıl hoş görebilirdi (çocukken piyanoda Ayışığı **Sonatı**'nı bile çalmıştı).. Hoş görmüştü işte. Kocası bir hafiye gibi çöpkutularını, çöptenekelerini karıştırıyor, aybaşı bezi arıyordu. Kirli kana düşkündü Rifat. Kendisi de, bir içgüdüyle aybaşı bezlerini - pamukları, kâğıt bağları - oraya buraya saklamaya başlamıştı birkaç aydır. Rifat'ı kışkırtmak arzuyu pekiştiriyordu.

Nasıl yapıyordu bunları, nasıl yapabilirdi - Hans orada, bir koltuğun üstünde otururken. İnsanın iki ruhlu bir yaşamaya alışması sanıldığınca güç ve korkunç değildi. İki ayrı kişilik geliştiriyordunuz bir süre sonra: Nietzsche okuyan Şadiye/aybaşı bezi saklayan dişi.

Aa! Kerem! Kerem'di bu karşıdan gelen genç adam, yanındaki güzel ve bakımlı kadınla. Tabiî onu da tanıyordu Şadiye (bütün güzel kadınlara ilkgençliğinden beri düşmandı): Betigül, zengin, varlıklı ve kuşkusuz kolejden bir kadın. Betigül, Kerem'in koluna girmişti; bordo döpiyesi - keten miydi - usta terzi elinden çıkmaydı. Selâmlaşacaklar mıydı?

«Merhaba,» dedi Kerem. (Bir gece ona de-

licesine tutulmuş, o soğuk ve kendini beğenmiş Ruşen'in Moda'daki evinde balkona çıkarak gecenin serinliğine sığınmıştı Şadiye.)

«Merhaba Kerem,» diye yanıtladı. Hayata ve acıya bir selâm. «Burda mı oturuyorsunuz?» (Nilüferhatun Ortaokulu'nun duvarı önündeydiler.)

«Hayır. Bir arkadaşa gidiyoruz.»

«Hanımefendiyle beni tanıştırmayacak mısın?» (Kerem güldü.) Bu 'hanımefendi' sözcüğünü de nereden bulmuştu şimdi.

«Betigül, arkadaşım,» dedi Kerem bu kez.

Tanımaz mıyım hiç, erkekleri istediği gibi elde eden bir kadın, Rifat'ı görse saniyesinde koynuna alır, hele aybaşılıyken!

«Burda oturuyorum ben. Topağacı'nda. Bir gün beklerim.» Bunları söyleyerek, gözleri iyi dikilmiş döpiyese çevrik, Betigül'e ses yöneltti: «Sizi de hanımefendi...» Ama güzel kadın, ağzını açmaya gönül indirmeyecekti besbelli.

«Neler yapıyorsun?» diye sordu Kerem - demek evlendiğini bilmiyordu; şimdi yılların öcünü alacaktı işte Şadiye.

«Evlendim,» dedi. «Kocam eski bir futbolcu. Futbolcu Rifat, tanırsın herhalde... Futbolcuları herkes tanıyor bizde.» (Bu gülünç sözleri niye söylüyordu tanrım!) «Tezimi bitirmek üzereyim şimdilerde. Nietzsche üzerine tabiî.»

Kerem boyna gülümsüyordu.

«Sen evlenmedin mi hâlâ?»

Genç adam, «Hayır,» dedi gülümseyerek; evlenmemişti, ama Betigül'le birlikte yaşadıkları pek açıktı.

Kadına gelince, üç beş yılda bir sevgili değiştirirdi. Varlıklıydı, güzeldi, kolejde okumuştu. Bir kez evlenmiş, kocasıyla olaylı biçimde boşanmışlardı. Herhalde Kerem'in canını çıkarıyordu şimdi. O dağ gibi delikanlı adam iğne ipliğe dönmüştü de.

Başarı dilekleriyle birbirlerinden ayrıldılar. Fakat birkaç adım sonra (Nilüferhatun'un du-

varı bitmemişti daha), Şadiye dönüp arkalarından baktı.

Uzun ve biçimli bacakları üstünde dimdik yürüyordu Betigül. Yıllar - Şadiye onun kendisinden büyük olduğunu çok iyi anımsıyordu -, kırklık dilberi hiç etkilememişti. Dimdikti. Uzun topuklu ayakkabıları sayesinde Kerem kadar boyluydu da. Yıllara meydan okuyarak yürüyordu işte, hayatın tatlarından daha pek çok yararlanacağını açıkça dile getirerek.

Kocam eski bir futbolcu
futbolcu Rifat
tanırsın
bizde futbolcuları herkes tanıyor.

Onlar ikisi birlikte çok güzel olabilirler, Rifat'la ben hiç böyle yanyana güzel olmadık, ama ben... - gözyaşlarını tutamayacaktı.

Hans! Bezbebeği Hans!

Gözyaşlarıyla kocasını, birlikte insan içine çıkışlarını, herkeslerin yüzünde beliren o garip gülücükleri düşündü; insanlık denen büyük bayağılık yalnızca güzelliğe saygılıydı. Güzel bir kadının güzel bir erkekle, evlenmeksizin bir arada oluşu her yerde ve her zaman hoş karşılanıyordu; ama çirkin bir kadının yakışıklı bir erkekle evlenmesini bile doğru bulmuyordu toplum denen canavar.

Evet, o gece Kerem'e dalıp gitmişti. Kıpırdamadan durarak ona baktı; yolları az sonra sağa ya da sola sapacaktı; yakışıklıydı, iri elleriyle erkekliği simgeliyordu. Betigül'se hâlâ dimdik yürüyerek yılları, toplum kurallarını, töreyi hiçe saydığını açıklıyordu.

Doğrusu şair-feylesofunun yanıldığı konulardan biri de buydu: Betigül hiçbir zaman sürünün ahlâkına uymamış, değer yargılarını hep sarsmıştı, ama onun 'trajik insan' olduğunu kim ileri sürebilirdi ki... Burası Türkiye'ydi, burada Nietzsche'nin yargıları falan egemenlik kuramazdı.

Kadın ağzını açıp tek bir şey söylememiş-

ti. Bugün nedense bütün kadınlar Şadiye'ye tersti. Kürkçü kokonanın davranışları neydi öyle... Betigül'ü anlıyordu: hiç olmazsa güzeldi. Ne yazık ki güzelliğin önüne herhangi bir değer koymak imkânsızdı.

İşte böyle Hans; sen o boyalı yüzünle, yün topağından burnunla bir zavallısın Hans... Güzelliğin yanında sevimliliği kim takar!

Ruşen'in bitmek bilmeyen sosyalizm bilgiçliklerini suskun dinliyordu bu Kerem. Şadiye yanılmıyorsa, bir ara Mehmet'le tartışmıştı ama Kerem. Sosyalizm konusunda tabii - başka bir sorunları yoktu ki o budalaların. Sonra Mehmet canına kıydı. Dünya yalan dünya: bak işte Kerem koluna kırk beşlik karıyı takmış Nişantaşı'nda cirit atıyor.

Sözcüklerim... sözcüklerim iyice bayağılaşıyor!

Elinde pasta paketi, Nilüferhatun Ortaokulu'nun duvarına dayanmış alık gibi duruyordu. Yoo, sırtındaki giysi iyi bir terzi elinden çıkma değildi - neden mi? Pahalıydı usta terzilerin modaevleri (yerlerde kırmızı yol halıları, bol ışıklı kristal avizeler); insan yanına varamazdı oraların devlet memuru aylığıyla.

Ama Betigül için bir giysi, bir döpiyes herhalde hiçbir şeydi. Kimbilir gardırobunda kullanmadığı ne çok giysi, tuvalet vardı zengin kadının. Şimdi de Kerem'e yaslanmış, bir şeyler söylüyor olmalıydı (omuzları oynuyordu.)

Tekrar yürümeye koyuldu - acının doruğuna giden yaşam yolunda.

Betigül hiç de kibar değildi (Belkıs da, bütün güzel kadınlar da). Güzelliğine mağrur, karşılaşmaları boyunca susup durmuştu. Gelgelelim kimdi bu kadın? Söylesenize, kimdi canım! Bu kadarı da olmaz! Bir sosyete orospusu, zengin bir fahişe... O kadar. Şişli'deki evini, toplantılarını, geceyarısı otomobillerle bilmemnerede işkembe çorbası içmeye gittiğini biliyordu tabiî Şadiye Betigül'ün. Ünlü yazarlar, res-

samlar, hattâ bilim adamları girip çıkıyormuş o iki katlı görkemli apartman dairesine... - bir yerlerden işitmişti.

Hızlı hızlı yokuştan inmeye başlayarak - ışığın mantosunu ne zaman çıkarmıştı sırtından - Kerem'in kabalığını anımsadı: Ruşen'lerdeki gece, genç adam kendisini Topağacı'na bırakmayı kabul etmemişti. Şadiye de Mehmet'le Semra'ya sığınmak zorunda kalmıştı.

Kocam eski bir futbolcu.

Şimdi kocası vardı, bir yerden geceyarıları tek başına dönmek zorunda değildi. Karnı doyurulan, kahverengi takım elbise alınacak, parası ödenmiş bir koca vardı ortada.

Ah onlar için - Betigül'le Kerem için - ne önemi vardı kendisi gibi evli bir geçkin kıza rastlamanın. Herhalde çoktan başka konulara dalmışlar, bu rastlaşmayı da unutup gitmişlerdi.

Ama Şadiye'nin aklı altüst olmuştu. Kurmaya çalıştığı uyum yeniden darmadağınıktı. Bay Ölüm'ün yanına kendisini asla yakıştıramıyordu.

Kerem'le bir arada olabilirlerdi oysa. En azından ortak bir kültürden geçmişlerdi. Genç adamın kadında güzellik değil, akıl ve bilgi aradığına, arayabileceğine herkes inanabilirdi. Bay Ölüm'ün kadında ne arayabileceğiyse gün gibi aydınlıktı.

O gece Ruşen felsefenin Marx'a kadar edimsizliğinden söz açmış, bir dolu saçmalık savurmuştu. Marx'ı iyi bilir geçinirdi Ruşen. Şadiye onun hiçbir şeyi gerçekten iyi bildiğine inanmıyordu. Bütün bilgisi elkitaplarına, uyduruk ansiklopedilere dayalıydı.

Öte yandan Ruşen'in fakültedeki başarısı pek parlaktı. Öğrencileri onu çok tutuyorlardı.

Sonra Nebahat kocasına pek düşkündü. Aradabir üniversiteye gelirdi Nebahat - Ruşen'i almaya. Tiyatroların, konserlerin ilk gecelerinde zaman zaman gözükürlerdi. Böyle ilk gecelere kendisi hiç çağrılmazdı - çünkü sanat, sol-

cuların elinde bir propaganda aracı olup çıkmıştı.

Hem çağrılsaydı bile, Rifat'ın koluna girerek oralara gitmesi kimbilir nasıl alaya alınacaktı. Rifat büyük çoğunluğun ta kendisiydi.

Artık hepsinden nefret ediyordu:

bütün güzel kadınlardan

evliliklerden

karşılıklı paylaşılmış aşklardan

güzel erkeklerin güzel kadınlara tutkusundan

zavallı Bülbülün'ün sayıklayışlarından

işte her şeyden...

Şöyle bir kez, sevgiyle, azıcık sevecen, azıcık insanca kendisine sarılsaydı Rifat - kocası; şöyle bir kez. Başka bir şey istemiyordu. Başka hiçbir şey istemiyordu. (Pastaların canı çıktı. böyle salladıkça ben...)

Paketin ipleri parmaklarını sıkıyordu; sanki kendisi paketi tutmuyor, bu ipleri başka biri - hayat - durmadan parmaklarına geçiriyordu düğümlerle.

Teşvikiye Sağlık Yurdu'nun önünde soluk soluğa durdu. Yokuş aşağı koşmuş olmalıydı; çok yorgundu.

Rifat konuşmuyor, televizyon seyrediyor, önüne bakıyor, hattâ belki de tiksiniyordu. Ancak uyuduktan sonra-ancak uyuduktan sonra...

Karşı karşıya geldiklerinde, birlikte ıssız bir lokantaya gittiklerinde ya da evde başbaşa otururlarken Rifat'ın hep kaçmayı özleyen bir hali vardı - tuzağa yakalanmış yırtıcı hayvandan ayırt edemezdiniz. Bıkkın, usançlı rakısını yudumlardı Bay Ölüm. Kocam eski bir futbolcu.

Onu eğlendirmek, oyalamak için neler yapmıyordu ki... NASIL SEVİLEN BİR İNSAN OLABİLİRSİNİZ? dizisinden kitaplar getirtmişti Almanya'nın en uyduruk yayınevlerine baş vurarak. Kırmızı kalemlerle altlarına çizgiler çizerek okumuştu NASIL SEVİLEN BİR İNSAN

OLABİLİRSİNİZ? kitaplarını.

Değer miydi? Aşk, bu soru'nun sorulmasını boyna engelliyordu. Değse de değmese de insan kapılıp gidiyordu aşk'ın isterlerine.

Ama henüz yaşam, töre, insanlığın (büyük çoğunluğun) uygarlık dediği başarısız güldürü bu gerçekliği ayrımsamıyordu. Aşka kadınla erkek arasındaki duygu birikimi gözüyle bakılıyordu. Acı çeken ve acı çekmenin tek hakiki erdem olduğuna inananlara da, tıbbın yalınkat sözcükleriyle yaklaşılıyordu.

Belki içki de içerdi Müşerref hanım; aşağıdaki fıstıkçıdan, kuru yemişçiden bir şeyler alsa mıydı; ne kadar parası kalmıştı, henüz ay başıydı, yine de tutumlu harcamak zorundaydı, ayın ortasında beş parasız kalıvermek de uzak bir olasılık değildi çünkü - tuzlu badem alacaktı yüz elli gram. Evde yalnızca rakı ve birkaç parmak viski vardı.

Şimdi ucun ucun itiraf ediyordu Belkıs'ın resminin güzelliğini. Geçen sonbahar yeldeğirmenlerine, sapsarı gökyüzüne bakarak Bodrum'u, Rifat'ı - o günlerde yalnızca Bay Ölüm olan Rifat'ı -, geceleri anımsamıştı hep. Fakat bu resimde garip, irkiltici bir hüzün vardı; artık gökyüzünün altın başak sarısından mı, yoksa yeldeğirmenlerinin kırıkçıkık kanatlarından mı, kestiremiyordu; yine de her şey ona Bülbülün'ü gösteriyordu - Rifat'ın Bodrum'da kimsesiz bıraktığı Bülbülün'ü.

Seni de sevmiyor
seni de bırakabilir bir gün
hiç kimseyi sevemez bu adam Şadiye.
Beni seviyor
beni seviyor
beni seviyor!

Bülbülün ellerinden yakalıyor, kendine çekiyordu Şadiye'yi yeniden. Islak gözlerini dikerek, bu adam para için vücudunu satıyor o kadar diyordu, o kadar

Şadiye çantasını açıp Bülbülün'e, Bay Ölüm'

ün armağan ettiği altın zinciri gösterdi: bak nişan hediyesi. Makiyajla yıpranmış derisi, yüzünün yorgunluğu büsbütün dışa vurarak gülmüştü Bülbülün; bu zinciri yaz başı ben ona aldım diyerek.

Ancak ölümcül uykularda, ancak! Eğiliyordu, ters yatmıştı, yüzükoyun yatmışsa kocasının sırtını öpmekle yetiniyordu, bacaklarını, ayaklarına varıncaya dek. Ah aşk korkunçtu! İnsan her türlü küçülmeyi göze alıyordu aşk yüzünden.

Kimi geceler genç adam Şadiye'yi acımasızca itiyor, uykusunda bile kendinden, görkemli güzelliğinden uzaklaştırıyordu. Evet, eve dönmediği tektük geceler de vardı Rifat'ın; nerede kalıyordu, kimlerle kalıyordu, niçin dönmüyordu - bilinemezdi.

Bu resmi senin için yaptım, demişti Belkıs.

Ne kadar güzel

olağanüstü.

Sevdin mi?

Çok... çook...

Sonra da yeldeğirmenlerinin acıklı çöküşünü betimleyen bu resmi, odanın başköşesine yerleştirmişti - duvara asıncaya kadar. Artık oyuncaklarından bile fazla seviyordu o resmi Şadiye (Belkıs kendisi getirmişti).

Çağrışımlar arka arkaya akıyordu:

yeldeğirmenlerinin kırıkdökük lüğüyle Bülbülün

Bülbülün'le Rifat

bir gece Apple'da çamlara sığınıp öpüştüler

Belkıs'ın küçücük imzasını gördükçe

- bu küçük imza yüzünden resmin alıcı bulması imkânsızlaşabilir; görgüsüz zenginler aslında imza için resim alırlar -

Belkıs

güzellik

ve Betigül.

Betigül'le birlikte de elbet Kerem. Kerem'in iriyarılığı. Betigül onunla nasıl sevişiyordu aca-

ba? Genç adam herhalde Rifat gibi uyumuyordu horultularla, ürpertici inleyişlerle; herhalde istekliydi Betigül'e karşı. Sevişiyorlardı, kadın ve erkek olmanın bütün doğal arzularını tadarak.

Müşerref hanıma her şeyi anlatmalıydı: bugünü, bu eylül öğledensonrasını... kocası, evlilik yaşamı, bordo döpiyesiyle Betigül - o kırkında bile güzel kalmasını bilen kadın... Bir dosta, yakın bir arkadaşa, daha doğrusu gizlerini sonuna dek paylaşabileceği bir insana ihtiyacı vardı. Müşerref hanımı şu an çok yakın hissediyordu gizlerine (acılarına).

Kuru yemişçiye girerek, onca kalabalığı fark etmeyip «Bana yüz elli gram badem verir misiniz?» dedi. Tabii kimseler aldırış etmemişti. Bir kez sıra Şadiye'de değildi; dahası herkes kilolarla fındık fıstık alıyordu. Ülkede sefalete yaklaşıldığı söyleniyordu bir de. Büyük kentlerde kimselerin yaşama biçimi değişmemişti ki. Herkesler zıkkımlanmak için kuru yemiş alıyordu, çerez alıyordu, uskumru dolması alıyordu... Bitişik evin balkonunda koskoca bir sepet büyük Yeni Rakı şişeleriyle dolup taşardı ikide birde. Gün geçmez boşalır, yine dolup taşardı üstelik. «Badem istiyorum, yüz elli gram...»

Elinde pasta ve palmiye paketi, kuru yemişin gelişigüzel doldurulduğu, ağzı nedense iyi örtülmemiş kesekâğıdı, dükkândan çıkarken açıkseçik güzle karşılaştı: eylül artık ısıtmıyor, tersine yağmurlara pek az kaldığını anımsatıyordu. Çiğ çelik mavisi gökyüzüne büyük bulutlar üşüşüyordu, apartmanların televizyon antenli damları arasından.

Benim hayatıma benziyor, diye sayıkladı içinden, gelen bir tek güz, başka bir şey değil ve başka bir şey olamaz. Benim hayatım kadar acıklı.

Fakat **trajik insan en keskin acıya bile evet der, bunu göğüsleyebilecek kadar güçlüdür trajik insan, kunt, tanrısal.** (İşte bunları Kerem'e,

Betigül'e ya da Ruşen'le Nebahat'e anlatamazdı. Yoksa Betigül de sosyalist miydi? Şimdi modaydı sosyalist olmak. Büyük kentlerin okumuş kadınları sosyalizm yarışının dışında kalmamaya dikkat ediyorlardı.)

Marx, Nietzsche'nin söz verdiklerine asla erişememişti. O, işçilerden, proletaryadan konuşuyordu. Yaratıcı insanın soyluluğuna gözlerini kapatarak, çalışan insanın ardına takılmıştı. Sürüyü yüceltiyordu bir bakıma. (Yoo, bu fikirlerini Ruşen'le tartışmamıştı Şadiye; bir tek Mehmet'e açıklamıştı, bir tek ona.)

Demek yaz bitiyordu - **yüreğim, üzerinde bir yaz yanan, kısa, kızgın, karasevdalı, mutluluk taşan bir yaz...** Sonra güz, yağmurlu akşamlar, fakülte, Rifat'a geri dönüşler.

Gelsin daha şiddetli yalnızlıklar, gelsin ölüm öncesinin sancıları, yaşamın bana verebileceği başka bir şey yoksa hepsine razıyım! Töreleri yıktım Zerdüşt gibi, evliliklerin en ürküncünü seçtim. Acılarımla mutluyum ben!

Yokuş aşağı bir dizi apartman; ama bu kez külrengi değil. Topağacı'ndaki apartmanlara yeni zamanların zevksiz, çirkin biçemi sıvaşmıştır. Evlerin önyüzlerinde rengârenk mozayıklar sarkar, ilkel bir geometrinin dolaylarında gezinilir. Burada oturanlar da saray artığı ailelerin son dölleriyle ilk burjuvalar değildir; çoğu taşradan gelme, sonsuz didinmelerle zengin olmuş kişilerdir. Kaçakçılar, sinema oyuncuları falan.

Böyle bir yerde, küçücük bir katta oturuyordu. Eskiden oyuncaklarıyla, şimdi oyuncakları ve kocasıyla.

Asma yolda yürüyerek, apartman kapısından içeri girmeden önce son bir kez gökyüzüne baktı (Belkıs o sapsarı boyayı nerden seçmişti bu mavi yerine).

Onlar, hepsi yazgıları parlak kadınlardı. Güzeldiler. Çevrelerinde kendilerini seven, kendilerini kapıp koyuveren, erkekliklerini cö-

mertçe, hattâ arsızca sunan âşıklar bulabilirlerdi; bulmuşlardı da. Ne Betigül için, ne de Belkıs için para diye bir sorun sözkonusuydu. Olmazsa, bir gün yoksulluğun şöyle hayli uzağına yaklaşsalar bile bütün erkekler onların isteklerini karşılamaya hazırdı. Bu bakımdan Rifat'ın yazgısı da onlarla birdi.

Gökyüzü giderek yükseliyordu günün en alaca ışıklarıyla. Hep daha yukarılara uçmak isteyen kuşlar neredeydi, hep Hindistan'ı arayan batıya yelken açarak... Nietzsche neredeydi, aşk, acı, her şey...

Kendisi, kocası tarafından sevilmeyen çirkin kız, Şadiye, her şeyin deniz-deniz olduğu o büyülü ülkede yazgısına acılar, sonsuz acılar biçmişti Rifat'ı seçerek. Benimle evlenir misin? Kendi yazgısı Hüseyin'inkine ne çok benziyordu: çirkindiler, yalnızdılar.

Kapıcının oynayıp duran çocuklarına bir an gözleri takılı kalarak, Rifat'tan gebe kalamayacak mıyım diye sordu; Dionysos da, Apollon da yanıtlamadılar - yaşam bir tragedyadır benim için.

Gebe kalamayacak mıydı? Kocası tek bir kez olsun kadınlığının derinlerine, kuytularına sokulmayı istemeyecek miydi? Aybaşı bezlerinin korkunç kan lekeleri de yeterli değilse, artık ne yapabilirdi bu yarımyamalak ilişki için, ne yapabilirdi!

Asansörün kırmızı düğmesi: meşgul. Üçüncü katta durdu galiba. Yok, dörde çıkıyor.

Bir çocuğumuz olsun istemiyor musun?
Hiçbir şey istediğim yok benim.
Bir çocuğumuz
küçük bir erkekçocuğu
tıpkı sana benzeyen
yeşil gözlü
çıkık elmacık kemikli
ince ama büyük ağızlı
sana benzeyecek
onu

saçlarını okşayacaksın.

NASIL SEVİLEN BİR İNSAN OLABİLİRSİNİZ? dizisinin kitaplarından birinde evli kadınlara, kocaların çocuktan ürktüğü anlatılıyordu uzun uzadıya. Gebelik karşısında bunalıma düşen kocalar. Şadiye de öğütlere uyarak - kırmızı düğme söndü - bir daha çocuk meselesini gündeme getirmemeye - çağır'a bastığından yeniden yandı kırmızı düğme - karar vermişti.

Küçük bir erkekçocuğu
belki de küçük bir kızçocuğu
ama asla bana benzememeli
bu benzerlik yüzünden çok acı çekebilir
asla benzememeli
babasının bütün güzelliğiyle
öyle olmalı.

Asansöre binerek imdat'ın altındaki düğmeye bastı, iç kapıları da kapatıp. Sallantılarla, mekanik hırıltılarla yükseliyordu - az sonra da Müşerref hanım binecekti asansöre. (Rifat kaçta gelecekti bu akşam?)

Benim nemi sevdin sen?
Her şeyini.
Sana göre bir adam değilim ben.
Seni seviyorum
kim olduğun
ne olduğun
umurumda bile değil.

Umurunda bile değildi - ayağıyla kapıyı itti, fakat kilit yerine oturmamış olmalıydı ki, o münasebetsiz kırmızı düğme hâlâ yanıp duruyordu. Koluyla iteledi. Evet, Rifat'ın bilisizliği, kabalığı umurunda bile değildi. Onu yitirmektense, ölmeyi yeğlerdi.

Bayağı yorulmuştu. Bu yorgunluklar da yeni modaydı. Sırtının ağrısına dayanamıyordu sabahları. Hekimlere mi koşuşturacaktı yoksa sonunda; daha genç, bir süre daha genç...

(Kapısını örttü.) Doğru mutfağa geçecekti, pastaların ne hale geldiğini merak ediyordu.

İşte Belkıs'ın cam çerçeveyle korunmuş suluboya resmi karşısındaydı. İşte gerçekten papatya sarısıydı gökyüzü; pencereden görünense masmavi. Bir satılsaydı... en azından Rifat'ın kahverengi takımıyla, kendisine bir yağmurluk edinecekti - ne olmuştu, yine düşüncesi karışmış, abuksabuk cümleler kurmaya başlamıştı. Resimden edineceği parayla mı, yoksa kahverengi takımlarla mı bir yağmurluk edinecekti kendisine? Bir satılsaydı...

Üstünde yığınla KAPRİS yazılı kâğıdı yırtarak açtı. Hayır palmiyelere bir şey olmamıştı, güzel güzel duruyorlardı kutularında. Ama pastaların kremadan şapkaları hayli zedelenmişti. Tek tek bir tabağa dizmeye koyuldu - çay takımlarını nasılsa kurtarabilmişti annesinin elinden, evlenmeden önce.

Zerdüşt'ün dokuz konuğu değil, yalnızca Müşerref hanım gelecekti. Gülümsedi Şadiye.

İçerde, çalışma masasının üstünde Nietzsche, Zerdüşt ve acı yaşam kendisini bekliyordu. Bu gece uzun uzadıya çalışmaya kararlıydı (Rifat'ı uykusundayken okşayıp okşayamayacağını düşünmek, çalışmalarını akasatıyordu.)

Dayanamayarak ağzını açtı, şapkası iyice ezilmiş o böğürtlenli pastacığı atıverdi midesine, şöyle bir çiğneyerek. Bayılırdı zaten küçük pastalara. Değil mi Hans? (İçerde, koltuğun üstünde yine Hans.) Diliyle dudaklarına bulaşmış kremayı temizledi. O şekerli vanilyalı tat...

Çayı da koymalıydı artık; ama önce üstünü değişecekti. Mutfaktan çıkıp yatakodasına geçti: senden bir çocuğum olsun istiyorum Rifat.

Ne takmıştı döpiyesinin yakasına, yeşil altından bir yapraktı galiba; Betigül her zaman güzelliği kadar şık giyimiyle de anılan bir kadındı, para bol olduktan sonra güzel giyinmek pek de önemli sayılmazdı doğrusu. Hoş, Belkıs da iyi giyinirdi - Betigül kadar zengin olmamasına karşın.

Siyah etekliğini - üniforma gibi bir şey bu da - geçirerek, aynanın karşısına geçti, koltukaltlarına deodorant sıktı, siyah organze bluzunu giyemezdi etekliğin üstüne, çünkü kirliydi, bir şeyler uyduracaktı artık. Ayna, rüzgârda dağılmış saçlarının yansısıyla doluvermişti. Ne giyse, ne yapsa bu çirkinlik yazgısını değiştiremeyecekti.

Belleğini yokladı, hayır, **Gece Türküsü**'nün ozanı, insan çirkinliğinin başa açacağı dertler konusunda bir şey yazmamıştı. Nietzsche yaşamöyküsünü anlatırken, sık sık kendi hastalıklarından söz açardı.

Aşk ve çirkin olmak allakbullak eder insanı, yalnız insanı, trajik insanı diye üstüste yineleyerek beyaz yün kazağını eteğin üstüne geçirdi. Saçları büsbütün dağılmıştı, dudakları da ölümcül solgundu. Saçlarını tarayarak, karmen kırmızısıyla dudaklarını boyayarak aynanın önünden çekildi.

Şimdi sıra çayı koymadaydı.

Pastaları da Müşerref hanım gelinceye dek buzdolabına kaldırmakta yarar vardı.

Tuzlu bademleri küçük bir Çin kâsesine boşalttı. (Müşerref hanım, maddî durumunun bunalımlı bir döneme girdiğini asla kavramamalıydı; sonra Belkıs'ın resmini ucuza kapatmak isteyebilirdi.)

Dalgakıranda, Bay Ölüm'ün yanında durmuş, denizi, Kale'nin duvarını, uzaktaki tekneleri gözetlemişti. Hiç unutmayacaktı: ötekiler denize girerlerken Rifat kendisiyle kalmayı yeğlemişti.

Sonra bir keresinde Bay Ölüm, uzun saçlı kadınlardan hoşlandığını söyleyivermişti lâf arasında. Şadiye de saçlarını uzatmaya karar vermişti - tıpkı Belkıs gibi. Ama saçları at kılı gibi kalındı ne yazık ki; Belkıs'ınkilerse ipek inceliğinde, ipek yumuşaklığında.

Orada, dalgakıranda çılgıncasına saçlarını

çekmişti Bay Ölüm'ün, içindeki isteği, kadınlığının arzularını artık dizginleyemeyerek. Genç adam da tutkuyla, acıyla, öyle karmakarışık, canımı yakıyorsun demişti.

Ama belki de tümü oyundu, korkunç, acımasız bir oyun, Shakespeare'in cinayetleri gibi. Başlangıçtaki yakınlıkları bir oyundu Rifat'ın. Bülbülün söylemişti. Önemli değildi, Shakespeare'in oyunları kadar soytarıcaydı olup bitenler. Önemli olan, Şadiye'nin kendi seçimini yaşama uygulamasıydı; uygulamıştı da: Bay Ölüm kocasıydı. **Kulağıma çalınanlara bakılırsa, pişmanlık acısı hiç de üzerinde durulmaya değer bir şey olmasa gerek...**

Her işini bitirmiş (çayı havagazının üstüne yerleştirmiş, ama ocağı yakmamıştı), saçlarını düzelterek (boyna alnına düşüyordu perçemler) Hans'ın yanına oturdu. Artık Müşerref hanımı bekleyebilirdi.

Tam da karşısına düşen içbükey ayna, ne çok gerçekliği bir arada yansıtıyordu. O uzaklaştıkça, sağa sola kaydıkça dağılıp parçalanan, küçülen, ensizleşen yüz, kendi yüzü, bu dağılıp parçalanışta hiç de uyumlu renklere ayrışmıyordu. Hayır, Rifat'ın yeşil gözleri, kumral saçları bir deniz gibi yansırdı içbükey aynalara; Belkıs'sa siyahla pembenin göz alıcılığını simgelerdi.

Ne saklamalı, Belkıs'a özenmişti - kocasını çekebilmek, etkilemek uğruna. Saçlarını uzatmıştı, dudaklarının ölümcül solgunluğuna rujlarla canlılık katmak istemişti, elleri hep manikürlüydü (bulaşık, deterjanlar - hangi marka olursa olsun - canına okuyordu manikürün).

Yine de Belkıs'ı andıran en küçük bir özellik edinememişti. Bütün güzel kadınların kendilerine özgü bir oturupkalkışları, bir davranış dizgeleri vardı ki, herhalde doğuştandı - öykünemezdiniz.

Şöyle bir girerdi odaya Belkıs (buraya, Şadiye'nin alçakgönüllü evine, dermeçatma salo-

na); herkesi etkilemesini bilirdi uzak, soğuk, ama görkemi yadsınamayacak bakışlarıyla. Gözleri siyahtı, iriydi, hafif de çekikti ve yanakları da hep allık sürmüşçesine pembe. Konuşurken, şöyle dolu dolu konuşur, sözcükleri kendi bildiği gibi yumuşatır, yayar ya da vurguları değiştirerek yepyeni bir dil yaratırdı. Ünlemleri bile kendine özgüydü, kahkahası, gözyaşlarının hıçkırık sesi... ona benzemek olanaksızdır.

Ya Betigül - o da demin bordo döpiyesi, yeşil altın yaprak iğnesiyle Valikonağı caddesinin aşağılarına sapmıştı, yanında Kerem. Çok açık bir gerçeklikti: Betigül de etkileyici kadınlardandı.

Hans'ı, bezbebeğini atarcasına, fırlatırcasına bitişik koltuğa bırakarak, erkeklere ne demeli diye sordu, kültürü kültürsüzü, sosyalisti futbolcusu güzel kadınların peşinde... şu cansız Hans bile belki! Kim tersini söyleyebilirdi, Hans konuşsaydı - bazan oyuncaklarının canlı olduğuna inanırdı Şadiye - Betigül'ü ya da Belkıs'ı seçecek, onların kucaklarında oturmaktan daha gönençli olduğunu açık açık, hiç utanmasız, Şadiye'ye itiraf edecekti. Senden de iğreniyorum Hans...

Oysa bayağı umutlanmıştı bir zamanlar, Kerem'le aralarında bir sevgi bağı dokunacak diye, bayağı umutlanmıştı. Kaç kez rüyasında görmüştü genç adamı. Bir ağacın altında oturuyorlar, Kerem de Şadiye'nin ellerini tutuyor... ya da iki yanı ille ağaçlıklı bir yolda, gölgelerle sarmaşdolaş yürüyorlar ve Şadiye, ikide birde dönüp Kerem'in esmerliğine bakıyor alacalı ışıkta. Gelgelelim Kerem kendisini eve bırakmayı bile geri çevirmişti.

Yoo, Nietzsche, trajik insanın başkalarından bir şey beklemeyen, ama hep veren, yalnızca veren, hiçbir şey almayan insan olduğunu söylüyordu. (Rifat'a hep vermiş, boyna vermiş, her şeyi vermiş; ama bir kez olsun dokunamamıştı onun ruhuna.)

Bugün niye hüzünlerle donanmıştı böyle? Sokağa çıkarken sevinçliydi, şimdiyse umarsız, karamsar. Hayat karşısında çöktü çökecek hissediyordu kendini, kağşar evler gibi tıpkı, sanki az sonra büyük gürültülerle yıkılacaktı.

Geceyi aklına getirdikçe kalbi çarpıyordu:

Dönecek mi
sevişecek mi
sevebilecek miyim Rifat'ı?

Ya dönmezse, ya gelmezse, ya bir daha hiç uğramazsa bu eve... keşke nüfus kâğıdını alsaydı Rifat'ın. Fakat vermezdi ki!

Hâlâ gündüzün ışıkları oynaşıp duruyordu, dışarda, gökyüzünde, karşıki tepelerde, uzak evlerin cam yangını pencerelerinde. Bir de uçurtma akıyordu gökyüzünün mavisine karışarak, upuzun kuyruğuyla.

Derken akşam olacak; yürek çarpıntısıyla Rifat'ın dönüşünü (dönüşlerini) bekleyecekti Şadiye de.

Kapı çalınıyordu. Müşerref hanım gelmiş olmalıydı: akşamüstü, küçük pastalardan yiyerek çay içecekler ve erkeklerden konuşacaklar. Öyleyse saat de beş, ya da beşi geçiyor (işte ilk sönük ışıklar karşı tepelerin cam yangınında). Sokağa çıkarkenki sevincini, umutlarını diriltmeye çabaladı Şadiye. Müşerref hanıma Rifat'ın cinsellikten ne çok hoşlandığını anlatacak... ama yerde atılı duran bezbebek Hans durmaksızın başka şeyler söylüyordu. Yaşam ve aşklar geçici, kendisi çirkin, yalnız, Rifat'sa sadece haindi: böyle söylüyordu Hans. Kapıya doğru yürüdü.

Her zamanki gibi aldırışsızdı Müşerref hanım; yaşama, güzelliğe karşı aldırışsız. Beğenilip beğenilmemek umurunda bile değildi bu kadının. Kapıda olanca savrukluğuyla duruyordu.

«Hoş geldiniz,» dedi Şadiye; azıcık heyecanlanmıştı, yüreği çarpıyordu.

Çıngıraklı bir kahkahayla içeri girdi Mü-

şerref hanım; kapıcının ne kadar yakışıklı olduğunu söylüyordu... bağımsız, dağınık: işte, örnekse, saç diplerinden boyasız beyaz teller fışkırmıştı; dudağına ruj sürmemişti ama, gözkapakları yeşil farlardan ibaretti. Alacalı bulacalı ipek püsküllerle bezenmiş geniş şalını çekiştirerek, «Merhaba!» dedi; sesi hâlâ çınlıyordu.

«Şöyle buyrun. Ben de sizi bekliyordum. Çayın altını hemen yakayım mı? Vaktiniz varmı?» (Yine acemiliklere kapılmıştı Şadiye. Arka arkaya, birbiriyle ilintisiz bir yığın şey söylemişti. Heyecanını bir türlü bastıramıyordu.) «Anlatacaklarım var size.»

Anlatacakları mı vardı? Sahi ne anlatacaktı Müşerref hanıma? (Hans'ın koltuğunu seçti o, oturmak için. Aynayla da karşılaşır karşılaşmaz bastı çığlığı...) Her şeyi anlatacaktı; bütün bir öğleden sonra böyle düşünmemiş miydi - Rifat'ı, evliliğini, hattâ oraya buraya saklanması gereken isteklendirici aybaşı bezlerini.

Basmıştı çığlığı Müşerref hanım, «Ay! ürküverdim birden,» diyordu.

«Almanya'dayken almıştım.»

«Bizim galeriye koymalı bunu, o kaknem karılar boyanıp süslenip kurum satmasınlar kokteyllerde.»

Şadiye gülmeye çalıştı. Evet, Almanya'dayken almıştı o aynaları, renkli cam topları, kapağını açtınız mıydı soytarının fırlayıverdiği kutuyu, tümünü, Almanya'da, Weimar'da, Königsberg'de, Ecco Homo'yu bir harita ve demiryolu üstünde satır satır izleyerek. Ama Müşerref hanım, şair-feylesofuyla ilgilenmezdi ki...

«Kocanız yok mu evde?»

«Hayır. Biraz gezmeye çıktı.»

'Keyiflerin nasıl olduğunu' soruyordu galeri sahibesi. Hepsini konuşacaklardı, tek tek konuşacaklardı, akıl soracaktı Şadiye, Müşerref hanım hiç merak etmesindi. (Keyifler mi; yapayalnızdı, hakikati gizleyemezdi bundan böyle,

gerçeklikleri süslemesine olanak yoktu. Akşamlar beklemekle, geceler sonsuz çırpınışlarla geçiyordu.) Yeşil gözkapaklı kadın yere eğilerek Hans'ı almıştı; burnuna fiskeler atıyordu Hans'ın.

Sonra beklenmedik bir şey oldu; Şadiye, mutfağa geçerek çayı koyacakken ansızın ağlamaya başladı. (Bütün yaşantısı acemiliklerle örülüydü; ölünceye dek acemilikten kurtulamayacaktı besbelli.) Gözyaşları, kalın pudra tabakası üstünden yol yol akıyordu. Kimbilir ne denli gülünçtü şu an: dışbükey içbükey aynalar karşısında.

«Çok mutsuzum,» dedi, pencerenin önüne geçerek, çipilleşiveren gözleriyle Müşerref hanıma bakarak, «anlatamayacağım kadar mutsuzum.»

«Ne oldu? Neniz var?» Şaşkın, meraklı sözcükler, üstüste, durmaksızın.

Ne oldu? Nesi var? Bilseydi; bir bilebilseydi. Hem nasıl anlatılır; bir yabancıya, evine ilk kez gelen bir konuğa, hayatı boş vermiş bir kadına - saçlarının boyasını tazelemeye gerek bile duymamıştı - nasıl anlatabilirdi Şadiye, Rifat'ın pervasızca çırılçıplak soyunup sonra da ölümcül uykulara dalışını, kendisinin elinde kanlı aybaşı bezleri kocasına yaklaşmaya çabalayışını, geri dönülmemiş geceleri, bir erkeğin, Bay Ölüm'ün beklenişini... Bülbülün'ü Bodrum'da kimsesiz bırakarak buraya kaçışlarını, dantela çiçekli gelinliği, menekşelerden gümüş teller de sarkıyordu hani, bir yabancıya, bilinmeyen bir kadına bunları söylemek cesaretini nereden edinecekti ki!

«Kocam beni sevmiyor,» dedi yalnızca, artık ölmeyi büsbütün dileyerek. (Rüyasında kefen gelinlikle sarıklı mezar taşlarına sığınmıştı.)

Kocam
beni sevmiyor.

Bu acı sözler hiç de etkilemişe benzemiyor-

du Müşerref hanımı; serinkanlıydı, aldırışsızdı kadın. gülümseyerek bakıyordu, öyle ya genç sevgilisine haftada on bin lira verebilecek kadar aşağılık bir yaratıktı, dünyanın nimetlerinden yararlanmaktan başka bir şey de düşündüğü yoktu. Hiç etkilenmemişti canım.

«Siz seviyor musunuz o adamı?»

«Evet. Niçin sevdiğimi bilmiyorum ama seviyorum. Küçük bir sincabı varmış, ölmüş. Bunu düşündükçe ağlayacak kadar seviyorum Rifat'ı.»

«Öyle pencereye dayanmayın, camdan dışarı fırlayacaksınız neredeyse.» Bunları söyleyerek ayağa kalktı yeniden Müşerref hanım, Hans'ı koltuğun üstüne oturttu. İçbükey dışbükey aynalara hiç bakmamaya çalışarak şöyle bir gezindi odada. «Belkıs'ın resmi nerde?» diye sordu apansızın.

Yaa, demek buydu... başarılı bir resim... gökyüzünün sararıp solması adamakıllı etkileyici. «Haydi, şimdi çay verin bana.»

«Küçük pastalardan da almıştım.»

«Onları da yeriz. Toparlanın hele bir.»

Müşerref hanım resmi bırakarak, mutfağa yönelen Şadiye'nin kolunu tuttu sevecenlikle. Şadiye onun gerçek bir dost gibi gülümsediğini düşünmek istedi; yalnızlığa katlanamayacaktı yoksa.

Havagazı gürleşmişti; günün bu saatinde kimseler yemek falan pişirmiyordu demek ki. Çaydanlığı yerleştirdi; Belkıs'ın bir fincan resmi vardı, nedense onu anımsıyordu şu an, porselen fincanda canlıymışçasına etkili çiçekler - çaydanlığın kapağını sıkıştırdı.

Evet, resmi beğenmişti galiba Müşerref hanım; ama nedense altın başaklar gibi ışıyıp duran gökyüzüne, sararıp soluyor demişti. O resim herkesin üzerinde başka bir etki uyandırıyordu. Rifat da yeldeğirmenlerine baktıkça çocukluğunu anımsadığını söylüyordu (çocukluğu nerede geçmişti).

Pasta tabağını buzdolabından çıkardı. Niçin öyle ağlayıvermişti Müşerref hanımın yanında: küçük düşürmüştü özvarlığını.

Müşerref hanımın sesiyle irkildi; mutfak kapısındaydı, kaşlarını kaldırarak, «Kocanızla aranızda yürümeyen ne?» diye soruyordu.

Hepsi gözünün önündeydi; küçük küçük ayrıntılardı, önemsiz sayılamazlardı yine de. Rifat kimi geceler eve dönmüyordu. Rifat kendisini sevdiğini bir kez olsun söylememişti. Sonra Bülbülün, hani şu Bodrum'daki makiyajlı adam, alaturka şarkılar söyleyen... delicesine ağlamış, gözündeki merceklerden biri yere düşerek kırılmıştı; «Hatırladınız mı, ertesi sabah gözlüklerini takmıştı. Kalın çerçeveli bir gözlük.»

Bir de o korkunç telefon konuşması vardı. - İçeriye geçtiler yeniden. - Şadiye'nin eve döndüğünü duymamıştı Rifat. Herhalde genç ve güzel, herhalde basit, görgüsüz bir kızla konuşuyordu; çok senlibenliceydi konuşması. Ne mi diyordu kocası?

Aramayın beni
aramayacaktın hani
sana arama demiştim
evliyim ben kızım
bir defa olduysa oldu başıma belâ kesilme...

Girişte kaskatı, duvara gömülmüşçesine kalmıştı Şadiye.

... bir çılgınlıktı o gece yavrum oldu bir kere
evli bir adamım ben
karımın parasıyla yaşıyorum buna mecburum
o bakıyor bana onun parasıyla yaşıyorum
çirkin mirkin parası var Şadiye'nin.

«Peki siz ne yaptınız?» (Küçük pastayı, çikolatalısını ısırdı Müşerref hanım.)

«Sustum. Eve geldiğimi anlamasın diye bir süre kıpırdamadan kapının önünde durdum.»

«Yanlış. Her şeyi işittiğinizi belli edecektiniz. Bazı ilişkiler, açık kart oynanan oyunlara benzer.»

«Fakat birbirimizin suratına nasıl bakabilirdik sonra?»

«Hiç olmazsa, size mecbur olduğunu iyice öğrenmiş olurdu kocanız.»

Ama Şadiye'yi anlamamıştı ki Müşerref hanım. Şadiye âşıktı. Aşk, büyük bir romantizm, büyük bir incelikti; sırçadandı, duygularla, çekingenliklerle örülüydü. Yüzyüze, açık açık dövüşmenin aşka hiçbir yarar sağlamayacağı ortadayken...

Yeşilli gözkapaklarını kırpıştırarak, Şadiye'nin sözünü kesti Müşerref hanım - şalı omuzlarından kaymıştı. «Sizin durumunuzda bir kadının bu kadar yakışıklı bir adama âşık olması, baştan yasak bir ilişkidir.» Hep o dinginlik, çikolatalı pastanın geriye kalanını çiğneyerek, hayatın gerçekçilik dışında algılanamayacağını belirtiyordu şimdi de.

«Size benzemek isterdim.»

«Ben hayatı olduğu gibi kabul ediyorum. Düşünün, sizin gibi felsefeci olmadığım halde.»

«Bilemezsiniz ne acılar çekiyorum...»

«Yine de kopamıyorsunuz.»

Şadiye çaresizlikle başını eğdi; ayakları niye bu kadar büyük, bilekleri neden böyle kalındı - sanki ilk kez görmüştü. «Hayır kopamıyorum. Onu kaybetmekten müthiş korkuyorum. O giderse ölürüm ben.»

Bir çıngıraklı kahkaha daha atıverdi Müşerref hanım. Yok canım, ölmezmiş artık Şadiye, kolay kolay ölmezmiş; Rifat'la evlenerek, bu adamın geçimini üstlenerek ilk adımı atmışmış işte, olmazsa boşanır, başka yakışıklı erkeklere para yedirirmiş, bütün mesele bir kez güzel adam eti yemeye alışmaktaymış.

«Doğru dürüst sevişmiyor bile benimle. Uyuduktan sonra... o da vücudunu okşamamdan rahatsızlık duymazsa...»

«Derhal parayı keseceksiniz!»

Sesinin çığlayışını bir an dinlemişti sanki Müşerref hanım; eğilerek, alçak masa üstüne

demin bıraktığı resmi aldı. «Belkıs bir kurtulabilse kendini saklamaktan, vallahi Türkiye' nin bir numaralı ressamı olurdu,» dedi. Belkıs kendisini nasıl, neden saklıyordu?

«Erkeklerden, hayattan. En kötüsü de cinsellikten... Kendine tutkun Belkıs. Ama güzelliği çabucak bitecek, yaşanmamış yıllar kalır geriye o zaman. Siz şimdi bunlara ucuz felsefe diyorsunuz ya...»

«Yoo,» diye atıldı Şadiye, «bugün pasta almaya giderken aynı şeyleri ben de düşündüm.»

«... ucuz mucuz. On yıl sonra güzelliği ne hale gelecek düşündünüz mü. Erkekler o zaman ne diyecekler, nasıl görecekler Belkıs'ı... Bir eşya kadar bile çekiciliği kalmayacak. Orospuluk için bile geç kalmış olacak!» (Yüzüne garip bir nefret yansımıştı Müşerref hanımın.) «Şimdi kuzeyli aristokratı oynuyor Belkıs. Oysa orospu ruhu var onda. Yeryüzündeki bütün erkeklerle yatmak istiyor. Yatsa, gökyüzünü böyle sapsarı değil, ateş kırmızısına boyar.»

Gelgelelim Betigül, bordo döpiyesli güzel kadın, daha uzun yıllar güzelliğini yitirmeyeceğe benziyordu. Betigül'ü tanıyor muydu Müşerref hanım; ona rastlamıştı da bugün yolda.

«Tanımaz olur muyum... erkek düşkünüdür o. Sevişirken can vereceğine iddiaya girebilirim.»

Şadiye kıkırdadı; ama içindeki sıkıntıyı unutamayacaktı, sıkıntı boğuyordu, hırpalıyordu, öldürüyordu usul usul. (Çay demlenmiş olmalıydı.)

Fincanları buğuya tuttu. (Betigül kimle sevişirken can verecekti, Kerem'le mi; herhalde. Şu Türkiye güldürüler ülkesiydi. Kerem'in büyük komünistliği güzel bir kadın karşısında yok olup gidiyordu işte. Güzel ve acımasız bir burjuva karşısında.) Kıpkırmızı ışıdı çay fincanlarda.

Müşerref hanım, Belkıs'ın resmini satıp satamayacağı konusunda hiçbir şey söylememişti. Ne olacaktı, nereden para bulacaktı Şadiye,

birkaç kuruş daha. Şimdi kış da geliyordu, yarın öbür gün kapıcı kapıya dayanır, akaryakıt parası isterdi bilmemkaç bin lira. (Müşerref hanım kan kırmızı çayını aldı, masaya bıraktı: «Teşekkür ederim.»)

«Ah,» dedi Şadiye, «tuzlu badem almıştım, belki içki içmek isterdiniz... Akıl kalmadı bende üzüntüden.»

«Sonra belki bir şeyler içerim. Saat daha çok erken. Bu saatte başlarsam, gece geçmek bilmiyor.»

Suskunluk girdi bu kez aralarına. Konuşmadan çay içiyorlardı. Şadiye hep kararan, hep kızıllaşan, ta ötelerde hep solan akşama bakıyordu pencereden. Eylülün kendine özgü akşamlarından biriydi işte. Renkler belirgindi, hava da durgun; rüzgâr, o ısırgan esinti kesilmiş olmalıydı. Niye konuşmuyorlardı, niye bir şeyler öğütlemiyordu Müşerref hanım - onu dost bilmekle belki de yanılmıştı Şadiye.

«Sevgi ilişkilerine üzülmeye değmez,» dedi neden sonra galeri sahibesi, Belkıs'ın yeldeğirmenlerine bir kez daha alıcı gözüyle bakarak. «İnsan sevdiğini sanır, ama sevgi, aşk diye bir şey yoktur. Hepsi cinsel ihtiyaçlarımızın giderilmesinden ibaret.» Resmi işaret etti Şadiye'ye; kimbilir, Belkıs'ın da cinsel doyumu resim yapmak olabilirmiş...

«Satılır mı dersiniz?»

«Bu resim mi?»

«Evet.»

«Herhalde. Değişik bir çalışması Belkıs'ın.»

Gerçekten de bu kadar mıydı sevgi, aşk: cinsel ihtiyaçlarımızın giderilmesi... Rifat'ın gövdesinden sonsuz bir haz duymakla birlikte, onu yalnızca bir varlık olarak sevdiği anlar daha çoktu; yüzünü anımsayarak, saçlarını, gözlerinin yeşilini düşleyerek pek çok ağlamıştı Şadiye, gözyaşları dökmüştü kocası için, geçen kış, geçen ilkyaz, evlilikleri boyunca, hem

de durup dururken, fakültede, dolmuşlarda, her yerde.

Sonra ilişkilerinin ilk günlerini, başlangıçları özlemişti hep. Bodrum'da, Eski Banka Restaurant'da yemek seçerlerken karşılaşmaları, Korkut'un yakasına iliştirdiği sadunya, Hüseyin'le birbirlerine kadeh kaldırmaları, Belkıs'ın upuzun simsiyah saçları, Bay Ölüm'ün küçücük bir mayoyla dalgakıranın kayalarından denize atlayışı ve kumlara uzanarak ilk öpüşmeleri - hayır, bir daha yaşanmayacaktı bu acı romans.

Oysa ne güzeldi ilk günler, ilk anılar. Acılara karşın güzeldi, umut saçılıyordu dörtbir yana. Şimdi Bülbülün'e çok daha yakındı Şadiye; anılarla avunamazdı, yalnız, terk edilmiş bir kadındı, hepsi buydu.

Karşısında bu kadın takır takır bir şeyler anlatıyordu: «... her yalnız bırakılışımda, bir daha sevmem, kimseleri onun kadar sevmem diyordum. Sonra yeni biriyle tanışıyorsun, bir yerde, bir evde, bir toplantıda. Haydi, yeniden yüreğin çarpıyor delice. Elde edeceğim diye neleri göze almaz ki insan, eskisini, eski sevgililerini o sıra geri getirseler umursamazsın bile, kılın kıpırdamaz...»

Eğer bu felsefeye güvenilirse, Rifat kaybedilecek, yeni aşklar, yani yeni cinsel araçlar ardında koşulacaktı. Ve insan, yeni bir sevdaya kapıldığında, eski sevgilisiyle karşılaşırsa acı çekmeyecek, onu asla istemeyecekti - bir tansıktı herhalde.

«... baktım da o vakit oğlanın yüzüne, ben bunun nesini sevmişim diye şaşakaldım. Bir odun, bir öküz. Ne paralar yedirmiştim oysa, ne imkânlar sağlamıştım...»

Yaşam niçin bu denli çiğ ve çıplaktı. İnsan uçsuz bucaksız bir bozkırda güzelliği arıyordu boş yere. Aşk denen incelik, soyut bir kavram olarak bizi o kadar büyülerken, yaşantıya karışınca inanılmaz bir vahşet ve kabagüç olup çı-

kıyordu. Hep bir seven, bir de sevilen vardı galiba. Sevenin inceliklerine üstüste kabagücün çekiçleriyle vuruyordu karşı taraf.

Şadiye ayağa kalktı. Müşerref hanımın boşalmış fincanını gümüş tepsiye - bu sabah parlatmıştı - koyarak, «Bir çay daha içer misiniz?» dedi.

Evet, içermiş.

Hep aynı mutfak. Hep aynı düzen. Hep aynı bekleyiş. Sonra hep aynı taşıtlar, fakülte, hep o kendisini küçük gören, Nietzsche gibi büyük bir acıya saygı duymayan öğrenciler, insana umudu söz vermeyen o gençlik... Öylesine yalnız hissederdi ki kendini Şadiye, salt öğrencileriyle iletişim kurabilmek için solcu olmayı göze alırdı kimi zamanlar. Küçük küçük öbeklerle fakülteden çıkıp sinemalara, konserlere, evlere dağılırdı oğlanlar kızlar, yürüyüşlere, coşkun, atak konuşmalara. Şadiye de bir başına Aksaray'a inerdi, elinde ağır çantası. Yüzyıllardır kimsesizdi, yüzyıllardır kimselerle en küçük bir iletişim kuramamıştı.

Şimdi karşısına bu kadın çıkmış; kendisi böylesine kimsesizken, böylesine uçsuz bucaksız bir çölde ya da bozkırda yol alırken, Rifat'ı yitirip yitirmemesinin hiç de önemli olmadığını söylüyordu. Yoo, insan kimi bayağılıkları tek bir kez göze alabilirdi; yaşamı boyunca iki göz iki çeşme Bülbülün'lerle uğraşmaya dayanamazdı Şadiye.

Müşerref hanımın önündeki masaya ikinci çayı bırakırken, ah bu düşünceler, bu düşünce dizgesi ne kadar bayağı, ne kadar felsefe dışı diyordu, ağzından da «Galiba rengi açık oldu...» sözcükleri dökülerek. Durup dururken yaşamına - şairce üstinsan mücadelesine - böyle garip insanlar, Rifat'lar (hayır şu an onu sevmiyordu), Bülbülün'ler (aşağılık sapkınlar), azgın Müşerref hanımlar karışmıştı. Durup dururken düzeni bozulmuş, hayalleri amansız acılara dö-

nüşmüştü. Gözleri Hans'da, kendimi toparlamalıyım, dedi.

«... baktın yatmıyor, baktın o kopasıca çükünü kendine saklıyor, koyver gitsin. Erkekten bol ne var bu toplumda?» Yeni bir çıngıraklı kahkaha ve aşağıdaki kapıcının gür bıyıkları -«Asansörü açarken bir bakışı vardı herifin, elim ayağım buz kesti...»

Neler konuşuyorlardı tanrım! Şadiye bir daha geri dönülemeyecek bir ülke gibi, bir yokülke gibi çocukluğunu, piyano derslerini, akşamları hep çekilen kalın perdeleri, aile hayatının dümdüz akışını anımsıyordu. Giderek uzaklaşıyordu Bay Ölüm'den, evliliğinden, şimdiki günlerinden, giderek, hızla. Yok, Belkıs'ın resmini satmayacaktı. Sahiden trajik bir insan olacaksa, kararlı, gözüpek ve güçlü kalmalıydı -hayır, kendisine gönülden duygularla armağan edilmiş o resmi asla satmayacaktı.

Kanatları kırıkdökük yeldeğirmenlerine bakarak Bodrum'u, geçen yaz'ın kâbuslarını, kumsalları, Bülbülün'ün gözyaşlarını trajik insan yaşamının sınavları arasına katacaktı. Gökyüzü de böyle altın başak sarısı, ince bir sanatçının düşlem gözüyle.

«İyi ki konuştuk,» dedi Şadiye, kendisinin de şaştığı inanılmaz bir serinkanlılıkla; «çok yararlı oldu benim için. Yeni bir hayat kurmaya kararlıyım.»

«Tabii şekerim; dedim ya, bu toplumda aradığın erkek olsun. Hepsinin çükü elinde.»

Bu konuşma tarzı... bu iğrençlik!

Sonra da Rifat'ın yayvan gülüşü:

Adam vampirmiş

vampirler kulübüne gitmiş

garson vampirden bir fincan sıcak su istemiş

garson vampir çok garip karşılamış bu isteği

evet canım bir fincan sıcak su

sıcak su gelince de vampirler kulübüne git-

miş olan vampir pelerinini şöyle bir savurarak cebinden kanlı aybaşı bezi çıkarıp suya atıvermiş

kanlar çok bozuldu son sıralar hazır kan daha lezzetli...

«... sizin çevrenizde genç insan mı yok... Ben olsam öğrencilerimi tek tek denerim.»

Artık dinlemek istemiyordu; artık hiçbir şey işitmek istemiyordu - vampirler, aybaşı bezleri, kan, erkekler, cinsellik. Hiçbir şey!

Sarsılarak ağlamaya başladı; kusacaktı galiba, öğürtüleri zor tutuyordu boğazında. **Senin de, benim de başımıza gelecek bu! Ama ne önemi var senin için, benim için! Başka kuşlar daha da uzağa uçacaklar!**

«Boş yere kendinizi harap ediyorsunuz Şadiye.»

Nereye götürüyor bizi önüne katıp bu yaman susuzluk, bütün öbür isteklere ağır basan içimizde? Neden tam bu yönde, oraya, şimdiye dek insanlığın bütün güneşlerinin battığı yere doğru?

«İnsan içine çıkın biraz. Yeni tanışlar edinin, yeni aşklar, yeni erkekler...»

... sonsuzluğa çarpıp parçalanmakmış yazgımız...

Müşerref hanım biraz 'bir şeyler' içerlerse, iyi geleceğini söylüyordu. Açılırlarmış. «Bu sonbahar da ne kasvetli mevsimdir.»

Yanan bir ışık. Çin porseleni kâselerde tuzlu badem. Dikdörtgen bir şişenin yarısındaki viski. (Neyse, viski varmış.) Yanan ışıkla birlikte koyu karanlık bir akşamın kesenkes başladığı...

Belkıs ne yapıyordu şimdi? Neredeydi? (Yeldeğirmenlerine doğru mu yürüyordu yine, gündüzleri, bir başına, elinde sehpası, boyalar, tuval, bomboş, çorak ve rüzgârlı tepe, şilebezinden giysisi uçuşarak Belkıs, rüzgâra vererek kendini, yine ağlayarak bir kış günü Şadiye'nin boynuna sarıldığı gibi - yağmur nasıl

da yağıyordu.) Onun yalnızlığına, güzelliğine karşın tek başına olmayı seçişine sonsuz, sınırsız bir saygı duyuyordu Şadiye.

Güzelliğe tapınmıştı; şimdi böyle düşünüyordu; Bay Ölüm'ü öteki insanlardan daha güzel bulduğu için sevmişti, ama bu güzellikte ruhun yüceliğine yönelik en küçük bir anlam bile yoktu. Yaşamayan, yalnızca bir görüntü, bir sanrı olan güzellikten Dionysos yaratmak istemişti; olanaksızdı.

Oysa yaşamdan sade şeyler bekleyerek, anne olmayı ya da evlenememiş bir kızın yalnızlığını yeğleyebilirdi. Karmakarışıktı özlemleri. Yapraksız, kuru dallardaki boş kuş yuvaları gibi ıssız hissediyordu özvarlığını.

Yarın Semra'yı arayacaktı - o da yalnız, o da acılar içinde.

Semra'da Belkıs'ın adresi olabilirdi. Varsa, hemen uzun bir mektup yazacaktı. Rifat'tı; güzellikti... kurtulmuştu işte - yazacaktı. Belki fakülte açılmadan beş on günlüğüne Bodrum'a giderdi.

Ama ten, sıcaklık, Rifat'ın kasıklarında gürleşen kıl demeti, insanı sırılsıklam bırakan bir dalga gibi zihnine çarpmaya başlamıştı. (Belkıs bile yenilmişti bu adama. Masanın altında bacaklarını sürtüyorlardı birbirlerine: korkunçtu.)

Ya gelmezse bu gece!

«Kurtulamayacağım ben Müşerref hanım, kurtulamayacağım. Hiçbir şey yapamaz hale geldim. Elim kolum bağlı, bir tek Rifat'ı düşünüyorum. Aylardır tek satır yazmadım.»

Sonra, gelse de ne değişecek, diye sayıkladı, ne değişecekti sahi, yine susacaktı Rifat, yine anlamsız gülüşüyle korkunç bir vampir öyküsü anlatacak ya da sonsuza değin susacaktı, parmaklarını çıtırdatıp oturarak. Geceleyin de ölümcül uykulara dalacaktı. Hep onu, vücudunu aranacaktı Şadiye, Rifat yanındayken. Omuzlarını tutmak isteyecekti, sırtını okşamak,

kolunu beline dolamak... ama genç adam isyankâr hırıltılarla karşı koyacaktı. Sevişmek, ayrılık gibi bir şey olup çıkacaktı.

Viskisinin son yudumlarını da içen Müşerref hanım, vahşi gözlerle kendisini süzüyor, sözlerin ve gerçekliklerin en müthişlerini hiç acımasızca sıralıyordu: «... unutmak o kadar zor olmaz. Üstelik bizim gibi çirkin ya da yaşlı kadınlardan hoşlanan, isteklenen erkekler de vardır. Bir ressam tanıyorum ben, gül gibi oğlan; benimle sevişmek için çıldırırdı. İsterseniz tanıştırayım ikinizi. Şöyle makiyajsız, bakımsız falan olun o gün.»

«Hayır; sağ olun,» dedi Şadiye, «yeni bir deney sanırım daha da yıkıcı olacak. Dayanma gücümü yitirdim ben.»

Müşerref hanımın bakışlarındaki işkil, alay, insanı çıldırtabilir. Bu kadın, hayata ve yok oluşa hem evet, hem de hayır demenin anlamını nereden bilecek ki... o sonsuz trajik çatışmayı.

Dionysos'u, Apollon'u yaratan insanoğulları var oluşun dehşetini de biliyorlardı kuşkusuz. Yaşamın acıları karşısında, düşleri, tanrıların söylencesini yaratmaktan başka bir şey yapamamışlardı. Bu yüzden, ayakta kalabilmek için, sonsuz çatışmalı tragedyalar yazdılar.

İzleyiciler o tragedyalarda hayatın öncesiz ve sonrasız acılarını kavradılar; güzellik geçici, yaşamın acılarıysa kalıcıydı. Şadiye de güzelliği, insan gövdesinin güzelliğini 'bilmek' istemişti - bilmek, ardı sıra ödemeyi getirir; ödüyordu.

Çoktan sönmüştü cam yangınları, çoktan kararmıştı karşı tepenin çorak yeşertisi. Uzaklarda, ötelerde kör lambaları yanıyordu sokakların, evlerde ışıklar. Akşamın en yoğun saatleriydi. Sonra, daha geç vakit, evlerin pencereleri silinir, bir tek ölgün sokak lambaları kalırdı.

Hans, belki de eskisi gibi birlikte oluruz akşamları. Televizyon seyrederiz, kitap okuruz,

ben oturup bir şeyler yazarım, sen eşlik edersin bana. Bambu baykuş da evet dercesine sallanıp durdu bilinmedik bir esintiyle.

Müşerref hanım kalkması gerektiğini, akşamleyin bir yemeğe çağrılı olduğunu söylüyordu - isterse, Belkıs'ın resmini alıp götürebilirdi, galeriye gelip gidenler vardı her zaman, henüz mevsim açılmadıysa bile...

İstemiyordu Şadiye. Nihayet bu resim armağandı; bir sanatçı, yeryüzüne sunduğu güzelliklerden birini Şadiye'ye armağan etmişti, çok önemliydi bu. Kendisi de sanata, sanatçılara, o üstinsanlara gönül borcu duyuyordu. Satılırsa resim, adamakıllı üzülecekti.

«Siz bilirsiniz,» dedi Müşerref hanım. «Hoş bir gündü benim için. Ben de beklerim. Şöyle bir öğledensonra galeriye gelin.»

Gelirdi herhalde Şadiye; şu günler bir geçsindi; kapıya yönelerek Müşerref hanımın dostluğuna teşekkür etti.

«Yok canım, önemli değil.»

Yeşil gözkapaklı garip kadın gidince rahat edecekti. Asansör de bir türlü gelmek bilmiyordu. Asansörün açılan ve tekrar çekilen kapısı: son anda yeniden gülümsedi Müşerref hanım.

Kurtulmuştu işte, nihayet kurtulmuştu, kendi yalnızlığına bir kez daha kavuşarak; hem ne zaman yalnız değildi ki, kocası bir kez olsun dudaklarından öpmemişti - hep Şadiye'ydi öpen. Bu gece Rifat'ı düşünmeyecekti, ona takılı kalmayacaktı aklı. **Menschliches, Allzumenschlices** kitaplığın başköşesindeydi.

Salonun ışığını söndürdü; bir an karanlıkta kalmıştı. Abajuru yaktı; yaşamın trajik çatışmasını gönüldenlikle benimsemişti şu an.

Her şey (duygular, istekler ve özlem) alabildiğine yalındı; karmaşalardan sıyrılıyordu; koltuğa oturdu, Hans'ı kucağına alırken önünde bir dizi durugörü belirmişti. Güzellik, kendi yaşantısı için müthiş bir trajik çatışma olmuştu.

Ruhun yüceliğini, yüksek değerini bir yana iterek; insanın maddî güzelliğini 'bilmek' istemişti. Karşısına Rifat, Belkıs, bugün de Betigül ve Kerem çıkmışlardı. Onları tek tek çözümleyebiliyordu.

Rifat'la tutkunun karanlıklarına dalmıştı. Yalnızlığını, neşesini, yaratıcılığını ve sevincini yitirmişti bu yüzden. Oysa karşısındaki adam, sıradan bir futbolcuydu, bir hiçti; bir serseriyi üstinsanlar arasına katmak istemiş ve yanılmıştı.

Müşerref hanım, Belkıs'ın soğuk, cinsel isteklerden uzak, duygusuz olduğunu söylüyordu. Ama Belkıs, Mehmet'in intiharından az önce, bir önseziyle yıkılmışçasına ağlamıştı. Galiba onun güzelliğine, pahası ödenmiş yüksek değerler de sızmıştı. Genç kadında acının sınavlarından geçmiş bir olgunluk vardı.

Yaşam tuhaftı; bir zamanlar Kerem için gözyaşları dökmüştü, şu Hans yakından tanırdı Kerem'i, ne çok anlatmıştı ona Ruşen'lerin evindeki geceyi (karıkocalar-karıkocalar ve yapayalnız Şadiye)... gelgelelim Kerem de iri elleriyle, güçlü yapısıyla anılara karışmış ve unutulmuştu. Hayır, varlığı bir egemenlik kuramazdı artık Şadiye üzerinde.

Artık yaşamın 'içine' bakabiliyor, kör olmayı dilese de, yiğitliklerle donanarak gerçekliği dışa vuruyordu. Betigül güzeldi, kadınlığıyla çekici, davranışlarıyla başkalarından farklıydı (ağzını açıp tek bir söz söylememişti bugün).

Bütün bunlar kendisini, özvarlığını ağır darbelerle yok ediyordu. Ama insan yok oluşunun bilincindeyse, üzünçlere boğulmuş bir sevinç duyabilir; abajurun ışığı gözünü alıyordu, başını çevirdi öte yana; artık erinç, elimizi bırakmayacaktır.

Geçen yaz'ı, Bodrum'u anımsıyordu şimdi, kâbuslardan sıyrılarak, erinçle. Yolculuk ne hoş başlamıştı... biraz soğuktu Korkut'un fıkraları,

ama Bay Ölüm'ünkiler kadar ürkünç değildi hiç olmazsa (demin viski şişesini sakladığı dolapta bir cep konyağı görmüştü), otobüste durmadan fıkralar anlatmıştı Korkut.

Gökmen'in telâşlı, tedirgin bir hali vardı. Yolda, mola verildikçe büsbütün heyecanlanıyordu. Belkıs'a âşıktı Gökmen, şiirler yazıyordu genç kadın için - kimilerini Şadiye'ye okumuştu; içli dizelerdi. (Birazcık konyak içebilirdi.) Sevgisizliklerle boğuluyordu Gökmen, bu yüzden hırçın ve içe dönüktü. Oysa ona yardım edebilirler, şiirlerinin gövermesini sağlayabilirlerdi; yapmamışlardı.

Belkıs her zamanki gibi kendi havasındaydı. İzmir'e dek uyumuştu bütün gece; yoksa kabakçekirdeği mi yemişti, galiba. Gecenin yorgunluğuna, yolculuğun yıpratıcılığına karşın çok güzeldi sabahla birlikte Belkıs. İzmir'de, otogarda çay içip poğaça yerlerken birçok erkek, genci yaşlısı, gezgini yerlisi Belkıs'a bakmaktan kendilerini alamamışlardı. (Konyağı kadehe boşaltt.) Hayır, o sıralar Belkıs'ı kıskanmıyordu Şadiye; hattâ güzelliğine erkeksi sayılabilcek bir tutku duyuyordu.

Sonra Bodrum'a geldiler: her şey çok yalındı. Serüven başladı. Şadiye bir gece, ola ki geldiklerinin ertesi günü, fakülte arkadaşı Hüseyin'e rastladı. İyi bir oğlandı Hüseyin, öyle anımsıyordu; Ankara'da, bir lisede felsefe öğretmeniymiş, sosyolojiye de giriyormuş öğretmen yokluğundan. Hüseyin'in yanında felsefeciye falan hiç de benzemeyen genç bir adam oturuyordu, lokantada, hasır ve arkalıksız iskemlede, susuz rakı içerek.

Rifat, arkadaşım

Rifat futbolcudur.

Memnun oldum hanımefendi.

Genç adamın konuşmasından iğreti bir nezaket akıyordu. Fakat yeşil gözleri ve çıkık elmacık kemikleri çok hoştu. Kemik yapısı, onu, eski Yunan tanrılarına benzetmişti. Böylesi bir

güzelliği ilk kez görüyordu Şadiye; sanki sarhoş olmuştu.

Sonra bütün gece, yemek boyunca, güzelliğin yeryüzündeki en yüksek değer olduğunu düşünmüştü. Nasıl da yanılmıştı! Güzellik; insan niçin bir türlü etkisinden kurtulamıyordu güzelliğin ve güzellik uğruna yaşamının bütün üstözelliklerini yitirmişti Şadiye. Sonra yeniden trajik bir insan olabilmişti, acılara ve küçülmeye göğüs gererek, sonra Belkıs'ın resmini satmaktan cayarak (konyak zehir gibi yakıcıydı).

Niçin evlenmişti Rifat kendisiyle. Bakım istiyordu, para istiyordu, iyi yemeklere, pahalı giysilere düşkündü.

Bülbülün'le de mi böyle ilgisiz, aldırışsız, istemeden sevişmişti kocası? Hayat, kimi insanlar için sonsuz bir çıkmazdı.

(Müşerref hanım da bütün bademleri tıkınmış...)

Akşam. Artık bizi yalnızlıklara, ölüme, hayatın hiçliğine çeken gece. Geç saatler. Rifat da gelmedi; gelmezse ne yaparım; henüz gelmedi.

Şimdi Betigül ve Kerem, kimbilir hangi görkemli bir evde, rahat, insanın içine gömülebileceği kadife ya da ipek koltuklara oturmuş, ellerinde çeşit çeşit içkiler söyleşmektedirler. Tanışları da Betigül gibi kişilikli, ezmesini bilen, zengin insanlardır mutlaka. Kerem de onlara katılmıştır... hoş, Ruşen'in ne farkı var bu züppelerden (biraçıkoturumda, aşağıdaki bilinçsiz gençliği güldürebilmek uğruna 'geçkin kız' deyivermişti yıllar önce Ruşen). Sosyalizm mi - bu kadar gülünç bir şeyden söz açmayınız bana.

Neler söz vermemişti ki sosyalizm insanlığa... güvenlik, emeğin sömürülmemesi, bireyin çağa yaraşır biçimde kalıplardan kurtulması - ama birer düş, birer özlem olarak kalmıştı tümü de Şadiye'ye göre. Şair-feylesofu,

sosyalizmi, sosyalistleri kutsal kitapların yalanlarıyla özdeş bulurdu.

Bu da bir modaydı galiba Türkiye'de. Ruşen'in, şunun bunun sosyalistliği hiç de inandırıcı değildi. Sonra marksizm, tarihi biraz da 'kendi acılarımızla' yaptığımızı söylüyordu. Bizdeki marksistlerin acıyla macıyla ilgilendikleri yoktu ki!

Yoo, herkes tarafından itelenip kakalanmıştı; sosyalistler de, burjuvalar da düşmandı kendisine (Betigül'ün kurumu neydi öyle), hor görülmüş, aşağılanmıştı bu dünyada (evliliğini benimseyen tek bir kişi çıkmamıştı); ıssız koyları, dingin kıyıları özlüyordu şu an, kucağında Hans, bu odada mı, yoksa güneyde bir liman kentinde mi, birbirine karıştırarak düşle gerçeği.

Oysa toplum hayatında kişilikli bir yer edinebilmek için her şeyi denemişti: ezbere bilirdi Nietzsche'yi, felsefe tarihi konusundaki bilgisi engindi; saçlarını uzatmış, kızıla boyamıştı (yine de alnına mısır püskülü gibi perçemler düşüyordu ikide bir) en iyi kadın berberlerinde; herkese karşı yardımsever olmayı ilke edinmişti... Ama boşunaydı, bu toplum, bu insan sürüsü bir türlü kabullenmemişti Şadiye'yi.

Aylardan beri Rifat'ın varlığıyla bağlıydı yaşam'a. Yalnız onun için yaşıyordu sanki. Böyle kimsesiz geceler de giderek artıyordu.

Belki kahverengi bir takım elbise alırsa, alabilirse... belki. Bir sürpriz yapacaktı; bedeninin ölçülerini ezbere biliyordu zaten. Elinde koskoca paket, Rifat'ın karşısına çıkıverecekti. Böyle zamanlarda, bir çocuk gibi sevinir Rifat.

Delicesine şeyler düşünüyordu; sözgelimi Bülbülün'e mektup yazmak ya da kalkıp bir yerlerden telefon etmek ona, okula, Hüseyin bey diye çağırması, aratması gerekecekti herhalde. Özür dilemeliydi belki de Hüseyin'den; mutsuz olduğunu, hâlâ Rifat'tan bir çocuğu olmadığını söylemeliydi. Anlayışla karşılar mıydı aca-

ba Bülbülün? Acı çeken her insan, hoşgörülüdür.

(Konyak iyice içini kızıştırmıştı.)

Kitaplığa uzanarak; **Menschliches, Allzumenschlices**'i aldı; Bodrum'da, yatağının bitişiğindeki uyduruk komodinde duruyordu sanki yine kitap. Sayfalar arasında da üçgen katlanmış bir peçete - neydi? Böyle bir ucu sipsivri, iki kanatlı; neydi bu peçete? Anımsamıştı birdenbire, bir intiharın acısıyla yeniden ürpererek. Mehmet'in peçete-uçağıydı. Küçük bir çocuğa peçeteden uçaklar yapmıştı Mehmet...

Sevimli ve mutsuz bir çocuktu; varlığı Mehmet'e dokunmuştu - uçaklar yapmıştı oğlancağıza Mehmet: kendi çocuğu olmamıştı, çocuklardan ürktüğünü söylerdi. Oysa çocuk, babasıymışçasına boynuna sarılmıştı Mehmet'in, sıkısıkıya (kendisi de **Ayışığı Sonatı**'nı çalıp babasının boynuna sarılırdı kocaman bir 'aferin' alabilmek için).

Yaa, sevgiyi bile gıdımcık gıdımcık elde edebilmişti, piyano çalarak, Almanca öğrenerek, derlitoplu bir kız olarak, anababa sevgisini bile. Unutulan bir çocuktu, anımsanmayan, başkalarına övünçle gösterilmeyen. Hiç şımartılmamıştı, hiçbir zaman çocuksu istekleri yerine getirilmemişti: sözgelimi bir bebeği varken, ikincisini istemek yasaktı (ama Almanya'da bütün oyuncakçıları gezmişti Şadiye, neler almamıştı ki).

Semra bir çocuğu olsun istemedi mi? (Kalkıp perdeyi çekti. Biraz daha konyak içebilirdi.) Çocuk insanı ısıtır herhalde. Gebeliğin ayrı bir tadı olmalı, belki de cinsel bir tat. Gelgelelim Rifat'ın aldırdığı yoktu çocuğa, bir kadının gebe kalmak isteyebileceğine... Semra da herhalde acı çekmişti bu yüzden: hangi kadın ana olmak istemez... Yine bu gülünç ve alaturka düşünceler - Bülbülün'e döndüm.

Bütün bir kış para biriktirdim
onun için

Bodrum için biriktirdim Şadiye.

Yine para biriktiriyor muydu Bülbülün, yine akşamları okuldan çıkınca parklara kitap okumaya, delikanlılara bakmaya gidiyor muydu (Şadiye de bir kez, üniversite bahçesinde top oynayan yarı çıplak çocuklara bakakalmıştı; Ruşen de yanından geçiyordu o sıra, galiba bir çarpık gülümsemişti sosyalist marksist felsefeci)... Bütün güzel insanlar, insanlık düşmanıdır diye düşündü, Ruşen'in anlayışsızlığı, soğukluğu yetmez mi insanlığa nasıl bir tiksinti beslediğini tanıtlamaya. Evet, rahatı yerindeydi Ruşen'in - bu yüzden de sosyalistti. Bir sosyalistin bütün bu ilişkileri (Bodrum, Bülbülün, kara çamlar altında öpüşen Bay Ölüm) anlamasına olanak yoktu tabiî. Onlar işçi sınıfının egemenliğinden söz açarlar; hıh, işçiler pek mi erden?

Ama Mehmet...

Sen bizim en iyi arkadaşımızsın, diyen sevgili Mehmet!

Tabiî, onun özlediği dünyaya saygı duyuyordu Şadiye; Mehmet içtendi. Sıcakkanlıydı, dosttu - kendini öldürmüştü, intihar etmişti. Hiçbirimiz yardım edemedik Mehmet'e, hiçbirimiz.

Keşke Mehmet'i sevseydi, Mehmet'e âşık olsaydı - ince güzelliği çekici gelmezdi Şadiye'ye. Kendisi nedense yalnız iriyarı erkeklerden, azgın boğaları anımsatan hayvansı erkeklerden hoşlanmıştı. Kerem'i, Rifat'ı beğenmişti. Ruşen'in de albenisine diyecek yoktu bu konuda. O soğuk tutumuyla etkileyiciydi Ruşen. Nebahat'la nasıl sevişiyorlardı; bir çocukları vardı. Nebahat nasıl gebe kalmıştı? Gebe kadın aşk konusunda, cinsellik konusunda neler duyumsar? EVİN DOKTORU kitaplarında, gebeliğin son bir ayına kadar doğal cinsel ilişkide bulunulabileceği yazılıdır...

Düşünmek istemedikçe, kaçındıkça yakasına yapışıyordu cinsellik. Rifat'ın yarı saydam

tenini hissediyordu; parmakları kendi bacağını sıkarken (siyah eteklik), kocasının elmacık kemiklerini algılar gibiydi.

Daha önce hiç kimseyle ilişkisi olmamıştı. Erkeklerin cinsel güçleri konusunda bir bilgisi yoktu. Bazı açıksaçık, Avrupa baskısı dergilerde erkeklik organıyla karşılaşmıştı, istekle tiksinti arasında ruhu çatışıp durmuştu, hem evet hem hayır. (Rifat her akşam karşısında çırılçıplak soyunuyordu; öylece sarkık dururdu erkeklik organı, sonra uykusunda, Şadiye'nin parmakları kavradıkça...)

Dönmeyecek misin
bu gece yine dönmeyecek misin
üçüncü gece bu hafta...

Öğledensonrayı anımsamaya çalıştı. Güzle yaz'ın oynaştığı bir eylül günüydü. Teşvikiye caddesi kalabalıktı; taşıtlar-taşıtlar geçiyordu. Şadiye de dün geceyi yeniden yaşayarak (Rifat'ı doyasıya öpmüştü) mutluydu (belki bu gece yine öpebilecekti). Genç hissediyordu özvarlığını, yaşama sevinciyle dolup taşıyordu. Nietzsche ikide birde neşe saçmaktan söz açar...

Çiçekçilere bakmıştı. Sarı badana lekeli bitkilerle, o gülünç yeşil yapraklarla bir hayli eğlenmişti.

Ama kürkçü kokona hiç de iç açıcı değildi. Düpedüz alay etmişti karı, renard'ları satın alamayacağını kavrayarak. Renard'ları alamasa bile, Rifat'ın kahverengi takımlarına para bulabilecekti - Belkıs'ın resmi Müşerref hanımın ilgisini çekerse... Nasıl bayağıydı Müşerref hanımın konuşmaları; hepsinin çükü elinde, demişti - demek, çükleri ellerindeydi. Erkekler kadın ihtiyacıyla yanıp tutuşuyorlardı. Hangileri? Müşerref hanım burma bıyıklı kapıcılardan söz açmıştı. Renard'lar çok hoştu. Böyle bir kürkle, bir kapıcıyı baştan çıkartabilir miydi Şadiye (Rifat, kendisine istek duymamıştı)?

Bacaklarını okşamaya başladı; memeuçla-

rı delicesine karıncalanıyordu. Sevişmek... - ama kiminle!

Baktın o kopasıca çükü
o kopasıca çükünü kendine saklıyor...

Nietzsche de bu denli ürkünç çırpınışlarla yaşamıştı cinselliği. Lou Andreas-Salome yüzünden az çırpınmamıştı: yaşamöyküsünde yazılıydı...

Kendi baldırlarını kendi okşamak zorunda kalışı insanın...

Kendi gövdesini, memeuçlarını, kadınlığını...

Hep kendi kendine sevişen insan...

Hep kendi kendine sevişen yaşlı kız, geçkin Şadiye...

Anne olmak istiyorum ben...

Bir çocuğum olsun istiyorum...

Kendi kendime sevişmek istemiyorum...

Doğa'nın bütün kadınlara
ama ben çirkinim
kimse
hiçbir erkek kadın gözüyle bakmadı bana
onların erkeklerin yalnızca en iyi arkadaşı oldum en iyi arkadaş...

Biraz yaklaş
yaklaşsana Rifat sana ihtiyacım var evliyiz biz haydi gel ama uyuklama itme beni ne olur yalvarırım itme gururumu kırıyorsun insan olmaktan çıkardın beni
biraz yaklaş ne olur...

Rifat'ın sesi, inleyişi, uyanmış erkekliği hepsi bir arada ve Rifat küçük bir erkekçocuğu gibidir şimdi ağlayan ya da ağlamaklı sesiyle.

Niye böyle Rifat
seni ne çok hırpalamışlar
niçin sevgiden hoşlanmıyorsun
niye böyle?

Bu soruları işitmez mi Rifat, uyur mu, geceler akar, gün ışır; ama yalnızca kendi kendine terlemesi insanın. Şakaklarım ter içinde. Alnımdan dudaklarıma sızan gözyaşları ve ter,

ikisi de tuzlu. Bir çocuğumuz olmayacak mı? Hiçbir zaman çocuğumuz olmayacak mı?

Aynadaki gibi. Evet aynadaki gibi: ürkünç. Bir masal cadısından farksız. Kimin masalıydı, cadının çikolatadan ve kurabiyeden evi vardı, küçük çocukları kandıran. Aynada ona benziyordu Şadiye; yalnızdı, yıkıktı - bir çocuğu olmamıştı, gebe kalamamıştı.

Doğadan iğreniyordu. Aşk, cinsellik, üreme: bu üçgenden iğreniyordu. Tenin çekiciliğinden de. Yarı saydamdı Rifat'ın derisi, yumuşacıktı, bacakları kaslı; beni sevmedi. Beni sevmedi. Yüksek sesle mi söylüyordu: «Beni sevmedi!» Çığlığı işitiyordu; ölüme bunca yakın bir ses, sanki ses değil simge. (Elleri nasıl da alışkındı bu korkunç devinime!)

Kan ve dölsuyu yürür. Ama erkek sizi istemez, nedense istememektedir. Siz tek başınıza ve onunla, kanla, dölsuyuyla...

Doğa'nın bütün kadınlara sunduğu analık..

Bir insanı sevmek...

Seni çok seviyorum Rifat...

Yeniden ten
tenin kendine özgü kokusu
çıkık elmacık kemikli bir yüzün silik imgesi
sarıl bana
lütfen sarıl
seni hissetmek istiyorum.

Bir çocuk gibi ürkerek geri çekilirdi vampir öyküleri anlatan adam. Ben kimseyi sevmiyorum, diyerek; açıkça söyleyerek - ama yine de uyanırdı. Taze kanlar çok bozuldu son sıralar. Aybaşı bezini pelerininin bir yerinden çıkararak, ateş gibi kaynamış suya atmış ve kan kat kat dağılmaktadır. Anımsamak istemiyorum.

(Ellerini çekti.) Henüz değil. Henüz çırpınışlarla. (Göğüslerinin altını okşadı, bluzunu sıyırarak.)

Bir kumsalda yürümüşlerdi, geceydi, gökyüzündeki yıldızlara dalarak geleceği öğren-

mek istemişti Şadiye - Semra ikide birde niyet tutmaya kalkışırdı yıldız kaymalarıyla. Rifat'ın elini kavramış, yanan dudaklarını boynunda gezdirmişti onun:

Beni Bülbülün'den kurtar.

Seni de sevmiyor bu adam Şadiye.

Rifat benimle evlen.

Bütün gelinler güzeldir.

Yaa, menekşedendi gelin demetim.

Birden; duyumsayarak, geciktirerek, kendinden geçişlerle; hayatın dayanılmazlığı, içgüdülerden bilince... analık arzusundan trajik insana... büyük bir boşlukta yuvarlanmak. Alice'i de bir küçük tavşan çağırmamış mıydı? Evet, bu hafta iyi çalışmış, hiç yanlışsız çaldı annesi, notaları da öğrenmiş. Kuyruklu piyano başındaki saçı örgülü, kelebek kurdeleli küçük kız burada yatıyor işte. Ne bayağı, ne düzeysiz... (Bluzunu indirdi. Etekliğinin kırışıklıklarını düzeltmeye çalıştı.)

O kıza gitti herhalde. Telefonla konuştuğu kıza. Karımın parasıyla yaşıyorum ben, dediği. Gitsin, herkesle yatsın; ama dönecek, çünkü henüz benim paramla yaşamak zorunda, henüz başka birini tavlayamadı. (Çantasında olmalıydı Samsun paketi; sigaraya ihtiyacı vardı. Çantasını nereye bırakmıştı? Salonun ışığını yaktı. Şimdi abajurunki sönük kalmıştı.)

Bütün bir öğledensonra kaç kez...

Bütün bir akşamüzeri kaç kez...

Kaç kez bütün bir akşam...

Acı

yalnızca acı sözcüğü...

Bugün 'acı' sözcüğünü kaç kez yinelediğini sayabilir misin? (Tütün başını döndürmüştü maviye çalan bir dumanla.) Yaşam ve acı. Hayat ve acı. Ama ne fark eder; göğüslenmeye karar verdi mi insan, küçüklükler, onur kırıklığı, yalnızlık bilinemez bir tat olup çıkar, bilinemez bir sevinç, hiç görülmedik bir ışık - kimsesiz gecelerde aydınlanan.

Değerlerin hepsini parçaladım ben. Çoğalmayı ve üremeyi parçaladım. Ateşten geçerek vebalarımı iyileştirdim. Kim yıkabilir beni artık!

Gözümde o yaş damlası nereye gitti, yüreğimde o belirsiz ürperiş? Vay, yapayalnızlığı tüm bağışlayanların! Vay, tüm ışıldayanların suskusu! (Evet, bağışlıyordu: istediği yere gidebilir, gecelerce dönmeyebilirdi Rifat. Yeryüzünün bütün güzel kadınlarıyla, Belkıs'larla, Betigül'lerle ilişki kurabilirdi.) **İşte böyle kendime hayatımı anlatıyorum.**

Kendine hayatını anlatıyordu: yalnızlık üzerine kurulu bir yaşamı. Ölümcül acılardan sonra; böyle kirli, böyle okşanmadan kirlenmiş bir gövdeyle, koltuğa büzüşmüş, sigara içerek, ışıklar altında ve sokakların soluk lambalarına bakıp her şeyi düşünüyordu - Rifat'ı, bilinmeyenleri, bu çirkin dünyayı...

Akdeniz'de, ışıkların gizemli akışlarla insanı büyülediği o toprak ve mavi, lâcivert, camgöbeği sularda bir kez aşk'ın çıldırtıcı etkisiyle yanıp sönmüştü hayatı, yalnızca bir kez. Bu kadarı yeterdi; daha fazla bir şey istemesi için bir neden kalmamıştı. Orada, o ışıklar ve sular, gökyüzünün bütün yıldızları Şadiye'ye SEV diye buyurmuşlardı - sevmişti. Bu yüzden acı çekiyorsa, boyun eğmek zorundaydı.

Sevmişti. Aylarca, bütün bir kış, bütün bir ilkyaz Rifat'ın güzelliğine tapınmıştı. Onun bir Dionysos olup olmamasının ne önemi vardı şimdi... Dionysos değildi; Akdeniz'in çağdaş, soysuz yeryüzü tanrılarından biriydi - ama sevmişti Şadiye.

Bulanık, belirsiz görüntülerle donanmış bir yaşamı sürdürüyordu nicedir. Yabancı bir insanla, yakışıklı bir adamla, kocasıyla birlikte yaşıyordu - bu yaşamada bilinmeyenlerin sayısı o denli çoktu ki... insan elle tutulur bir gerçeklik bulamıyordu.

Ah, dörtbir yanım buz; donmuş şeylere değ-

mekten yanıyor elim! Ah, içimde susuzluk var, sizin susuzluğunuz için yanıp tutuşuyor.

Bir sokakta yürüyorlardı. Tabii ya, Bülbülün köşeyi döner dönmez bu yükseklerdeki sokaktan bambaşka bir Bodrum göreceklerini söylemişti. Köşeyi döndüler; Şadiye, Bay Ölüm'le gözgöze geldi - genç adamın yeşil ışıltılar saçan bakışlarında aşka ve kösnüye çağıran bir şey vardı. (Neydi? Artık şu ya da bu olmasının bir önemi yoktu o 'şey'in. Yaşamdı: eveti de hayırı da içinde barındırıyordu.)

Naksos adasındaki yapayalnız Ariadne'den başkası değildi. Bir zaman yanılarak, Bay Ölüm'ü kendisini buralardan kurtaracak Dionysos sanmıştı. Naksos adasında ölünceye dek ıssızlıklarla yaşamaya terk edilmişti.

Nietzsche, Venedik'te bir gondola biniyordu...

Bülbülün kara çamlar altında şimdi kocası olan o yabancı adamı öptü...

Belkıs, elinde ipekten bir çikolata kutusu, ağlamaya başladı...

Semra telefonda Mehmet'in intihar ettiğini söylüyordu...

Yağmurlu bir gündeydi cenaze töreni...

Kendisi, burada, Naksos adasının doğasına sığınmış, sigarasını söndürüyordu. Naksos adasında güneş, bir daha doğmamak üzere batmıştı.

Hayata karşı bir itiraz sayılmıyor acı: «Artık bana verecek mutluluğun kalmadı mı... ne çıkar! Acıların var daha.»

Bütün gövdesini, kadınlığını, analık arzusunu yapış yapış hissediyordu. Boyna kirleniyordu zaten, boyna yitiriyordu. Ama yitirdikçe alçaldığını ileri sürebilecek tek kişi çıkamaz şu karanlıkta. Herkes acımasız, herkes bayağı!

Bodrum'da geceleyin, Kalyon Oteli'nin önüne çıkarak, dalgaların kıyıya, sonsuz kıyılara çarpışını dinliyor; Bay Ölüm'ün yeşil gözlerini, çıkık elmacık kemiklerini, yarı saydam tenini düşleyerek yaşama yakarıyordu. Başlangıçta

bir düştü Bay Ölüm. Bülbülün'ün yerinde olabilmek için ne çok yakarmıştı Şadiye. Dalgaların sesiyle uyumanıza imkân yoktu.

Bana dönüp dönmemenin hiçbir önemi kalmadı artık. Bundan sonra anıların sevinciyle direnebileceğim. Bir kez bile seninle olmak yeter; yetti. O çılgın ve kavurucu ateşi yaşadım ben.

Masanın üstünde bırakılıvermiş gümüş tepsi, çay fincanları, viski şişesi...

Çalışma masasında - ama oraya aylardır uğrayamamıştı ki...

Ölen bir şiirdi. Rifat'la bir şiiri yaşamıştı. Şiirde iyiyi ya da kötüyü aramak yalnızca bağnazların işiydi. Şimdi bu şiir iyinin ve kötünün ötesinde, can çekişerek, inleyerek sona eriyordu. Son dizeler pembe köpüklere boğulmuştu.

Bir sevenin türküsüydü bütün bu sayrıl, bulanık, acı dolu, yine de güzelliği ve görkemi yadsınamayacak dizeler. Bir gelinliğin dantela çiçekleri bu türkü için kıvrıktı, bir demet menekşe de solgun. Beyazlara saçılıyordu taşkın yaşantılar.

Konuşmak istiyordu. Kiminle konuşabilirdi artık; trajik insanın yazgısı, gelecek zamanlara söylemektir. Dışbükey içbükey aynaların yansıttığı kendisinden başka kimsesi kalmamıştı.

Geceye yüksek sesle acıyı söylüyordu.

Belkıs işitiyor muydu?

Acının iskeletini yazdığını söyleyen Gökmen işitiyor muydu?

Geceye yüksek sesle acıyı anlatmıştı. Oysa hayat bu kadardı: Belkıs tek satır yazmamıştı, neredeyse bir yıldır Gökmen'i görmüyordu, Ruşen'le düşünce ayrılığı nedeniyle düşman gibiydiler...

Ama yaz bir daha gelecek, bir daha olgunlaşacak altın alacası üzümler salkım salkım, Bay Ölüm gülümseyerek bakacak yine. Yazla, üzüm salkımları altından geçecekler, Bay Ölüm elinden tutacak, gelecek yazlarla.

Ah bir kez daha o dalga sesi, deniz kıyısı çılgınlığı, o kumsal ölümü yaşanacak... ödenmez bir gönül borcu hepsi. Bir kez daha gidilecek Ariadne'nin serüvenindeki yollara. Asla yakınılmayacak.

Yıldız kaymalarını, denizdeki ışığı, uzaklardan, enginlerden yaklaşan kırlangıç teknenin pıtpıtını yeniden yaşıyordu. Bir sonbaharmış, karanlık, karamsar bir güzmüş bu, ne çıkar; güneyde hâlâ sıcaktır her şey.

Lütfen ağlama Hans.

beşinci bölüm

cehennem kraliçesi

Tekneden indiler.

Kahve olağanüstü kalabalıktı.

Kimbilir hangi çıkmaz sokakların insanlarıydılar. Belkıs böyle düşünüyordu.

Akşam eflâtun ve lâcivertti.

Yine ışıklar dökülüşüyordu denize.

Kahvedeki insanları biraraya getiren ortak özellik neydi? Herkes konuşuyor ve gülüyordu.

Ama burada, Bodrum'da her şey üzünçlere, çarpıklığa gönüllüydü. İlişkiler karmaşıktı.

Kimbilir ne çok Bülbülün, ne çok Elizabeth Rothman yaşıyordu dinlence kasabasında ve ne kadar az Mehmet (ölmüştü).

Kahveye bakınarak, sonsuz özlemlerle kumral delikanlıyı, incikboncuk satan tezgâhtar çocuğu aranarak yürüdü. Bütün dünyaya açıklayabilirdi içindeki isteği.

Korkut ardındaydı: bir bekçi köpeğiydi. Tasmasını bıraksanız bile, ardınızdan geliyordu.

Herhangi bir çılgın gecesine hazırlanıyordu Bodrum, şilebezi giysilerle, şilebezi gömlekler ve mavisi ağarmış kot pantolonlarla, narçiçeği takılarla.

Kumral delikanlı kahvede yoktu. Belki dalgakırandaydı, külrengi kayalardan birine oturmuş.

Gözleri balrengiydi kumral delikanlının.

Elizabeth Rothman olsaydı, bu düşüncesiyle alay ederdi: romantizm, geçen yüzyılın başlangıcındaki İngiliz romanında kalmıştır.

Ama Belkıs, genç çocuğu, bir kayada tek başına otururken bulmak istiyordu.

Beyaz poplin gömleğini çıkarmış, giysileri

bitişik kayada. Kendisi de daracık mayosuyla denize atlamaya hazırlanıyor bu akşam vakti.

Akşamla, eflâtun kan pıhtısına, bordoya dönüşüyordu.

Belkıs, Korkut'a döndü. «Dalgakırana kadar gitmem gerekiyor,» dedi; «sen istersen kahvede otur.»

Yanıtlamadı Korkut. Yine sustu; hep susuyordu.

Dalgakırana birlikte gitmek zorundaydılar. Bu ayrılamayış, Korkut'a acı bir gelecek biçeceğe benziyordu.

Yürüdüler.

Tekneler kıyıda dizim dizimdi. Kimileri alacalı renklere boyanmıştı, kimileri de cilâyla korunmuştu.

Ama Korkut korunaksızdı, yorgundu. Usançla başını salladı Belkıs, kendi kendine.

Güneşin ve denizin sağlık aşıladığı insanlar (çoğu erkekti), kıç taraftaki masaları donatıyorlardı -içkiler, çerezler. Küçük, dar merdivenlerden çevik devinimlerle inip çıkarak.

Yel, Kale'nin bahçesindeki yaban otları, bir öbek zakkumu, tozu toprağı kendi yönünde sürüklemeye çabalıyordu. Sanki fırtına öncesiydi.

Sonra ağustos da biter; güz, olanca dinginliğiyle egemenlik kurar.

Yaban otlar sarı-yeşildi, zakkumlar da çingenepembesi.

Güzle birlikte kumral delikanlı da gidecek miydi. Yalnızca yazları işletilen dükkânlar vardı Bodrum'da. Kalmalıydı genç çocuk. Belkıs onsuz yapamayacağını hissediyordu.

Her zamanki gibi içip eğleneceklerdi teknelerinde.

Mehmet komünistti; çoğunluk acı çekerken mutlu bir azınlığın sorumsuzca eğlenmesine dayanamazdı.

Kale duvarına yaslanmış gazino da kalabalıktı. Çam ağaçlarının altında oturuyorlardı.

Dalgakıranın merdiveninden çıktılar. Rüzgâr, yüksekte, biraz daha arttı. Şimdilik, geceye dek boşalmıştı kayalıklar.

Kargalar, iç paralayan ürkünç çığlıklarla Kale'ye sığınıyorlardı.

Bu saatte kahvelere, lokantalara doluşur gezginler. Pansiyon odalarında giyinip süslenirler. Sonra, geceleyin yeniden dalgakırana, karmakarışık şarkılarla, yarı esrik.

Bülbülün gözyaşlarıyla örülü, alaturka 'hicran' şarkıları söylemişti; galiba oradaki taşta, deniz fenerine en yakın olan.

Taşlar, alacakaranlıkta ışıldayıp duruyordu. Deniz hafiften dalgalıydı.

Ayrılıkların, kopmaların yılıydı geçen yaz, geçen güz.

Bu yaz Bodrum'a gelmedi Bülbülün. (Öylece tanıştıkları herhangi biriydi.) Geçen yaz, ekim ortasına değin burada yaşadı. Yapayalnızdı. Geçen yaz eski fakülte arkadaşı Şadiye'yi ve sevgilisini, Bay Ölüm'ü yitirdi.

Şadiye, Bay Ölüm'le evlendi. Mutlu mu?

Hiçbir ilişkisi kalmamıştı onlarla. Üzgün değildi bu yüzden. Eski arkadaşlarını unutmuştu.

Şadiye, İstanbul'a dönmeden önce Bülbülün'le Bay Ölüm pansiyonlarını ayırmışlardı. Bay Ölüm, Şadiye'nin seçtiği bir pansiyona taşınmıştı: geçkin kızdan haber bekliyordu.

Gökmen de deniz fenerine doğru yürümüş, uzaktan onlara bakmıştı. Ama daha çok bana. Bunu ürpermeden anmasına imkân yoktu Belkıs'ın.

Amaçsız yürüyorlardı dalgakıranın üstünde.

Gökmen yazmak istediği oyunu yazdı mı? «Burdan gidersen yaşayamam,» demişti son telefon konuşmalarında. Gözlerini kapadı Belkıs. Gazetelerde Gökmen'in ölümüne ilişkin hiçbir haber çıkmadı.

Bülbülün'se Bay Ölüm'ü bekliyordu. Rifat'ın kendisine acıyacağını umuyordu. Sevgi olmayınca, acıma da sözoknusu edilemez.

Ekim ortalayıncaya dek Bodrum'dan ayrılmadı mutsuz 'ibne'.

Korkut, Bülbülün'ün arkasından «İbne!» diyordu.

Hayır, kimseler yok kayaların üstünde. Kumral delikanlı, incikboncuk satan çocuk yok.

Onu bulmaya kararlıydı Belkıs; ille bulacaktı. Geri döndüğünü söyleyecekti. Olanca kadınlığını sunmaya hazırdı.

Beni hatırladınız mı?

Kumral delikanlı, sabahleyin ellerini tutmuştu. İkisi, birbirlerine değmişlerdi bir ara.

Köftecinin duvarına yaslanmış bir genç adamın çıplak topuğu nasıl da kösnüldü.

«Burada yok,» dedi Korkut'a.

«Kim?» diye sormadı Korkut. Sorsaydı, açıklayacaktı.

Geri döndüler.

Basamaklar.

Yol.

Dizim dizim sıralanmış görkemli tekneler.

(İçindeki duyguları, istekleri örtbas etmesine gerek kalmamıştı.)

Kahvelerin, deniz kıyısındaki lokantaların lâcivert sulara dökülüşen ışıkları.

Müzik sesleri.

Belkıs, çırpınmaya enikonu yakın bir telâş içindeydi (saçları ters yönden esen rüzgârla yüzüne düşüyordu ikide birde). Gecenin kimsesizliğine katlanamayacağını fark ediyordu.

Yürüyorlardı. Bu yürüyüş, ne kadar da çok ölümü ve aşkı simgeliyordu.

Aşk.

Bilinmeyen bir duyguydu aşk, yürek çarpıntısıydı.

İnsan birine neden âşık olduğunu bilebilir mi hiç (Mehmet'e âşık olmuştu). Aşk sorunlarını çözmeye imkân yoktu.

«Bir kez görürüz ve o an yüreğimiz yıkılır,» demişti Bülbülün.

Konuşmalar, ilişkiler biraz bayağıydı.

Esintiye ve ağustos sonuna karşın sıcak bir gece başlıyordu.

Gezginler pansiyon odalarına, otel odalarına, yerli halk da evlerine giremeyeceklerdi bir türlü. Bütün gece sokaklarda, kızgın taşların üstünde, bir kahvenin iskemlesinde, bir ara sokak lokantasının hasır taburesinde geçecekti. İnsanlar boş yere serinliği, mandalina bahçelerine yağacak çiğ yağmurunu bekleyeceklerdi.

Bodrum'da yaz, son bir kez esenliyordu.

Ne tuhaf: o büyük cinsel istek, geceyle ve sokakların esrik kalabalığıyla birlikte, duygusal, ince bir aşk öyküsüne karışıyordu.

Kolejin koridorlarında Miss Rothman'ın açıksaçık rüyalarına - Belkıs'ı görüyordu sevici kadın, onu öptüğünü söylerdi - itiraz eden genç kızdı işte yeniden.

Aşk'ın yalnızca kadınlar ve erkelker arasında yaşanabileceğini söylüyordu. Miss Rothman kahkahalarla gülüyordu.

Belkıs ondan kaçıyor, cinselliğin ancak aşkla birlikte anlam kazanacağını ileri sürüyordu.

Bu kez Miss Rothman, erkek kumaşından tayyörünün eteklerini çekiştirerek, «Tanrı sizi cinsel istek için yaratmış...» diyordu. Çok karanlıktı bu.

Yeryüzü.

Cinsellik.

Aşk.

Ama insan bütün bu soruları ölünceye kadar yanıtlayamaz.

Miss Rothman'a gelince, kendi düşlerini gerçeklik sanmış olmalı o.

Yalnızca gülümseyin şimdi bana. Gülümseyişiniz, sevecenlikle dolup taşsın. Oysa alabildiğine çarpıktı gülümseyişi; kapıda gülümsemişti oğlan.

(Saçlarını düzeltti.) Kırgın bir çocuk gibiy-

di. Sevecenlik ihtiyacıyla yanıp tutuşuyordu. Kendini Bülbülün ya da Elizabeth Rothman kadar çarpık hissediyordu.

Tekrar kahveye bakındı.

Birtakım insanlar kalkıyor, boşalan iskemlelere başkaları oturuyordu hemen.

Bir tek aşk, isteklerimin çirkinliğini örtebilir, yalnız aşk.

Rüzgâr bir esiyor, bir duruyordu. Esince, kadınların bol etekleri balon gibi şişiyordu.

Aşk, güzelliği ve çirkinliği paylaşmaktır.

Belkıs, kumral delikanlıya Mehmet'i anlatacaktı.

Mehmet yeryüzünün en karşılıksız aşkıydı. Onu sevmiş, onunla dans ederken gövdesini duyumsamış, ama Mehmet'e asla erişememişti.

Halikarnas yoluna saptılar.

Korkut yanında yürüyor, hiç konuşmuyordu. Seni sevmiyorum Korkut; bağışla. Yüzü çöküktü genç adamın.

Solda, ufacık bir açıkhava barı açılmıştı. Hasırlarla kaplıydı dörtbir yan. (Burada mıydı çocuk?)

Sakız çiğneyen bir kızçocuğu ikisine bakarak rıhtıma doğru yürüdü.

Açıkhava barında oturanlar çok boyalı, beyaz giysili bir kadınla üç beş erkekti. Kadın, barın kenarındaki telefondan konuşuyordu bağıra çağıra. Söyledikleri anlaşılmıyordu.

Biraz ötedeki avlu-lokantadan müzik sesleri geliyordu. Piyano çalınıyordu içerde galiba.

Geçen yaz o çalgılı gazinolardan birine gitmek istemişlerdi de, Mehmet yanaşmamıştı. Giderek çoğalıyordu Bodrum'da çalgılı gazinolar.

Bu küçük biraevinin tahtadan döşemesini zümrüt yeşili bir ışık aydınlatıyordu.

Yoldan geçenler.

Bisiklet kornaları.

Bir motosikletin patpatı.

«Her gece sizi görüyorum Miss Belkis... İncecik bir gecelikle geliyorsunuz. Geceliğinizi çı-

karıyorum. Çırılçıplak yatağıma uzanıyorsunuz ve sizi okşamaya başlıyorum.»

Kimdi bu kadın? Kolejde öğretmen. Sevici öğretmen Miss Elizabeth Rothman. Varlığıyla, sözleriyle altüst ederdi Belkıs'ı. Onu unuttuğunu sanıyordu.

Ama bellek, korkunç ışımalarla her şeyi anımsatıyor.

Miss Rothman'ı unutmak gerçekten olanaksızdı. Kişilikli bir insandı. Yaşamın cinsellikle örülü olduğunu söylerdi ikide birde. Dedikodulara aldırış etmezdi.

Oysa Bülbülün içedönüktü. Çok acı çekmişti geçen yaz, Şadiye'nin Bay Ölüm'ü baştan çıkardığını görerek çok acı çekmişti. Miss Rothman'ın çarpık isteklerinden, doludizgin tutkusundan farklıydı onun aşkı. Bay Ölüm'ü seviyordu.

Kumral delikanlı hangi duygularla yaklaşmıştı kendisine? Aşk mı ağır basıyordu, cinsellik mi (elini tutmuştu Belkıs'ın)?

Yol boyu onunla cinselliği yaşamıştı. Şimdi ürküyordu. Her zaman kaçınmıştı cinsellikten.

Bu saatte ucuz, salaş lokantalara dönüşen şuraları, sabahleyin kahvaltı verir. Karşıki yerde, geceyarısından sonra işkembe çorbası. Yemek yiyenler.

İşte yol şurada daralır. Artık birilerine değmeden yürüyemezsiniz. Eti ve güneşin deride bıraktığı sıcağı duyumsayarak.

Et.

Çıplaklık.

O genç adam da, köftecinin önünde çıplak topuğunu bacağına sürtüyordu.

«Hâlâ benimle gelecek misin?» diye sordu Korkut'a. Hâlâ ve her zaman.

«Ne yapmamı istiyorsun?»

«Yalnız kalmak istiyorum. Git burdan.»

«Senden başka kimsem kalmadı. Gidebileceğim hiçbir yer yok.»

Bu sözlerin, bu yaşanılanların gerçekliği aşan bir özelliği var. Bir fantazi gibi hepsi de.

Beyaz dükkânlar.

Beyaz pansiyonlar.

Su ve ayran satılırdı burada eskiden, şimdi sandviç de satılıyor, soğuk bira da.

Tecim düzeni giderek yerleşiyordu. (Tecim düzeniyle birlikte yalnızlık artmıştı.)

«Bütün günler tek başımayım. Odamdan dışarı çıkmıyorum. Kitap okuyorum. Okumak iyi geliyor Belkıs.»

O kitaplarda kendisini bulabiliyor muydu Bülbülün? Hem hangi kitap, hangi roman gerçekliği olanca çiğliğiyle yansıtabilir? (Gökmen, oyununun yaşamla uyuşmadığından yakınmıştı İstanbul'da.)

Sanat yapıtı (resim de, edebiyat da) gerçeklik karşısında tutuktu. Yaşamın karmaşıklığını, zihindeki sayısız çağrışımı yansıtmak neredeyse olanaksızdı.

Bir resim, tek bir an'ı betimleyebilir. Her resim duruktur. Ama yaşam, sayılamayacak kadar çok imgeyi belleğimize işler.

Narçiçeği boncuk kolye.

Keten bir ceket (hem benim sırtımda, hem de Elizabeth Rothman'ın).

Adın bilmediği sarı bir yemiş.

Yaşantılar, düşler, her şey akıp geçer zihnimizden. Gerçeklik boyna bulanır. Sanat yapıtı bulanıklığı yeniden yoğurur.

Belki bir gün eski bir fondan kutusunun kapağını yapacaktı. Ama hiç kimse o resmin, Mehmet'in ölümüyle ilintisini bilemeyecekti. Belki renkler ve kutunun kapağındaki manzara kasvetin simgesi olacaktı; gelgelelim bu resimde bir telefon çalmayacak, Semra gözyaşlarıyla kocasının intihar haberini vermeyecekti. (O gün yağmur yağıyordu.)

Çağrışımların oyununa son yoktu.

Demin, biraevinin koyu cilâlı döşemesini

zümrüt yeşili bir ışık aydınlatıyordu (arkada kaldı).

Belkıs, Şişli'deki alt kattan çıkmış, yağmur altında yürümüştü. Nişantaşı'ndaki telefon kulübesinin önünde durarak, Bay Ölüm'e «Evet!» demeyi düşünmüştü. Mehmet'in yalnız bırakmasına katlanamayacağını sanıyordu.

Gidip yatabilirdi Bay Ölüm'le.

Şimdi kumral delikanlıyla yatmak istiyordu.

Öyleyse aşk değil, cinsellik.

«God created you for sex.»

Korkunç, tavuskuşu sesli kahkahalarla yine gülüyor muydu Bay Ölüm? Şadiye onun kahkahalarıyla yeniden hayata bağlandığını söylemişti.

Yatmak: hep bastırılırdı bu istek. Bay Ölüm de yatmak için yaratılmıştı işte.

Ama resim, sanat, bu isteği bambaşka biçimde dile getirir. Bir yemiş, bir kolye, kimi zaman bir cinsel organ olup çıkar; sanat, kendi belirsiz kurallarıyla örter onu.

Benimle yatsaydın ne değişirdi Mehmet, ne değişirdi söylesene, seni seviyordum, gövdenin sıcağına ihtiyacım vardı. Yardım etmeliydin.

Yağmura karşı, Mehmet uzak ve dalgın, öylece durmuştu apartman kapısında.

Şimdi yolun sağ yakası upuzun bir kıyıydı. Gökyüzü lâcivert artık; eflâtun ve bordo eridi.

Mehmet'se öldü.

Kumsala gelişigüzel masalar, iskemleler yerleştirilmişti. Yarı loş ışıklar altında yemek yiyenler vardı. Evli çiftler, küçük çocuklar, yaz âşıkları umursamıyorlardı Mehmet'in ölümünü. Kimse umursamıyordu; belki Semra bile.

Ve gece, hiç kimse için yalnızlıklarla geçmeyecekti.

İkimiz de yalnızız, diye düşündü (Korkut hep önüne bakıyordu). O da yalnız, o da acılar içinde. Yardım edemiyorum Korkut'a. Mehmet'in bana yardım edemediği gibi tıpkı.

Oysa bu yaz kasabası ışıl ışıldı, insanlar da

çılgın... Ama ışıltıların gerçekliği, tuval üstünde donuk bir sarıyla betimlenirse sevinç ve çılgınlık sona erer. Bütün bu insanların yalnız olmadığını kim ileri sürebilir.

Yalnızdılar. Bodrum'da yaşamlarının gündelik akışını değiştirecek bir şey arıyorlardı. (Açıkhava barında içkiye gömülenler, o boyalı gülünç kadının yapay neşesi; daha yığınla ayrıntı.)

Sevinç, kıpkısa anlarla yaşanıyordu. Mehmet'i sevmek bir sevinçti kimi defa, yanyana otururken, dans ederken, Mehmet kısık gözleriyle birdenbire gülümsediğinde.

Hepsi geçmişte kalmıştı. Acılar ve sevinçler değildi bundan sonra yaşanacak olan. Hayat, değişmez, tekdüze akışıyla uç duyguları törpülüyordu. (Mehmet bu görüşe herhalde itiraz ederdi.)

Yıllar geçip gidiyordu (kaç yaşında olduğunu aslâ anımsamak istemiyordu Belkıs). Yıpranmıştı. Herkesin hayatında böylesine yoğun karanlıklar var mıydı, olabilir miydi?

İşte Elizabeth Rothman, biraz daha sokularak, insanların cinselliği yasaklarla donatmasını çok ilkel bulduğunu söylüyor, «Ben modern bir seviciyim...» diyordu. «Alışılagelmiş bir insan değilim. Kadınlara ve erkeklere özgürlüğü öğütlüyorum, cinsel özgürlüğü de ama!» Konuşması irkilticiydi, savları, davranışları...

Yokuşun başında durdu.

Cinsel özgürlük...

Bu yokuşu çıktığınızda evler, yapılar seyrekleşir. Hayır, buralarda olamaz kumral delikanlı - bu saatte, günün bu en sayrıl zamanında. Oğlan da herkes gibi kalabalık yerlerdedir şimdi. Ama nerede?

Cinsel özgürlük... Gülünç bir öneriydi bu. İnsan, kimi defa, kendisine delice tutkun birinden (Korkut'tan) bile kaçmak isteyebilirdi; istiyordu.

«Affet beni,» dedi Korkut'a; «lütfen affet.»

İşkence. İşkenceden başka bir şey değil. Yeryüzünün, hayatın, hiçbir şeyin anlamını kavrayamamış - cümleyi kuramıyordu artık...

«Sabahleyin bir dükkâna girmiştim ya, hani boncuk falan satılıyordu... O çocuk...»

«Biliyorum.»

Biliyordu demek.

Geri döndüler.

(Korkut'un bakışı ne müthiş!)

Uzayan, kıvrılan yol.

Solda kıyı, ilkay biçimi: ucunda Kale.

Aşk.

Sevgi.

Bu sözcüklerin durmaksızın yinelenmesi.

İnsan neden başkalarını sevmek, anımsamak zorunda olan tek yaratıktır? Sonra 'ibneler' de, 'seviciler' de tıpkı herkes gibi sever, acılarla, hattâ biraz daha çok severler. (Bülbülün, bu uzayıp giden, yılan gibi kıvrılan yolda Şadiye' nin arkasından koşmamış mıydı?)

Baskıları kıramayacak mıyız?

Hızla yürüyor, usanmaksızın aynı rüyayı gören Miss Elizabeth Rothman'a şu an ne kadar yakın olduğunu fark ederek kendinden ve her şeyden ürküyordu.

Hayır, bir kadına âşık olmamıştı. Bir erkeği arıyordu yine kadın-varlığı. Ama bir serseriyi, kim olduğunu bilmediği birini... Yalnızca cinsellik için.

Kıyıdaki lokantalar kalıyordu geriye, bir de ara sokaktakiler. Ve Korkut. Soruyor. Burada oturalım mı, dedi. Soldaki kumsal lokantasını gösteriyor. Keşke onunla yatabilsem. Yalnızlık sona erebilir miydi böylelikle?

Lokantanın masaları ve arkalıksız iskemleleri maviye boyanmıştı. Kalabalıktı lokanta, her yer gibi. Yüksek sesle söyleşenler vardı, seslere kahkahalar eşlik ediyordu.

Ne konuşacağız, diye düşündü Belkıs, ne konuşabiliriz, konuşacak ne kaldı. Buraya oturacaklar ve konuşacaklardı ister istemez.

Kumsalda, deniz kıyısına doğru yürüdüler. Galiba tek boş masa burasıydı; usulca oturdular.

«Başına belâ olmayacağım,» dedi Korkut.

Böyle beylik sözlerle şu ağustos akşamının karmaşası açıklanabilir miydi hiç. Korkut hep aynıydı. Belkıs'sa şimdi, bu akşamla birlikte, her zamankinden de daha karmaşık hissediyordu kendini. (Suçlamaktan başka bir şey yaptığım yok.)

Genç adam, durgun, birden tavır değiştirmiş; başlarında dikelen garson çocuğa şarap, kavun, beyaz peynir, patlıcan salatası ve 'varsa' kalamar söylüyordu. Şarap beyaz olsundu lütfen.

Garson çok gençti. Çıplak ayak, yalınayak dolaşıyordu. Bu sereserpelik insanı çıldırtabilirdi.

«Seni ne kadar çok seversem seveyim, hiçbir şeyin düzelmeyeceğini anladım,» dedi Korkut.

«Öyleyse?»

«Ayrılmamızı istiyorsun. Bu gece. Bu gece son. Az sonra, burdan kalkar kalkmaz senden ayrılacağım. Ama bütün bunların ne demek olduğunu öğrenmek istiyorum.»

«Neyi?»

«Değiştin sen. Hep değiştin.»

Değiştim ben, dedi Belkıs da, kendi kendine; değiştim. Resimlerle kurduğum dünyayı yıktım önce. Sonra da kendimi. Boşluktayım.

Ah hiçbir şey anlatamayacaktı...

Ufacık sokuluşları vardı ayakları dibindeki denizin; ürkekçe kıyıya yaklaşıyor ve hemen geri çekiliyordu.

«Her şeyi ikimiz için düşünmüştüm, ama her şeyi.»

«Olmadı...»

«Sen istemedin.»

Dayanılmaz bir konuşma olacağa benziyordu. Garson geldi; şarabı açtı, Korkut'un bar-

dağına tadımlık koydu. Korkut da tadına bakarak onayladı. Şarap üzüm sarısı rengiyle doldurduldu.

Beyaz peynirle kavun Korkut'un önüne, patlıcan salatası Belkıs'ın tabağı yanına bırakıldı. Kalamar hazırlanıyormuş.

«Evet, ben istemedim. Kendimi tanımıyorum. Evlilik, çocuklar... çok uzak bana bunlar. Sen hep böyle şeyler düşündün ikimiz için.»

«Peki sen ne yaptın? Çevrende hep sana tutkun birtakım insanlar olsun istedin. Erkekler... Dostlarım diyordun onlara, acı çekmelerine aldırış etmeden.»

Dış görünüm buydu belki; yine de daha derin, açıkseçiklikten uzak bir şeyler vardı. Kadınlığından her zaman tiksinmişti.

Bardağı masaya bırakarak, «Yaşlanıyorum,» dedi Belkıs. Şarap başını döndürmüştü daha ilk yudumda. Güldü. «Yaşlanıyorum, zaaflarımı durdurmama imkân kalmadı.»

«Başkalarının zaafları seni ilgilendirmiyor yine de.»

Başkalarının zaaflarıyla bugüne dek ilgilenmişti. Sözgelimi Korkut'a duyduğu yakınlığı (dostluğu) aşk sanmıştı bu yüzden. Uzun bir zaman aşk sanmıştı.

Hem sonra... ayrı insanlardı. Korkut, büyük çoğunluktandı. Bir zamanlar düzenli bir işi, yükselme tutkusu; gündelikçi kadınların derleyip toparladığı bir evi; geleceğe ilişkin umutları vardı.

Ama kendisi; Belkıs; kendisi her zaman imkânsız şeyler beklemişti yaşamdan. Son bir yıldır... hele Mehmet'in intiharından sonra... erkek güzelliğine garip, karmaşık, anaç yakınlıklar duyuyordu.

En korkuncu - belki de başkalarının zaafları yüzünden -, kadınlığına ve çekiciliğine karşı bir düşmanlıkla dolup taşıyor; kadınlığının güzel erkekler tarafından horlanmasını, aşağılanmasını, hattâ kirletilmesini istiyordu.

İşte böyleydi. Anlatabiliyor muydu Korkut'a...

Baskılarla, gizlenişlerle, içe atmalarla geçmişti yaşamı. Şimdi yaşlanıyordu, kendi zaaflarını tanımak için az zamanı kalmıştı.

Boğazı kurumuştu. Şarap içti. «Yaşadığımız dünyayı kavrayamadım ben,» dedi. İnsanlardan kaçmıştı, toplumsal ilişkilerden kaçmıştı. Dağınık, parçalanmış bir kişilik olmaktansa, ıssızlığı yeğlemişti.

Gelgelim, Korkut için yaşam alabildiğine açıkseçikti; çünkü Korkut büyük çoğunluğun yargılarıyla yetinebiliyordu. Sözgelimi Bülbülün'ü değerlendirişi ne kadar kabaydı; anımsıyor muydu... Kendisiyse bireyle toplum, eğilimle yargılar arasında parçalanıp kalmıştı.

«Zaaf dediğin bunlarsa...»

«Evet bunlar. Bu zaaflarımdan utanmıyorum artık. Mehmet öldü. Onun ölümü korkunç geldi bana; en değerli varlığımı yitirdim sanki. Mehmet böyle şeyleri önemsemezdi. Bense bu ölümle böyle şeyler arasında çözemediğim bir ilinti kuruyorum...»

Tekrar sustular.

Deniz tekrar ayaklarına dek uzandı.

Ortak bir dilden konuşmadıklarını nihayet fark etmiş olmalıydılar. Biraz daha şarap içti Belkıs. Korkut, patlıcan salatasını tırtıkladı çatalıyla.

İlkay biçimi kıyının ucunda Kale, yarı ışıklı yarı gölgeli bir rüya yapısıydı. Kıyı boyunca, denize hep ışıklar dökülüşüyordu.

Şarap: böylelikle cesareti artacaktı.

Yarı esrik bir gecede; sahi; Mehmet'le eski limanın oraya yürümüşlerdi. Gece ve acılar baş döndürücüydü.

Şarabını bitirdi. Bardağı masaya bırakarak ayağa kalktı. İşte ayrılıkla karşı karşıyaydılar. «Hoşça kal,» dedi; sesi titrekti.

Ayrılıyoruz.

Korkut'un dudakları titriyordu. Ama hiçbir

şey söylemedi bir zamanki sevgili (Akademi' nin kapısında onu mutlaka bulacağını bilirdi Belkıs).

Yürümeye başladı. (Garson çocuk masadan kalktığını görmüş müydü?)

Gece.

Işıklar ve karanlık.

Bundan sonrası bütün bilinmeyenlere açıktı. Hoş, geçmişin bilinebilirliği de çok su götürürdü. Mehmet'e âşık olmuştu, ama o Semra'yla evlendi; kendisiyse Korkut'un yakınlığına sığındı. Mehmet asla öğrenmedi bunu.

Elizabeth Rothman mor ve çıkık damarlı ellerini uzatıyor; «Cinselliğe yasaklar koyarsanız, işte böyle piyasa romanları yaşarsınız,» diyordu. Haklı olabilirdi.

Eski limandaki gece piyasa romanlarına benzemiyordu ama. Bir kale öreni vardı orada. Örenin gerisinde de tekne yapımevleri, açıkta; tekne iskeletleri, tahta, ağaç kaburgalar.

O gece her şey, bütün ören kararmıştı. Mehmet bir avluda durarak, Belkıs'ı çağırmıştı, uçsuz bucaksız karanlıkta.

Kale avlusunun demir kapısı vardı. İçerde, tekne yapımevinde insanlar uyuyordu galiba. İniltiler, horlayışlar, sayıklamalar birbirine karışıyordu. Kimdiler?

Mehmet, «İşçiler,» diye yanıtlamıştı. «Hayat bu kadar.»

Gerisini dinlemek istemiyordu Belkıs. Kaçmıştı örenden. Birden parlak ışıklar başlıyordu, bir dizi de lüks pansiyon: SEÇKİN KONAKLAR. Seçkin Konaklar'ın önü zakkumlarla çevriliydi.

Hayat demek bu kadardı. İşçiler orada yorgun uyuyorlardı bütün Bodrum eğlenirken. Evet, anlamıştı, ama daha fazla acı çekemezdi ki zaten.

Mehmet'e «Yeterince mutsuzum,» demişti.

İnanılmaz bir karşıtlıktı yanyana bu iki görünüm: işçilerin sesleri ve Seçkin Konaklar'ın

zakkumlu bahçesi. Üstelik kendisi de Mehmet'e umutsuz bir aşkla bağlıydı.

Korkut, beyaz peyniriyle, kavunuyla, şarabıyla başbaşa kaldı kumsal lokantasında. Geri döner artık, yeniden çalışmaya başlar.

Semra yeniden evlendi mi? Evlenecek mi? Cenazenin ertesi günü çalışmaya başlamıştı genç kadın, «Oyalanmaya ihtiyacım var,» diyerek.

Orada işçiler bitkin sayıklarken, yine de herkes eğlenecek. Şimdilik böyle bu.

Ama beni bırakıp gittin. İntihar da bir piyasa romanı değil midir? En bayağısından bir piyasa romanı?

Ara sokağa yaklaşmıştı. Ara sokağın lokantalarında tezgâhtar çocuğu aranacaktı. Kıyıdaki meyhanelerde de. Hiçbir şeyi umursamıyordu.

İşçiler.

Çalışan insanlar.

Yeni ve başka bir hayat, diyordu Mehmet.

Bak işte sarhoşlar geçiyor yanımdan. Daha da içecekler, daha da sarhoş olacaklar.

Piyanoda ne çalıyor biliyor musun; **Love Story.** Gülmeyecek misin?

Bir tabutun kapağı açılıyor, bir ölünün yüzüne - Mehmet'in yüzüne - kürekle toprak atılıyordu. Belkıs mezarın başındaydı. Bu olağanüstü güzel ve anlamlı yüzü son defa görüyordu. Bir daha yeryüzünün hiçbir yerinde Mehmet'e rastlamayacaktı.

Kulakları uğulduyordu.

Bir tabutun kapağını açıyorlar ve bir ölünün yüzüne kürekle toprak atıyorlardı. Sonra böcekler üşüşecekti.

Elinde bıçak, yaptığı resimleri delikdeşik ediyordu.

Mehmet'in tabutunu aralıyorlar; bir avuç toprağı...

Ara sokaktaki korsan meyhanelerinde önce Salmakis'li Hermaphroditos'u gördü (beyaz mayosunu çıkarmış, beyaz bir şalvar bluz giymişti). Erselik delikanlının karşısında oturan

benimle yatmayacak mısınız

kumral tezgâhtardı. Geri dönmek, oradan kaçmak ve yok olmak istedi Belkıs. Duraksayışlar içindeydi. Hermaphroditos kendisine bakıyordu. Sonra kumral delikanlı, Hermaphroditos'un bakışını izleyerek başını çevirdi. Gözgöze geldiler. Oğlan ayağa kalktı. Karşılıklı bakışarak duruyorlardı. **Sizinle yatmak istiyorum.** Erselik delikanlı kahkahalarla gülüyordu şimdi, elinde rakı kadehi ve saçında kırmızı bir karanfil.

Narçiçeği kolyeyi çekti: kendi hayatı bu kadardı.

'Cehennem Kraliçesi' ya da 'Kraliçenin Cehennemi...' Birbirini üretmeye koşullu bir ikilem... Sebeple sonucun özdeşleştiği, uyumun kaosla iç içe girdiği, cinselliğin haz ve acıyla ortak alg landığı çarpıcı bir doğa olayı...

Kişiliğinin sınıflararası, tedirgin ve parçalanmış olması, değer ölçülerinin de çoğu kez yadırgması nedeniyle, ister istemez kendini amaçlaştıran küçük burjuvazinin yaşamın getirtlerinden hep ağır yaralar alması, acı kadar sevinçten de yıpranıp tükenmesi, onun bile-isteye geliştirdiği bir yazgı olsa gerek. Nitekim içindeki saf (özgürsel) ve özgür yaşam özlemi, giderek 'ben benolmayan' çevrenin de bir kesinleşmesi, sonunda da herşeyi araç sayan bu 'mutlak tutku'ya dönüşmüyor mu? İş bu değişmecalık sırrımızı dökülünce, kuşkusuz bu yolda başkalarına araç olmak da bencilliğin 'mistik' bir nazzı oluyor. Küçük burjuva kökenli aydının toplumsal işlevi, bu çarpık karmaşadaki cinselliğini de kapsayan bir yeni 'radikal' ilkarabilecek midir? 'Sürü insanı olmak ya da olmamak' gibi bir gerekçe, ayrıcalık yarışını bir cehennem yasası olmaktan kurtarabilecek midir?

İlker Gece Bodrum, Bir Denizin Eteklerinde ve *Ölüm İksirleri* yle özgün bir yazın serüvenine çıkan *Selim İleri* bilinçle ve yürekle açtığı yeni alanlara daha bir renmen oluyor bu romanıyla. Cehennem Kraliçesi mutlaka okunması gereken bir kitap.